

Korkeakoulutusta hyvinvoinnin ja elinvoiman parhaaksi

**KOKEMUKSIA JA OIVALLUKSIA
OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN
VUOSILTA 1989–2022**

Irene Isohanni, Maire Mäki ja Pirkko Pietiläinen (toim.)
Oamk Journal 127/2022 – Oulun ammattikorkeakoulun julkaisu

Korkeakoulutusta hyvinvoinnin ja elinvoiman parhaaksi

KOKEMUKSIA JA OIVALLUKSIA
OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN
VUOSILTA 1989–2022

Toimittajat: Irene Isohanni, Maire Mäki ja Pirkko Pietiläinen

Tämän kokoomateoksen sisällöstä vastaavat teoksen toimittajat ja kirjoittajat. Teoksen tekstit edustavat kirjoittajiensa henkilökohtaisia näkemyksiä Oamkin toiminnasta vuosien varrella.

Oamk Journal 127/2022 – Oulun ammattikorkeakoulun julkaisu
ISSN 2737-0550

Julkaisukanava: Oulun ammattikorkeakoulu
oamk.fi/oamkjournal
Oulu 2022

ISBN 978-951-597-227-9 (nid.)
ISBN 978-951-597-226-2 (PDF)
Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-226-2>
Oikeudet: CC BY-SA 4.0
Ulkoasu: Heidi Tauriainen
Kuvat: Kirjoittajien omat arkistot sekä muut kuvan yhteydessä mainitut lähteet

Sisällysluettelo

- 8 ESIPUHE**
- 10 UUDEN KORKEAKOULUJÄRJESTELMÄN MUUTOSVAIHEET**
- 11 Oulun ammattikorkeakoulu tekee Oulusta asteen verran oivaltavamman**
Tytti Tuppurainen
- 13 Oulun seudun koulutusmyönteisyys kantaa pitkälle**
Annikki Lämsä, Maire Mäki, Matti Rossi
- 19 Suo, kuokka ja jakkupuku**
Annikki Lämsä
- 29 Oulun terveydenhuolto-oppilaitos – keskiasteelta ammattikorkeakouluun**
Annikki Lämsä
- 33 Merkintöjä ammattikorkeakoulun alkuvuosilta**
Lauri Lantto
- 37 Rehtorin kausi 2009–2020 Oulun ammattikorkeakoulussa**
Jouko Paaso
- 41 Ammatilliseksi opettajaksi Oulussa**
Asko Karjalainen, Pia Oikarinen, Sirpa Aalto, Sirpa Perunka, Kari Kiviniemi, Hannu Korkala, Erja Kotimäki
- 49 Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston yhteistyö – osaamista pohjoisen Suomen parhaaksi**
Olavi Jakkula, Ismo Kinnunen
- 55 Opiskelijakunta OSAKO:n reipas startti**
Jussi Karjula
- 57 Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella ammattikorkeakoulu ja yliopisto -konsernin yhteistyön laajentamiseen ja syventämiseen vuonna 2022**
Irene Isohanni, Pirkko Pietiläinen
- 64 MODERNIEN OPPIMISYMPÄRISTÖJEN KEHITTÄMINEN – DIGITALISAATIO, KANSAINVÄLISTYMINEN**
- 65 Oulun ammattikorkeakoulun eKampus koulutuksen digitalisaation edistäjänä**
Leena Paaso
- 68 Pomppuja ja putouksia muutoksen kourissa – Oulun ammattikorkeakoulun kirjasto vuosina 1996–2020**
Pirkko Pietiläinen, Minna Koistinen, Pirkko Kuisma-Kursula, Petri Vestelin, Irene Isohanni

- 75 ePooki Oulun ammattikorkeakoulun julkaisutoiminnan suunnannäyttäjänä**
Aino-Liisa Jussila, Sirpa Ahvenlampi, Outi Virkkula
- 81 Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisen toiminnan käynnistyminen ja välähdyksiä sosiaali- ja terveysalan kansainvälisestä yhteistyöstä kolmen vuosikymmenen ajalta**
Margit Päätaalo, Tiina Tervaskanto-Mäentausta
- 94 Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö röntgenhoitajakoulutuksessa (amk)**
Anja Henner
- 97 Aitoja kokemuksia ja veikeitä sattumuksia Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisessä projektitoiminnassa**
Antti Haapalahti
- 101 YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN JA TYÖELÄMÄN YHTEYDET OSANA KORKEAKOULUTASOISTA KOULUTUSTA**
- 102 Yhdessä ote on vahvin**
Marjo Kolehmainen
- 104 Yrittäjyyden kehittäminen Oulun ammattikorkeakoulussa – systemaattista uusiutumista alueen parhaaksi**
Jouko Isokangas, Sami Niemelä
- 112 Kasvun kipinöitä – yrittäjyys- ja johtamisohjelmat sytyttävät kehittämisen liekin**
Terttu Savela, Satu Vainio
- 117 Monialainen opiskelu kannattaa, sanoo Oulun ammattikorkeakoulun alumni**
Henri Kaarre
- 119 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPETUS OSANA KORKEAKOULUTASOISTA OPETUSTA**
- 120 Oulun ammattikorkeakoulun monialaiset sosiaali- ja terveysalan ylemmät (Master) ammattikorkeakoulututkinnot vastaavat työelämän osaamistarpeisiin**
Kirsi Koivunen
- 125 Hoitotieteen opiskelulla ja opetuksella laatua terveysalan ammattikorkeakouluopetukseen**
Helena Aavarinne
- 129 Terveysala kohti ammattikorkeakoulua**
Hanna Vesala

- 132 Terveysalan koulutus muutoksen tiellä**
Inkeri Hietanen, Marjatta Pulkkinen
- 139 Oulun sairaanhoito-oppilaitoksen sivutoimipisteestä Oulun ammattikorkeakoulun Oulaisten kampukseksi**
Hilkka Määttä, Aini Ojala, Liisa Kiviniemi, Maarit Grekula, Petri Vestelin
- 144 Sosiaalialan koulutuksen vaiheita Oulun ammattikorkeakoulussa**
Hannu Pietiläinen
- 150 Optikkokoulutuksen tie ammattikorkeakouluun**
Hanna Vesala
- 152 TEKNIikka JA LIIKENNE OSANA AMMATTIKORKEAKOULUA**
- 153 Oulun ammattikorkeakoulun tekniikan opetuksen taustaa – 25-vuotiskatsaus**
Mauri Haataja, Kauko Kallio
- 161 Oulun ammattikorkeakouluosana PrintoCent-yhteisöä**
Harri Määttä, Sakari Kauppinen
- 164 Kokemuksia kansainvälisissä kohtaamisissa – ja vähän muitakin huomioita ammattikorkeakoulun alkuajoilta insinööri kouluttajan naamarin takaa**
Kauko Kallio
- 166 LUONNONVARA-ALAN KOULUTUS OSANA AMMATTIKORKEAKOULUA**
- 167 Luonnonvara-alan vaiherikas matka Oulun ammattikorkeakoulussa**
Tuomo Pesola, Jouko Karhunen, Kaija Karhunen
- 174 KULTTUURIALAN (MUSIIKKI, TANSSI JA VIESTINTÄ) KOULUTUS OSANA AMMATTIKORKEAKOULUA**
- 175 Kulttuurialan korkeakoulutusta Oulun ammattikorkeakoulussa vuodesta 1999 alkaen**
Airi Hirvonen, Riitta Tötterström
- 182 KIRJOITTAJAT**

Esipuhe

”Mitä kauemmas taakseen katsoo, sitä kaukonäköisemmäksi tulee”

(Winston Churchill)

Tässä kokoomajulkaisussa kuvataan Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) toimintaa 30 vuoden ajalta vuosina 1989–2022. Julkaisussa on myös huomioita nykyisestä korkeakoulukonsernista. Lisäksi julkaisuun sisältyy katsaus Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun vaiheisiin.

Kokoomajulkaisun idea syntyi ammattikorkeakoulun eri vaiheissa työskennelleiden tahdosta koota ja jakaa kokemuksiin merkittävästä uudistuksesta. Samalla saimme mahdollisuuden kiittää niitä henkilöitä, jotka eri tavoin ovat osallistuneet ammattikorkeakoulun rakentamiseen vuosikymmenten aikana. Kyse ei ole virallisesta Oulun ammattikorkeakoulun historiikista eikä Oamkin tilaamasta julkaisusta.

Tällä hetkellä vuonna 2022 on sopiva aika kirjoittaa Oulun ammattikorkeakoulun synnystä ja toiminnasta. Vuodesta 2018 alkaen Oulun yliopisto (OY) ja Oamk ovat muodostaneet konsernin, jossa OY on Oamk Oy:n osake-enemmistön omistaja. Korkeakoulukonserni on jo muuttanut Oamkin toimintaa, ja muutosten voi ennakoida jatkuvan tulevana vuosina.

Teos koostuu korkeakoulun syntymän eri vaiheista: keskiasteen koulunuudistuksen ajasta, Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen valmistautumisesta ammattikorkeakoulukokeiluun, kokeiluvaiheesta (Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulu), vakinaisen ammattikorkeakoulun ajasta (Oulun seudun ammattikorkeakoulu) ja Oulun ammattikorkeakoulu OY:n ajasta. Muutamissa artikkeleissa kuvataan myös nykyvaihetta eli Oamk ja OY-konsernin aikaa.

Kokoomajulkaisun kirjoittajat ovat ammattikorkeakoulussa työskenteleviä tai työskennelleitä, entisiä opiskelijoita tai kumppanuusverkostoissa toimivia ja toimineita. Näin ollen jokaisella julkaisun kirjoittajalla tai kirjoittajaryhmällä on oma, henkilökohtainen suhde ammattikorkeakouluun. Artikkeleiden sisällöstä ja näkemyksistä vastaavat kirjoittajat itse.

Kirjoittajat ovat halunneet kirjoittaa kokemuksistaan siksi, ettei Oulun ammattikorkeakoulun syntyvaiheita eikä Oulun vakinaisen ammattikorkeakoulun alkuvuosiakaan unohdeta. Kirjoittajista monet ovat palanneet muistoissaan noihin aikoihin, asioihin ja henkilöihin, joiden kanssa ovat tehneet töitä. Osa heistä, jotka olivat rakentamassa uutta korkeakoulua, eivät enää ole keskuudessamme, mutta heidän tekemänsä työ elää. Korkeakoulun rakentamisessa oli johdon sekä opetus- ja tutkimustyön ohella useita tukipalveluista vastanneita henkilöitä. He ovat osaltaan mahdollistaneet korkeakoulun rakentamisen.

Oamk on koko toimintansa ajan pyrkinyt olemaan yksi Suomen parhaista ammattikorkeakouluista. Se on lisännyt henkilöiden innostunutta ja sitoutunutta suhtautumista työhönsä, mikä näkyy artikkeleiden sisällöissä. On myös käynyt ilmeiseksi se, että kirjoittajia voisi olla enemmänkin, koska toimijoita on ollut paljon. Kirjoittajien palautteet kirjoitusprosesseista ovat olleet positiivisia ja tuoneet iloa kirjoittajille ja kirjoittajaryhmille. Voihan olla, että tämä teos osaltaan jatkossa innostaa jopa tieteelliseen historian kirjoittamiseen merkittävästä pohjoisuomalaisesta Oulun korkeakoulusta ja sen synnystä. Näkökulmia ja aineistoa siihen löytyisi varmasti.

Oulun ammattikorkeakoulu on syntynyt ja kehittynyt hyvinvoivassa ja rauhallisessa Suomessa. Aloittaessamme vuoden 2021 alussa kokoamaan ammattikorkeakoulun vaiheista kertovia artikkeleita emme osanneet ennakoita, että lähivuodet muuttavat jokaisen elämää. Globaali koronapandemia, Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 sekä Naton jäseneksi pyrkiminen toukokuussa 2022 muuttivat maailmaa. Hyvin koulutettu kansa pystyi nopeasti reagoimaan ja sopeutumaan näihin muutoksiin.

Tämän julkaisun historiallisilla tapahtumilla on toivoaksemme merkitystä ja käyttöarvoa nykyhetken ja tulevaisuuden päättäjille. Mitä enemmän asiat muuttuvat, sitä enemmän ne taitavat pysyä ennallaan? Monet kehityskynnykset ja -haasteet ovat samantyyppisiä ajankohdasta riippumatta. Toki uusi ajankohta vaikuttaa organisaation kehittämiseen ja sisältää ainutkertaisia haasteita ja mahdollisuuksia. Menneestä voi siis oppia niin toimimaan kuin myös varomaan, mutta kaikkiin tuleviin ongelmiin eivät aiemmat ratkaisut anna vastauksia.

Toimituskunta on muodostunut itsestään sattumusten avulla. FT Maire Mäellä (ent. Saarela) oli aktiivinen suunnittelijan rooli jo alussa, kun Oulussa valmistauduttiin ammattikorkeakokeiluvaiheeseen. Työ jatkui kehitysohjohtajana vakinaisen ammattikorkeakoulun aikaan. Hän siirtyi vuoden 2001 alussa Pohjois-Pohjanmaan TE-keskukseen. FT Irene Isohanni toimi vakinaisen ammattikorkeakoulun ensimmäisenä opintoasianpäällikkönä neljän vuoden ajan ja sen jälkeen tutkimus- ja kehitysohjohtajana eläkkeelle jäämiseensä saakka. FK Pirkko Pietiläinen oli vakinaisen ammattikorkeakoulun ensimmäinen kirjastojohtaja työuransa päättymiseen asti. Toimituskunta on vastannut muun muassa kokoomateoksen käytännön asioista, koonnista ja valmistumisesta.

Kiitämme rehtori Heidi Fagerholmia ja viestintäjohtaja Anne-Maria Haapalaa teoksemme mahdollistamisesta, Oamk Journalin päätoimittaja Satu Kohoa ja julkaisukoordinaattori Sirpa Ahvenlampea ohjauksesta ja tuesta sekä graafinen suunnittelija Heidi Tauriaista teoksen taitosta. Kiitämme tuesta Oulun kaupunkia, Oulun yliopistoseuraa, Oulaisten kaupunkia, Näe ry:tä, ja monia yksittäisiä henkilöitä, jotka ovat tukeneet eri tavoin julkaisumme valmistumista.

Teoksemme artikkeleiden kirjoittajien ansiosta ammattikorkeakoulun toimintaa, sitä edistäviä tapahtumia ja tunteuksia on nyt dokumentoitu. Lämpimästi kiitämme jokaista kirjoittajaa hyvästä yhteistyöstä, useista keskusteluista ja viesteistä. Yhteinen tavoitteemme on ollut, että laatimistamme teksteistä voisivat oppia, hyötyä ja nauttia myös tulevien vuosien ammattikorkeakoulujen kehittäjät, opettajat, opiskelijat ja yhteistyökumppanit.

Oulussa 12. elokuuta 2022

Toimituskunta
Irene Isohanni, Maire Mäki ja Pirkko Pietiläinen

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opiskelijakunta

KOULUTUSMYÖNTEISYYS

monialaisuus

koulutusmyönteisyys

Oulun

MUUTOSVAIHEET

KEHITYSTYÖ

monialaisuus

yhteistyö

Oulun yliopisto

Oulun ammatillinen opettajakorkeakoulu

UUDEN KORKEAKOULUJÄRJESTELMÄN MUUTOSVAIHEET

Oulun ammatillinen opettajakorkeakoulu

KEHITYSTYÖ

Oulun yliopisto

Opiskelijakunta

YHTEISTYÖ

Opetus- ja kulttuuriministeriö

MUUTOSVAIHEET

Oulun ammattikorkeakoulu tekee Oulusta asteen verran oivaltavamman

Kotikaupunkini Oulu on koulukaupunki. Olemme korkeakoulukaupunki, jossa on monialainen tiedeyliopisto ja korkeatasoinen ammattikorkeakoulu. Korkeakoulumaailmassa yhteistyö antaa lisäarvoa. Yliopisto ja ammattikorkeakoulu täydentävät toisiaan. Se, että pohjoisen nuorilla on valittavanaan molemmat mahdollisuudet kotiseuduillaan, lisää merkittävästi alueemme kiinnostavuutta nuorten silmissä.

Oulun kaupunki ja Pohjois-Suomi on hyvä paikka opiskella, työskennellä, olla ja asettua. Oamk tarjoaa paitsi nuorille, myös osaamistaan täydentäville aikuisille monipuolista ja laadukasta koulutusta. Aluetaloudessamme tutkimus ja tuotekehitysmenojen osuus on ollut jo pitkään huomattava, ja alueellisesti Oamkin rooli TKI-toiminnassa ja TKI-osaamisessa on keskeinen.

Väestörakenteen muutos on aikamme megatrendi. Suomi ikääntyy Euroopan nopeinta tahtia. Ikäluokat pienentyvät, ja joudumme varautumaan osaavan työvoiman saatavuusongelmiin paikoin jo nyt. On ymmärrettävä sijoittaa koulutukseen ja osaamiseen, jotta voimme vastata työvoiman tarpeeseen.

Suomen tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä puolet nuorista aikuisistamme olisi saanut korkea-asteen koulutuksen. Koulutustason nostoon, hakijasuman purkamiseen sekä alojen ja alueiden osaajapulaan on Sanna Marinin hallituksessa valmisteltu monenlaisia toimia. Olemme esimerkiksi lisänneet korkeakoulutuksen aloituspaikkoja myös meillä Oulussa.

Oma suhteeni Oamkiin on lämmin. Nuorena yksinhuoltajaäitinä 2000-luvun alkuvuosina ensimmäinen arkeen jatkuvuutta ja toimeentulon turvaa tuonut työnantaja oli Oamk. Pääsin kartuttamaan taitojani muun muassa Neo Arena -hankkeessa, jossa myös esimerkiksi Nokia oli aktiivisesti mukana.

Toimin ensin osa-aikaisena projektisuunnittelijana EU-hankkeessa, mutta lopulta etenin Kulttuurialan yksikön tutkimus- ja kehitystoiminnasta vastaavaksi koordinaattoriksi. Se oli tehtävä, josta minut aikanaan vuonna 2011 valittiin eduskuntaan.

Esimieheni Oamkissa antoivat minulle varhain vastuuta. Ensimmäisenä esimiehenäni toiminut projektipäällikkö Tapani Launonen luotti minulle keskeisimmät projektihallinnon vastuut periaatteella check, double check, triple check – varmista ensin. Tätä periaatetta noudatan yhä. Myöhemmin esimiehenäni toiminut projektipäällikkö Kimmo Paajanen puolestaan muistutti palautumisen merkityksestä: viikonloppu pistää aina oravanpyörän paikoilleen.

Tullessani Oamkiin rehtorina toimi Lauri Lantto, jonka aikana kulttuurialan yksikkö käynnisti toimintansa. Lantto ja yksikön johtajana toiminut Airi Hirvonen puolustivat kulttuurin ja sisällöntuotannon merkitystä ajassa, jossa teknologian valta oli ylivoimainen.

Konkreettisesti kulttuurin merkitys ilmeni jo työpaikan arkisissa kohtaamisissa: työhuoneeni sijaitsi milloin kulttuurialan, milloin tekniikan alan yksikössä. Olipa sijainti mikä tahansa, tekniikan alan insinöörien ja kulttuurialan sisällöntuottajien kohtaamisissa syntyi aina uusia ideoita. Irene Isohannin johdolla luotiin koko ammattikorkeakouluun systemaattinen ja innostunut tutkimus- ja kehitystyön ilmapiiri. Oamkista olen saanut vahvoja, kestäviä rakennusaineita elämäni.

Oamk on merkittävä osaamisen luoja Oulun alueella. Samalla se on myös tärkeä portti kansainväliseen yhteistyöhön. Oululle tämä yhteistyö on luonnollinen osa historian jatkumoa. Oulu on kansainvälinen kaupunki, jonka ammattikorkeakoulu on vahvasti verkottunut kansainvälisesti. Jo terva-aikaan tänne tultiin ja täältä mentiin maailmalle. Nyt vientiartikkelit ovat toisenlaisia, mutta edelleen täältä lähtee maailmanluokan innovaatioita, ja se edellyttää maailmanluokan osaamista. Sellaista osaamista, jota Oamk kasvattaa.

Omasta ajastani Oamkissa on ollut minulle suunnattomasti hyötyä. Mieleeni ovat painuneet myös hyvät kollegat ja työkaverit. Olen kiitollinen niin monista rikastuttavista työsuhteista. Oamkissa ollut työyhteisöni on yhä tänäkin päivänä itselleni vertaisryhmä hyvästä ja toimivasta työyhteisöstä.

Toimiessani eurooppa- ja omistajaohjausministerinä sekä esimerkiksi osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministerityöryhmässä antaa työkokemukseni korkeakoulumaailmasta minulle sellaista ymmärrystä, jota ei voi kokousmuistioista lukea. Tunnen projektityön arjen ja haasteet. Tiedän, millainen kansallinen voimavara ammattikorkeakouluissamme on nyt, on kasvamassa ja kehittymässä.

Oamkin erityisyys on vahva yhteistyön perinne: niin kulttuurissa ja sisällöntuotannossa kuin hyvinvointiin ja terveyteen liittyen sekä teknologisissa innovaatioissa meillä on aina uutta annettavaa. Me olemme yhteistyöhankkeissa aktiivinen osapuoli, koska uskomme kiinnostavimpien oivallusten syntyvän rajapinnoille. Ennakkoluulottomuus, avoimuus ja osallisuus olivat Oamkin ajattelun perusta jo vuosikymmen sitten, nyt uudet tekijät ja kollegat jatkavat tätä työtä.

Oamk on lähtemätön osa Oulua. Oamk tekee Oulusta asteen verran oivaltavamman. Oamkin ansiosta olemme asteen verran enemmän.

Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen
(kuva: Laura Kotila/valtionneuvoston kanslia, CC-BY-4.0)

Oulun seudun koulutusmyönteisyys kantaa pitkälle

Oulu ja Oulun seutu ovat aina olleet koulutusmyönteisiä, ja siten alueen historia on luonut hyvän perustan myös ammattikorkeakoulun perustamiselle. 1950-luvulla Oulu sai yliopiston, joka on osoittanut tarpeellisuutensa ja antanut tärkeitä kehitysimpulsseja kaupungille, sen ympäristölle ja koko Pohjois-Suomelle. Peruskoulu-uudistuksen toteuttaminen ja kunnallisten lukioiden muodostaman järjestelmän luominen merkitsivät laajoja kouluttautumisen mahdollisuuksia kuten myös uusien oppikoulujen perustaminen ja ammattikoulutuksen lisääminen. Luonnollisena jatkeena tälle oli keskiasteen koulu-uudistuksen toteuttaminen ja edelleen ammattikorkeakoulun rakentaminen.

Oulun ammattikorkeakoulukokeilun käynnistymisessä keskeisessä roolissa oli terveysalapainotteisuus. Kokeiluun liittyviä mainintoja löytyy Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen johtokunnan kokospöytäkirjoista elokuusta 1989 lähtien. Myös Oulaisten ja Oulun terveydenhuolto-oppilaitosten yhteisessä neuvottelukunnassa käsiteltiin ammattikorkeakouluasiaa sen ajankohtaisuuden vuoksi syksyllä 1989. Neuvottelukunta esitti Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen johtokunnalle, että ammattikorkeakouluvaihtoehdoista keskusteltaisiin ja oltaisiin mukana mahdollisessa kokeilussa.

Lähtökohtana oli aluksi, että Oulun terveydenhuolto-oppilaitos aloittaisi kokeilun kolmella linjalla (terveydenhoitaja, lääkintävoimistelija, sisätauti-kirurginen sairaanhoitaja) ja että kokeilu toteutettaisiin yliopiston hoitotieteen laitoksen kanssa yhteistyössä. Neuvottelukunnan puheenjohtajana oli tuolloin osastopäällikkö Mauri Paananen Oulun lääninhallituksen kouluosastolta.

Tämän jälkeen Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen johtokunta, jonka puheenjohtajana oli apulaiskaupunginjohtaja Matti Rossi, käsitteli asiaa kokouksessaan, ja johtokunta määräsi rehtorin valmistelemaan ammattikorkeakouluesitystä. ^[1] Marraskuussa 1989 johtokunnassa päätettiin, että yhdistetty (Oulun terveydenhuolto-oppilaitos, Oulun diakoniaopisto, Oulun sosiaalialan oppilaitos ja mahdollisesti Oulun lastentarhanopettajaopisto) ammattikorkeakouluesitys tehdään. Opetusministeriöltä oli niukasti ohjeita siitä, millainen kokeilusuunnitelman piti olla. Johtokunta hyväksyi kokeilusuunnitelman tammikuussa 1990 ja niinpä 15.1.1990 oppilaitokset hakivat opetusministeriöltä lupaa ammattikorkeakoulukokeilun aloittamiseen. Samassa yhteydessä esitettiin Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitoksen liittämistä kokeiluun terveydenhoidon opetuksen osalta.

Myös opettajakunnan kokouksissa rehtori Annikki Lämsä esitteli ammattikorkeakouluasiaa. Silloin nimikkeenä oli "terveysalan akatemia", ja keskeistä oli yliopiston kanssa tehtävä yhteistyö. Kokeilun vaikutukset henkilöstön työhön olisivat merkittäviä, ja siksi hakemukseen liitettiin Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen opettajien henkilöstöjärjestöjen myönteinen kannanotto.

Oulun alueen hakemus oli yksi 70 hakemuksesta vuonna 1990. Opetusministeriö antoi 13.6.1990 jatkosuunnittelukehotuksen 19 yhteisölle, joiden tuli toimittaa täsmennetyt suunnitelmat 15.12.1990 mennessä ministeriölle. Tavoitteena oli, että kokeilut käynnistyisivät syyslukukaudella 1991. Oulun kaupunki sai jatkosuunnitteluvastuun Oulun alueen kokeilussa. Oulun kaupunginhallitus asetti 17.9.1990 kokeilun suunnittelun ohjausryhmän, jonka tehtävänä oli valmistaa kokeilusuunnitelma, alustavat koulutusohjelmat ja yhteistoimintasopimusluonnos.

Jatkosuunnittelukehotuksen jälkeen pedagoginen suunnittelutyö oppilaitoksissa syveni. Oulun lastentarhanopettajaopisto irtaantui 1991 alussa kokeilusuunnitelman laadinnasta, koska koulutuspoliittiseen selontekoon oli lisätty kannanotto (4.12.1990), jonka mukaan lastentarhanopettajaopistot

liitetään tiedekorkeakoulujen yhteyteen. Samalla kokeilun johtoryhmä päätti ottaa jatkosuunnitteluun mukaan Oulun kauppooppilaitoksen (15.1.1991) [2]. Jo tuolloin haluttiin johtamiseen, hallinnon ja taloussuunnitteluun liittyvä osaaminen yhdistää sosiaali- ja terveysalan koulutukseen.

Kokeilun vision - *yksilön ja yhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja elämänlaadun ylläpitäminen ja edistäminen koulutuksen avulla* - esitteli rehtori Annikki Lämsä kokeilun johtoryhmälle. Suunnitelmassa todettiin myös, että kaikissa koulutusohjelmissa tuli huomioida kansainväliset humanitääriset ihmis- oikeuskysymykset. [2]

Oulun alueen hakemuksen vahvuuksina oli se, että oppilaitoksen koulutustarjonta oli monipuolista ja että Oulun terveydenhuolto-oppilaitos oli opiskelijamäärältään laajin terveydenhuoltoalan koulutuskeskus Suomessa. Rakenteeseen kuuluivat ”kaikki terveydenhuoltoalan koulu- ja opistoasteen erikoistumislinjat (paitsi jalkoehoitaja) sekä lisäksi erillisistä opintolinjoista optikon ja lääketyöntekijän koulutus” [2].

Kokeilua vahvasti tukevana mainittiin myös terveydenhuolto-oppilaitoksen uusi lisärakennus, monimuoto-opetusta toteuttava opettajankoulutusosasto, oppilaitoksen toiminta Oulun yliopiston harjoituskouluna sekä hyvä ja pitkäaikainen yhteistyö Oulun yliopiston kanssa (kasvatustieteiden tiedekunta sekä hoitotieteen laitos).

Olemassa olevien vahvuuksien lisäksi tarvittiin myös koulutusta aidosti uudistavia elementtejä. Näitä olivat sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen yhteistyön syventäminen sekä terveysalan koulutuksen sisällön laajentaminen taloushallinnolliseen koulutukseen. Terveyden edistäminen ja ennaltaehkäisevä ote haluttiin saada mukaan kaikkeen koulutukseen. [2] Tehdyt linjaukset ovat edelleen 2020-luvulla ajankohtaisia. Hyvinvointitalous on nostettu EU-tasollakin keskiöön, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon haasteisiin nykyisessä väestökehityksen vaiheessa pystytään vastaamaan.

Oulun väliaikainen ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa tammikuussa 1992. Opiskelijoita oli tuolloin 441, koulutusohjelmia oli 4 ja ammattikorkeakouluopettajia 97, joista 67:llä oli ylempi korkeakoulututkinto, yhdellä lisensiaattitutkinto ja yhdellä tohtorintutkinto.

Kokeilun johtoryhmän puheenjohtajana toimi Oulun kaupungin sivistystoimen toimialajohtaja Matti Rossi. Varapuheenjohtajana toimi Oulaisten kaupunginjohtaja Antti Niemelä. Johtavana rehtorina toimi Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen rehtori Annikki Lämsä ja vararehtorina Oulun sosiaalialan oppilaitoksen rehtori Kerttu Maunu.

Kokeilun suunta ja visio

Laissa ja asetuksessa vuonna 1991 nuorisostaan koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista esitettiin seuraavat perusteet kokeilujen käynnistämiseksi ja toteutukselle: koulutuksen tason nostaminen, koulutuksen laaja-alastaminen, koulutuksen kansainvälistäminen, vastaaminen työvoimapolitiittisiin ja elinkeinoelämän asettamiin haasteisiin, oppilaitosten voimavarojen kokoaminen sekä koulutuksen vetovoiman lisääminen [3] [4].

Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun tavoitteiksi asetettiin kokeilun johtoryhmässä em. lisäksi se, että kokeilu tuottaa moniammatilliseen yhteistyöhön kykeneviä ja työnsä teoreettisesti hallitsevia ammattilaisia, kokeilupohjaista tietoa koulutuksen ja työn kehittämiseksi sekä kokeiluyksikköön kuuluville oppilaitoksille koulutussuunnittelupalveluja [2] [5].

Oulun vahvasti terveysalapainotteinen kokeilu tavoitteli myös sisällöllistä kehitystyötä. Kokeilussa painotettiin sitä, että ammattikorkeakoulutoimintaan osallistuvat käyttävät tutkivaa ja kehitettävää otetta yhteiskunnan, palveluiden, tuotannon, hyvinvoinnin ja elämänlaadun ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

Ydinvisio oli ns. HETI- visio, eli ihmisten hyvinvoinnin, elämänlaadun ja terveyden lisääminen koulutuksen avulla. Visio suuntasi kokeilun aikaista yhteistyötä ja kumppanuutta laajan sidosryhmäverkoston kanssa. Näin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla olisi mahdollisuus jatkuvaan henkilökohtaisen käytännön ammattitaidon kehittämiseen. Koulutuksessa korostettiin valinnoistaan tietoisesti ihmisen aktiivisuutta yhteiskunnan ja ympäristön rakentajana ja kehittäjänä [5]. Ny-

kyisessä työmarkkinatilanteessa, jossa ammatteja muuttuu, katoaa ja syntyy uusia, oman ammatitaidon kehittämisen vaatimus korostuu edelleen. Tärkeää oli myös se, että ammattikorkeakoulu kehitti opetusta yhteistyössä alueen työelämän toimijoiden kanssa.

Koulutuksen tason nostamisen strategiat

Koulutuksen tason kohottamisen päästrategiaksi määriteltiin se, että järjestämällä ammattikorkeakoulun opettajien jatko- ja täydennyskoulutusta yhteistyössä yliopistojen kanssa mahdollistetaan ja saavutetaan koulutuksen tason nousu silloisissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Toinen strategia oli se, että alueen eri alojen keskiasteen ammatillisten oppilaitosten henkilöstön ammatillinen osaaminen toimii perustana uutta korkeakoulua suunniteltaessa. Edelleen opetussuunnitelmatyössä painotettiin ammattien kvalifikaatioista lähtevää suunnittelua (ns. polytekninen malli). Esikuvia ei lähdetty etsimään yliopistoista, vaan ammatillisista kvalifikaatioista.

Muina periaatteina, joilla katsottiin mahdollistettavan koulutuksen tason nosto, olivat valitut pedagogiset ratkaisut kuten tutkiva ote, itseohjautuvuus, yhteistoiminnallisuus sekä kokeilun monialaisuus.

Se, että oppilaitosten opettajisto ja suunnittelijat olivat kokeilun käynnistyessä valmiita aktiivisesti arvioimaan olemassa olevia ja uusia opetussuunnitelmia ja kokeilemaan uutta työskentelytapaa, loi erinomaisen pohjan kokeilun toteuttamiselle. Jo laissa ^[3] määrätyt muutokset koulutusajoissa edellyttivät uusien opetussuunnitelmien laatimista.

Opettajat osallistuivatkin merkittävästi jatko-opintoihin kokeilun aikana. Laajinta jatkokoulutautuminen oli terveysalalla, jossa oppilaitoksen opettajien muodollinen pätevyys oli perinteisesti ollut opistoasteen tutkintotasoista. Jatko-opintoihin osallistui kokeilun myötä noin 90 prosenttia opetushenkilöstöstä. Ja 1990-luvun loppuun mennessä lähes kaikilla oli vähintään ylempi korkeakoulututkinto suoritettuna. Yliopettajien tehtäviin edellytettiin lisensiaatin tai tohtorin tutkintoa.

Valittu strategia oli toimiva. Jatko-opinnot etenivät, joskin niillä aloilla, joiden opetusta lähiyliopistot eivät tarjonneet, ei jatko-opintojen suorittaminen ollut ongelmattonta (esim. liiketalouden jatko-opinnot).

Yhteistyöstä ekosysteemin rakentamiseen

Kokeiluvaiheen strategiana oli se, että oppilaitosten yhteistyön vapaaehtoisuus luo perustan yhteiselle kehittämistoiminnalle. Kaikille yksiköille annettiin myös yhtäläiset taloudelliset resurssit toimintansa kehittämiseen.

Yhteistyöstä sovittiin yhteistoimintasopimuksessa ja johtosäännössä, jotka valmistuttuaan toimivat erinomaisesti koko kokeiluajan. Asiakirjojen laadintavaihe kesti pitkään, koska kyseiset asiakirjat todensivat ensimmäisen kerran sen, että ammattikorkeakoulu on muodostumassa. Tämä konkretisoi myös sen, että ammattikorkeakoulu syntyessään vaikuttaa myös ns. ensisijaisen oppilaitosten toimintaan ja henkilöstön asemaan. Muutos oli odotettavissa.

Hallinnon tasolla yhteistyötä tehtiin johtoryhmässä sekä rehtorijaostossa. Päätävä toimielin oli johtoryhmä. Rehtorijaoston asema ei ollut virallinen, mutta se toimi kuitenkin innovatiivisen ja refleктоivan toiminnan alustana asioiden valmistelussa.

Johtoryhmä oli kooltaan suuri, koska nähtiin tärkeänä, että eri tahot saivat edustajansa kautta vaikuttaa tehtäviin päätöksiin. Mukana olivat oppilaitosten ylläpitäjien edustajat, rehtorit, opettajakunnan ja opiskelijoiden edustajat, yliopiston sekä lääninhallituksen edustajat. Osallisuuden turvaaminen oli näin isossa muutosvaiheessa tärkeää.

Yhteisen opettajakunnan kokoaminen järjestäytyneeseen yhteistoimintaan ei ollut ongelmattonta. Opettajat olivat ns. ensisijaisen oppilaitoksen henkilöstöä. Ammattikorkeakoululle ei muodostunut omaa, järjestäytyntä opettajakuntaa. Lopulta opettajakunnan yhteiset tehtävät jaettiin jaostolle, joka käytti opettajakunnalle kuuluvaa päätösvaltaa. Yhteistyötä tehtiin erilaisissa asioita valmistelemissa työryhmissä. Kokeilun edetessä myös oppilaitosten opiskelijajyhdistyksiä alkoi as-

karruttaa mahdollinen ammattikorkeakoulun oman opiskelijajyhdistyksen syntyminen. Pelkona oli olemassa olevien opiskelijajyhdistysten voimavarojen jakaantuminen.

Yhteistyössä kohdattiin myös esteitä, koska havaittavissa oli myös kamppailua oman oppilaitoksen säilymisen puolesta. Reviirin puolustaminen näkyi monin tavoin kokeilun arjessa, koska jokaisen koulutusalan edustaja halusi korostaa omaa erityisyyttään. Esiintyivät pelkoja myös siitä, että jokin ammatti voi koulutusmuutosten myötä joutua sulautumaan toiseen. Kokeilun edetessä kuitenkin vahvistui se, että oli etuoikeutettua saada olla mukana kehittämässä yhdessä suomalaisia ammattikorkeakoulujärjestelmää ensimmäisten joukossa.

Muutokset vaativat merkittävää panostusta tiedottamiseen. Ongelmatonta ei myöskään ollut erilaisten organisaatiokulttuurien yhteensovittaminen [5]. Muutoskyvykyys edellytti rohkeutta uusiin toimintamalleihin ja vanhasta luopumista. Keinoina yhteistyön syventämiseen nähtiin esimerkiksi se, että kokeilussa muodostettiin erilaisia suunnittelun ”sekaryhmiä” tai tutkimushankkeiden ja projektien yhteinen käynnistäminen. Yhdessä tekeminen loi hyvää pohjaa uudelle organisaatiolle.

Uusi oppilaitosverkosto koostui erillään toimivista ja erilaisia käytäntöjä omaavista toimijoista. Verkostossa olevien oli välttämätöntä muuttaa omia toimintatapojaan ja sopia yhteistyössä uusia.

Uudistusta ohjaava johtoryhmä kannusti yhteistyöhön myös kokeilun ulkopuolisten oppilaitosten ja työelämän sekä yliopistojen kanssa. Merkittävä pohjoissuomalainen yhteistyöfoorumi oli Pohjois-Suomen korkeakoulujen perustama Koulutusyhteistyötoimikunta, johon kuuluivat kaikki Pohjois-Suomen ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Toimikunnan puheenjohtajana toimi Kajaanin täydennyskoulutuskeskuksen (myöh. kehittämiskeskuksen) johtaja Pertti Kokkonen. Toimikunnan tehtävänä oli edistää ammattikorkeakoulujen opettajien jatko- ja täydennyskoulutusta ja tutkimustoimintaa. Myös ammattikorkeakouluopintojen yliopistollisista vastaavuuksista neuvottelemisen oli toimikunnan tehtävissä, mutta opintojen vastaavuuksista sopimisesta ei kokeiluajana edetty.

Samanaikaisesti ammattikorkeakoulukokeilun kanssa käynnistyi alueella myös nuorisasteen koulutuskokeilu, jossa Oulun alueella mukana oli Liminka. Ammattikorkeakoulukokeiluun kuuluvissa oppilaitoksissa kehitettiin samanaikaisesti myös omaa nuorisasteen koulutusta, ja ehkä tästä syystä yhteistyö Oulun ammattikorkeakoulukokeilun ja Limingan nuorisasteen kokeilun välillä oli vähäistä.

Monialaisuutta haluttiin vahvistaa myös siten, että kokeilusuunnitelmassa esitettiin 2. vaihe, jossa kokeiluun oli suunniteltu liittyvän Oulun käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Koivikon maatalousoppilaitos, Oulun metsäoppilaitos, Kempeleen puutarhaoppilaitos ja Markkinointi-Instituutin Oulun toimintayksikkö. Kokeilun aikana tämä suunniteltu 2. vaihe ei toteutunut. Osa ns. 2-vaiheen oppilaitoksista liittyi ammattikorkeakoulukokonaisuuteen kuitenkin vakinaistamisen yhteydessä, osa ei silloinkaan.

Oulun teknillisen oppilaitoksen kanssa tehtävää yhteistyötä viriteltiin kokeilun laajentamissuunnitelman yhteydessä. Jo vuonna 1992 johtoryhmä oli esittänyt Oulun teknillisen oppilaitoksen liittämistä kokeiluun, mutta tuloksetta. Sehän olisi ollut erittäin tarpeellinen ja sopiva osaksi Oulun ammattikorkeakoulua, mutta tuolloin se oli hakenut itsenäisesti omaa ammattikorkeakoululupaa, jota opetusministeriö ei kuitenkaan hyväksynyt. [6]

Työelämä muuttaa koulutusta ja koulutus muuttaa myös työpaikoilla tehtävää työtä

Työelämän odotukset ammattikorkeakoululle olivat suuret. Ammattikorkeakoululle tarjoutui eräänlainen momentum osallistua alueelliseen kehitystyöhön näiden odotusten myötä. Ammatillisten oppilaitosten vahvuus erityisesti sosiaali- ja terveysalalla oli kiinteä yhteistyö niin sairaaloiden kuin kunnallisten sosiaali- ja terveysalan organisaatioiden kanssa. Tältä pohjalta jatkettiin kokeilussa harjoittelujärjestelmän edelleen kehittämistä pedagogisine ohjauskäytäntöineen.

Kokeiluajana järjestettiin yhteistä projektikoulutusta, kehittävän työntutkimuksen sekä tulevaisuuden tutkimuksen metodikoulutusta. Koulutuksiin osallistuivat työ- ja elinkeinoelämän ja kokeilun ulkopuolisten oppilaitosten edustajia ammattikorkeakoulun omien edustajien lisäksi. Lääninhallituksen taloudellinen tuki näiden koulutusten järjestämiseen oli merkittävä. Koulutusprojektit vahvisti-

vat ammattikorkeakoulun alueellista roolia sekä vastuuta alueellisesta koulutuksen kehittämisestä. Tästä seurauksena vuorovaikutus elinkeinoelämän ja ammattikorkeakoulun sekä alueen eri oppilaitosten välillä syventyi ja sai uusia muotoja.

Kokeilussa mukana olleet oppilaitokset halusivat myös kehittää omaa profiliaan. Sen myötä koulutukseen löydettiin uusia, kansainvälistäkin mielenkiintoa herättäneitä painotuksia. Näistä esimerkkeinä voidaan mainita terveysalalla holistinen hoidon opetus tai Oulaisissa käynnistyneet Community care- opinnot. Kokeiluajana ammattikorkeakoulu osallistui myös Päivärinnetin kuntoutussairaaloiminnan käynnistämiseen. Lisäksi muutoinkin oppilaitoksissa käynnistettiin palvelutoimintaa, joissa opiskelijoilla oli mahdollisuus työskennellä asiakkaiden kanssa (esim. Diakoniasopiston Diastoppi, terveydenhuolto-oppilaitoksen päiväsaaraala, fysioterapiapalvelut, laboratorio- palvelut, suun ja hampaiden terveydenhoito).

Kehittävästä työntutkimuksesta tuli yhteistoimintamethodi työelämän ja ammattikorkeakoulun yhteishankkeisiin, joita olivat esimerkiksi Turvallisuus ja terveystkasvatus (Kempeleen ja Ylivieskan ala- ja yläasteet), Pakolaistyön kehittämisprojekti (Ruukin kunta), Vanhusten toimintakykyisyyden ja elämisen ehtojen parantamis- ja kehittämisshanke (Pudasjärven ja Muhoksen kunnat) ja Vanhusten kotona asumisen kehittämisen projekti (Oulaisten kaupunki).^[7]

Ammattikorkeakoulusta laadittiin jo 1993 Kehittämis- ja tutkimusohjelma^[8]. Ammattikorkeakoulu-instituution keskeneräisyyttä kuvastaa se, että kyseisessä ohjelmassa oli erillisinä jokaisen oppilaitoksen omat kehittämisen painoalueet valittujen yhteisten painotusten lisäksi. Oppilaitokset eivät vielä oikein kokeneet olevansa osa samaa instituutiota. Kokeiluajana ei instituution rakentaminen ollutkaan tavoitteena. Oulussa painotus oli sisällöllisessä kehitystyössä, ei hallinnollisissa rakenteissa.

Tutkimustyön korostamisessa saattoi nähdä myös viitteitä academic drift -ilmiöstä, josta kokeilujen käynnistyessä varoiteltiin ministeriön toimesta. Riskinä oli, että yliopiston toimintamallien käyttöönotolla, jopa kopioinnilla, pyrittiin luomaan kuvaa korkeakoulutasoisuudesta.

Monialaisuus, muutosvalmius ja ketterä hallinto – ammattikorkeakoulun synnyn valtit

Ammattikorkeakoulukokeiluissa haluttiin hyödyntää alueellista kehitystyötä ja sitä, että alueen toimijat tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa rakentavat uutta koulutusmuotoa. Isona tavoitteena oli ammatillisen koulutuksen tason nostaminen ja että koulutuksen vertailtavuus Euroopan tasolla mahdollistuu.

Oulun kokeilussa painotettiin alusta alkaen monialaisuutta ja alueellisuutta. Kokeilu toteutettiin hyvin vähäisillä taloudellisilla resursseilla ja kevyellä hallinnolla. Kokeiluun osallistuneet oppilaitokset olivat kokeilun ajan hyvin itsenäisiä toiminnallisesti, hallinnollisesti ja taloudellisesti. Kokeilun johto ja hallinto mahdollistivat kuitenkin yhteisen kokeilun onnistumisen ja sille asetettujen tavoitteiden saavuttamisen.

Oulussa pääpaino kokeilussa oli opetustarjonnan ja opetusmenetelmien sisällöllisessä kehittämisessä, koska katsottiin, että pelkkä ”kyltinvaihto” ei ole riittävä. Kokeiluajana ammattikorkeakoululle ei muodostettu omaa infrastruktuuria, eikä sillä ollut omaa yhtenäistä henkilökuntaa, oppilaskuntaa eikä yhtä ylläpitäjää. Kokeilu osoitti, että opetushenkilöstö kykenee muuttamaan ja muuttamaan toimintaansa. Niinpä korkeakoululla oli vankka perusta toiminnan kehittämiseen.

Kokeiluajaa lyhennettiin alkuperäisestä. Oulun kokeilun kannalta tämä oli hyvä, sillä mittava muutosprosessi vei myös voimia. Edessä oli myös valtion oppilaitosten kunnallistaminen, jolloin ainakin kokeilun hallinto olisi muuttunut kesken kaiken. Hallintomallia ei uudistettu pedagogisen toiminnan kehityksen mukana. Muutoksia toki osattiin odottaa valtion oppilaitosten kunnallistamisketjityksen myötä. Oulun kokeilijat odottivat valtion ylläpitäjäröoliin vahvistamista, olihan kyse korkeakoulutoiminnasta. Jo aloitusvaiheessa suunnitteluryhmässä kysyttiin, eikö ammattikorkeakoulun

tulisi olla kuten muut korkeakoulut - valtion toimintaa. Kun se ei ollut mahdollista, nähtiin, että ammattikorkeakoululla tulisi olla oma itsenäinen asema. Sellaisena pidettiin omaa osakeyhtiötä.

Oulun ammattikorkeakoulukokeilu näkyi vahvasti alueella, sillä kokeilun aikana järjestettiin laajasti näyttäviä tapahtumia, kansainvälisiä konferensseja ja seminaareja. Näitä olivat esimerkiksi *Introduction to Holistic Care* (1994), *Social Services in Change* (1995), *Seminar in Ethics* (1995), *Holistic Care and Multidisciplinary Education* (1996), *Die Qualität der Lehre* (1995) ja *Curriculum seminar in Kenia* (1995). Kotimaisista tapahtumista voidaan mainita Pohjois-Suomen ammattikorkeakoulu-päivät [7]. Yhteisten tapahtumien järjestäminen sekä julkaisutoiminta loivat tavoitteelliselle yhdessä tekemiselle hyviä foorumeita, joissa jokainen osallistuja sai kokea olevansa osa uutta korkeakoulua. Win-Win-periaate toteutui.

Julkaisutoiminta käynnistyi myös kokeilun aikana. Julkaisusarjassa oli jaottelu tutkimuksia, oppimateriaaleja ja ”Teoriaa ja käytäntöä / Puheenvuoroja”- sarjat. Nämä julkaisut antavat hyvän kuvan ja monipuolista lisätietoa kokeilun aikaisesta aktiivisesta toiminnasta.

Kokeilu päättyi heinäkuussa 1996 Oulun seudun ammattikorkeakoulun aloittaessa toimintansa. Vuonna 1996 opiskelijoita oli 2566, koulutusohjelmia oli 13, opettajia 281, joista 177:llä oli ylempi korkeakoulututkinto, 16:sta oli lisensiaatin tutkinto ja yhdellä tohtorin tutkinto. Vuosina 1995 ja 1996 ammattikorkeakoulututkinnon suoritti 307 ja 463 tutkintoa [7].

Oulun seudun ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa 1.8.1996 yhtenä ensimmäisenä vakinaistetuista ammattikorkeakouluista. Vakinaisen ammattikorkeakoulun yhdeksi tehtäväksi jäi ammattikorkeakoulun hallinnon ja ylläpidon selkiinnyttäminen. Uusia haasteita tuli myös sen myötä, että vakinaistamisen yhteydessä Oulun ammattikorkeakouluun liittyi Oulun teknillinen oppilaitos sekä luonnonavara-alan kolmen oppilaitoksen opetustarjontaa. HETI -IDEA ! Työ jatkui, mutta peruskivi oli muurattu!

Lähteet:

[1] Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen johtokunnan kokouspöytäkirjat (Ammattikorkeakoulua koskevat §:t: 18.4.1989, 17.8. 1989 § 5, 17.10.1989, §54, 22.11.1989, § 75, 11.1.1990, § 113, 18.4.1990, §180)

[2] Kokeilusuunnitelma 1991. Oulun kaupunki/ kaupunginhallitus 18.2.1991

[3] Laki nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista 22.2.1991. 391/1991

[4] Asetus nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista. 22.2.1991 392/1991

[5] Mäki M. 1995. Ammattikorkeakoulutoiminnan evaluaatio ja meta-evaluaatio: Tutkimus Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun opettajien ja opiskelijoiden käsityksistä yksikkönsä toiminnasta ja käsitysten käytöstä evaluaation kehittämisessä. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja, A, Tutkimuksia, ISSN 1237-5381; 3.

[6] Kimari R. 1998. Jäämmekö sittenkin rannalle? Ammattikorkeakoulukokeilu insinöörinäkökulmasta tarkasteltuna. Teoksessa Ahlholm T, Määttä H (toim.) 1998 Pohjoinen strategia- ja taitopeli. Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992–1996.

[7] Oulun ammattikorkeakoulu. 1992–1995. Toimintakertomukset. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Oulu Polytechnic. 1993. Annual Report. Oulu. Oulu Polytechnic.

[8] Mäki M. 1992 ja 1993. Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun kehittämis- ja tutkimusohjelma. Julkaisematon asiakirja

Suo, kuokka ja jakkupuku

Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun ensimmäiset 142 opiskelijaa aloittivat 30 vuotta sitten opiskelunsa Oulun ja Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitoksissa, Diakoniaopistossa, Oulun sosiaali-alan oppilaitoksessa ja Oulun kauppaoppilaitoksessa 13.1.1992. Aloittaneista 104 terveysalan, 27 sosiaali-alan ja 4 talouden ja hallinnon alan opiskelijaa saivat tutkintotodistuksensa 29.5.1995.

Finlandia-talon koulutuspoliittinen seminaari 13.2.1989 antoi ensimmäiset impulssit, joiden pohjalta keskustelut ammattikorkeakouluista käynnistyivät maassamme. Samoihin aikoihin, kun ensimmäiset opiskelijat Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta valmistuivat, Valtioneuvosto myönsi yhdeksälle ammattikorkeakoululle toimiluvat 15.6.1995. Oulun ammattikorkeakoulu kuului tähän joukkoon.

Oulun ammattikorkeakoulun kivijalan rakentaminen kesti kuusi vuotta. Tässä artikkelissa käsitellään Oulun ammattikorkeakoulun syntyvaiheita Finlandia-talon visioista vakinaistamiseen saakka. Kirjoittaja toimi ammattikorkeakoulun suunnittelusta vastaavana ja sittemmin Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtavana rehtorina.

Kun terveys on uhattuna, kaikki on uhattuna, sanoi maailman terveysjärjestön WHO:n johtaja Tedkös Adhanom Ghebreyesus vuonna 2021 uuden vuoden puheessaan. Maailmaa kohtasi suurin katastrofi sitten 1900-luvun espanjalaisen, kun kaksi vuotta sitten Covid-19 pandemia levisi ympäri maailmaa. Koronapandemia on niittänyt miljoonia ihmisiä ja jättänyt ja jättää pysyviä vaurioita miljooniin. Kaikkien maiden tulee tehdä yhteistyötä niin kansainvälisellä kuin kansallisella tasolla, hän toteaa. [1] Samoin presidenttimme Sauli Niinistö velvoitti eri sektoreiden väliseen yhteistyöhön ja suositti jokaisen henkilökohtaista vastuuta hygieniakäyttäytymiseen saakka. Samalla hän osoitti syvää kiinnostusta terveysalan henkilöstölle kriisin aikaisesta työstä.

WHO:n johtajan puhe heijastuu tässä kirjoituksessani, joka koskee Oulun ammattikorkeakoulun syntyvaiheita, sen toiminta-ajatusta ja pyrkimyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi koulutuksen avulla. Toimin Oulun ammattikorkeakoulun suunnittelusta vastaavana ja sittemmin väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtavana rehtorina vakinaistamiseen saakka. Tarkastelen kirjoituksessani Oulun ammattikorkeakoulun syntyä pääosin oman tehtäväni kannalta. Olen yhtenä kirjoittajana myös apulaiskaupunginjohtaja (emeritus) Matti Rossin ja FT Maire Mäen yhteisessä artikkelissamme, jossa kuvaamme ammattikorkeakoulun syntyprosessia ja vakinaistamisen johtaneita toimintoja. [2] Lisäksi kerron OTHO-blogissa Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen matkasta keskiasteen opistoasteen koulutuksesta korkeakouluun [3].

"Haluan tässä yhteydessä kuitenkin kuvata omia tunnelmiani matkan varrelta."

Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) kehittäminen alkoi kesällä 1989 Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksessa eli OTHO:ssa. OPM myönsi ammattikorkeakoulukokeiluluvan 18.4.1991 OTHO:lle, Diakoniaopistolle, Oulun sosiaali-alan oppilaitokselle, Oulun kauppaoppilaitokselle ja Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitokselle. Näiden oppilaitosten toiminnan tuloksena Oamk vakinaistettiin ensimmäisenä muiden kahdeksan ammattikorkeakoulun joukossa. Samalla ilman kokeilua mukaan hyväksyttiin Oulun teknillinen oppilaitos, Oulun metsäoppilaitos, Koivikon maatalousoppilaitos ja

Kempeleen puutarha-alan oppilaitos. Myöhemmin mukaan tulivat kulttuurialan koulutus ja Raahen tietotekniikan oppilaitos.

Vakinaistamis päätös

Vuoden 1994 lopussa Opetusministeriö asetti ammattikorkeakoulukokeilujen arviointiryhmän. Työryhmän tehtävänä oli muun muassa laatia ammattikorkeakoulun arviointikriteerit ja tehdä samalla esitykset vakinaistettavista ammattikorkeakouluista. Oulun yliopiston rehtori Lauri Lajunen kuului tähän työryhmään. Arviointikriteereistä painavimpia olivat toiminta-ajatus, opettajien koulutustaso, suhteet työelämään, alueellinen koulutus- ja palvelutehtävä, oppimisympäristö sekä kokeilun aikana saavutetut tulokset. ”Arvioinnissa kiinnitettiin erityisesti huomioita hakijoiden tasoon ja kypsytyksen toimia ammattikorkeakouluna”. [4]

Työryhmä arvioi kolmenkymmenen yhdeksän väliaikaisen ammattikorkeakoulun hakemukset ja esitti niistä yhdeksän vakinaistettavaksi 1.8.1996. Oulun ammattikorkeakoulu oli yksi niistä. [4] Vaikka arviointiryhmä oli asettanut ehdoksi, että vakinaistaminen tapahtuisi vain kokeiluprosessin kautta Oamkiin hyväksyttiin tekniikan ja luonnonvara -alat ilman kokeiluvaihetta.

KUVIO 1. Pohjois-Suomen ammattikorkeakoulun kehittämisidea 1992. (kuva: Annikki Lämsän kotiarkisto)

Pohjois-Suomen ammattikorkeakoulun kehittämisidea jäsenyi vuoden 1992 alussa (kuvio 1) Ammattikorkeakoulun kehittämisen tavoitteena oli tuottaa terveyttä ja hyvinvointia moniammatillisesti. Edessämme oli näky, jota kohti matkasimme, vaikka kokeilussa keskityttiin mukaan hyväksytyjen oppilaitosten omasta koulutuksesta lähteviin arvoperusteisiin ja toimintoihin. Kokeilun alkuvaiheessa meitä toimijoita johdatti matkalle ent. opettajani, filosofi Sven Krohn seuraavin sanoin ”Ottakaa ohjaksenne väliaikainen totuus, koska lähdette pitkälle matkalle, matkalle, joka teidän jälkeenne jatkuu yliaikaisena.” [5]

Miten matkasimme kohti tuntematonta ammattikorkeakoulua? Esitän muutamia esimerkkejä siitä, miten Oamkin tulevaisuutta etsittiin ja millaisilla paikallisilla, alueellisilla ja kansainvälisillä toimilla ammattikorkeakoulun tavoitteisiin pyrittiin.

1) Ammattikorkeakoulun visioksi valittiin: *hyvinvointia, elämänlaatua, työtä ja innovaatioita Oulun ammattikorkeakoulussa*. Vuonna 1994 KT Pirkko Remeksen johdolla toteutettiin kolmiportainen skenaariotyö -julkaisu "Oulun ammattikorkeakoulu 2015". Aikajänteeksi asetettiin reilu vuosikymmen. Työhön osallistui Oamkin oppilaitosten ja vakinaiseen ammattikorkeakouluun pyrkivien oppilaitosten edustajia. Lisäksi julkaisussa olivat maaherra Eino Siuruaisen ja puheenjohtaja Matti Rossin tulevaisuushakuiset kirjoitukset. Orvokin terälehtien avulla kuvattiin silloista visiota: hyvinvointia, elämänlaatua, työtä ja innovaatioita. [6]

2) Kehittävän työntutkimuksen koulutus

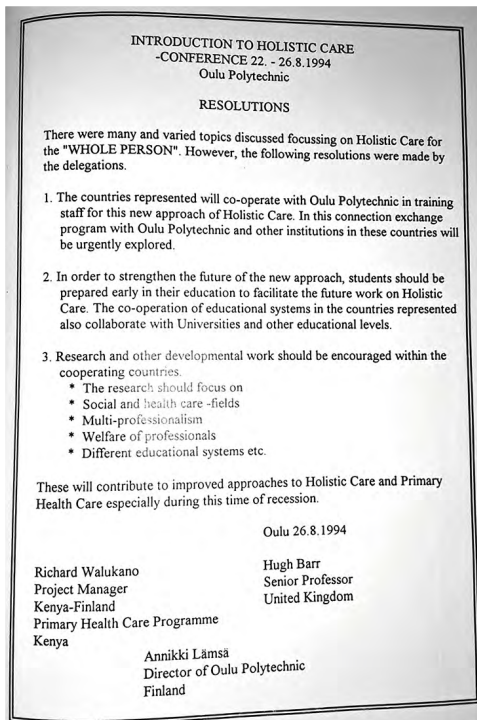
VTL Kirsti Kivinen oli kehittänyt professori Yrjö Engeströmin teorian perusteella niin sanotun *kehittävän työntutkimusmetodin*. Tähän koulutukseen osallistui Oamkin omien toimijoiden lisäksi useiden paikkakuntien sosiaali- ja terveysalan johtajia ja muita toimijoita. Kaikissa koulutuksissa keskeisenä oli kehittää työtä siten, että hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevat ihmiset saisivat parempaa palvelua. Kehittävän työntutkimuksen kouluttajina toimi sittemmin suunnittelija Maire Mäki ja lehtori Liisa Toivonen. Koulutuksen perusteella syntyi useita toimipaikkakohtaisia ja alueellisia kehittämisprojekteja. [7]

3) Ammatinhallinnan kehittämisprojektit

Ammattikorkeakoululle asetetut tavoitteet ja myös 1990-luvun alun lama edellyttivät *harjoittelukäytäntöjen kehittämisen*. OTHO:ssa alkoi lähes kaikkien alojen palvelutoiminta uusien modernien tilojen valmistuttua kesällä 1991. Päivärinteen kuntoutussairaalan/opetussairaalan perustaminen kuului samaan ammatinhallintakokonaisuuteen. Rokua-säätiön, kuntien ja OTHO:n rohkea hanke yhteisen opetussairaalan perustamiseksi toteutui. Hankkeeseen yritettiin saada mukaan niin sosiaali- kuin kaupunkien koulutusaloja tuomaan mm. tarvittavaa sosiaalialan osaamista ja myös kustannuslaskennan kiemuroita! Se ei silloin vielä onnistunut. Mutta holistinen hoito ja holistisen hoidon oppiminen toteutui

moniammatillisessa tiimissä, kun hoitotyön, hoitotieteen, fysioterapian, toimintaterapian ja lääketieteen ammattilaiset, alan opettajat ja opiskelijat vastasivat yhdessä potilaiden hoidosta, kuntoutuksesta ja hyvinvoinnista. Se ennätettiin saada selville tässä aikansa suuressa innovaatioissa. Sairaalan toimintaan tutustui ensimmäisen toimintavuoden aikana lähes 100 vierailijaryhmää. English National Boardin, silloisen englantilaisen terveysalan koulutuksen laadun arviointiviraston johtaja ja koulutusvastaava vierailivat Päivärinteellä useaan kertaan arvioiden toimintaa. Toiminta sai ENB:n laatumitalin. [7] [8]

Ensimmäisessä kansainvälisessä vuonna 1994 konferenssissa *Introduction to the Holistic Care* laaditussa julkilausumassa esitettiin, että Oamk olisi holistisen hoidon, holistisen hoidon opetuksen ja tutkimuksen kehittämiskeskus. Julkilausuma antanee suuntaa tämänkin päivän toimijoille. Toimintalottuvuus terveys-hyvinvointi-elämänlaatu-ihmisyyks sisältää vahvan eettisen laatuksen. Terveysalalla se vahvisti jo valittua holistista näkökulmaa koulutuksessa. [9]

KUVIO 2. Julkilausuma Introduction to Holistic Care -conferences 26.8.1994. (kuva: lähteestä [9])

Holistic Care -seminaaria (kuvio 2) seurasi kolme muuta seminaaria vuosina 1996, 2000 ja 2003. Holistisen eli kokonaisvaltaisen ja moniammatillisen näkemyksen, tutkimuksen ja kokemuksen lisääntyminen Oamkissa näkyi. Siitä ovat todisteena seminaariraportit. Tapahtumista jää jälki, kun esiintyjinä ja osallistujina on opettajien ja opiskelijoiden lisäksi työelämäneustajia sosiaali- ja terveysalan organisaatioista ja kunnista, yliopiston tutkijoita, valtiovallan edustajia sekä kansainvälisiä yhteistyökumppaneita. ^[10] ^[11] Neljäs seminaari Holistic Care - from Rhetoric to Reality vei Oamkin edustajia syvälle Afrikkaan, Kenian Kakamegaan v. 2003.

Kymmenen vuoden yhteistyö ns. Karibuni -projektissa, johon kuului opettaja- ja opiskelijavaihtoja, huipentui monisataisen osallistujajoukon tapaamiseen. Konferenssin aikana selvisi viimeisellekin epäilijälle, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ovat tekoja - eikä vain retoriikkaa. Suomalaisella tuella ja Oamkin yhteistyöllä rakennettiin muun muassa tyttöjen asuntola, kaivo kylälaisten käyttöön ja toteutettiin useita ohjaus- ja valistusprojekteja. Yhdessä myös laadittiin Kakamega Medical Schoolille uudet opetussuunnitelmat. ^[11]

"Mama Leena", lehtori Leena Sundström ja "Father Pentti", rovasti Pentti Huhtinen, olivat vastuuhenkilöitä Karibuni -projektissa alusta lähtien. Lehtori Leena Sundström oli koko Sirisian kylän "Mama Leena".

Kenian matkan aikana vuonna 2003 vierailimme rehtori Lauri Lanton kanssa kenialaisessa aids-kodissa, jossa äiti ja isä hoitivat aikuista tytärtään. Isä puhui malariasta, koska se oli hyväksyttävää vallitsevan stigman vuoksi. Karu ja koskettava vierailu. *"Muutama pöydälle jätetty shillinki ei vapauttanut vastuusta. Hiljaisina poistuimme kodista auringon polttamaa kujaa pitkin."*

Keskiasteen koulutuksesta ammattikorkeakouluun

Millainen oli ammatillisten oppilaitosten arki ammattikorkeakouluvisioiden keskellä? Näistä vuosista ei ole juurikaan kirjoitettu. Kahteenkymmeneenkahteen ammattikorkeakouluun kuului 88 eri alojen oppilaitosta, joissa oli meneillään keskiasteen koulu-uudistuksen toimeenpano. Omassa OTHO-blogissani kuvaan yhden oppilaitoksen arkea kokeilun kynnyksellä ^[3]. Haluan kirjoituksellani kuvata sitä arkea, jota oppilaitoksissa elettiin. Korostan sitä, että ammattikorkeakoulu rakentui vuosikymmenien aikana kehitetylle ammatilliselle koulutukselle. Useimmat ammattikorkeakoulukokeilujen johtavat rehtorit toimivat samalla myös oman alansa oppilaitosten rehtoreina, joten ammatillisen koulutuksen perintö välittyi suomalaisiin ammattikorkeakouluihin.

"Kun haluaa tallentaa yli 30 vuoden takaisia asioita ja tapahtumia, tulee päällimmäisenä mieleen muistoja. Ajan muistoja täydentävät mielikuvat, toiveet ja tunnelmat. Näin myös tässä tapauksessa, kun pitäisi kirjoittaa Oulun ammattikorkeakoulun synnystä, siihen liittyvän kokeilun kulusta sekä erityisesti niistä asioista, tapahtumista ja ilmiöistä, jotka mahdollistivat meidän ammattikorkeakoulumme vakinaistamisen ensimmäisten joukossa Suomessa. Kokeilun ajalta on olemassa paljon kirjattua tietoa, dokumentteja, vuosikertomuksia, ja pöytäkirjoja. Tapanani oli tallentaa omia muistuinpanoja mustaan vihkoon. Niitä on kymmeniä."

Oulun lääninhallituksen osastopäällikön Mauri Paanasen käskystä ammattikorkeakoulun suunnittelu laajeni koskemaan edellä mainittujen oppilaitosten koulutustoimintaa. Luotiin seuraavan vaiheen suunnitteluorganisaatio. Puheenjohtajana toimi Oulun apulaiskaupunginjohtaja Matti Rossi ja rehtorijaoston puheenjohtajana OTHO:n rehtori. Työ tuli entistä haasteellisemmaksi. Oulun kaupunki nimesi suunnittelijaksi Riitta Mäkelän. Ensimmäisiä kokeiluanomuksia kirjoitettiin silloisen Kalevan päätoimittaja Mällisen kamarissa vuoden 1989 lopulla. Tavoitteisiin kirjattiin myös, että kansainvälisyys ja humanitääriset ihmisoikeuskysymykset välittyisivät koulutusohjelmissa.

"Kun oli kokeiluanomusten jättöaika, Oulaisten kaupunginjohtaja Antti Niemelä soitti ja ehdotti Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitosta mukaan kokeiluun. Kerroin tilanteesta, missä vaiheessa ollaan. Kehotin soittamaan puheenjohtajalle. Ehdotin samalla, että voisimme lisätä lähetekirjelmään "Oulainen otettaisiin mukaan pääaineen osalta". Puheenjohtajat sopivat asiasta. Minä sain rehtorijaostolta nuhteet käyttäytymisestä! Meidän anomuksemme sai jatkosuunnitteluluvan, jossa oli täysipainoisesti hyväksytty myös Oulaisten oppilaitos sekä Oulun lastentarhaopettajaopisto, joka oli lähettänyt erillisen anomuksen."

Ensimmäisten kokeiluanomusten perusteella opetusministeriö ei hyväksynyt yhtään anomusta, vaan osa sai jatkosuunnitteluluvan. Huhu kertoi, että ministeriössä oli puhuttu, että "kokeiluanomukset oli linja-auton takapenkillä laadittu".

Kokeiluanomus laadittiin uudestaan. Jatkosuunnittelua varten Oulun kaupunki valitsi ohjausryhmän, jonka puheenjohtajana toimi Matti Rossi. Ryhmään kuuluivat rehtoreiden lisäksi yliopiston edustajina professori Jaakko Luukkonen, varalla professori Maija Hentinen ja ammattikasvatustarkastaja Eero Mikkola lääninhallituksesta. Työtä jatkettiin yhä intensiivisemmin niin sanotussa Jääli-seminaarissa. Saatiin aikaan yhteinen tulevaisuudenkuva Oulun hyvinvointiammattikorkeakoulusta. Rehtori Annikki Lämsä jatkoi projektin johtajana. Suunnittelijana toimi KM Maire Saarela (myöh. Mäki).

Tammikuu 1991 toi uusia osallistujia ammattikorkeakoulu-hankkeeseen. Oli kokeiluhakemusten viimeistelykokous Oulun kaupungintalolla. Lastentarhaopettajaopiston rehtori Eila Estolan paikalla istui Oulun kauppaoppilaitoksen rehtori Raimo Kiukas. Oulun kaupunki oli päättänyt kauppaoppilaitoksen liittämistä ammattikorkeakoulukokeiluun. Paikka oli "vapautunut", kun lastentarhaopettajakoulutus oli jäänyt pois, saatuaan linjauksen siitä, että koulutus siirtyy osaksi yliopistokoulutusta. Alkoi tiiviit viikot, kun kaupan- ja hallinnon koulutusala yhdistettiin hyvinvointiammattikorkeakouluun. Niinpä hyviä lupauksia synergiaeduista saatiin hakemuksiin.

Kävimme puheenjohtaja Matti Rossin kanssa neuvottelemassa Opetusministeriön kansliapäällikkö Jaakko Nummisen kanssa tulevan ammattikorkeakoulun opettajien tarvitsemasta koulutuksesta. Opettajilla tuli olla vähintään ylempi korkeakoulututkinto. Koulutustarvetta oli erityisesti terveysalalla. Silloin oli vain muutama terveysalan opettaja opiskelemassa hoitotieteen laitoksella. Olin tehnyt laskelmat, miten 10 vuoden aikana opettajat kouluttautuisivat. Sen mukaan lähes kaikki opettajat täyttäisivät vaaditut ehdot, ja myös muutama opettaja olisi suorittanut tohtoritutkinnonkin. Kokeilun alkuvaiheessa Oulun yliopiston rehtori Juhani Oksman perusti koulutusyhteistyöryhmän ammattikorkeakouluopettajien koulutuksen tukemiseksi. Yliopisto saikin lisäpaikkoja terveysalan opettajien kouluttamiseksi. Myös kaikkien muidenkin oppilaitosten opettajilla oli mahdollisuus hakeutua akateemisiin jatko-opintoihin. Monet terveysalan opettajat kouluttautuivat yliopistossa, ja tulokset alkoivat tuottaa hedelmää.

Ammattikorkeakoulu kiinnostaa

Kokeilun kuluessa neuvoteltiin Oulun alueella olevien ammatillisten oppilaitosten edustajien kanssa. Asiat koskivat myös nuorisoasteen koulu-uudistusta, mutta ensisijainen kiinnostus kohdistui kuitenkin ammattikorkeakouluun.

Jo aikaisemmin olivat ainakin Oulun kauppaoppilaitos, Oulun metsäoppilaitos sekä Oulun teknillinen oppilaitos hakeneet kokeiluun erilaisin yhdistelmin, mutta anomuksia ei oltu hyväksytty. Toisaalta taas Oulun teknillinen oppilaitos kuului niihin, jotka olivat mielestään jo korkeakoulutasoisia, siis kokeilulla ei olisi merkitystä. Ehdotin rehtori Kari Karvoselle, että tulisin kertomaan ammattikorkeakoulukokeilusta hänen opettajakunnalleen. Kari antoi ymmärtää, ettei ole tarvetta sanoen "minä pelastan sinut siltä kokemukselta".

Teknillisen oppilaitoksen anomuksia yksin tai toisen oppilaitoksen kanssa ei siis OPM:ssä hyväksytty. Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtokunta puolsi kokeilun kuluessa teknillisen oppilaitoksen liittämistä kokeiluun. Varsinkin, kun laatimamme toimintaidea ja tulevaisuuden visio

puolsi moniammatillista korkeakoulua. Oulun teknillisen oppilaitoksen taholta alkoi myöhemmin herätä kiinnostusta, kun kaikki muut teknilliset oppilaitokset olivat kokeilussa. Rehtori Risto Kimari kirjoitti sittemmin ”rannalle jäämisestä”, teoksessa Pohjois-Suomen Strategia ja taitopeli.

”Elettiin jo kokeilun aikaa, kun rehtori Juhani Mankinen oli varannut ajan sihteeriltäni kertoen asiansa liittyvän AMK-kokeiluun. Odotin rehtoria koulun ravintolassa. Näin herrasmiehen astelevan koululle valkoisissa kengissä. Kohta sama herra meni pois-päin. Seuraavalla kerralla päästiin jo konkretiaan. Laadimme tekniikan edustajien kanssa uuden hakemusasiakirjan. Laitoimme aikaisemman kuvion ympärille hammaspyörän kuvaamaan tekniikan vahvuutta. Meiltä oli loppunut monistepaperi ja oli käytössä vain vaaleanpunaista. ”Muuten hyvä, mutta kannet tulee vaihtaa”-kommentilla uusi esityksemme hyväksyttiin teknillisessä oppilaitoksessa. Kokeilun johtoryhmä oli päättänyt, ettei muita oppilaitoksia kokeiluajana otettaisi mukaan. Niinpä jouduimme antamaan kieltävän lausunnon myös Ylivieskan kaupungille.” [12]

Ammattikorkeakoulun kokeiluajan toimintaa

Ammattikorkeakoulukokeiluvaiheen alussa eri yhteyksissä puhuttiin duaalimallista ja akateemisesta imusta. Akateemisesta imusta jopa varoiteltiin. Keskusteluilla haluttiin saada ammattikorkeakouluille oma malli. Oulun ammattikorkeakoulussa en havainnut moista pelkoa olevan.

”Oman kahden eri asteisen terveystalon opistoasteen ja kahden jatkotutkinnon omaavana luulin ymmärtäväni ammattiin liittyvän osaamisen ja tieto/teoria/taito-ulottuvuuden merkityksen ja sen, että opettajien akateemiset opinnot olivat omiaan laajentamaan ja syventämään näkökulmaa.”

Kokeilulainsäädännön ja muiden kansallisten ohjeiden mukaisesti kehittämisprosessit tapahtuivat oppilaitoksissa ja toimintaa arvioitiin sisäisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Kokeiluajan toiminta on kirjattu hyvin vuosien 1992-1995 toimintakertomuksiin. [7]

Kokeilun hallintoa johti johtoryhmä, jonka puheenjohtajana toimi Oulun apulaiskaupunginjohtaja Matti Rossi ja varapuheenjohtajana Oululaisten kaupunginjohtaja Antti Niemelä. Suunnittelijana toimi KM Maire Saarela (myöh. Mäki). Johtava rehtori vastasi kokeilun etenemisestä apunaan rehtorijaosto. Oppilaitosten rehtorit vastasivat siitä, että edettiin kokeiluohjeiston suuntaisesti. Näin yhteisten työryhmien toimesta ammattikorkeakouluidea juurtui, voimistui ja sai siivet. Kokeilussa oli merkittävää se, että vuorovaikutusta tuli olla koko ajan oppilaitosten kesken, kun laadittiin opetussuunnitelmia ja opetusta toteutettiin samanaikaisesti. Johtavan rehtorin tuli huolehtia siitä, että viestit siirtyivät Opetusministeriön ammattikorkeakouluosastolle ja päinvastoin. Luotiin kansallista ammattikorkeakoulujärjestelmää!

FT Maire Mäki korostaa väitöstutkimuksessaan (2000) sitä, että toimijoilla tulee olla yhteinen näkemys siitä, mitä korkeakoulutasoisuus tarkoittaa. Mainittakoon yhteistoiminta, oppimisprosessi, yksikön erityisluonne ja koulutuksella saavutettu pätevyys. Niistä muodostuvat ammattikorkeakoulun laatutähdet. Ilmeisesti nämä elementit toimivat tietoisesti tai sattumalta Oamkissa. Hallinnon tulee luoda mahdollisuuksia toimia, palaute ei ole silloin tärkeä, kun menee hyvin. Työ itsessään palkitsee, Maire Mäki jatkaa. [13]

”Olisiko Oulun koulussa vallinnut ns. positive quality circle, jää miettimään. Oamkin voimavarat olivat ulkoisissa ja sisäisissä prosesseissa.”

Paikallisesta toiminnasta maailmankylään

Keskiasteen koulutuksen ja AMK-toiminnan alkuaikoina kansainvälisyys oli vähäistä ja heiveröistä. Useimmiten toiminta oli opettaja- tai koulutuslakohtaista.

”Toisaalta ammattikasvatushallitus oli kieltänyt opiskelijaryhmien ulkomaanmatkat lukukausien aikana. Näin tämän kirjeen Turun oppilaitoksen ilmoitustaululla. Jostain syystä se ei ollut saapunut Ouluun asti. 1990-luvun alussa vierailimme Virossa eräässä oppilaitoksessa. Myöhemmin kuulumme, että samassa oppilaitoksessa oli vierailut parin muun oppilaitoksen edustajia, ja kaikki olivat tuoneet kopiokoneita tai kahvinkeitinimiä.

OTHO:n toimintaterapiaryhmän harjoittelu järjestyi haaparantalaisen toimintaterapiaopettajan avulla. Opiskelijaryhmä kuljetettiin Pohjois-Pohjanmaan ammattioppilaitoksen autolla. Toiminnan alettua alussa tuli tieto, että valtion autoilla ei saa mennä rajan yli. Niinpä opiskelijat jäivät pois Tornion puolelle ja kävelivät sillan yli Haaparantaan.”

Toimintaterapiakoulutuksen harjoitteluun liittyi toinenkin sittemmin tärkeäksi muodostunut kansainvälinen kontakti. Oulusta kotoisin oleva farmakologian tohtori Anna-Liisa Gough oli jättänyt kesän aikana pöydälleni kirjeen tarjoten yhteistyötä Englannissa sijaitsevan Coventryn Polytechnicin kanssa. Heillä oli mm myös toimintaterapia-alan koulututusta. Pian ammattikorkeakoulukokeilun alussa otimme yhteyttä Coventryyn, ja yhteistyö laajeni koskemaan kuntoutusalan lisäksi sosiaali- ja kaupan alaa. Tästä alkoi hedelmällinen yhteistyö.

Ammattikorkeakoulun ensimmäisissä avajaisissa syksyllä 1992 oli vieraita kymmenestä eri maasta. Kansainvälisyys laajeni - ulottuen napapiiriltä - päiväntasaajalle, Keniaan.

Coventryn rehtori Mike Goldstein osallistui Oamkin avajaisiin elokuussa 1992. Oulun vierailulla puheenjohtaja Matti Rossi ja rehtori sopivat seuraavan vuoden tapaamisesta Coventryssa. Tohtori Anna-Liisa Goughin välityksellä olimme tällä välin päässeet lehtori Inkeri Hietasen kanssa Leedsiin kansainväliseen seminaariin esittelemään Oulun *holistista ideaa*, kokonaisvaltaisen hoitotyön mallia ja sen opetusta. Oulun hyvinvointia ja elämänlaatua korostava holistinen toiminta-ajatus saavutti usean eurooppalaisen osallistujan mielenkiinnon. Sittemmin TtL Inkeri Hietasen ja MA, YM Jaana Lämsän kanssa laitimme artikkeli julkaistiin Journal of Interprofessional Care -julkaisussa. Prof. Hugh Barr toimi julkaisun päävastuisena toimittajana ^[14].

Yhteistyösopimukset laadittiin vuonna 1993 Coventry Polytechnic Coventryssa. Samaisella matkalla puheenjohtaja Matti Rossi ja professori Hugh Barrin ja kirjoittaja sopivat Lontoon Suomi-instituutissa, että Oulussa järjestetään tässä artikkelissa aikaisemmin mainittu ensimmäinen kansainvälinen Holistic Care -seminaari v. 1994.

Professori Hugh Barrin interprofessionaalisen ja moniammatillisen (multidisciplinary) osaamisen konsepti oli jo tuolloin tunnustettua Englannissa ja muuallakin Euroopassa. Vuoteen 2022 mennessä hänen töihinsä on Google Scholarin mukaan viitattu yli 12 000 kertaa. Sittemmin holistic care ja edelliset näkökulmat yhdistettynä oli useiden vuosien ajan monien koulutustapahtumien ja seminaarien kestoaihe. HIMC, Holistic Care, interprofessional Care ja multidisciplinary Care muodostaa vahvan ja kestävä näkökulman sosiaali- ja terveysalan työhön, koulutukseen ja tutkimukseen. Olipa kysymyksessä vaikka tehohoitoa tarvitseva vanhus tai kansakuntaa uhkaava pandemia!

Professori Hugh Barr toimi yli kaksikymmentä vuotta yhteistyössä Oamkin kanssa. Hänen kauttaan Oulun hyvinvointipainotteinen moniammatillinen ammattikorkeakoulu tuli tunnetuksi eri puolilla maailmaa.

Kansainvälisyys lisääntyi vauhdilla. Olin todennut 1994-1995 vuosikertomuksessa, että nyt ei tarvitsisi lisätä kansainvälisiä yhteyksiä, vaan entisiä tulisi tiivistää ja kehittää laadullisesti.

Jorene - Arene

Keväällä ammattikorkeakoulukokeilun alussa 1992 perustettiin Ammattikorkeakoulujen johtavien rehtoreiden neuvosto Jorene ja myöhemmin nimeltään Arene. Näillä oli merkittävä rooli siinä, että suomalaiset ammattikorkeakoulut kehittyivät tasapuolisesti ja etenivät samoilla linjoilla. Korkeakoulukokeilu perustuu ammatillisen koulutuksen pitkäaikaiselle kehitykselle ja kulttuurille, koska suurin osa johtavista rehtoreista toimi samalla oman oppilaitoksensa rehtorina. Itsessäni huomasin, että ajattelin usein asioita terveysalan kannalta, vaikka edustin moniammatillista korkeakoulua. Niin tekivät kollegatkin sarallaan. Sieltähän ammatillisen koulutuksen ymmärrys ja osaaminen kumpusi.

"Yllättäen terveysalan rehtorikollegoilta tuli viesti: "ole varovainen, Jorene puuhaa, että vakinaistettaisiin vain tekniikan ja kaupanalan oppilaitokset". Tällaista en ollut huomannut. Mutta varmistaakseni asiaa, eräällä ulkomaanmatkalla esitin, että Joreneen perustettaisiin naisjaosto! Näin pääsin Jorenen eturivin miesten kanssa neuvottelemaan esimerkiksi opetusministerin tai muiden silmäätekevien kanssa. Sain sittemmin tästä tempusta jopa kirjallista kiitosta eräältä OPM:n virkamieheltä."

Kokeilun loppuvaiheessa johtavien rehtoreiden joukkoon tuli mukaan toinenkin nainen, Marja-Liisa Tenhunen, Kokkolan väliaikaisen ammattikorkeakoulun rehtori. Hän käytti rohkeammin puheenvuoroja ja jopa opasti kollegoja käyttäytymisessä ja pukeutumisessa, minäkin sain osani. Jorene perusti kaikille AMK-asiakokonaisuuksille työryhmät. Muistaakseni olin mukana ainakin kahdessa ryhmässä: ammatillinen opettajakoulutus ja palvelusuhteen ehdot. Ammatillisen opettajakorkeakouluun liittyvää keskustelua seurasin erittäin tarkasti. Halusin pitää huolta siitä, että OTHO:n opettajankoulutus siirtyisi luontevasti vakinaistettavaan ammattikorkeakouluun Näin kävikin, kaikista muista terveysalan oppilaitoksista koulutus lopetettiin.

Johtavan rehtorin toiminta-alueet

Kokeilun alkuvaiheessa oli välttämätöntä jäsentää omaa roolia ja tehtävänsä. OPM:n ohjauksen ja kansainvälisten kontaktien avulla ymmärrys siitä, mitä suomalainen monialainen ammattikorkeakoulu voisi olla, oli hahmottumassa. Mutta miten se toteutetaan, siitä ei ollut käsikirjoitusta. Syksyllä 1992 laadin raportin "Kohti Oulun väliaikaista ammattikorkeakoulua."

Johtavan rehtorin tehtävänä oli johtaa, ohjata ja valvoa ammattikorkeakoulukokeilun järjestämistä (391/91,8) ja suorittaa soveltuvin osin ammatillisen oppilaitoksen rehtorille säädetyt tehtävät sen mukaan, kuin johtosäännössä määrätään. (392/91,4) Kuviossa 3. on esitetty niitä toimialueita, joiden kanssa tuli tehdä yhteistyötä.

KUVIO 3. Johtavan rehtorin sidosryhmät. (kuva: Annikki Lämsän kotiarkisto)

Kysyin johtoryhmäni jäseniltä, eri oppilaitoksen edustajilta ja opiskelijoita, mitä he odottavat johtavalta rehtorilta, ja miten he ovat tähän mennessä kokeneet ammattikorkeakoulun toiminnan. Vastauksen perusteella laadin 10 tehtäväaluetta lähinnä itseäni varten. Tehtävät olivat pääosin samoja, jotka kuuluivat muutenkin johtavan rehtorin tehtäviin. Raportin lopussa totean "raportti toiminee parhaiten erään ammattikorkeakoulun alkutaipaleella kulkeneen matkailijan sisäisen kaaoksen väliaikaisena selkeyttäjä". Pääsääntöisesti vastaajat olivat tyytyväisiä vallinneeseen tilanteeseen. Tiedotukseen haluttiin korjausta. Samoin terveysalan oppilaitoksen ylivalta puhututti. Asiaa käsiteltiin rehtorijaostossa ja johtoryhmässä. Kävin jo katsomassa vaihtoehtoisia tiloja lääninhallituksen kouluosastolta.

"En ollut halukas lähtemään pois "omasta työhuoneestani"! Samalla olisin menettänyt minulle tutun ja turvallisen henkilöstön, työtoverit ja koko toimintaympäristön. Ote olisi irronnut siitä, jolla suota kuokittiin. Ja jonka tuella koko amk pääsääntöisesti ponnisti, totesin asian puheenjohtajalle. Johtoryhmä käsittelee asiaa ja päätti, että johtavan rehtorin toimintapiste tulee olemaan edelleen OTHOssa. Toki se oli samalla myös taloudellinen säästö ylläpitäjille."

Yhdessä

Saimme olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa suomalaista ammattikorkeakoulua sen alkumetreiltä. Yhdessä loimme ammattikorkeakouluksitteistoa, tutkintorakenteita, koulutusohjelmia sisältöineen ja oppimistavoitteineen. Saimme kokeilun kautta toteuttaa koko oppimis- ja opettamisprosessin. Yhdessä halusimme osoittaa sen, että ammatillisuus on vastuuta siitä, että menneisyyden hyvät asiat kulkeutuvat seuraavalle sukupolvelle. Jos ei ole terveyttä, ei ole mitään, todettiin artikkelin alussa WHO:n johtajan suulla. Monialainen Oulun ammattikorkeakoulu luotiin tekemään työtä hyvinvoinnin, elämänlaadun ja terveyden hyväksi. Tämä toteutukoon edelleen entistä selkeämmin yksilö- yhteisö- ja kansakuntatasolla!

KUVA 1. Artikkelin kirjoittaja Annikki Lämsä seisomassa keskellä opetusministeri Riitta Uosukaisen ja apulaiskaupunginjohtaja Matti Rossin välissä. Istumassa vasemmalta Dr. Anna-Liisa Gogh, maaherra Eino Siuruainen ja Dr. Michael Goldstein (Coventry University). (kuva: Oulun ammattikorkeakoulun vuosikertomus 1992)

Lähteet

- [1] Dress B. 2021. WHO chief gives New Year speech: 'If we end inequity, we end the pandemic'. The Hill 31,12.2021. Hakupäivä 5.2.2022 <https://thehill.com/policy/healthcare/587828-who-chief-gives-new-year-speech-if-we-end-inequity-we-end-the-pandemic>
- [2] Lämsä A, Mäki M. & Rossi M. 2022. Oulun seudun koulutusmyönteisyys kantaa pitkälle. Tässä julkaisussa
- [3] Lämsä A. Oulun terveydenhuolto-oppilaitos – keskiasteelta ammattikorkeakouluun. Tässä julkaisussa
- [4] Lajunen Lauri H.J. Ammattikorkeakoulu osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää. Pohjoinen strategia- ja taitopeli: Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992–1996. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 1998.
- [5] Lämsä A. Maailmankansalaisen eväät, ydinihmisyyys, sosiaalinen pääoma ja holistinen ajattelu Teoksessa: Alatolonen T, Haaksiala L, Halme S-L, Serlo K-L ja Virolainen K. 2004. Terveyttä ja hyvinvointia napapiiriltä päiväntasaajalle: Terveydenhuoltoneuvos Annikki Lämsän juhlaKirja. Oulu: [Oulun seudun ammattikorkeakoulu].
- [6] Remes P. 1995. Oulun ammattikorkeakoulu vuonna 2015. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja, A, Tutkimuksia, ISSN 1237-5381; 2
- [7] Oulun ammattikorkeakoulu. 1993–1995. Toimintakertomukset. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Oulu Polytechnic. 1993. Annual Report. Oulu. Oulu Polytechnic.
- [8] Toivonen L. 1998. Ammattikorkeakoulukokeilu mahdollisuutena terveysalan koulutuksen ja ammattikäytäntöjen kehittäjänä. Teoksessa Ahlholm T, Määttä H (toim.) 1998. Pohjoinen strategia- ja taitopeli: Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992–1996. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu, 283–284.
- [9] Lämsä A, Päätalo M. 1996. Introduction to holistic care. Oulu: Oulu polytechnic. (Collection of lectures held in the Holistic Care -seminar in Oulu 22.-26.8.1994.) Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja, A, Tutkimuksia, ISSN 1237-5381; 5.
- [10] Määränen I. 1996. The second conference in Promoting well-being and holistic care through multidisciplinary education: August 20-22, 1996. Oulu: Oulu Insitute of Health Sciences.
- [11] Lämsä A, Serlo K. 2000. Towards holistic well-being: International conference proceedings: Oulu Polytechnic August 29 - September 1, 2000, Oulu, Finland. Oulu: Oulu Polytechnic, School of Health and Social Care.
- [12] Ahlholm T, Määttä H (toim.) 1998. Pohjoinen strategia- ja taitopeli: Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992 - 1996. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- [13] Mäki M. 1995. Ammattikorkeakoulutoiminnan evaluaatio ja meta-evaluaatio: Tutkimus Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun opettajien ja opiskelijoiden käsityksistä yksikkönsä toiminnasta ja käsitysten käytöstä evaluaation kehittämisessä. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja, A, Tutkimuksia, ISSN 1237-5381; 3.
- [14] Lämsä A, Hietanen I, Lämsä J. Education for holistic care: a pilot programme in Finland. Journal of interprofessional care. 1994 Jan 1;8(1):31-43.

Oulun terveydenhuolto-oppilaitos - keskiasteelta ammattikorkeakouluun

Evästyksenä kehitystyöhön: ”Ei voi olla noin yksinkertaista rehtoria, joka kehittää vain omaa alaansa. Kokeiluun on otettava mukaan kaikki Oulun hyvinvointialan oppilaitokset eli Oulun Diakoniaopisto, Oulun sosiaalialan oppilaitos ja lastentarhaopettajaopisto.”

Keskiasteen koulunuudistusta oli suunniteltu komiteoissa 1950-luvulta lähtien. Kyseessä oli kaikkea ammatillista koulutusta koskeva koulutusreformi. Terveysalalla keskiasteen koulutukseen siirryttiin kokeilujen avulla vuonna 1987. Kokeilut toteutettiin Turun ja Joensuun oppilaitoksissa. Useimmissa muiden alojen ammatillisissa oppilaitoksissa keskiasteen koulutukseen siirtymistä oli jo tapahtunut.

Toimin tuolloin ammattikasvatushallituksessa (AKH) opettajien täydennyskouluttajana, joten sain seurata läheltä keskiasteen koulunuudistuksen toimeenpanoa. Terveysalalle koulutettiin niin sanottuja toimeenpanokouluttajia, jotka ohjasivat kouluja uuteen toimintaan. TtT Helena Aavarinne ja SHO Aira Issakainen toimivat silloin Pohjois-Suomen terveydenhuoltoalan oppilaitosten toimeenpanokouluttajina.

Laki ammatillisista oppilaitoksista ja asetus terveydenhuolto-oppilaitoksista tulivat voimaan ja muuttivat hallintoa ^[1] ^[2]. Päätöksenteko siirtyi ammattikasvatushallituksesta oppilaitosten johtokunnille ja rehtoreille. Oulun sairaanhoito-oppilaitoksen nimi muuttui Oulun terveydenhuolto-oppilaitokseksi (OTHO). Ennen keskiasteen koulu-uudistusta Oulun koulussa oli yli kaksikymmentä erilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta.

Terveysalan koulutuksen uudistuksen tavoitteet pohjautuivat paitsi yhteisiin keskiasteelle asetettuihin tavoitteisiin myös WHO:n Terveyttä kaikille -ohjelmaan ^[3] ^[4]. Koulutuksen tuli muuttua kapea-alaisuudesta laaja-alaisuuteen, sairauskeskeisyydestä terveyskeskeisyyteen, lääketieteen paradigmasta hoitotieteen/koulutusalaakohtaisen tiedon paradigmaan. Koulutukseen ja alan toimintaan vaadittiin tutkivaa otetta. Tavoitteista voi päätellä, että OTHO:ssa oltiin jo keskiasteen aikana siirtymässä ammattikorkeakoulun vaateita kohti.

Koulu-uudistus merkitsi vuonna 1957 alkaneen 2,5-vuotisen sairaanhoitajakoulutuksen ja vuoden kestävien erikoissairaanhoitajan tutkintoihin johtavien koulutusten päättymistä. Rakenteellisella ja sisällöllisellä uudistuksella muodostettiin uudenlainen sairaanhoitajan tutkinto. Terveysalan muiden koulutusammattien, fysioterapian, toimintaterapian, radiologisen hoitotyön, kliinisen laboratoriaoalan ja suun terveydenhoidon, rakenteellinen uudistus merkitsi myös opistoasteen ja erikoistumiskoulutuksen muotoutumista yhdeksi tutkinnoksi ammattinimikkeet säilyttäen. Optikoiden koulutus noudatti samaa linjaa.

Opiskelijamäärä kipusi vähitellen 2500:aan. Ennen keskiasteen koulunuudistusta vuonna 1986 opiskelijoita oli noin 1200. Ammattikorkeakoulukokeilun alkaessa oli meneillään kolmen eri koulutusrakenteen mukaista koulutusta ja käytössä oli lähes 40 erilaista opetussuunnitelmaa. Työelämän edustajien joukossa muutokset herättivät ihmettelyä, koska koulutus ei enää ollutkaan sellaista, johon oli totuttu. Aiheeseen liittyen järjestettiin paljon lisä- ja täydennyskoulutusta. ^[5]

Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen käytössä oli vuonna 1964 valmistunut päärakennus. Tilat oli suunniteltu 350 henkilölle. Vuokratiloja oli ympäri kaupunkia muun muassa Oulun Diakonissalaitoksella, SOK:n tiloissa sekä Oulun yliopistollisen sairaalan luentosaleissa. Vuonna 1985 valtion budjettiin hyväksytyt oppilaitoksen lisärakennushanke viivästy. Viivästyminen mahdollisti sen, että

viivästyksen aikana voitiin vielä tehdä muutoksia, joissa otettiin huomioon myös ammattikorkeakoulutoiminnan muutostarpeet. Tästä esimerkkinä tietotekniikan luokkien rakenteisiin tehdyt täydennykset.

Uusiin tiloihin saatiin loistavat harjoittelutilat, lisäksi uimahalli ja saunatilat. Vielä piti saada röntgentiloihin riittävä suojaus. Se oli kallis hankinta, joka vaati neuvotteluita. Muutokset eivät sujuneet helposti. OTHO:n vuosikertomusten mukaan uudistuksen tuomasta koulutustehtävästä selvittiin lähes kiittävästi. Oppilaitokseen oli saatu apulaisrehtorin virka 1990-luvun alussa ja toinen lääninhallituksen tuen turvin erityisesti lisärakennuksen suunnittelua varten. [5]

"Elo ei ollut kivutonta. Terveystieteiden ammatti-identiteetin menettämistä pelättiin. Sain tämän tunteen, kun terveydenhoidonopettajat koulutuspäiviltään lähettivät minulle kirjeen, jossa oli terveydenhoitajaliiton puheenjohtajan suulla ihmetelty Oulun rehtorin toimenpiteitä yhdistää eri alojen opetusta. "Terveystieteiden opettajat menettävät identiteettinsä!"

Miten muutoksesta selvittiin?

- 1 Laki ja asetus keskiasteen koulutuksesta muutti hallintoa ja toimivaltaa. Päätösvalta siirtyi johtokunnalle ja rehtorille [1] [2]. Muodostettiin sisäiset tulosyksöt. Jokainen tulosyksikkö joutui myös valmistelemaan 1990-luvun alun lamasta selviytymisstrategiansa. [6]
- 2 Sairaanhoidonopettajatutkintoon johtavaa koulutusta jatkettiin vuoteen 1994, koska Pohjois-Suomessa tarvittiin opettajia. Sairaanhoidonopettajakoulutusta järjestettiin Pohjois-Suomen terveydenhuolto-oppilaitosten opettajille monimuoto-opetuksena. [7]
- 3 Myös muiden ammatillisten oppilaitosten yleisaineiden ja ammattiaineiden opettajille järjestettiin pedagogista koulutusta. Tämä koulutus oli merkittävä siitäkin syystä, että näin rakennettiin siltaa opettajakoulutuksen siirtämiseksi ammattikorkeakouluun. [7]
- 4 Kesäkuussa 1995 OPM päätti, että opettajakoulutus siirretään Oulun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymään ja joulukuussa selvisi, että opettajakoulutus siirtyy 1.8.1996 perustettavaan Oulun Seudun ammattikorkeakouluun. Yksi suuri tavoite oli saavutettu.

Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen vahvuuksia olivat:

- 1 Oulun terveydenhuolto-oppilaitos oli ollut Pohjois-Suomen johtava oppilaitos lähes 100 vuoden ajan. Karismaattiset johtajat, johtajatar Birgit Nieminen ja rehtori terveydenhuoltoineuvos Ines Kuittinen, olivat vuosikymmenien ajan luoneet perustaa ja pitäneet huolta siitä, että Pohjois-Suomeen saadaan terveystieteiden kaikkien erikoisalojen ammattilaisia.
- 2 Kiinteät ja toimivat yhteydet alueen ja koko Pohjois-Suomen terveydenhuollon organisaatioihin.
- 3 Oppilaitoksen opettajien pedagoginen osaaminen varmistettiin. Oppilaitoksessa oli ollut vuodesta 1974 opettajakoulutusta, jonka myötä koko oppilaitoksessa vallitsi myönteinen pedagoginen kulttuuri. Opettajakoulutusta ja sairaanhoitajajohtajatutkintoon johtavaa koulutusta oli toteutettu osin yhdessä vuodesta 1974 lähtien. Tämä takasi sen, että hoitotyön ja kuntoutuksen käytännöt ja niihin liittyvä opetus toteutui hyvässä yhteisymmärryksessä.
- 4 Tutkimustyön opetusta oli ollut kaikessa koulutuksessa vuodesta 1974 alkaen. Oppilaitoksessa työskenteli myös päätoimisia tutkimustyön opettajia.

- 5 Yhteistyö Oulun yliopiston kasvatustieteellisen ja hoitotieteellisen tiedekunnan kanssa oli luontevaa ja välitöntä. Kasvatustieteellisiä opintoja oli toteutettu yhdessä vuodesta 1974 lähtien. Yhdyshenkilönä oli 1970-luvulta lähtien toiminut professori Jaakko Luukkonen. Suuri osa opettajista oli suorittanut kasvatustieteelliseen tutkintoonsa liittyviä opintoja yliopistossa. Hoitotieteen opetuksen käynnistyessä opettajat suorittivat akateemisia tutkintojaan pääsääntöisesti hoitotieteellisessä tiedekunnassa. [5] [8]

Finlandiatalon visiota kohti Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksessa

Finlandiatalon seminaarissa alkuvuodesta 1989 esiin tuodut mahdollisuudet uudesta korkeakoulusta alkoivat itää - vaikkakin se oli vain "kaukainen kuva"!

Olin kesäkuussa 1989 ammattikasvatushallituksen pääjohtaja Pöyhösen johtamalla matkalla Novgorodissa. Matkan aikana useat kollegat piirtelivät ammattikorkeakoulukuvia, ja tuo innostus tarttui!

"Elokuussa 1989 esitin opettajakunnalle "Terveysalan akatemian" perustamista. Terveysalan akademia sisältäisi jatko-opinnot, aikuiskoulutuksen ja ammattikorkeakoulukokeilun. Ammattikorkeakoulukokeiluun ehdotin kolmea koulutuslinjaa: kuntoutus, sisätautikirurginen hoitotyö ja terveydenhoito."

"Opettajakunta otti asian "hiljaisena" vastaan. Tilanne oppilaitoksessa ei ollut asialle otollinen. Pieni ryhmä opettajia tuli luokseni. He esittivät huolestuneisuutensa siitä, että tällaisena aikana, kun kaikki on levällään, on väistävää koulutusta, keskiasteen koulutusta, eikä ole tiloja. Meillä on kaaos. Eräs - sittemmin innokkaimmista opettajista - kertoi peittäneensä kasvonsa kokouksessa, kun häpesi rehtorin esitystä."

Sittemmin esitin saman asian johtokunnalle. Puheenjohtaja, opetusneuvos Matti Rossi perusti "yhden hengen" toimikunnan – valmistelemaan asiaa. Olikohan ajatus, että asia raukenee? Marraskuussa esitin alustavat luonnokset terveysalan ammattikorkeakouluksi ammattikasvatushallituksessa (AKH). Osastopäällikkö Leena Nederströmin ohje oli: "Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen kokeiluun on otettava kaikki silloiset terveysalan opistoasteen koulutukset". Lokakuussa Maakuntaliiton tilaisuudessa Oulun lääninhallituksen osastopäällikkö ihmetteli: "Ei voi olla noin yksinkertaista rehtoria, joka kehittää vain omaa alaansa, kokeiluun on otettava mukaan kaikki Oulun hyvinvointialan oppilaitokset eli Oulun Diakoniaopisto, Oulun sosiaalialan oppilaitos ja lastentarhaopettajaopisto" [9]

Tässä vaiheessa ei vielä ollut tietoa siitä, minkä tyyppisiä ammattikorkeakouluja maahamme tullaan perustamaan. Oulussa tämä merkitsi kuitenkin sitä, että tavoitteena ollutta yksialaista terveysalan ammattikorkeakoulua ei perusteta. Suunnittelun tulee jatkuva hyvinvointialan ammattikorkeakoulua kohti. Silloin tämä oli tietenkin osittainen pettymys.

Oulun terveydenhuoltoalan oppilaitoksessa tehty alkutyö laajeni koskemaan neljää opistoasteen koulutusta. Suunnitteluorganisaatio luotiin ja Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen rehtori määrättiin toimimaan suunnitteluryhmän puheenjohtajana.

Terveydenhuolto-oppilaitoksen lehtori Marjatta Pulkkinen tuli hakemaan minua avajaisiin ja kysäisi: "Miten se nyt onkaan, onko tämä ammattikorkeakoulua vai ei? Terveydenhuoltoalan opettajien puheenjohtaja Liisa Päivike soitti ja hieman varoitteli, kun ne palvelusuhdeasiatkaan eivät ole kunnossa". Pyysin Marjattaa kertomaan Liisalle (entiselle koulumme opettajalle) terveisemme, että hoidetaan ne palvelusasiat kuntoon, vaikka jälkikäteen!

Tätä artikkelia kirjoittaessani on 30 vuotta siitä, kun ensimmäiset terveysalan opiskelijat aloitivat opiskelunsa Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksessa, joka oli osa Oulun väliaikaista ammattikorkeakoulua. Suunnittelukausi oli kestänyt 2,5 vuotta. Olimme siirtyneet keskiasteelta ammattikorkeakouluun.

Muutosten tuulet jatkuivat. Valtioneuvoston päätöksen (15.12.1994) mukaan valtion ylläpitämät oppilaitokset siirtyivät Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymälle. OTHO:n johtokunta oli useaan otteeseen tehnyt esityksen, että OTHO ja sittemmin Oulun ammattikorkeakoulu voisivat jäädä valtion ylläpidettäviksi. Keväällä 1995 veimme muutoksen merkiksi Teknillisen oppilaitoksen rehtori Juhani Mankisen kanssa Suomen leijonaliput Oulun läänin maaherra Eino Siuruaiselle.

Seuraava muutos tapahtui syksyllä 1996, kun Oulun ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa. OTHO jakaantui kouluasteeseen ja ammattikorkeakouluun. Tammikuussa oli vietetty Oulun koulun 100-vuotisjuhlia. Silloin ilmestyi myös historiikki 100-vuotta työtä terveyden hyväksi.

OTHO:n taival päättyi, mutta terveysalan koulutus siirtyi eri muodossa seuraavalle vuosisadalle.

"Omalta osaltani tähän kirjoitukseen liittyy nöyrä kiitos työtovereilleni luottamuksesta ja tuesta, jota sain vaativassa tehtävässäni ja siitä innosta ja vastuusta, jolla ammattikorkeakoulua OTHO:ssa rakennettiin.

Lähteet

[1] Laki ammatillisista oppilaitoksista 487/1987

[2] Asetus terveydenhuolto-oppilaitoksista 501/1987

[3] 1986. Terveyttä kaikille vuoteen 2000: Suomen terveyspolitiikan pitkän aikavälin tavoite- ja toimintaohjelma. [Hki]: Sosiaali- terveysministeriö.

[4] Maailman terveysjärjestö. Euroopan aluetuomio. 1992. Terveyttä kaikille -ohjelma Suomessa: WHO:n terveyspoliittinen arviointi. [Helsinki]: [Sosiaali- ja terveysministeriö] : Valtion painatuskeskus [jakaja].

[5] Oulun Terveydenhuolto-oppilaitos 1989-1994. Lukuvuodet 1988-1994 Vuosikertomukset

[6] Oulun Terveydenhuolto-oppilaitos 1992. Lukuvuosi 1991-1992 Vuosikertomus

[7] Oulun Terveydenhuolto-oppilaitos 1994. Lukuvuosi 1993-1994 Vuosikertomus

[8] Tallberg M, Hyttinen H, Korteniemi A. 1996. 100 vuotta työtä terveyden hyväksi. Oulu: Oulun terveydenhuolto-oppilaitos.

[9] Lämsä A, Ammattikorkeakoulusuunnittelusta. Oulun läänin kouluhallintoviranomaisten neuvottelupäivät Kuusamossa 15.3.1991. Lämsä A, Mäki M. 1995. Ammattikorkeakoulukokeilun arkea ja juhlaa: Oulun ammattikorkeakoulukokeilutoimintaan liittyviä puheita, esitelmää ja artikkeleita v. 1988-1994 väliseltä ajalta. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu.

Merkintöjä ammattikorkeakoulun alkuvuosilta

Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) vakinainen toiminta käynnistyi syksyllä 1996. Toimin Oamkin ensimmäisenä rehtorina reilut 13 vuotta. Koostin tähän osin muistinvaraisia merkintöjä Oamkin alkuvuosilta. Muistin vahvistamiseksi käytin jonkin verran lukuvuosien avajaisissa pidettyjen puheiden tekstejä. Kyseessä ei ole asioiden tai tapahtumien historiallinen dokumentointi, vaan pikemminkin muutamia poimintoja vuosien varrelta. Näkökulma on pakostakin hallinnollinen, mutta minkäs teet...

Vuonna 1981, kun Suomen koulutuspolitiikka oli kansainvälisen arvioinnin kohteena, OECD:n tutkijaryhmä esitti, että Suomeen tulisi perustaa ammattikorkeakoulujärjestelmä yliopistojen rinnalle. Tuolloin opetusministeriö ei ollut vielä valmis viemään asiaa eteenpäin, mutta vuosikymmen myöhemmin vuonna 1991 säädettiin kokeilulaki ja ammattikorkeakoulujen perustamisprosessi käynnistyi laajalla rintamalla. Ammattikorkeakoulukokeilut käynnistyivät seuraavana vuonna niin sanottujen väliaikaisten ammattikorkeakoulujen toimesta. Silloin myös Oulu ensimmäisten joukossa pääsi mukaan kokeiluun. Kokeilun avulla saatiin kokemuksia vakinaisen järjestelmän perustamista varten ja opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen oppilaitokset saivat mahdollisuuden kehittää toimintaansa tavoitteena vakinainen korkeakoulu.

Väliaikaisen ammattikorkeakoulun johtavana rehtorina toimi Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen rehtori, sittemmin vakinaisen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikön johtaja, terveydenhuoltoneuvos Annikki Lämsä. Ammattikorkeakoulukokeilulla oli johtokunta, jonka puheenjohtajana toimi ansiokkaasti silloinen Oulun kaupungin toimialajohtaja, opetusneuvos Matti Rossi. Kolmas väliaikaisen ammattikorkeakoulun voimahahmo ja avainhenkilö oli FT Maire Mäki. Väliaikaisella ammattikorkeakoululla ei ollut hallinnollisesti itsenäistä asemaa, vaan toiminta oli luonteeltaan itsenäisten oppilaitosten keskinäistä yhteistyötä. Niinpä muutosten ja uudistusten aikaansaaminen ei ollut aina helppoa.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen päätavoitteita olivat muun muassa suomalaisten koulutustason kohottaminen, ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisääminen, kansainvälisen rinnastettavuuden parantaminen sekä koulutuksen alueellisen vaikuttavuuden parantaminen. Kokeilu- ja kehittämävaiheessa saadut kokemukset olivat ilmeisen rohkaisevia. Niinpä jo vuonna 1994 hallitus antoi eduskunnalle esityksen ammattikorkeakouluja koskevaksi laiksi ja jo vuonna 1996 ensimmäiset vakinaisen toimiluvan saaneet ammattikorkeakoulut, Oulu niiden joukossa, aloittivat toimintansa.

Hallituksen esityksessä ammattikorkeakoululain perusteluiksi esitettiin muun muassa, että pyrkimyksenä oli ammatillisen koulutusjärjestelmän rakenteiden uudelleenjärjestely siten, että opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutus nostetaan keskiasteelta selkeästi korkea-asteelle järjestämällä tämä koulutus yliopistojen rinnalla toimiviin ammattikorkeakouluihin. Uudelleenjärjestelyn keskeinen tarkoitus oli myös sopeuttaa ylin ammatillinen opetus eurooppalaiseen ja kansainväliseen ympäristöön niin, että näitä opintoja harjoittava nuoriso ja myös opettajisto pääsisivät täysipainoisesti osallistumaan laajenevaan kansainväliseen koulutusyhteistyöhön. Kehittämällä ammatillisia korkeakoulututkintoja kohotettaisiin koulutuksen tasoa vastaamaan eurooppalaista korkeampaa opetusta.

Ammattikorkeakouluja perustamalla pyrittiin myös ylimmän ammatillisen opetuksen vetovoiman parantamiseen niin, että ylioppilaille ja ammattitutkinnon hankkineille olisi tarjottavana yliopistojen rinnalla toinen korkeakouluvaihtoehto. Samalla rationalisoitaisiin hajanaista oppilaitosverkkoa ja yhtenäistettäisiin kirjavaa ylläpitojärjestelmää. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistolaitoksen tehtävät ja työnjako määräytyisivät niin, että ammattikorkeakoulut vastaisivat ensisijaisesti ammatillisesta korkeakouluopetuksesta ja yliopistot alojensa ylimmästä opetuksesta ja tieteellisestä tutkimuksesta.

Lyhyen kokeilu- ja kehittämisvaiheen jälkeen Oulun ammattikorkeakoulu sai valtioneuvoston myöntämän vakinaisen toimiluvan 1.8.1996 lukien. Uuden korkeakoulun ensimmäisen lukuvuoden avajaiset pidettiin Madetojan salissa 30.8.1996. Avajaispuheessani saatoin huomauttaa, että päivä on Oulun kannalta historiallisesti merkittävä ainakin kahdesta syystä. Samanaikaisesti uuden korkeakoulun käynnistäessä ensimmäistä lukuvuottaan Ruotsin kuningaspari ja kruununprinsessa Viktoria vierailivat Oulussa. Luonnollisesti kuninkaallisten vierailun osakseen saama median huomio jätti varjoonsa ammattikorkeakoulun vaatimattoman juhlalliset avajaiset. Avajaisten vierailevaksi juhlapuhujaksi olimme saaneet silloisen opetusministeriön kansliapäällikkö Vilho Hirven. Vuonna 1996 Oulun lisäksi kahdeksan muuta ammattikorkeakoulua eri puolilla Suomea sai vakinaisen toimiluvan.

Aloitin työni vakinaisen Oulun ammattikorkeakoulun ensimmäisenä rehtorina keväällä 1996. Sitä ennen olin toiminut viisi vuotta opetusministeriön yhteyteen vuonna 1991 perustetun Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen (CIMO) ensimmäisenä johtajana Helsingissä. Edelliset 20 vuotta olin toiminut teoreettisen fysiikan tutkijana ja opettajana, dosenttina, Oulun yliopistossa. Rehtorin virkaa täytettäessä ilmeisesti ansiokseni luettiin johtajakoemus CIMO:ssa ja erityisesti useiden vuosien mittainen kansainvälinen kokemus tutkimustyössä ja sittemmin CIMO:ssa.

Silläkin saattoi olla merkitystä, että olin selvästi ammatillisen koulutuksen kentän ulkopuolinen hakija. Ehkä katsottiin, että minulla olisi edellytyksiä johtaa useiden oppilaitosten toimintojen yhdistämistä ja kehittämistä ammattikorkeakoulun vaatimusten mukaisesti. Varsinkin Oamkin alkuvuotena rehtorin tehtävänä oli ammattikorkeakoulun hallinnon ja yhteisten palveluiden kehittäminen. Niin sanottuja perustana olevia oppilaitoksia oli toistakymmentä kappaletta ja niillä kullakin oli oma historiansa ja sen mukainen toimintakulttuuri.

Perustamisvaiheessa ammattikorkeakoulun virallinen nimi oli Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Juridisesti olimme osa Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymää. Kuntayhtymä oli Oulun kaupungin ja sen ympäristökuntien perustama. Tavatessani ensimmäisiä kertoja kuntayhtymän hallituksen puheenjohtajan otin esille ammattikorkeakoulun nimen. Kerroin, että mielestäni nimessä oleva seudun-sana perustuu väärin ymmärrykseen ja että se pitäisi poistaa nimestä. Perusteluna esitin, että Oamkin rekrytointi- ja vaikutusalue on paljon laajempi kuin vain Oulun seutu eli Oulu ja sen ympäristökunnat. Uuden korkeakoulun oli tarkoitus palvella koko Pohjois-Suomea ja sillä oli joitakin koulutusohjelmia, joiden rekrytointialue oli koko Suomi. Lisäksi virallinen nimi toimi huonosti muun muassa kansainvälisissä yhteyksissä.

Puheenjohtaja sanoi ymmärtävänsä asian, mutta totesi, että perustamisvaiheessa nimestä oli käyty kovaakin poliittista väentöä ja että asia oli liian herkkä uudelleen avattavaksi. Niinpä tuon hieman hankalan nimen kanssa oli tultava toimeen. Aina kun mahdollista seudun sana jätettiin pois epävirallisissa dokumenteissa ja kansainvälisissä yhteyksissä. Vihdoin vuonna 2014 uusitusvaltioneuvoston toimiluvassa ammattikorkeakoulun nimi oli siinä muodossa kuin sen olisi pitänyt olla alusta alkaen.

Toinen paljon merkittävämpi asia, jonka otin varhain esille, oli Oamkin juridinen asema osana kuntayhtymää. Toisen lukuvuoden avajaispuheessani saatoin todeta, että Oamkin ylläpitohallinnon järjestämisestä oli käyty keskustelua koko vuoden ajan. Vaikka hallinto ei ollut itseisarvo ammattikorkeakoulun toiminnassa, ei ollut samantekevää, miten se oli järjestetty. Hallinnon olisi luotava puitteet tulokselliselle toiminnalle. Asian taustalla vaikutti myös valtioneuvoston toimilupapäätös, joka edellytti Oamkin hallinnon kehittämistä. Ylläpitohallintoa koskevat ratkaisut tulisi johtaa ammattikorkeakoulun tehtävästä ja sille asetetuista kehittämistavoitteista. Velvoite ylläpidon yhtenäistämistä sisältyi valtioneuvoston toimilupapäätökseen. Ylläpitohallinnon järjestämisessä oli siis kysymys siitä, miten ammattikorkeakoulun perustana olevien oppilaitosten omistajat muodostaisivat keskenään uuden oikeuskelpoisen elimen ammattikorkeakoulun omistajaksi. Eniten esillä olleet vaihtoehdot olivat uusi kuntayhtymä ja osakeyhtiö.

Suomessa oli useita ammattikorkeakouluja, joiden ylläpitäjänä oli osakeyhtiö tai säätiö ja kokemukset niistä olivat positiivisia. Oamkissa asia eteni niinkin pitkälle, että kuntayhtymän hallitus

päättyi äänestyspäätöksellä esittää kevään 1997 yhtymäkokoukselle ammattikorkean muodostamista osakeyhtiöksi. Yhtymäkokoukselle asia oli vaikea. Se ei ottanut kantaa yhtymähallituksen esittämään osakeyhtiöön, vaan päätti, että Oamk jatkaa kuntayhtymässä kunnallisen liikelaitoksen muodossa. Liikelaitos oli kuntakentässä yleinen tapa hoitaa jotain erityistehtävää, mutta tässä tapauksessa erikoista oli se, että Oamk muodosti suuren osan koko kuntayhtymän perustoiminnan volyyminä. Näin ollen liikelaitosratkaisulla ei ollut suurta merkitystä Oamkin itsenäisen aseman kannalta. Ehkä merkittävin asia oli se, että liikelaitos oli oma erillinen taseyksikkö, mikä helpotti Oamkin taloudellisen tuloksen seuraamista pidemmällä tähtäimellä.

Vuonna 1996 aloittaneen Oamkin ensimmäiset vuodet olivat toiminnan kehittämisen ja valtavan kasvun vuosia. Syksyn 2000 lukuvuoden avajaisissa saatoin todeta, että toiminnan käynnistyttyä neljä vuotta sitten, perustana olleita oppilaitoksia oli 9 kappaletta: Oulun sosiaalialan oppilaitos, Oulun terveydenhuolto-oppilaitos, Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitos, Oulun diakoniaopisto, Oulun kauppaoppilaitos, Koivikon maatalousoppilaitos, Kempeleen puutarhaoppilaitos, Oulun metsäoppilaitos ja Oulun teknillinen oppilaitos. Siitä alkoi yhdeksään erilaiseen oppilaitoskulttuuriin pohjautuva yhteinen taival uutena ammattikorkeakouluna. Vaikka hallinnollisten asioiden valmistelu ja järjestelyt olivat tuolloin vielä kovin keskeneräiset, ensimmäisen lukuvuoden aloitti noin 800 uutta amk-opiskelijaa. Seuraavan lukuvuoden alkaessa saimme liittää Raahen tietokonealan oppilaitoksen joukkoomme. Samaan aikaan insinööriopiskelutuksen aloituspaikkoja lisättiin huomattavasti tietotekniikan alalla ja kaikkiaan vuonna 1997 uusia opiskelijoita otettiin jo noin tuhat.

Syksy 1998 alkoi sillä tavalla poikkeuksellisesti, että perustana olevien oppilaitosten joukko ei laajentunut, mutta uusien opiskelijoiden määrä kasvoi jälleen noin sadalla edelliseen vuoteen verrattuna. Ammattikorkeakoulun henkilökunnan määrä kasvoi toki huomattavasti, kun Oulun teknillisen oppilaitoksen jäljellä oleva henkilökunta otettiin ammattikorkeakouluun.

Lukuvuosi 1999–2000 alkoi jälleen laajenemisen merkeissä. Oulun konservatorio sekä Oulun ja Raahen ammattioppilaitosten laboratorioalat liitettiin perustana olevien oppilaitosten joukkoon. Lisäksi Raahen porvari- ja kauppakoulu aloitti ammattikorkeakoulun sopimusyhteistyönä. Lukuvuoden 2000–2001 aloituspaikkojen määrä oli jo yli 1 300 ja se kasvoi noin sadalla seuraavana vuonna. Opiskelijoiden kokonaismäärä oli kasvanut jo yli 5 500:n ja kasvu jatkui vielä seuraavinkin vuosina. Näin Oamk oli muutamassa vuodessa kasvanut yhdeksi Suomen suurimmista ammattikorkeakouluista.

Kasvu ei ollut sattumanvaraista, vaan se perustui pian vakinaistamisen jälkeen hyväksytyyn strategiaan, jonka mukaan Oamkin osuus koko valtakunnan aloituspaikoista tulisi vastata rekrytointialueemme nuorisoihänuokan osuutta koko valtakunnan ikäluokasta. Nopeaan kasvuun liittyy aina uhka toiminnan laadun heikkenemisestä. Oli selvää, että useita vuosia jatkuva kasvu ja suuret organisaation muutokset saattoivat henkilöstön ja opiskelijat kovalle koetukselle. Oli todennäköistä, että kovasta yrittämisestä huolimatta opetus ja opiskelun tukipalvelut kärsivät kasvusta. On kuitenkin syytä huomauttaa, että kasvu ei kohdannut kaikkia koulutusaloja tasapuolisesti, vaan se oli suunnattu työelämän tarpeiden mukaisesti lähinnä tekniikan ja liiketalouden alan koulutukseen.

Vuoden 2002 syksyllä muutamat ammattikorkeakoulut Suomessa viettivät toimintansa 10-vuotisjuhlia, sillä ne olivat aloittaneet toimintansa kokeiluvaiheen väliaikaisena ammattikorkeakouluna syksyllä 1992. Väliaikainen ammattikorkeakoulu oli aloittanut Oulussakin syksyllä 1992, mutta yhteisiä 10-vuotisjuhlia emme pitäneet, sillä eri yksiköt liittyivät joukkoomme eri vuosina 1996–1999. Kaikille yhteistä aloitusvuotta ei ollut olemassa. Lukuvuoden avajaisissa tarkastelin kuitenkin, mitä 10 vuodessa oli saatu aikaan.

Valtakunnallisen korkeakoulupolitiikan näkökulmasta saatoin todeta, että ammattikorkeakoulu-uudistus oli jo osoittautunut varsin tarpeelliseksi ja oikeaan osuneeksi ratkaisuksi. Suomessa oli noin 30 ammattikorkeakoulua, joissa vuosittain aloitti yli 25 000 uutta opiskelijaa ja opiskelijoiden kokonaismäärä oli noin 120 000. Suurta muutosta kuvasi myös se, että uusien ammattikorkeakoulujen perustana olevia oppilaitoksia oli ollut yhteensä noin 250 kappaletta. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen päätavoitteita olivat muun muassa suomalaisten koulutustason yleinen kohot-

taminen ja ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisääminen sekä kansainvälisen vertailtavuuden parantaminen ja koulutuksen alueellisen vaikuttavuuden vahvistaminen. Näissä tavoitteissa oli edetty, mutta edelleen ne olivat ajankohtaisia.

Työmarkkinoilla ammattikorkeakoulut oli hyväksytty osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää ja amk-tutkinnon suorittaneilla oli kysyntää työelämässä. Opetusta oli myös kehitetty ponnekaasti ja koulutusohjelmat olivat omaleimaisia. Opettajat ja henkilökunta olivat panneet itsensä likoon uuden korkeakoulun puolesta. Uudistus oli ollut myös jatkuvan sisäisen ja ulkoisen, myös kansainvälisen, arvioinnin kohteena. Kesäkuussa 2002 julkaistiin OECD:n ammattikorkeakouluja koskeva arviointi.

Kansainvälisen arviointiryhmän selkeä johtopäätös oli, että vaikka kehittämistä ja parannettavaa oli, niin Suomen ammattikorkeakoulupolitiikka oli ollut erittäin menestyksellistä. Arviointiryhmä tuki niin sanotun kahden pilarin järjestelmän eli yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen edelleen kehittämistä rinnakkain ja esitti muun muassa, että juuri silloin käynnistymässä olevat ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnot rinnastettaisiin ylempiin korkeakoulututkintoihin eli maisteritutkintoihin. OECD:n arviointiryhmän kriittisimmät kommentit kohdistuvat ammattikorkeakoulujen omistukseen ja hallintoon. Niinpä opetusministeriön tavoitteena oli, että valmisteilla oleva uusi laki määrittelisi myös hallintoa koskevat asiat entistä selkeämmin.

Vuonna 2003 voimaan tullut uusi ammattikorkeakoululaki sääti ammattikorkeakouluille perinteisten korkeakoulujen tyypilliset tunnusmerkit, jotka ovat tutkimuksen ja opetuksen vapaus, sisäinen autonomia ja korkeakouludemokratia. Se myös toi opiskelijakunnan virallisesti osaksi ammattikorkeakouluyhteisöä. Laki selkeytti ammattikorkeakoulun ja sen ylläpitäjän välistä tehtäväjako, mutta kului vielä 10 vuotta, ennen kuin kolmas suuri lakiuudistus yhtenäisti kaikki ammattikorkeakoulut osakeyhtiömuotoisiksi itsenäisiksi korkeakouluiksi.

Vanha totuus sanoo, että korkeakoulun perustaminen kestää 15–20 vuotta. Suomen ammattikorkeakoulujen 30-vuotinen historia osaltaan osoittaa, että tuossa "totuudessa" on vinha perä. Hidas kehitys ei johdu pelkästään korkeakouluista itsestään. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa vahvasti korkeakoulujen toimintaa erityisten tavoite- ja tulossopimusten muodossa. Lisäksi kaiken toiminnan pitää tapahtua lain säätämässä puitteissa. Ammattikorkeakoululain saattaminen nykyiseen muotoonsa kesti noin 20 vuotta.

Rehtorin kausi 2009–2020 Oulun ammattikorkeakoulussa

Rehtorin kauteni Oulun ammattikorkeakoulussa oli suurten muutosten aikaa. Vuonna 2009 olimme osa Oulun seudun koulutuskuntayhtymää, josta hallinnollinen muoto vuonna 2014 muuttui kuntien suoraan omistamaksi osakeyhtiöksi. Osakeyhtiön omistus rakenne muuttui vuosikymmenen lopulla, kun Oulun yliopistolle tuli enemmistöomistus ammattikorkeakouluosakeyhtiöstä. Myös ammattikorkeakoulun tilaratkaisut muutuivat useita kertoja rehtorikauteni aikana. Esimerkiksi hallinnon tilat sijaitsivat aluksi Oulun keskustassa, sitten Technopoliksessa Kontinkankaalla, ja edelleen Kaukovainiolla. Lopulta koko ammattikorkeakoulu muutti Sosiaali- ja terveysalaa lukuunottamatta Linnanmaalle vuonna 2020. Ammattikorkeakoulun toimintaan vaikuttivat rehtorikaudellani voimakkaasti korkeakoulujen rakenteellinen kehitys, suuret rahoitusleikkaukset sekä tuloksellisuus pohjaisen rahoitusjärjestelmän käyttöönotto. Henkilöstön vahva yhteisöllisyys ja sitoutuminen kehitystyöhön mahdollistivat - näistä haasteista huolimatta - ammattikorkeakoulun menestyksellisen toiminnan.

Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) tilanne vuonna 2009 ja ammattikorkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen alku

Tulin rehtoriksi vuonna 2009, jolloin Oulun ammattikorkeakoulu oli osa Oulun seudun koulutuskuntayhtymää (OSEKK). Tätä ennen toimin viisi vuotta Vaasan ammattikorkeakoulun rehtorina. Rehtorikauteni Oamkissa kesti vuoden 2009 syyskuusta lokakuuhun 2020. Tein tämän jälkeen selvitystyön ammattikorkeakoulujen aluestrategioista ^[1] vanhemman neuvonantajan roolissa. Selvitystyössä kartoitin amk-rehtoreille osoitetun kysymyslomakkeen ja haastattelujen avulla ammattikorkeakoulujen aluestrategioita, yliopisto-yhteistyötä sekä digitalisaation vaikutuksia korkeakoulujen toimintaan. Jäin eläkkeelle kesäkuun 2021 lopussa.

Tullessani rehtoriksi Ouluun korkeakoulukentällä oli juuri alkanut voimakas rakenteellisen kehittämisen kausi Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) vauhdittamana. OKM:n seminaareissa esitettiin tavoitteita korkeakoulujen tavoiteltavaksi kokonaismääräksi ja yksittäisen korkeakoulun minimikooksi. Ammattikorkeakoulujen tavoiteltavaksi määräksi esitettiin 18, kun lähtötilanteessa vuonna 2008 OKM:n hallinnon alan ammattikorkeakouluja oli 26. Tavoite ei ole erityisen ripeästi edennyt, sillä itsenäisiä ammattikorkeakouluja oli vuonna 2021 edelleen 23 kappaletta. Käytännössä paremmin toteutunutta oli tavoite vähentää ammattikorkeakoulujen toimipisteitä merkittävästi, mikä Oamkissa aiheutti painetta tarkastella Raahen ja Oulaisten toimintaa. Centria-ammattikorkeakoulun Ylivieskan toimipisteen lakkauttamispaineet heijastuivat myös Oamkiin, jonka hoidettavaksi Ylivieskan toimintaa ehdotettiin useaan otteeseen rehtorikauteni alkupuolella (mm. Pohjois-Pohjanmaan liiton ja silloisen opetusministerin taholta). Käytännön välineenä rakenteellisen kehittämisen vauhdittamisessa OKM käytti korkeakoulujen rahoitusta ja rahoitusleikkauksia.

Kuntayhtymäomistuksen vuodet 2009–2013 ja siirtyminen osakeyhtiömalliin

Kuntayhtymän aikana Oamkin toiminta painottui vahvasti kuntayhtymän hallintobyrokraatiaan. Ammattikorkeakoulun ydintoiminnan tuloksellisuus ei korostunut eikä aluksi rehtorikaudellani juuri kehittynyt. Vähitellen tuloksellisuuden merkitys alkoi kuitenkin korostua, kun OKM loi painetta

korkeakouluverkon rakenteelliseen kehittämiseen, s.o. korkeakoulujen toiminnan tehostamiseen ja toimipisteverkon karsimiseen. Samaan aikaan tehtiin selvitystyötä ammattikorkeakoulujen tavoiteltavasta hallintomallista - haluttiin pois kuntayhtymäpohjaisuudesta ja monikerroksellisesta hallinnosta. Tämän vuonna 2010 valmistuneen kansallisen selvityksen ^[2] johtopäätös oli, että ammattikorkeakouluista haluttiin osakeyhtiöitä. Oamkin yhtiöittämissä mallista oli kuntayhtymän johtajalla ja allekirjoittaneella erilainen näkemys. Pääomistajan, Oulun kaupungin, vahvalla otteella Oamkin yhtiöittämiseen löytyi hyvä, suoraan kuntaomistukseen pohjautuva, ratkaisu.

Ammattikorkeakoulut siirtyivät osakeyhtiömalliin vuosina 2014–2015. Osa ammattikorkeakouluista oli ollut osakeyhtiöitä jo aiemmin. Oamk muuttui osakeyhtiöksi vuoden 2014 alussa. Osakeyhtiömallissa minusta tuli rehtorin lisäksi toimitusjohtaja. Työn alku, yt-prosesseineen, oli jotakin aivan muuta kuin lapsuuden naiivit haavekuvat toimitusjohtajuudesta.

Osakeyhtiön alku 2014–2016, rahoitusleikkaukset ja tuloksellisuus pohjainen rahoitusmalli

Jo ensimmäisenä osakeyhtiövuonna Oamk oy:n hallitus päätti, että oltiin ennakoitavissa olevasta isosta rahoitusleikkauksesta johtuen pakotettuja yt-prosessiin, jonka tuloksena henkilöstön määrää leikattiin liki 10 %, eli 67 henkilötyövuotta. Jälkeenpäin tarkastellen päätetyt talouden sopeutustoimenpiteet olivat arvioni mukaan liian voimakkaita. Erityisesti henkilöstön kahden viikon lomautus oli jälkeenpäin tarkastellen huono ratkaisu - annettiinhan siinä toisille amkeille kahden viikon etumatka tuloksellisuuden tuottamisessa. Ei ollut myöskään tarkkaa etukäteistietoa erilaisista osakeyhtiömalliin siirtymisen kompensatorahoituksista. Taloudellisena lopputuloksena vuonna 2014 saavutettiin peräti 2.6 miljoonan euron positiivinen tulos – paras taloustulos rehtorikaudellani. Vastapainona liian voimakkaasta sopeutuksesta oli Oamkin tuloksellisuuden romahtaminen, joka ketjureaktiona heikensi, rahoitusmallin laskentaperusteista johtuen, monen tulevan vuoden tulo-rahoitusta merkittävästi.

Vuosikymmenen alkuvuosina käyttöön otettu sataprosenttisesti tuloksellisuuteen pohjautuva rahoitusmalli pakotti ammattikorkeakoulut keskinäiseen tuloksellisuuskilpailuun. Ammattikorkeakoulun saama osuus ammattikorkeakoulujen yhteisestä rahoituskakusta perustuu menestykseen kussakin tuloksellisuuskriteerissä ammattikorkeakoulujen keskinäisessä vertailussa. Jos rahoitus näin laskettuna pienentyy merkittävästi, osakeyhtiömalli pakottaa toiminnan sopeuttamiseen, s.o. tyypillisesti henkilöstömäärää joudutaan leikkaamaan yt-prosessissa. Vaikka rahoitusmallin ”raakuutta” on matkan varrella aiheellisesti arvosteltu, aikaansai se merkittävän ammattikorkeakoulujen tuloksellisuuden paranemisen. Käsitykseni mukaan yliopistojen puolella toteutetut rahoitusleikkaukset eivät käytännössä olleet läheskään niin suuria – kun yliopistoille lisäksi tuli korvaavia uusia rahoitusmuotoja. Yliopistoissa toiminnan heikko tuloksellisuus ja sisäisen toiminnan tehottomuus näyttää edelleen jatkuvan ^[1].

Rahoitusleikkausten vaikutukset Oamkin toimintaan ja tuloksellisuuteen

Erityisesti Oamkin Raahan toiminta oli syynissä säästösyistä, mikä Raahan teku -taustastani johtuen oli minulle henkilökohtaisesti raskas prosessi. Raahessa oli jo vuosikymmenen alusta alkaen kokeiltu erilaisia toimintamalleja. Lopulta vuoden 2014 isossa yt:ssä Raahan toiminnan alasajo jouduttiin käytännössä aloittamaan. Lopullinen irtisanomisten määrä Raahan henkilöstöstä jäi aika pieneksi, kun osa opettajista työllistyi Oulun koulutukseen. Raahan toiminta oli jo paljon aiemmin menettänyt parhaan vetovoimansa, ja opiskelijoiden saamiseksi pääsykokeiden pisterajat olivat paljon Oulua alhaisemmalla tasolla.

Tuloksellisuuteen pohjautuvan rahoitusmallin tultua käyttöön Oamkin tuloksellisuus näytti aluksi hyvältä, mutta romahti vuoden 2014 yt:n jälkeen. Osakeyhtiö tuotti positiivisia taloustuloksia vuosikymmenen loppuun asti. Kumuloitunut taseeseen kertynyt voitto noina vuosina oli lähes kuusi miljoonaa euroa. Tulo-rahoitus ja samalla toiminnan volyyymi kuitenkin supistuivat rahoitusleikkauk-

sista ja heikohkosta tuloksellisuusmenestyksestä johtuen 56 miljoonasta eurosta 43 miljoonaan euroon vuosikymmenen loppupuolelle tultaessa. Tämän seurauksena henkilöstömäärää jouduttiin vähentämään vuoden 2012 tasosta yhteensä noin 17 prosenttia.

Vuodesta 2012 vuosikymmenen loppuvuosille asti OKM:n jakamasta ammattikorkeakoulujen rahoituksesta leikattiin valtakunnallisesti kokonaisuutena 25 prosenttia, kunnes rahoitus hiljalleen kääntyi lievään nousuun. Vaikka aikajakso oli raskasta, tuloksellisuus kuitenkin kehittyi: oli ”pakko” toimia tuloksellisesti ja hakea ennen kaikkea taloudellisesti järkeviä ratkaisuja. Digitaalinen opetus, jota kutsuttiin monimuoto-opetuksiksi, valtasi yhä enemmän alaa – paitsi teknologian kehityksestä myös opiskelun, erityisesti työn ohessa opiskelun, joustavuustarpeista johtuen. Oamkissa kehitettiin keskitetty eKampus-palvelu, jonka tavoitteena oli lisätä merkittävästi digitaalista opetusta ja oppimista. Tavoitteena oli perehdyttää koko henkilöstö digitaalisten oppimisympäristöjen käyttöön. Kehitystyö osoittautui kullannarvoiseksi keväällä 2020, kun koronapandemia pakotti korkeakoulut toteuttamaan opetuksen kokonaan etäopiskeluna. Valitettavasti palvelutoimintojen integraatio Oulun yliopiston kanssa helmikuussa 2020 lopetti eKampus-palvelun ja sen kehitystyön.

Tärkein tuloksellisuuskriteeri, valmistuneiden tutkintojen määrä vuodessa, asettui vuosikymmenen alkuun verrattuna noin 400 tutkintoa korkeammalle tasolle – eli kasvoi liki 40 %. Tämä toteutui, vaikka opiskelijoiden sisäänottomäärät pysyivät kuta kuinkin samalla tasolla. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI) laajeni volyymiltaan merkittävästi. Samalla se integroitiin lähemmäksi opetusta, amk-lain antaman tehtävämäärittelyn mukaisesti. Tämä vahvisti myös ammattikorkeakoulujen työelämäläheisyyttä, kun TKI-hankkeiden aiheet tulivat työ- ja elinkeinoelämän käytännön kehittämistarpeista.

Yliopisto-yhteistyön tiivistymisen vuodet 2017–2020

Idea Oamkin muutosta Linnanmaalle, muuten kuin sosiaali- ja terveysalan osalta, sai alkunsa Suomen yliopistokiinteistöjen toimitusjohtajan puhelinoitosta allekirjoittaneelle talvella 2016. Aiemmin oli tehty Haahtela oy:n selvitys Oamkin tulevaisuuden tilatarpeista. Johtopäätös oli, että Oamkissa pärjättäisiin 1/3 vähemmällä tiloilla senhetkisiin tiloihin verrattuna. Oamk oy:n hallitus päätti muutosta Linnanmaalle syksyllä 2016 ja loppuvuodesta 2017 allekirjoitin vuokrasopimuksen Linnanmaan tiloista vuosille 2020–2040. Sopimus sisälsi vuokran lisäksi tilojen saneerauksen moderneiksi oppimistiloiksi. Linnanmaan tilat ovat pinta-alaltaan noin 2/3 verrattuna niihin tiloihin, joista siirretyt toiminnot muuttivat pois – myös monimuotototeutukset vaikuttavat vähentävästi tilatarpeeseen. Oamkin kokonaistalokulut pysyivät kuta kuinkin ennallaan verrattuna muuttoa edeltävään aikaan.

Tuleva muutto samalle kampukselle yliopiston kanssa, innosti – ainakin itseäni – laatimaan positiivisia skenaarioita tulevasta toiminnallisesta yhteistyöstä ja sen hyödyistä molemmille korkeakouluille ja koko Oulun seudulle. Näin, että Linnanmaan kampus yhdistää tieteellisen tutkimuksen ja käytännön sovellukset. Linnanmaalla on paitsi yliopisto ja ammattikorkeakoulu, myös VTT, Technopoliuksen yritykset, Luonnonvarakeskus, Suomen ympäristökeskus ja – kuten nyt tiedämme - tulevaisuudessa myös Nokian iso tuotekehityskeskus. Linnanmaasta olisi mahdollisuus kehittää Suomen paras monitieteinen innovaatiokampus. Opiskelijoiden kannalta yhteinen kampus mahdollistaa houkuttelevat opintopolut ja ylipäänsä houkuttavan korkeakoulukampuksen. Myöhempi kehitys on osoittanut, että odotukseni yhteiskampuksen ja yhteisten toimintarakenteiden positiivisista vaikutuksista olivat ylioptimistisia, tai niitä oli todellisuudessa vain minulla ja muulla ammattikorkeakoulun johdolla - ja ehkä osalla yliopiston henkilöstöä.

Oulun yliopisto teki vuonna 2018 esityksen, että sille järjestettäisiin enemmistöomistus Oamk-osakeyhtiöstä. Tähän esitykseen selkeä enemmistömistaja Oulun kaupunki suhtautui myönteisesti, saaden myös muut omistajat mukaan järjestelyyn. Yliopiston enemmistöomistus, 50,5 prosenttia, toteutui syksyllä 2018. Syntyi konsernirakenne, mitä perusteltiin sillä, että se mahdollistaisi tehokkaat ja taloudelliset yhteiset toimintarakenteet, mm. yhteisen palveluorganisaation. Palvelutoimintojen integraatioon mentiin nopeasti yliopiston organisaatorakenteilla hyödyntämät-

tä ammattikorkeakoulussa kehitettyjä hyvin toimivia käytäntöjä ja tehokkaita rakenteita. Yliopisto enemmistöomistajana käytännössä myös nimittää Oamk-osakeyhtiön hallituksen.

Isoimmat haasteet tiivistyneessä yliopisto-yhteistyössä ja -kampuksessa ovat liittyneet nopeasti tehtyyn tuki- ja palvelutoimintojen integraatioon. Yliopistojen sisäisen toiminnan haasteet tunnustetaan yleisesti amk-rehtorien keskuudessa [1]. Niitä ovat siilomaisuus, byrokraattisuus ja vanhanaikaisuus. Ovatkohan ne Oulussakin syynä siihen, että Oamkin henkilökunta kuuluu pitävän palvelujen saataavuutta nyt haasteellisena? Lisäksi näyttää, että Oamkiin jäänyt oma palveluorganisaatio on liian ohut, kun lähes kaikki Oamkin palvelutoimintoja tehneet henkilöt siirrettiin yhteiseen palveluorganisaatioon. Oamkissa palvelutoimintojen toteutus oli jo hyvin keskitettyä, kun sen sijaan yliopistossa palvelutoimintojen toteutus on edelleen isolta osin tiedekunnissa.

Kokemuksia Oamkin rehtorikaudestani

Erittäin tärkeä osa-alue rehtorin ja erityisesti toimitusjohtajan työssä on yhteistyö osakeyhtiön hallituksen kanssa. Valitettavasti tämä osa-alue Oamk oy:ssä kokemukseni mukaan ei ollut erityisen hedelmällistä. Esimerkkinä tästä oli hallituksen tuen puute, kun esitin taseeseen kertyneen ylijäämän osittaista käyttöä pehmentämään isoista rahoitusleikkauksista aiheutunutta henkilöstövähennysten tarvetta. Ylijäämä kohosi rehtorikauteni loppuun lähes kuuteen miljoonaan euroon. Myös muissa hallituksissa toimiessani olen huomannut, miten tärkeää on, että toimitusjohtaja voi kokea saavansa tukea ja kannustusta hallitukselta, erityisesti haastavissa tilanteissa.

Oamk nousi vuosikymmenen loppuun mennessä kolmen parhaan ammattikorkeakoulun joukkoon T-Median ja Taloustutkimuksen brändi- sekä Luottamus ja maine -tutkimuksissa. Samaan aikaan Oamk selvisi "kuivin jaloin" 25 prosentin rahoitusleikkauksista, taloustulokset olivat positiivisia ja tuloksellisuuskin saatiin lopulta nousuun. Toimikauteni Oamkissa sisältyi kaksi onnistuneesti läpi vietyä auditointiprosessia, joissa saimme erityismaininnan vahvasta yhteisöllisyydestä.

Ennen rehtorin uraani opetin noin 15 vuoden aikana teknillisessä opistossa ja ammattikorkeakoulussa sekä myös yliopistossa, päätoimisesti ja sivutoimisesti. Opettajakokemuksesta oli mielestäni paljon hyötyä rehtorin tehtävässä; minulla oli hyvä tuntuma opettajien arkeen. Tunsin myös yliopistomaailman hyvin, hoidinhan Oulun yliopiston Raahan toimipisteen johtajan tehtävää liki kymmenen vuoden ajan. Oamkissa onnistuin luomaan hyvät ja luontevat suhteet henkilöstöön, ja vaikeista talousvuosista huolimatta ilmapiiri pysyi hyvänä. Erityisellä lämmöllä muistan innostuneita kehittäjiä; kun ihmiset ovat työstään innostuneita, syntyy hyvää tulosta. Toimikauteni aikana korkeakoulun strategian rooli ja merkitys selkiytyi: siitä tuli aidosti toiminnan kehittämisen työkalu, johon saatiin myös dynaamisuutta - ns. ketterät toimintamallit kehitettiin. Erityisen antoisia olivat henkilöstön virkistyspäivät sekä muut yhteiset tilaisuudet.

Huolimatta haastavista vuosista rahoitusleikkauksineen, rehtorikauteni Oamkissa oli innostavaa ja motivoivaa aikaa. Viimeisten vuosien yliopistoyhteistyön tiivistymisen aika muodostui petty-mykiseksi - odotuksiin nähden. Oamkia, erityisesti sen henkilöstöä ja opiskelijoita, muistelen mahdavana työyhteisönä, jolle oli leimaa antavaa vahva yhteisöllisyys.

Lähteet

[1] Paaso J. 2021. Ammattikorkeakoulujen aluestrategiat ja digitalisaation vaikutukset. Raportti, 46 s., liitteet 3 kpl. Julkaisematon asiakirja

[2] Salminen H, Ylä-Anttila P. 2010. Ammattikorkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistaminen, Selvityshenkilöiden raportti, 46 s., liitteet 3 kpl. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:23. Hakupäivä 10.8.2022. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75511/okm23.pdf?sequence=1>

Asko Karjalainen, Pia Oikarinen, Sirpa Aalto, Sirpa Perunka,
Kari Kiviniemi, Hannu Korkala, Erja Kotimäki

Ammatilliseksi opettajaksi Oulussa

Suomessa on viisi ammatillista opettajakorkeakoulua. Oulun ammatillinen opettajakorkeakoulu huolehtii erityisesti Pohjois-Suomen ammatillisen opettajankoulutuksen tarpeisiin vastaamisesta. Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun ensisijaisella toiminta-alueella on 18 ammatillisen koulutuksen järjestäjää, kaksi yliopistoa, viisi ammattikorkeakoulua ja arviolta 2000 ammatillista opettajaa ja 900 ammattikorkeakouluopettajaa. Ammatillisen opettajankoulutuksen ja opettajien jatkuvan osaamisen kehittämisen pääpaino on Pohjois-Suomessa, mutta kattavien verkostojen myötä toiminta on laajentunut valtakunnalliseksi ja myös kansainväliseksi.

Ennen nykyistä viiden ammatillisen opettajakorkeakoulun järjestelmää ammatillista opettajankoulutusta järjestettiin 13 suomenkielisessä opetusyksikössä ammatillisiin koulutusaloihin pohjautuen. Hämeenlinnan ja Jyväskylän ammatilliset opettajakorkeakoulut olivat monialaisia, mutta muutoin ammatillisten opettajien koulutus oli alakohtaista. Lisäksi oli ruotsinkielistä koulutusta. Tällä hetkellä Åbo Akademi hoitaa ruotsinkielisen ammatillisen opettajankoulutuksen eli se toteutetaan yliopiston yhteydessä.

Ammatillinen opettajankoulutus alkoi Oulussakin koulutusalohtaisena Oulun sairaanhoito-oppilaitoksen yhteydessä syksyllä 1974. Vuodesta 1982 alkaen mukaan tuli yleisaineiden opettajien 40 opintoviikon laajuinen pedagoginen koulutus. Itseasiassa tämä koulutus muodosti pohjan myöhemmälle monialaiselle ammatilliselle opettajankoulutukselle ja näin ollen vuosi 2024 tulee olemaan oululaisen ammatillisen opettajankoulutuksen juhlavuosi. Syyskuun toisena päivänä 2024 tulee täyteen 50 vuotta Pohjois-Suomen ammatilliseen koulutukseen kohdennettua opettajankoulutusta ja opettajien osaamisen jatkuvaa kehittämistä.

Ammatillisten opettajankoulutuslaitosten organisointiryhmä päätyi vuonna 1993 esittämään, että koulutusalohtainen ammatillinen opettajankoulutus koottaisiin viiden kokeiluvaiheessa olevan ammattikorkeakoulun yhteyteen, jolloin siitä tulisi koko maassa monialaista. Valmistelu eteni tältä pohjalta, vaikka eriäviä mielipiteitä myös esitettiin. Vaihtoehtoisia esityksiä olivat esimerkiksi toiminta verkostona, kahden opettajakorkeakoulun malli ja toiminta yliopiston yhteydessä. Kasvatustieteellisen alan tutkintojen kehittämistyöryhmä olisi halunnut kaiken ammatillisen opettajankoulutuksen teoreettisen yhdenmukaisuuden nimissä siirrettäväksi yliopistojen yhteyteen. Ammatillisen opettajankoulutuksen tarvitsema työelämäläheisyys, työelämysuhteiden tärkeys ja ammattikorkeakoulujen toiminnassa mahdollisuutena nähty ennakkoluuloton innovaatio-osaaminen vetivät kuitenkin ammatillisen opettajankoulutuksen puoleensa.

Monialainen opettajankoulutus Oulussa alkoi pilottiryhmänä kesällä 1995. Elokuun ensimmäisestä päivästä alkaen vuonna 1996 ammatillinen opettajankoulutus toimi ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetun uuden lain ja asetuksen ohjaamana Oulun seudun ammattikorkeakoulun yhteydessä. Ammatillista opettajankoulutusta ohjaamaan nähtiin tarpeelliseksi säätää oma laki ja asetukset, jotta ammatillisella opettajakorkeakoululla olisi osana ammattikorkeakoulua tehtävänänsä vaatima hallinnollinen ja toiminnallinen itsenäisyys ^[1]. Ammatillinen opettajakorkeakoulu oli alkuvuosina ikään kuin korkeakoulu korkeakoulussa. Uusi ammattikorkeakoululaki astui voimaan 1.1.2014 ja sen mukana kumoutui autonomista ammatillista opettajakorkeakoulua ohjannut lain-säädäntö. Oleelliset asiat kirjattiin uuteen ammattikorkeakoululakiin, mutta juridisessa mielessä

vanhat ammatilliset opettajakorkeakoulut poistuivat kartalta vuoden 2013 viimeisenä päivänä ja uudet syntyivät vuoden 2014 alkaessa.

Tällä hetkellä Oulun ammatillinen opettajakorkeakoulu kouluttaa ammatillisia opettajia, opinto-ohjaajia ja ammatillisia erityisopettajia. Vuodesta 2013 alkaen on järjestetty vuorovuosittain opinto-ohjaajankoulutusta ja ammatillista erityisopettajankoulutusta. Englanninkielinen opintoryhmä on ollut toiminnassa vuodesta 2011 alkaen, ja se on mahdollistanut myös koulutusviennin toteuttamista. Koulutusvientinä on tehty erityisesti Meksikoon ja Columbiaan.

Opettaja koulutetaan ammatillisiin oppilaitoksiin, ammattikorkeakouluihin, aikuiskoulutuskeskuksiin ja vapaan sivistystyön oppilaitoksiin. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneille pedagogiset opinnot antavat kelpoisuuden myös lukion ja peruskoulun aineenopettajan tehtäviin. Ammatillisen opettajakorkeakoulun täydennyskoulutus- ja kehittämispalvelut järjestävät opetustoimen henkilöstökoulutusta ja myös muuta koulutusalan täydennyskoulutusta, joka toteutetaan joko hankerahoituksella tai asiakkaan itse kustantamana. Hankkeissa tehdään myös merkittävää tutkimus-, kehittämis- ja innovointityötä.

Vahvaa osaamisperusteisuutta

Oulussa järjestetty ammatillinen opettajankoulutus on ollut alusta lähtien käytännönläheistä ja innovatiivista ammattipedagogiikkaa. Tutkiva ja kehittävä oppiminen sekä innovatiivinen yhteistoinnallinen työskentely ovat koulutuksen ytimessä. Opetussuunnittelu pohjautuu jatkuvasti kehittyvään näkemykseen ammatillisen opettajan osaamisvaatimuksista sekä opiskelijantuntemusta ja pedagogisen kohtaamisen laatua painottavaan lähestymistapaan. Ammatillisen opettajankoulutuksen opetussuunnitelma on osaamisperusteinen. Aiempi osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan osaksi opintoja täysimääräisesti, ja jokainen opiskelija etenee oman henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti. Opiskelu koostuu osaamisen hankkimisesta, osaamista täydentävästä ja kehittävästä ohjauksesta, oppimistehtävistä ja osaamisen osoittamisista. Opiskelija voi valmistua oman henkilökohtaisen aikataulunsa mukaisesti, ja opiskelijat saavat tarvittaessa henkilökohtaiseen suunnitelmaan pohjautuvaa lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseksi. Opiskelijoiden oppimista tuetaan jatkuvan ohjauksen ja arvioinnin avulla.

Koulutuksessa hyödynnetään virtuaalisuuden ja koulutusteknologian suomat mahdollisuudet. Näin toteutuu opintojen joustava ja tuloksellinen järjestäminen aikuisopiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Vuodesta 2006 alkaen opiskelijoille mahdollistui pääosin verkossa tapahtuva opiskelu, ja tällä hetkellä 80 % opinnoista toteutuu digipedagogiikan keinoin ajasta ja paikasta riippumatta. Ammatilliseen opettajakorkeakouluun vuonna 2012 rakennettu Studio on merkittävästi edistänyt koulutusteknologista kehittämistä. Ammatillinen opettajakorkeakoulu on merkittävä monipuolisen mediamateriaalin kehittäjä, soveltaja ja tuottaja sekä opetuskäyttöön tarkoitettua video-oppimateriaalin erityinen asiantuntija. Videotuotanto on alusta alkaen tehty vapaaseen käyttöön Creative-Commons lisensseillä.^[2] Ammatillinen opettajakorkeakoulu organisoii yhteistyössä useiden eurooppalaisten korkeakoulujen kanssa vuosittain EDIT – Educational film challenge-opetuselokuakilpailun, johon voivat osallistua kaikki halukkaat oppilaitokset. Kilpailun tuotokset ovat avoimesti nähtävissä.^[3]

Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa osaamisperustainen opetussuunnitelma ja koulutusmalli alkoi pilottihankkeessa vuonna 2011, ensin yhdessä opintoryhmässä. Pilottiryhmässä paneuduttiin oman osaamisen tunnistamiseen ja henkilökohtaisen opinpolun rakentamiseen sen pohjalta. Tavoitteena oli tuottaa malli, jonka avulla opiskelija voisi mahdollisimman tarkasti ja laajasti tunnistaa oman osaamisensa ja rakentaa henkilökohtaisen opinpolunsa niin, että hänen osaamisensa laajenisi ja syventyisi. Oman osaamisen arviointi tehtiin heti opintojen alussa, jolloin opiskelija sai kokonaiskuvan siitä, mitä kaikkea osaamista 60 opintopisteen opinnoissa tavoitellaan. Opiskelija opiskeli jo itsearviointeja tehdessään ja dokumentoi tätäkin työskentelyprosessia liittäen mukaan oman pohdin-

tansa ja opiskelemaisensa kirjallisuuden. Itsearviointiin pohjalta yhdessä opettajien kanssa suunniteltiin sitten opiskelijan henkilökohtainen polku osaavaksi opettajaksi [4].

HOPE-ryhmäksi (henkilökohtaistettu polku opettajaksi) nimettyä opintovaihtoehtoa toteutettiin osallistujamääriä laajentaen aina vuoteen 2016 saakka. Vuodesta 2016 alkaen osaamisperusteinen koulutusmalli tuli ainoaksi ammatillisen opettajankoulutuksen toteutusvaihtoehdoksi ammatillisessa opettajankoulutuksessa Oulussa. Samassa yhteydessä opetussuunnitelmaa uudistettiin siten, että osaamistavoitteita yhdistettiin aiempaa laajemmiksi osaamiskokonaisuuksiksi ja osaamisen arvioinnin kriteeristöä selkiytettiin kokemustiedon perusteella.

Osaamispolun suunnittelun, osaamisen näyttöjen ja arviointien dokumentoinnin tueksi suunniteltiin digitaalinen tietojärjestelmä OSSl, joka otettiin käyttöön vuonna 2018. Kouluttajille kertynyt kokemusta hyödynnettiin laatimalla laaja osaamisperusteista koulutusmallia koskeva oppimateriaali sekä monografiana että artikkeleista koostuvana kokoomateoksena. Oppikirjan nimeksi tuli ”Osaamisen opettaja”. [5]

Keväällä 2020 käynnistettiin opetussuunnitelman uudistaminen, jossa otetaan huomioon tähänastinen opiskelijoilta saatu palaute, opettajien saama kokemus- ja tutkimustieto sekä ammatillisen opettajan kehittyvä työnkuva. Uusi opetussuunnitelma – Opetusosaamisen Ops 2.0. – otetaan käyttöön lukuvuoden 2022/23 alusta.

Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa tehty osaamisperusteisen koulutuksen kehittämissä työ on saanut myös laajempaa tunnustusta. Turun yliopiston Brahea-keskuksen johtama tutkijaryhmä selvitti validointiin eli osaamisen tunnustamiseen ja tunnustamiseen liittyvää käsitteistöä ja ohjeistusta ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmissa syksyllä 2020. Tutkimusartikkelin tulokset kuvaavat, miten Oulun ammattikorkeakoulun ammatillinen opettajakoulutus ja tanssinopettajakoulutus ovat Suomen osaamisperusteisimmat mitattuna osaamisen validointiin liittyvillä laatuindikaattoreilla [6] [7].

Opetuksen tunnuslukuja

Vuosien varrella ammatillisen opettajankoulutuksen volyymi on kasvanut huomattavasti. Tämä koskee sekä henkilöstö- että opiskelijamääriä. Toiminta alkoi kahdella opettajalla. Vuonna 2009 ammatillisessa opettajakorkeakoulussa työskenteli 10 opettajaa, 5 henkilöä hallinto- ja tukipalvelussa sekä yksi projektityöntekijä. Täydennyskoulutuksen ja hanketoiminnan laajentumisen myötä vuonna 2010 myös henkilöstömäärä lisääntyi. Vuonna 2021 ammatillisessa opettajankoulutuksessa työskenteli 6 hallinto- ja tukipalveluhenkilöä, 33 opettajaa sekä 2 harjoittelijaa.

Aloituspaikkamäärä opettajankoulutuksessa oli vuonna 1996 28 opiskelijaa. Jo seuraavana vuonna aloituspaikkamäärä kasvoi 60:een ja vuonna 2000 se kaksinkertaistui 120:een. Aloituspaikkamäärät kasvoivat tasaisesti vakiintuen lopulta nykyiseen 220–240 aloituspaiikkaan. Parhaimmillaan läsnä olevia opiskelijoita on ollut yhtä aikaa yli 850. Vuonna 2021 Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa opiskeli noin 550 aikuisopiskelijaa. Opettajankoulutuksen opintoja opiskelemaan otetaan tällä tulosopimuskaudella vuosittain 220 opiskelijaa ja vuorovuosittain 20 opiskelijaa joko opinto-ohjaajan- tai erityisopettajankoulutuksiin.

Opettajankoulutukseen valituilla tulee olla soveltuva korkeakoulututkinto ja vähintään kolme vuotta ammattialan työkokemusta, mikä näkyy opiskelijoiden korkeampana ikänä. Vuosina 2016–2017 hakijoiden keski-ikä oli 38 vuotta. Vuosina 2018–2019 tehtyjen selvitysten mukaan hakijoiden iän vaihteluväli oli 23–61 vuotta ja valittujen osalta se oli 26–62 vuotta. Hakijoiden keski-ikä on viime vuosina ollut 40 vuotta ja valittujen opiskelijoiden keski-ikä 41–42 vuotta. Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun ensisijaiset hakijat ovat pääosin Pohjois-Pohjanmaalta, Lapin ja Kainuun maakunnista. Neljänneksi entisen hakijoita tulee Uudenmaan maakunnasta. Koulutuksen vetovoima on pysynyt vuosien kuluessa jokseenkin samalla tasolla. Yhtä opiskelupaikkaa kohden on vuosittain ollut keskimäärin kolme hakijaa. Poikkeuksen tästä tekevät opinto-ohjaajan ja erityisopettajan koulutukset, joissa vetovoimaluku on voinut ylittää 1/10 eli yhtä opiskelupaikkaa kohden on ollut yli 10 hakijaa.

Vuoteen 2020 mennessä Oulusta on valmistunut 4475 ammatillista opettajaa. Tähän lukuun sisältyy myös 144 ammatillista erityisopettajaa tai opinto-ohjaajaa. Englanninkielisestä koulutuksesta on valmistunut vuoteen 2020 saakka 81 opiskelijaa. Opiskelijoiden keskimääräinen valmistumisprosentti on 2010-luvulla osaamisperusteisen työskentelytavan edistyessä noussut yli 90 prosenttiin. Tämä kertoo paitsi opiskelijoiden motivoituneisuudesta ja opettajien ohjausosaamisesta, myös henkilökohtaisen ohjauksen suuresta roolista opiskelijoiden valmistumisen tukena.

Toiminta alueella

Oulun ammatillinen opettajakorkeakoulu toteuttaa aluekehitystehtävää laajalla alueella Pohjois-Suomessa ja on profiloitunut vastaamaan alueellisiin opettajankoulutustarpeisiin. Ammatillinen opettajakorkeakoulu pyrkii paitsi vastaamaan pohjoisen alueen ammatillisten opettajien pätevöittämissä tarpeeseen myös parantamaan koulutuksen saavutettavuutta ja lyhentämään etäisyyksiltään laajan alueen opiskelumatkoja. Matka pohjoisimmasta Lapista Ouluun on lähes 700 kilometriä.

Alueellinen toiminta vahvistui, kun opetusministeriö myönsi vuonna 2001 Oulun seudun ammatikorkeakoululle ”Korkeakoulujen alueellisen kehittämisen” rahoitusta valtionavustuksena käytettäväksi opettajakoulutuksen laajentamishankkeeseen. Opetusta laajennettiin tällöin perustamalla toimipiste Rovaniemen ammattikorkeakoululta vuokrattuun tilaan. Alueellisia opintoryhmiä toimii tällä hetkellä Rovaniemen lisäksi myös Kajaanissa ja Torniossa.

Toimipisteen sijainti Lapin alueella on edesauttanut kontaktien luonteja myös Lapin ammattikorkeakouluun, Lapin yliopistoon, Saamelaisalueen koulutuskeskukseen sekä muihin alueen ammatillisiin oppilaitoksiin. Alueelliset opintoryhmät ovat merkittävästi helpottaneet pätevän opetushenkilöstön saatavuutta Kainuun, Lapin ja Koillismaan alueilla. Monimuotoisen (verkko-, lähi- ja itsenäinen opiskelu sekä työelämässä oppiminen) opettajankoulutuksen järjestäminen ja yksilöllisen ohjauksen toteuttaminen alueryhmissä on ollut myös koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen tekijä.

Opiskelijasta välittäminen keskiössä

Vahva opiskelijakeskeisyys ja opiskelijälähtöisyys näkyy opetuksen käytännön järjestelyissä. Opetusjärjestelyt ovat joustavia ja opiskelija voi jakaa opiskelun tasaisesti lukuvuodelle ilman periodien tuottamia rajoituksia. Lukuvuosi alkaa 1.6. ja päättyy 31.5. Lukuvuodessa on kolme lukukautta, jolloin myös kesän aika on tehokkaassa opetuskäytössä. Kolmen lukukauden malli auttaa opiskelijaa etenemään opinnoissaan oman henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa mukaisesti.

Opiskelijoiden osaamista edistävä ohjaus toteutetaan yhteisopettajuutena – opintoryhmillä on aina vähintään kaksi vastuupettajaa. Yhteisopettajuus, tiimityö ja moniammatillinen yhteistoiminnallisuus ovat entisestään vahvistuneet osaamisperusteisen koulutusmallin myötä.

Suuri opiskelijamäärä on työllistänyt ammatillisen opettajakorkeakoulun opiskelijapalvelun työtä ja tuonut siihen välillä myös haasteita. Monialainen ja eri-ikäisistä eri alojen asiantuntijoista koostuva opiskelijajoukko on asiakaskuntana erilainen kuin mitä ovat päätoimiset opiskelijat tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Kiireisten ja joskus jopa vaativienkin opiskelijoiden kohtaaminen on saattanut olla välillä haastavaa ja vaatia hyvinkin diplomaattisia taitoja. Ajatuksena on kohdata opettajankoulutuksen opiskelijat ja asiakkaat ystävällisesti ja kunnioittavasti heistä välittäen.

Vuosien kuluessa on käynyt selväksi, että tämä palveluasenne on ollut myös yhtenä vaikuttavana tekijänä Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun hyvässä maineessa, hyvissä valmistusluvissa sekä asiakastytyväisyydessä. Lisäksi tämä palveluasenne on välittynyt myös sisäisessä asiakaspalvelussa. Opiskelijapalvelu on omalta osaltaan huolehtinut, että koulun arki sujuu moitteettomasti ja sen antama ohjaus auttaa myös kasvavaa opettajakuntaa tekemään heidän omaa opetustyötään mahdollisimman hyvin. Joissain ammattikorkeakouluissa 2000-luvun alussa supistettiin tukipalvelun saavutettavuutta ja asetettiin tiettyjä päiviä ja kellonaikoja, jolloin opiskelijat pystyivät asioitansa hoitamaan. Oulussa toimittiin päinvastaisesti, ja kaikki opiskelijapalvelun työntekijät olivat opiskelijoiden ja muiden asiakkaiden saavutettavissa työviikon jokaisena päivänä.

Opiskelijoille haluttiin viestittää, että he ovat tervetulleita, he eivät häiritse ja heillä on mahdollisuus keskustella kaikista heidän opintoihinsa liittyvistä asioista.

Välillä keskustelut ovat sivunneet myös laajemmin elämän eri osa-alueita. Koska opiskelijoiden keski-ikä on yli 40 vuotta, opiskelijat ovat suurimmaksi osaksi perheellisiä ja työssä käyviä kiireisiä ihmisiä, heidän elämässään on paljon muutakin kuin opiskelua. Monilla opiskelijoilla on ollut tarve pysähtyä ja pohtia jonkun kanssa ääneen, mitä heille kuuluu kokonaisuudessaan ja miten he arjessaan jaksavat. Yhdessä pohdittavia asioita ovat olleet mm. miten muu elämä ja opetusharjoittelun tekeminen saadaan sovitettua yhteen. Nämä kohtaamiset ovat edellyttäneet vahvaa läsnäoloa, opiskelijoiden kiireetöntä näkemistä ja kuulemistä ja välillä myös ratkaisukeskeistä otetta. Ymmärtävä vuorovaikutus on ollut omiaan luomaan opiskelijalle sitä tunnetta, että hän on tärkeä ja hänestä välitetään.

Ylipäätään Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun henkilöstön kaikessa työskentelyssä opiskelijasta välittäminen on ydinasia. Sen halutaan olevan myös esimerkki opiskelijoille, jotta he omassa työssään opettajina toimisivat samoin.

Jatkuva osaamisen kehittämistä

2000-luvun puolelle tultaessa Oulun Ammatillinen opettajakorkeakoulu kasvoi merkittäväksi opetustoimen henkilöstön täydennyskouluttajaksi. Aikuisten ammatilliseen koulutukseen liittyvien osaamisen näyttöjen arviointiasiantuntijuuden varmentava näyttötutkintomestarikoulutus (NTM) alkoi vuonna 1994, ja se jatkui aina vuoteen 2017 saakka. Sinä aikana Oulusta ehti valmistua 1600 ammatillisen osaamisen arvioinnin asiantuntijaa.

Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun toteuttaman NTM-koulutuksen sisältämästä henkilökohtaistamisen toteutusmallista julkaistiin useita artikkeleita [8] sekä myös väitöstudium [9]. NTM-koulutus toimi osaltaan nykytuotoisen osaamisperusteisen ammatillisen opettajankoulutuksen suunnan näyttäjänä ja esimerkkinä henkilökohtaistetuista opinnoista ja yksilöllisistä opintopoluista.

Ammatillinen opettajakorkeakoulu tukee ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen opettajien ja muun henkilöstön jatkuvaa oppimista ja oppilaitosten toiminnan kehittämistä täydennyskoulutuksen ja hanketoiminnan avulla. Merkittävä osa tätä tehtävää on Opetushallituksen hanke- rahoituksella toteutettava opetustoimen henkilöstökoulutus. Koulutukset kohdennetaan alueen koulutuksen järjestäjien tarpeisiin ja yhteistyötä tehdään suunnitteluvaiheesta alkaen. Verkostomaisen toimintamallin, asiantuntevien kouluttajien ja suunnittelijoiden ansiosta koulutus on ajantasais- ta ja monipuolista vastaten todellisiin osaamistarpeisiin. Ammatillisen koulutuksen henkilöstön osaamista kehittävään täydennyskoulutukseen on vuodesta 2010 alkaen osallistunut keskimäärin 2000 opettajaa vuosittain.

Ammatillinen opettajakorkeakoulu järjestää myös asiakaslähtöisiä maksullisia koulutus- ja kehittämispalveluita erityisesti ammatillisen toisen asteen, ammattikorkeakoulujen sekä aikuiskoulu- tuksen opetushenkilökunnalle sekä muille koulutusorganisaatioille. Perinteisestä täydennyskoulu- tuksesta on viime vuosina siirrytty yhä enemmän koulutusorganisaatioiden strategisia tavoitteita ja osaamisen kehittämisprosesseja tukeviin kumppanuuksiin.

Osaamisen kehittämistä ja tutkimus- ja kehittämistoimintaa toteutetaan vuosittain 40–50 eri hankkeessa. Hankkeet kohdentuvat eri koulutusasteille ja myös yrityksiin. Hankkeiden merkittä- viä rahoittajia ovat Opetushallitus ja Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä EU-ohjelmat. Ammatillisen opettajakorkeakoulun tutkimustyö ylittää kouluasteet ja tutkintorajat. Oulun ammattikorkeakoulun strategiassa vuosille 2020–2030 ammatillinen opettajankoulutus kehittää erityisesti digitaalisen murroksen painoalaa. Etsimme ja jalostamme digitaalisen rikastamisen työkaluja opetuksen ja oppimisen laadun parantamiseen. Tutkimustoiminnan keskeisiä alueita ovat:

- osaamisperusteinen pedagogiikka
- korkeakoulupedagoginen kehittäminen
- videopedagogiikan ja osaamismerkkein ohjautuvan oppimisprosessin kehittäminen
- saamelaisalueen opettajien pedagogisen osaamisen kehittäminen

Ammatillinen opettajakorkeakoulu on tukenut Oulun ammattikorkeakoulun opetushenkilökunnan pedagogisen osaamisen jatkuvaa kehittämistä. Keinoja tähän ovat olleet ohjaus, mentorointi, opintopsykologitoiminnan tuki, säännöllinen koulutus- ja hankeyhteistyö, opettajatuutoreiden koulutus ja vuosina 2017–2019 elokuussa toteutettu pedagoginen kesäkoulu. Oulun ammatillisella opettajakorkeakoululla on ollut vuodesta 2017 alkaen merkittävä valtakunnallinen rooli sekä ammattikorkeakoulujen että yliopistojen opetuksen kehittämisen tuessa. Tämä on toteutunut erityisesti Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamien mittavien hankkeiden kautta. Kope-hankkeessa 2017–2019 (<http://oamk.fi/c5/fi/tutkimus-ja-kehitys/hankkeet/kope>) ja Kokko-hankkeessa 2021–2023 (<https://www.oamk.fi/fi/koulutus/ammattillinen-opettajakorkeakoulu/kopeyhteiso/kokko-hanke>) mukana ovat kaikki Suomen korkeakoulut. Ammatillista opettajakoulutusta kehitettiin myös 2017–2020 OPEKE-hankkeessa kaikkien ammatillisten opettajakorkeakoulujen ja Taideyliopiston yhteistyönä ^[10]. Hyvin merkityksellisiä tuotoksia suomalaisen korkeakoulupedagogisen osaamisen edistämiseksi olivat Kope-hankkeessa tuotettu korkeakoulupedagogiikan osaamismerkki ^[11], sekä Suomi 100-juhlavuoden kunniaksi laadittu korkeakouluoppimisen laadun sinivalikoiset linjaukset ^[12].

Laajaa verkostotyötä

Yhteistyö rahoittajien ja asiakkaiden kanssa on edellytys toiminnan jatkuvuudelle. Ulkoisten intressiryhmien osallistaminen edistää myös toiminnan jatkuvaa kehittämistä ja laadunvarmistusta. Pohjoisen alueen ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa Oulun ammatillisella opettajakorkeakoululla on Edelläkävijät- verkosto ja korkeakoulujen kanssa Peda-pohjoinen-verkosto. Näiden verkostojen tehtävänä on edistää ja kehittää yhteistyössä Pohjois-Suomen ammatillista toisen- ja korkea-asteen opetusta ja oppimista. Teemme samalla myös tunnetuksi ja tiettäväksi pohjoisten koulujen oppimisen ja opetuksen hyvää laatua. Keskeinen osa yhteistyökumppanien, alumnien ja intressiryhmien osallistamista on myös sähköinen opettajankoulutusverkosto, jossa toteutetaan kaksi ajankohtaisiin aiheisiin pureutuvaa webinaaria vuosittain.

Valtakunnallista yhteistyötä korkeakoulupedagogiikassa tehdään KOUKE-verkostossa. Se on kouluttajien ja kehittäjien verkosto, jossa on edustus kaikista Suomen korkeakouluista. Verkoston koordinaattoreina toimivat Oulun ammatillinen opettajakorkeakoulu ja Oulun yliopisto. Verkoston tavoitteena on jakaa tutkimuksellista käytäntöihin ja kokemuksiin perustuvaa tietoa korkeakoulupedagogiikasta sekä edistää yhteistä opetuksen ja oppimisen kehittämistä. Verkoston sivuilla on mm. korkeakoulupedagoginen materiaalipankki, blogilistaus, tietoa erilaisista tapahtumista sekä koulutuksista. Lisäksi ammatillinen opettajakorkeakoulu koordinoi positiivisen johtamisen verkostoa, johon kuuluu lähes 700 asiantuntijaa ja työelämän edustajaa valtakunnallisesti.

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen yhteistyö on jatkuvaa, ja siitä pitää huolen ammatillisten opettajakorkeakoulujen johtajien verkosto. Yhteistyötä on esimerkiksi kehittämisen strategioissa, koulutusviennissä, tutkimushankkeissa ja opiskelijahaun suunnittelussa ja toteutuksessa. Myös täydennyskoulutuspäälliköt tekevät säännöllistä yhteistyötä hankkeiden suunnittelussa ja koordinoinnissa.

Tiellä tulevaisuuteen

Paljon taustatyötä ja myös poliittista vaikuttamista on tarvittu siihen, että monialaista ammatillista opettajankoulutusta voitiin 1990-luvun puolivälissä alkaa toteuttamaan Oulun ammattikorkeakoulun yhteydessä. Vastaavan kaltaista taustatyötä tarvittiin myös, jotta Oulussa voitiin alkaa järjestämään ammatillista erityisopettajan- ja opinto-ohjaajankoulutusta vuodesta 2013 alkaen. Jatkokaan ei ole itsestään selvää. Valtakunnallisen tason säätelyn vähentyessä, tarvitaan yhä enemmän strategista ymmärrystä paikallisella tasolla. Kun ammatillinen opettajankoulutus eriävistä mielipiteistä huolimatta päätettiin sijoittaa nousevien ammattikorkeakoulujen yhteyteen, yhdeksi ratkaisuun liitetyväksi riskiksi kirjattiin taustaorganisaation mahdollinen kyvyttömyys opettajankoulutuksen tukemiseen^[13]. Osakeyhtiömuotoisessa ammattikorkeakouluorganisaatiossa, jossa ohjausmekanismit mukailevat korkeakoulujen rahoitusmallia, vanha riskiarvio voi edelleen saada ajankohtaisuutta. Ammattikorkeakoulujen nykyisessä rahoitusmallissa ammatillisella opettajankoulutuksella on vain 2% osuus, ja siltä puuttuvat kaikki tutkintokoulutukselle rahoitusta tuottavat prosessi-indikaattorit.

On myös havaittavissa, että ammatillisen opettajankoulutuksen erityinen toimintamalli on ammattikorkeakoulujen sisällä yhäkin ajoittain hämmennystä aiheuttava asia. Tämä johtuu siitä, että koulutus ei ole tutkintoon johtavaa, ja sitä eivät myöskään koske monet tutkintokoulutusta koskevat ohjeet ja säädökset. Kaikissa niissä ammattikorkeakouluissa, joiden osana ammatillinen opettajankoulutus toimii, on ollut havaittavissa ajoittaista käymistilaa ja konfliktiherkkyttä yksikön rooliin, vuosikelloon, prosesseihin, hallinnolliseen asemaan, yksikön nimikkeisiin ja työkäytäntöjen ohjailuun liittyen. Ammatillinen opettajankoulutus puhuttaa myös valtakunnallisella tasolla. Ammatillista opettajankoulutusta ei ole sijoitettu tutkintojen kansalliseen viitekehykseen, mikä vaikeuttaa sen aseman kansainvälistä määrittelyä ja himmentää myös koulutuksen kotimaista statusta. Ammatilliset opettajakorkeakoulut ovat esittäneet ammatillisten opettajankoulutusten sijoittamista viitekehykseen tasolle 7, ja asian selvitys- ja valmistelutyö on parasta aikaa käynnissä Opetus- ja kulttuuriministeriossa. Opintojen suhde yliopistojen antamaan opettajankoulutukseen myös on tarkastelun alla. Jyrhämän^[14] selvityksessä todettiin, että yliopistojen ja ammatillisten opettajankoulutusten opetussuunnitelmat ovat verraten eriytyneitä. Eroja on yliopistojen ja ammatillisen opettajankoulutuksen kesken, mutta myös voimakkaasti eri yliopistojen välillä. Keskustelua käydään raportin pohjalta myös laaja-alaisen opettajakelpoisuuden kehitysnäköymistä.

Ammatillisten opettajien tarve näyttäisi tulevina vuosina olevan kasvamassa. Tähän vaikuttaa merkittävästi vuodesta 2021 alkaen voimaan tullut oppivelvollisuuden laajentuminen 18 ikävuoteen. Ammatillisten oppilaitosten opettajat ovat myös verraten ikääntyneitä, ja seuraavan viiden vuoden aikana on odotettavissa merkittävää eläköitymistä. Ammatillisten oppilaitosten opettajista 62% on yli 50-vuotiaita ja 27% opettajista on yli 60 vuotiaita. Ammatilliselle opettajankoulutukselle on siten jatkossakin paljon työtä luvassa.

Kaikki ammatilliset opettajakorkeakoulut ovat omaksuneet osaamisperusteisen työtavan, ja ne ovat siten edelläkävijöitä korkeakoulutuksen sektorilla. Osaamisperusteisen opettajankoulutuksen toteutus toimii hyvänä esimerkkinä modernista, joustavasta ja työelämäläheisestä koulutusmallista myös tutkintoon johtavalle koulutukselle. Oulussa osaamisperusteinen malli on saanut jalansijaa myös monessa tutkinto-ohjelmassa. Aateluus velvoittaa ja Pohjois-Suomen työelämän ja ammatillisen sivistyksen elinvoimaisuuden edistymiseksi on tärkeää, että jatkossakin ammatillinen opettajankoulutus Oulussa jatkuu tuloksellisena, osaamisperusteisena ja innovoivana – jatkuvana avoimena kehittämisenä.

Lähteet

- [1] Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ammatillisesta opettajankoulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 49/1996. Hakupäivä 9.3.2022. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_49+1996.pdf
- [2] Oulu ProLearn - YouTube. Hakupäivä 9.3.2022. <https://www.youtube.com/channel/UC2XruacaZQqjahKK78BgwNA>
- [3] Educational Video Challenge. Hakupäivä 9.3.2022. <http://www.editvideochallenge.org/>
- [4] Kepanen P, Länsitie, J. 2014. Osaamisperustainen opinpolku ammatillisen opettajan pedagogisissa opinnoissa. Teoksessa Mahlamäki-Kultanan S, Laurila A, Karjalainen A, Rautiainen A, Rökköläinen M, Helin E, Pohjola P, Nyyssölä K,(toim.) Opettajankoulutuksen tilannekatsaus. OPH muistiot 2014:4, 83–90. Hakupäivä 9.3.2022. <https://docplayer.fi/3625060-Opettajankoulutuksen-tilannekatsaus.html>
- [5] Karjalainen A. (toim.) 2018. Osaamisen opettaja. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu 56. Hakupäivä 9.3.2022. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-160-9>
- [6] Saari J, Halttunen T, Brauer S, Mäkelä M. 2021. Validation in Art Teacher and Professional Teacher Education Curricula in Finland. *European Journal of Education Studies* 8 (11), 1–27. Hakupäivä 9.3.2022. <https://oapub.org/edu/index.php/ejes/article/view/3961>
- [7] Brauer S, Karjalainen A, Kirkonpelto A., Virkkula E. 2021. Tutkittua tietoa: Osaamista on! *Oamk Journal* 86/2021. Hakupäivä 9.3.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2021111154706>
- [8] Salo J, Kilja P, Korkala H. 2014. Henkilökohtaistaminen näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa. Teoksessa Lea Lakio (toim.) Tunnistatko näyttötutkintomestarin. Helsinki: Opetushallitus. Hakupäivä 9.3.2022. <https://docplayer.fi/3538081-Tunnistatko-nayttotutkintomestarin.html>
- [9] Kilja P, 2018. Opintojen henkilökohtaistaminen aikuisopijoiden kokemana: Eksistentiaalis-fenomenologinen tutkimus näyttötutkintomestarikoulutuksen kontekstissa. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Hakupäivä 9.23.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7406-0>
- [10] OPEKE – Ammatillisen opettajankoulutuksen uudistaminen. Hakupäivä 9.3.2022. <https://www.hamk.fi/projektit/opeke/#julkaisut>
- [11] Korkeakoulupedagogiikan osaamismerkki. Hakupäivä 9.3.2022. <https://www.oamk.fi/c5/fi/tutkimus-ja-kehitys/hankkeet/kope/korkeakoulupedagogiikan-osaamismerkki/>
- [12] Korkeakouluoppimisen laadun sinivalikoiset linjaukset. Hakupäivä 9.3.2022. <https://www.oamk.fi/c5/fi/tutkimus-ja-kehitys/hankkeet/kope/korkeakoulupedagogistamateriaalia/sinivalikoiset-korkeakouluoppimisen-linjaukset/>
- [13] Kirveskari T. 1996. Siitäkö siliästä sinä minua luet? : ammatillinen opettajankoulutus ammattikorkeakoulussa ja Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskuksen ja Heinolan kurssikeskuksen liikelaitostaminen Opetusministeriön työryhmien muistioita 1:1996.
- [14] Jyrhämä R. 2021. Opettajan pedagogiset opinnot 60p. Laaja-alainen opettajakelpoisuus – tilannekuvaus 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2021:41. Hakupäivä 9.3.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-866-3>

Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston yhteistyö – osaamista pohjoisen Suomen parhaaksi

”Osaava Pohjois-Suomi” oli alueen korkeakoulujen yhteistyöneuvottelukunnan strateginen linjaus vuosituhannen alkuvuosina Pohjois-Suomen yhteistyön kehittämiseksi. Keskeinen tavoite oli tiivistää, profiloida ja tehdä näkyväksi pohjoisten korkeakoulujen yhteistyötä. Toinen toimiva ja merkittävä yhteistyön tulos oli ammattikorkeakoulun, yliopiston ja Oulun kaupungin ”Oulun alueen innovaatioympäristön kehittäminen” eli Triple Helix Allianssi (12/2007). Tämän kehittämisstrategian pohjalta Oulun osaamisympäristö, yhteistyö ja yksikköjen sijoittuminen ovat nykyisessä muodossaan palvelemassa ja tuottamassa hyvinvointia Oulun seudulle ja koko pohjoiseen Suomeen.

Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston yhteistyö on ollut yhteiskunnallisessa palvelutehtävässä monipuolista ja erinomaista. Se näkyy Oulun seudun teknologisessa osaamisessa ja hyvinvoinnissa. Hyviksi havaitut kehittämistyön ja opetuksen käytännön toimintatavat ovat olleet esimerkkeinä myös muille ammattikorkeakouluille ja yliopistoille.

Pohjois-Suomen ammattikorkeakoulu, Oulun ja Lapin yliopistot sekä Kajaanin ja Kokkolan yliopistokeskukset ovat toteuttaneet uusia yhteistyön muotoja ”Osaava Pohjois-Suomi sihteeristössä” (2002–2015). Osaava Pohjois-Suomi oli alueen korkeakoulujen yhteistyöneuvottelukunnan strateginen linjaus alueellisen yhteistyön kehittämiseksi. Keskeinen tavoite oli tiivistää pohjoisten korkeakoulujen yhteistyötä ja pyrkiä vahvistamaan maakuntakorkeakoulumallilla korkeakoulujen läsnäoloa alueella. Toiminnalla palveltiin ja palvelaan edelleen myös elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeita.

Yhteistä strategiaa olivat laatimassa Oulun ja Lapin yliopistot, Kajaanin, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan (Centria), Oulun (Oulun seudun) ja Rovaniemen ammattikorkeakoulu sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun Haapaveden ja Tornion yksiköt ja Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun yksikkö (kuva 1). Mukana olivat myös Kajaanin ja Kokkolan yliopistokeskukset sekä Oulun Eteläisen instituutti (Kerttu Saalasti Instituutti). Valmistelevia kokouksia, yhteistyöneuvotteluja ja rehtoritapaamisia järjestettiin vuosina 2002–2015 yhteensä noin 50 eri puoilla Pohjois-Suomea.

Osaava Pohjois-Suomi

Keskeinen tavoite on tiivistää pohjoisten korkeakoulujen yhteistyötä ja profiloitua osaamisen alueellisessa kehittämisessä.

KUVA 1. Osaava Pohjois-Suomi -toimintaan osallistuneet korkeakoulu.

Valmistelemaa työtä tekevä yhteistyösihteeristö hioutui yhteiseen tavoitteeseen, hyvin luovaan työtapaan ja miellyttävään työskentelyympäristöön. Valmistelun tuloksina syntyivät ohjelmasuunnitelma (2007–2013) ja toteuttamissuunnitelma. Yhteistyön tuloksena koulutusyksiköiden rehtorien neuvottelukunta hyväksyi alueellisen kehittämisen toimintastrategian. Opetus- ja kulttuuriministeriö piti yhteistoimintaa esimerkillisenä ja kehotti kaikkia korkeakouluja yhteistyössä laatimaan vastavia alueellisia osaamisen kehittämissuunnitelmia.

"Osaava Pohjois-Suomi" -yhteistyöneuvottelukunnan sihteeristön ja rehtorien neuvottelukunnan kokoonpanot esitellään alla olevissa taulukoissa 1 ja 2.

TAULUKKO 1. "Osaava Pohjois-Suomi" - Yhteistyöneuvottelukunnan sihteeristön kokoonpano yhteistyön alkaessa vuonna 2002.

"Osaava Pohjois-Suomi" -Yhteistyöneuvottelukunnan sihteeristö	
Olavi Jakkula (pj) ja Matti Joensuu	Oulun yliopisto
Tarja Särkkä	Lapin yliopisto
Mika Määttä	Kajaanin amk
Eero Pekkarinen	Kemi-Tornion amk
Keijo Nivala	Keski-Pohjanmaan amk
Irene Isohanni	Oulun seudun amk
Ismo Kinnunen (siht)	Oulun seudun amk, aluksi OY
Seppo Huhmarniemi	Rovaniemen amk

Lisäksi paikalla olivat usein myös Kari Ruotsalainen Diakista (Oulu), Eelis Kokko Oulun Eteläisen instituutista (OY) sekä edustajat Kajaanin ja Kokkolan yliopistokeskuksesta ja Humanistisen ammattikorkeakoulun Tornion yksiköstä.

TAULUKKO 2. "Osaava Pohjois-Suomi" - Rehtorien neuvottelukunta kokoonpano yhteistyön alkaessa vuonna 2002. Neuvottelukunnan puheenjohtajuus vaihtui aina koollekutsuvan yliopiston mukaan.

"Osaava Pohjois-Suomi" - Rehtorien neuvottelukunta	
Kari Juntunen	Kajaanin amk
Riitta Käyhkö	Kemi-Tornion amk
Marja Liisa Tenhunen	Keski-Pohjanmaan amk
Esko Riepula (pj)	Lapin yliopisto
Lauri Lantto	Oulun seudun amk
Lauri Lajunen (pj)	Oulun yliopisto
Pentti Tieranta	Rovaniemen amk

Osaava Pohjois-Suomi -toiminnassa pyrittiin vahvistamaan yhteiskunnallista vuorovaikutusta ja tutkimustulosten vaikuttavuuden edistämistä, toisin sanoen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen uudeksi tehtäväksi määriteltyä kolmatta tehtävää opetuksen, tutkimuksen ja taiteellisen sivistyksen rinnalla. "Oppivat alueet" oli keskeinen päämäärä eli työvoiman saatavuuden ja osaamisen turvaaminen alueellisessa kehittämisessä.

Pohjois-Suomen tulevaisuus rakennetaan osaamisen ja yritystoiminnan menestymiselle. Osaamisessa keskeinen merkitys on alueen yliopistoilla, ammattikorkeakouluilla ja näiden alueellisilla

yksiköillä. Yhteinen osaamisstrategia painotti tiivistä yhteistyötä, priorisointia, osaamisen kehittämistä ja tutkimusohjelmien käynnistämistä. Tärkeää oli löytää myös pullonkauloja, mitkä hidastavat kasvua. Osaamisen edistämiseksi on aina myös heikkouksia ja uhkia. Nämä ovat ehkäistävissä lisäkoulutuksella, alueellisella verkottumisella ja yhteistyöllä.

Osaava Pohjois-Suomi -strategiassa keskeisimmiksi kehittämishaasteiksi todettiin:

- riittävä, laadukas ja joustavasti toteutettu kilpailukykyinen korkeakoulutus
- hyvät koulutukselliset ja tutkimukselliset valmiudet muuttuvassa kansainvälisessä työympäristössä
- korkeakoulujen profiloituminen ja työnjako
- riittävä asiantuntemus ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnan lisääminen sekä
- tasapainoisen, kehittyvän ja kestävä aluetalouden edistäminen.

Pohjois-Suomen yliopistot ja ammattikorkeakoulut käynnistävät laajoja yhteishankkeita osaamiskeskus- ja aluekeskusohjelmissa sekä maakuntasuunnitelmien painoaloilla ja kehittämiskohteissa. Yhteistyötä kehitettiin perustutkintokoulutuksessa, jatkokoulutuksessa ja tutkijakoulutuksessa sekä aikuiskoulutuksessa niin avoimessa yliopisto- kuin ammattikorkeakoulutuksessa ja muuntokoulutuksessa. Pohjoisen alueella sijaitsevien sektoritutkimuslaitosten, Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) ja Tekesin kanssa yhteistyötä tiivistettiin ja laadittiin tutkimusohjelmia.

Pohjois-Suomen maakuntien (maakuntaliittojen) kanssa tehtiin yhteistyötä EU:n tutkimuksen puiteohjelmissa, yhteisöaloitehankkeissa sekä tavoiteohjelmien valmistelussa ja toteuttamisessa. EU:n rakennerahoituksen saatavuus ja kasvu oli turvattu vaikuttavuudeltaan merkittäviin hankkeisiin. Tarkoituksena oli päästä kilpailevista erillishankkeista laajoihin kokonaisuuksiin. Kansainvälisessä yhteistyössä kehitettiin vieraskielisiä (englanti) maisteriohjelmia, muita opintokokonaisuuksia, opiskelija- ja asiantuntijavaihtoja sekä voimistettiin Pohjoista ulottuvuutta, yhteistyötä Perämeren kaaren alueella ja University of Arctic-verkostossa.

Osaava Pohjois-Suomi-strategiassa korkeakoulujen alueellisen yhteistyön päälinjaukset toimintaympäristön haasteineen on kirjattu myös yksityiskohtaisemmin maakuntatasoisiksi (Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Keski-Pohjanmaa) strategia-asiakirjan liitteessä. ^[1] ^[2]

OULU TRIPLE HELIX – Oulun korkeakoulutoiminnan kehittäminen osana innovaatioympäristöä

Oulun kaupunginhallitus asetti kesäkuussa 2007 kansallisen tason työryhmän (taulukko 3) laatimaan ehdotuksen oululaisen innovaatiojärjestelmän uudistamisesta. Lisäksi nimettiin Oulu Triple Helix -työryhmän pysyvät asiantuntijat (taulukko 4) ja Oulu Triple Helix valmistelusta vastaava sihteeristö (taulukko 5). Tavoitteiksi asetettiin kyky kohdata nykyistä paremmin kansainvälistymisen haasteet liiketoiminnassa ja uuden sovelluskelpoisen tiedon tuottamisessa. Toimeksiantonsa mukaan työryhmä laati vision sekä keskeiset painopisteet, jotka linjaavat Oulun yliopiston ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun (Oulun ammattikorkeakoulu) monitieteisen kansainvälisesti verkottuneen huipputason osaamisen kehittämistä ja sen soveltamista.

TAULUKKO 3. Oulu Triple Helix - Oulun korkeakoulutoiminnan kehittäminen osana innovaatioympäristöä (6–12/2007) työryhmän kokoonpano.

Oulu Triple Helix -työryhmän kokoonpano		
pj. kansleri emeritus	Risto Ihamuotila	Helsingin yliopisto
johtaja	Riikka Heikinheimo	TEKES Helsinki
toimitusjohtaja	Pertti Huuskonen	Technopolis Oyj Oulu
pääjohtaja	Lea Kauppi	Suomen ympäristökeskus Helsinki
tutkimus- ja kehitysjohtaja	Jukka Kilpeläinen	Stora Enso Oyj Helsinki
rehtori	Lauri Lajunen	Oulun yliopisto
rehtori	Lauri Lantto	Oamk Oulu
pääjohtaja	Erkki Leppävuori	VTT Helsinki
johtaja, professori	Pirkko Nuolijärvi	Kotus, Suomen Akatemia Helsinki
Vice President Technology Policy	Erkki Ormala	Nokia Oyj Espoo
professori	Leena Palotie	Kansanterveyslaitos Helsinki
kaupunginjohtaja	Matti Pennanen	Oulun kaupunki Oulu
valtiosihtööri, kansliapäällikkö	Raimo Sailas	Valtiovarainministeriö Helsinki

TAULUKKO 4. Oulu Triple Helix -työryhmän pysyvät asiantuntijat.

Oulu Triple Helix työryhmän pysyvät asiantuntijat		
läänsivistysneuvos	Pertti Kokkonen	Oulun lääninhallitus Oulu
hallintojohtaja	Hannu Pietilä	Oulun yliopisto
opetusneuvos	Ari Saarinen	Opetusministeriö Helsinki

TAULUKKO 5. Oulu Triple Helix valmistelusta vastaava sihteeristö.

Oulu Triple Helix valmistelusta vastaava sihteeristö		
suunnittelupäällikkö	Olavi Jakkula	Oulun yliopisto
pj. johtaja (pääsihtööri)	Heikki Pudas	Oulun kaupunki innovaatiot ja markkinointiryhmä
kehityspäällikkö	Aarne Kultalahti	Oulun kaupunki
yhteyspäällikkö	Anne Rännäli	Oulun kaupunki
sihtööri, kehittämisspäällikkö	Matti Joensuu	Oulun yliopisto
tutkimus- ja kehitysjohtaja	Irene Isohanni	Oamk
sihtööri, projektipäällikkö	Ismo Kinnunen	Oamk

Visio vuoteen 2015 oli seuraava: *"Oulu on pohjoisen Euroopan elinvoimainen, inspiroiva, viihtyisä ja maailmanlaajuisesti verkottunut koulutus- tutkimus-, liiketoiminta- ja asuinyhteisö. Tämän yhteisön kehittämisessä Oulun kaupungin rooli on merkittävä"*.

"Innovaatioympäristön osaamisytimen muodostaa Oulu Kampus, joka on korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, yritysten ja kansainvälisten toimijoiden muodostama vetovoimainen, monialainen, toisiaan tukevien, tulevaisuuteen suuntautuneiden osaamisyhteisöjen keskittymä. Keskeisen osan Oulu Kampusta muodostaa korkea kansainvälistä tasoa oleva korkeakoulukokonaisuus, jossa yliopisto ja ammattikorkeakoulu keskittyvät omiin ydintehtäviinsä tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa ja ovat valituilla painoaloilla maailman huippua."

Vision mukaisten päämäärien saavuttamiseksi Oulu Triple Helix -työryhmä valmisti lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteet. Molemmista on tavoitteena kumppanuusmallin eli allianssin kehittämien. Siihen osallistuvat Oulun yliopiston, Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun kaupungin lisäksi VTT, sektoritutkimuslaitokset sekä keskeiset yritykset. Toimenpideohjelman ehdotukset koskivat yhteistyön rakenteita, huippuyksiköitä ja kansainvälisyyttä, innovaatioympäristöä ja taloudellisia voimavaroja.

Triple Helix -mallin vaikutuksia alueen talouteen on tutkittu ^[3], ja Oulu-ilmiö tunnetaan myös kansainvälisesti. Aalborgin yliopiston julkaisussa (2008) mainitaan: *"Indeed, this was a fine example of the Triple Helix at work. The outcome was that several small firms in electronics and ICT industries established themselves in the City, as did Nokia, and within a relatively short space of time. Oulu became the leading centre for High Tech industries in the Nordic Countries, gaining a world-wide reputation."* ^[4] Oulu-ilmiöstä kirjoitettiin myös Local Economy -lehdessä ^[5] ja panOULUsta: *"Triple helix driven municipal wireless network providing open and free internet"* ^[6].

Innovaatioympäristön allianssin kehittämistoimenpiteiden kohteina olivat seuraavat asiakokonaisuudet:

- Oulun tutkimusinfrastruktuuriohjelma
- innovaatiotoiminnan huippuyksiköiden kehittäminen
- kansainvälistymisen vahvistaminen
- sektoritutkimusyhteistyön kehittäminen
- yliopiston, ammattikorkeakoulun ja Oulun kaupungin roolit innovaatiojärjestelmän kehittämisessä.

Oulun yliopisto ja Oulun ammattikorkeakoulu vahvistavat yhteistyötään ja selkeyttävät profilointiaan ja työnjakoaan. Yliopisto keskittyy huippututkimukseen, korkeatasoiseen strategiseen perustutkimukseen, tiedelähtöiseen ja elinkeinoelämää palvelemaan koulutukseen sekä yhteistyöhön kansainvälisissä verkostoissa. Ammattikorkeakoulu antaa työelämälähtöistä koulutusta, vastaa alueen ja elinkeinoelämän koulutus- ja osaamistarpeisiin, yrityksiä palvelemaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan, tuotekehitykseen ja testaukseen. Tätä yhteistyön ja työnjaon tarkastelua oli tehty kattavasti ja laaja-alaisesti jo vuonna 2006 alkaneessa yhteishankkeessa ^[7].

Vuoden 2008 aikana tehtiin yksityiskohtaisempi valmistelu ja päätökset yhteistyön tiivistämisestä Oulu Triple Helix Allianssin mukaisesti. Käynnistettiin selvitystyö Oulun ammattikorkeakoulun yhtiöittämiseksi. Oulun yliopisto muuttuu julkisoikeudelliseksi laitokseksi uuden yliopistolain tullessa voimaan ja jatkaa sisäisten rakenteidensa uudistamista.

Hyvin toimiva ja merkittävä yhteistyön tulos on ammattikorkeakoulun, yliopiston ja Oulun kaupungin *"Oulun alueen innovaatioympäristön kehittäminen"* eli Triple Helix Allianssi (12/2007) ^[8]. Tämän kehittämisstrategian pohjalta Oulun osaamisympäristö, yhteistyö ja yksikköjen sijoittuminen ovat nykyisessä muodossaan palvelemaan ja tuottamassa hyvinvointia Oulun seudulle ja koko pohjoiseen Suomeen.

Lähteet

- [1] Osaava Pohjois-Suomi: korkeakoulujen alueellisen yhteistyön päälinjaukset. Pohjois-Suomen korkeakoulujen yhteistyöneuvottelukunta 2002. Hakupäivä 28.2.2022. https://www.oamk.fi/~iskinnun/asiakirjat/Osaava_Pohjois-Suomi.pdf
- [2] Kultalahti A. 2015. Oulun ammattikorkeakoululla on ollut merkittävä rooli alueen yhteisessä innovaatiotoiminnassa viimeisen 10 vuoden aikana. Teoksessa L. Kiviniemi, K. Koivisto & K. Koivunen (toim.) Yhteistyössä koulutusta, työelämää ja aluetta kehittämässä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu 29. Hakupäivä 26.2.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2015101614911>.
- [3] Lahtonen J, Tokila A. 2014. Triple Helix: Malli menestyvälle alueelliselle innovaatiokeskittymälle. Kansantaloudellinen aikakauskirja, 110(1), pp. 50-60.
- [4] Morris D, Donnelly T, Hyry M. The Oulu Phenomenon. In Towards new Nordic regions: politics, administration and regional development 2008 (pp. 161-178). Aalborg University Press.
- [5] Donnelly T, Hyry M. Urban and regional high technologies: The case of Oulu. Local Economy. 2004 May;19(2):134-49.
- [6] Gil-Castiñeira F, Fernández-López A, Bravo CL, Cid-Vieytes N, Conde-Lagoa D, Costa-Montenegro E, González-Castaño FJ. RunWithUs: a social sports application in the ubiquitous Oulu environment. In Proceedings of the 10th international conference on mobile and ubiquitous multimedia 2011 Dec 7 (pp. 195-204).
- [7] Kinnunen I. (toim.) 2009. Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun yhteistyön ja työnjaon kehittäminen. Työryhmäraportointi 2006–2008. Hallintopalvelujen lausunnot, muistiot, selvitykset, tilastot, nro 60. Oulun yliopisto, Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Oulu.
- [8] Ihamuotila R, Heikinheimo R, Huuskonen P, Kauppi I, Kilpeläinen J, Lajunen L, Lantto L, Leppävuori E, Nuolijärvi P, Ormala E, Palotie L. 2007. Oulu Triple Helix: Oulun korkeakoulutoiminnan kehittäminen osana innovaatioympäristöä. Oulun kaupunki. Hakupäivä 2.7.2022. <http://docplayer.fi/20109994-Oulu-triple-helix-oulu-korkeakoulutoiminnan-kehittaminen-osana-innovaatioymparistoa.html>

Opiskelijakunta OSAKO:n reipas startti

Opiskelijatoiminnalla oli jo pitkä toimintahistoria ammattikorkeakoulujen käynnistyessä. Se oli kuitenkin keskittynyt koulutusalaokohtaisiin yksiköihin opistoasteen rakenteita mukailen. Etenkin alkuvaiheessa amk-yksiköt toimivat pitkälti vanhoissa opistojen ja toisen asteen oppilaitosten toimiloissa, missä toimivat myös vanhat opiskelijayhdistykset. Nämä yhdistykset (koulutusajajärjestöt) olivat perustamassa Oamkin omaa ja yhteistä opiskelijayhdistystä Oulun seudun ammattikorkeakoulun Opiskelijat – OSAKO ry:tä. Yhdistyksen perustamiskirja allekirjoitettiin 5.12.1997.

Perustamiskirjan allekirjoittivat silloin kaikkien kahdeksan koulutusajajärjestön nimeämät edustajat. Hallitukseen valittiin yksi jäsen jokaisesta perustajayhdistyksestä. Ensimmäisenä puheenjohtajana toimi sosionomiopiskelija Seija Matilainen (nyk. Vesala). Varapuheenjohtajana ja koulutuspoliittisena vastaavana toimi tämän historiakatsauksen kirjoittaja tradenomiopiskelija Jussi Karjula.

Alkuvaiheessa yhteisen opiskelijayhdistyksen toiminnassa korostui kaikkien koulutusalojen ja -yksiköiden yhteistoiminta. Haluttiin luoda ja vahvistaa omaa korkeakoulu yhteisöä. Ryhdyttiin järjestämään yhteisiä opiskelijatapahtumia ja muun muassa tutor- ja järjestötoiminnan koulutuksia. Nopeasti otettiin käyttöön myös yhteinen SAMOK-opiskelijakortti, jolle neuvoteltiin erilaisia alennuksia ja opiskelijaetuja opiskelupaikkakunnille. Jo alkuvaiheessa käynnistettiin myös yhteinen Osakolainen-lehti.

Jo ensimmäinen, vuoden 1998 toimintasuunnitelma, oli varsin laaja, ja piti sisällään runsaasti tavoitteita ja toimintaa. Aktiivista vaikuttamistoimintaa toteutettiin sekä oman ammattikorkeakoulun sisällä että valtakunnallisesti, erityisesti Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistystenliitto – SAMOK ry:n eri työryhmissä.

Toimintasuunnitelmassa, ja myöhemmin toimintakertomuksessa, kuvattiin toimenpiteitä:

- Ammattikorkeakoulupolitiikka/koulutuspolitiikka oli vaikuttamista, kannanottoja ja lausuntoja opetuksen laatuun ja esimerkiksi aloituspaikkojen määrään liittyen. Kehittämishankkeista esimerkkinä mainittakoon valtakunnallinen Kehitä arvoimalla -kampanja, johon Oamk ja OSAKO osallistuivat pilottitoimijoina. Mukana olivat myös Lahden AMK, OAJ ja SAMOK.
- Sosiaali- ja terveyspolitiikassa keskiössä oli muun muassa opiskelijoiden terveydenhuoltopalvelut ja tasavertaisuuden toteutuminen yliopisto-opiskelijoihin nähden.
- Tiedotustoiminta koettiin tärkeänä ja merkityksellisenä, jotta yhteistä AMK-identiteettiä pystyttiin rakentamaan. Tiedottamisella haluttiin tehdä tunnetuksi myös OSAKO:n tarjoamia palveluita. OSAKO tuotti omaa informaatiota myös Ammattikorkeakoulun kuulumisia-tiedotteeseen, joka ilmestyi kolmen viikon välein sekä opiskelijoille että henkilöstölle.
- Ura- ja rekrytointipalvelutoiminnassa pidettiin tärkeänä, että opiskelijoilla on hyvät yhteydet työelämään, jotta saadaan mielekkäitä opinnäytetyö-, harjoittelu- ja työpaikkoja. Tässäkin tehtiin tiiviisti yhteistyötä Oamkin hallinnon ja koulutusyksiköiden kanssa.
- Tutortoiminta kosketti käytännössä kaikkia opiskelijoita. Sen avulla uudet opiskelijat pääsivät tuntemaan toisiaan, vanhempia opiskelijoita sekä opiskelukaupunkia ja toimintatapoja. OSAKO koordinoi Oamkin tutortoimintaa ja järjesti vuosittain koulutuksia uusille tutoropiskelijoille.

- Kansainvälistä toimintaa tehtiin yhteistyössä Oamkin hallinnon kanssa. Sen kautta pidettiin esillä vaihto-opiskelumahdollisuuksia ja osallistuttiin vuosittain Eurooppa-päivän järjestelyihin ja tapahtumiin. Myös Oamkin kansainvälisen klubin toiminta oli alkuvaiheessa merkityksellinen foorumi, jossa tavattiin kv-vaihto-opiskelijoita ja suunniteltiin uusia aktiviteetteja.
- Urheilu-, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaa toteutettiin sekä koordinoidusti että paljon myös opiskelijoiden omaan aktiivisuuteen perustuen. Tärkeä osa yhteisöllisyyttä olivat erilaiset liikuntavuorot sekä muu vapaa-ajan toiminta.

Muistoja käynnistysvaiheesta

Toiminnan alkuvaihe oli reipasta yhdessä touhuamista. Kävimme Seija Matilaisen ja Janne Nelimarkan (myöhemmin OSAKO:n ensimmäinen pääsihteeri) kanssa avaamassa joulukuussa 2017 nuorelle yhdistykselle pankkitilin. Samalla reissulla huomasimme kiinteistövälitysliikkeen ikkunassa, että osoitteessa Isokatu 30 olisi ylimmässä kerroksessa OSAKO:lle sopivat toimitilat vuokrattavana. Soitimme välittömästi kiinteistövälittäjälle ja pian olimme katsomassa tiloja.

Kiinteistövälittäjä oli hieman epäilevän näköinen, kun ilmoitimme hyvin nopeasti, että vuokraamme nämä tilat. Siinä vaiheessa meillä ei ollut vielä euroakaan yhdistyksen pankkitilillä. Asiat kuitenkin järjestyivät. Kävimme tapaamassa Oamkin rehtori Lauri Lanttoa ja saimme sovittua avustussummasta, jonka avulla tilavuokrat ja toiminnan käynnistämisen kulut saatiin katettua.

Töitä tehtiin ”sormet mullassa”. Työpöytiä ja kalusteita haalittiin Oamkin yksiköistä ja toimisto saatiin kalustettua. Pian yhdistykselle palkattiin myös pääsihteeri koordinoimaan toimintaa. Alkuvuosina toimintaa rahoitettiin Oamkin avustuksilla, jäsenmaksuilla ja muun muassa lehtimainoksilla, joita myytiin yrityksille.

Hallitus kokoontui aktiivisesti, perustimme runsaasti erilaisia työryhmiä ja kiersimme koulutusyksiköissä kertomassa toiminnastamme ja opiskelijayhdistykseen kuulumisen hyödyistä. Jäsenmäärä ja opiskelija-aktiivien joukko kasvoikin nopeasti, ja sen myötä OSAKO lunasti paikkansa opiskelijoiden yhteisenä edunvalvojana ja opiskelijatoiminnan moottorina.

Kirjoittaja oli perustamassa opiskelijayhdistystä, toimi varapuheenjohtajana ensimmäisessä OSAKO ry:n hallituksessa sekä myöhemmin OSAKO:n pääsihteerinä vuosina 1998-1999.

Lähteet

OSAKO ry, vuoden 1997-1999 edustajiston pöytäkirjat sekä toimintasuunnitelmat ja -kertomukset.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-konsernin yhteistyön laajentamiseen ja syventämiseen vuonna 2022

Osa opistoasteen koulutuksesta muuttui ammattikorkeakoulutasoiseksi 30 vuotta sitten. Vuodesta 2018 alkaen Oulun ammattikorkeakoulu ja Oulun yliopisto -konsernilta on edellytetty useita uusia yhteistyön muotoja.

Suomessa 30 vuotta sitten tapahtui merkittävä uudistus koulutusjärjestelmässä. Silloisen opistoasteen koulutuksen pohjalta kehitettiin ammattikorkeakoulutus. Nyt vuonna 2022 Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) painottaa sitä, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyön tulee entisestään tiivistyä ja laajentua monilla tehtäväalueilla kuten koulutuksessa, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio- (tki) sekä kansainvälisissä toiminnoissa.

Yli 15 vuotta sitten kesäkuussa 2007 Oulun kaupunginhallitus asetti kansallisen tason OuluTriple Helix-työryhmän laatimaan ehdotuksen oululaisen innovaatiojärjestelmän uudistamisesta. Tavoitteeksi asetettiin kyky kohdata nykyistä paremmin kansainvälistymisen haasteet liiketoiminnassa ja uuden sovelluskelpoisen tiedon tuottamisessa. Toimeksiantonsa mukaan työryhmä laati vision sekä keskeiset painopisteet, jotka linjaavat Oulun yliopiston ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun (Oulun ammattikorkeakoulu) monitieteisen kansainvälisesti verkottuneen huipputason osaamisen kehittämistä ja sen soveltamista. ”Keskeisen osan Oulu Kampusta muodostaa korkea kansainvälistä tasoa oleva korkeakoulukokonaisuus, jossa yliopisto ja ammattikorkeakoulu keskittyvät omiin ydintehtäviinsä tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa ja ovat valituilla painoaloilla maailman huippua.” [1]

Tämä artikkeli pohjautuu pääosin OKM:n ja Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) väliseen sopimukseen ajalle 2021–2024 (21.12.2020) [2], josta käytämme tässä artikkelissa jatkossa nimeä Oamkin sopimus sekä Oulun yliopiston vastaavaan sopimukseen samalle ajalle, josta käytämme nimeä OY:n sopimus. [6] Lisäksi aineistomme perustuu korkeakoulujen ohjaus- ja rahoitusmalliin [3] [4].

Sopimuksissa olevat tavoitteet on johdettu pääministeri Marinin hallitusohjelmasta, hallituksen toimintasuunnitelmasta, korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiosta 2030 sekä Oamkin strategiasta. Tavoitteiden tarkoituksena on vahvistaa korkeakoulujen toiminnan laatua, vaikuttavuutta ja tuottavuutta. Valtiolta tuleva rahoitus [3] jakautuu kolmeen osaan: perus-, ohjelmajohdattavaan ja korkeakoulujen omaa strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen. Perusrahoitus jaetaan ammattikorkeakoulujen kesken koulutuksen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan suoritteiden perusteella tulosperustaisen rahoitusmallin [4] mukaisesti. Ohjelmajohdattava rahoitus tulee hallitusohjelmasta ja kolmas osuus määräytyy Oamkin strategian seurantaindikaattorien toteuman perusteella. [2]

1. Oulun yliopiston (OY) ja Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) yhteiset tavoitteet

Oamkista tuli vuonna 2014 osakeyhtiö eli Oulun Ammattikorkeakoulu Oy. Vuodesta 2018 alkaen OY ja Oamk ovat muodostaneet konsernin, jossa OY on Oamk Oy:n osake-enemmistön omistaja. Muista omistajista suurin on Oulun kaupunki noin 38 prosentin osuudella ja pienemmillä osuuksilla joukko Oulun lähikuntia. OY on konsernin emo-organisaatio. Yliopiston rehtori toimii ammat-

tikorkeakoulun hallituksen puheenjohtajana ja on myös yksi ammattikorkeakoulun ja OKM:n välisen sopimuksen allekirjoittajista. Keväällä 2020 Oamkin sisäiset palvelut (kirjasto, tietohallinto- ja viestintäpalvelut) siirtyivät kokonaisuudessaan OY:n ja Oamkin yhteiseen palveluorganisaatioon. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisiä konsernirakenteita on syntynyt myös Tampereelle, Rovaniemelle ja Lahti-Lappeenrannan korkeakouluille.

Oamkin sopimuksen mukaan korkeakoulukonsernin tärkeimpiä tavoitteita ovat yhteistyön vahvistuminen sekä vastaaminen yhdessä alueen teollisuuden ja elinkeinoelämän tarpeisiin. [2]

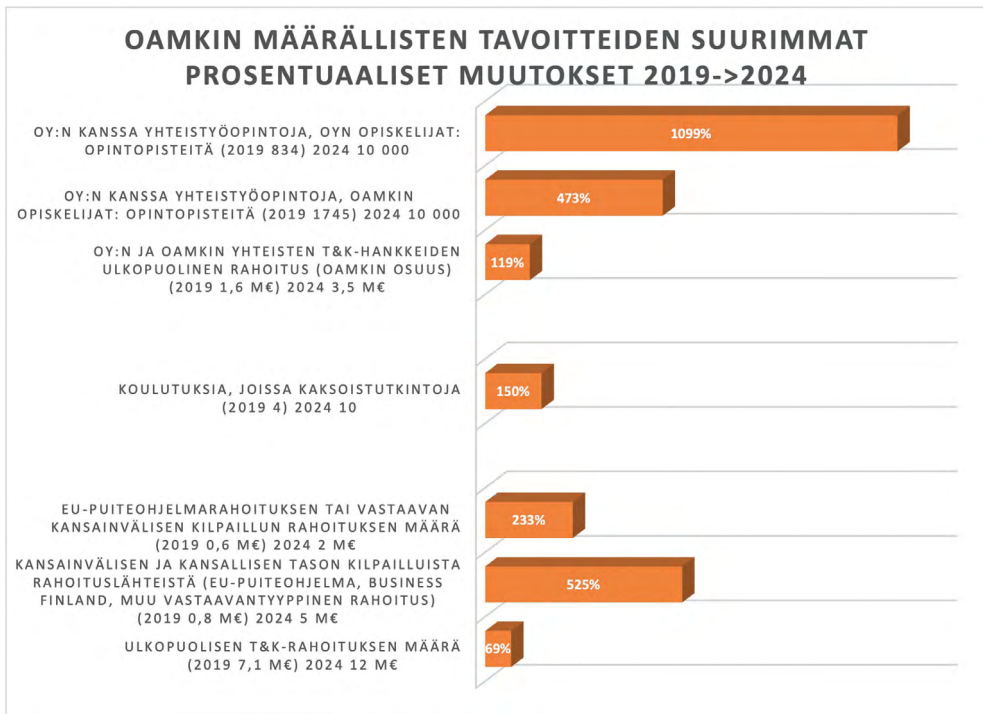
Ammattikorkeakoulun rehtori Paaso totesi (14.2.2018) tiedotteessaan: ”Molempien korkeakoulujen on menestyttävä omilla sektoreillaan ja yhteistyö tukee sitä, kun voimme toteuttaa yhteiskampuksen palvelut tehokkaasti yhdessä.” ja että ”Vahvistamme myös yliopiston alueellista vaikuttavuutta toteuttamalla ja jatkojalostamalla yliopiston tutkimustuloksia työ- ja elinkeinoelämän hyödyksi.” Samassa tiedotteessa yliopiston rehtori Niinimäki luonnehti tilannetta: ”Yhteistyötä kehittämällä meillä on mahdollisuus luoda kansainvälisesti vetovoimainen tiede-, koulutus- ja innovaatioyhteisö. Kahden korkeakoulun ja tutkimuslaitosten kampuksemme on kilpailukykyinen ja palvelee yhteiskuntaa.” [7]

Oamkin toiminta on vuodesta 2020 alkaen sijoittunut kahdelle isolle kampukselle, Linnanmaalle ja Kontinkankaalle sekä Oulaisten kampukselle, OKM:n ja Oamkin välisen sopimuksen (2017–2020) mukaisesti (20.12.2016). [5] OY:n sopimuksessa todetaan: ”Tämä korkeakoulukokonaisuus tarjoaa opiskelijoille joustavat oppimismahdollisuudet sektorien välillä, monipuolistaa koulutustarjontaa ja tehostaa tki -toimintaa ja resurssien yhteiskäyttöä.” [6] Nyt voimassa olevassa Oamk sopimuksessa esitetään, että vuoteen 2024 mennessä OY:n ja Oamkin kampusten tuleva sijoittuminen ratkaistaan uudelleen. [2]

Oamkin sopimuksen mukaan [2] Oamk ja OY muodostavat alueen yhteisen ekosysteemin ydinrakenteen, johon kytkeytyvät keskeiset koulutus- ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimijat (tki). Sopimuksen mukaan OY:n ja Oamkin tulee myös kehittää ja lisätä muun muassa yhteistä opintotarjontaa, yhteisiä T&K-hankkeita sekä palveluprosesseja vauhdittamaan yhteisen ekosysteemin rakentamista. Ekosysteemi tarjoaa opiskelijoille koulutusasteesta riippumatta joustavia opintopolkuja sekä sektorin sisällä että sektorien välillä. Tki-toimintaa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä siten, että toiminnat täydentävät toisiaan kummankin sektorin vahvuuksille ominaisella tavalla. Ekosysteemin tki-toiminta, tutkimusinfra ja taiteellinen toiminta tukevat vahvasti alueen työelämän kehittymistä, tarjoavat jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia kansalaisille ja edistävät hyvinvointia alueella.

Oamkin sopimuksessa [2] on esitetty kaksi seurantaindikaattoria, jotka koskevat Oamkin ja OY:n yhteistyön syventämistä. Toinen on yhteistyöopintojen opintopisteiden määrän kasvu vuodesta 2019 vuoteen 2024 eli tavoitteena on 10 000 opintopistettä sekä Oamkissa että OY:ssa. Toinen seurantaindikaattori on Oamkin ja OY:n yhteisten T&K-hankkeiden ulkopuolisen rahoituksen määrän kasvu, 1,6 miljoonasta 3,5 miljoonaan euroon, samana aikana. (Kuvio 1.) Näistä ei ole kuitenkaan mainintaa OY:n sopimuksessa. [6]

Seurantaindikaattorien määrällisten tavoitteiden muutokset vuodesta 2019 vuoteen 2024 on koottu kuvioon 1. ja taulukkoon 1. Sopimuksessa esitetyistä kaikista määrällisistä tavoitteista prosentuaalisesti suurin on yliopiston kanssa toteutettavien yhteistyöopintojen kasvu (kuvio 1).

KUVIO 1. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Oulun ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa 2021–2024 (Oamkin sopimus) [2] asetettujen määrällisten tavoitteiden seurantaindikaattorien suurimmat prosentuaaliset muutokset indikaattoriarvoineen vuodesta 2019 vuoteen 2024.

2. Oulun ammattikorkeakoulun tavoitteet

2.1. Henkilöstön ja organisaation osaamisen uudistamiseen liittyvät tavoitteet

Oamkin sopimuksen mukaan [2] henkilöstön hyvinvointia edistetään riittävällä tuella työnkuvien muutuksessa muun muassa digitalisaation vuoksi. Henkilöstön ja muun korkeakoulu yhteisön osaaminen uudistetaan vastaamaan globaalien ongelmien sekä pedagogiikan, kansainvälisyyden, työelämävalmiuksien, esimiestyön ja johtamisen haasteisiin. Toiminnan keskiössä on hyvinvoiva korkeakoulu yhteisö, joka tarjoaa puitteet henkilöstön ja opiskelijoiden osaamisen kasvulle. Esimiehiä koulutetaan aiempaa systemaatisemmin ja otetaan käyttöön kannustava sisäinen rahanjakomalli. Opetushenkilöstön tulee osallistua vuosittain Oamkin tarjoamana täydennyskoulutuksena ”Pedagogiseen kesäkouluun”. Oamk vahvistaa alumniverkostoa ja hyödyntää alumnien osaamista kaikilla koulutusaloilla sekä kokemusasiantuntijoina että opetuksessa. Käytössä tulee olla kehittämistä tukeva palautejärjestelmä. Tavoitteena on myös, että kehittämistä tukevan hanketoiminnan volyyymi kasvaa.

2.2. Koulutusta koskevat tavoitteet

Oamkin sopimuksen mukaan ^[2] Oamkin tulee tehdä valtakunnallisesti yhteistyötä avointen, saatutettavien ja joustavien opiskelumahdollisuuksien rakentamiseksi. Osaamista tulee uudistaa niin, että Oamk on valtakunnallisesti tunnettu uusien pedagogisten ratkaisujen kehittäjä ja kansainvälisesti verkottunut hanketoimija. Oamkin koulutuksen edellytetään siirtyvän digitaalisiin ympäristöihin ja laajenemaan mobiili maailmaan lähiopetuksen painoutuessa ohjaukseen.

Sopimuskauden 2021–2024 ^[2] loppuun mennessä Oamkin kaikkien opetussuunnitelmien tulee olla osaamisperustaisia ja henkilöstöllä tulee olla valmius toteuttaa niitä kiinteässä yhteistyössä työelämän kanssa. Näin opiskelijan polku rakentuu muualla hankitun osaamisen vuoksi yksilölliseksi. Opetussuunnitelmayhteistyötä tehdään myös kansainvälisten korkeakoulujen kanssa. OY:n sopimuksen mukaan ”Yliopisto tukee yliopistopedagogisen kehittämisen avulla aktiivista ja avointa oppimista, opiskelijälähtöisyyttä ja yhdessä tekemistä ja varmistaa, että koulutus vastaa työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin ja antaa koulutusaloittaisen osaamisen ohella valmiudet tieteiden välisyyteen ja moniammatillisissa ryhmissä toimimiseen, itseohjautuvuuteen ja yrittäjyyteen.” ^[6] Oamkin ja OY:n opetussuunnitelmien tavoitteet näyttävät olevan hyvin samanlaisia. Erona on se, että yliopiston tulee antaa valmiudet tieteiden väliseen toimimiseen.

Jatkossa ylempien AMK-tutkinto-ohjelmien monialaisia ja työn opinnollistamiseen pohjautuvia malleja sovelletaan kaikilla koulutusaloilla. ^[2] Oamkin ylempien AMK-tutkintokoulutuksen toteuttaminen on onnistunut hyvin. Oamk sai jatkotutkintokokeiluluvan vuonna 2002. Alusta alkaen koulutusta on kehitetty yhteistyössä eri koulutusalojen opettajien kanssa. Viime aikoina sekä ylempien AMK-koulutusohjelmat että opiskelijamäärät ovat kasvaneet. Näin ollen ylempien AMK-koulutus toteutetaan niiden omissa koulutusalayksiköissään. Yhteistyö esimerkiksi Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kanssa on myös vahvistunut. Yhä useampi sosiaali- ja terveysalan ylempien AMK-koulutuksen opettaja toimii väitöskirja- tai post doc- tutkijana yliopiston tutkimusryhmissä ^[8].

Oamkin sopimuksessa ^[2] esitetyt Oamkin tutkintotavoitteet vuosille 2021–2024 ovat maltillisia lukuun ottamatta ylempien AMK-tutkintomäärien tavoitetta. Ne nousevat Oamkissa kuten lähes kaikissa muissakin ammattikorkeakouluissa. Oamkin tutkintomäärien kasvutavoite vuoden 2019 tutkintomääriin verrattuna 71 %. (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Oamkin tutkintotavoitteet 2021–2024 sekä suoritettut tutkinnot 2019. ^[2]

Oamkin tutkintotavoitteet keskimäärin vuosina 2021–24	2021–2024	2019
Kasvatusalat, taiteet ja kulttuurialat sekä yhteiskuntatieteet (-3 %)	90	93
Humanistiset alat, lääketieteet sekä terveys- ja hyvinvointialat (+2 %)	520	510
Liiketalous, hallinto- ja oikeustieteet sekä palvelualat (+26 %)	250	198
Luonnontieteet, tietojenkäsittely ja tietoliikenne, tekniikan alat sekä maatalous- ja metsätieteelliset alat (+15 %)	620	537
YHTEENSÄ (+11 %)	1480	1338
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (+71 %)	200	117
Ammatillinen opettajankoulutus (+0 %)	220	219

2.3. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tavoitteet

Oamkin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan läpileikkaavia teemoja ^[2] ovat digitalisaatio, yrittäjyys, kansainvälisyys ja verkostoituminen ja painoaloja ovat seuraavat:

- Ympäristöviisaus liittyy erityisesti kiertotalouden, vastuullisen teollisuuden ja kuluttamisen sekä energian tuotannon ja käytön optimoinnin kehittämiseen.
- Kestävä hyvinvointi -painoalaan kuuluvat väestön monimuotoistumisen huomiointi, terveydenhuollon ja sosiaalialan digitalisoinnin edistäminen sekä uudistuvat liiketoimintamallit.
- Digitaalinen murros - painoala keskittyy uusien digitaalisten teknologioiden soveltamiseen ja liiketoimintamahdollisuuksien edistämiseen, *kaupallistamiseen sekä luovien alojen toimintaan.*

Oamkin sopimuksen ^[2] mukaan Oamkin tulee laajentaa merkittävästi ulkopuolisen T&K-rahoituksen pohjaa. Tämä edellyttäneen T&K-toiminnan ammattimaistamista, riittävän valmisteluresurssin varmistamista sekä tki-painopisteiden ja kansainvälisten verkostojen strategista suunnittelua ja vahvistamista.

Oamkin sopimuksen seurantaindikaattorien mukaan Oamkin tulee kasvattaa ulkopuolista T&K-rahoitusta 7,1 miljoonasta 12 miljoonaan euroon vuodesta 2019 vuoteen 2024 eli yhteensä vajaa 5 miljoonaa. Lisäksi siinä edellytetään, että 12 miljoonasta 3,5 miljoonaa tulee käyttää OY:n kanssa yhteisiin hankkeisiin. (Kuvio 1) Kansainvälisen ja kansallisen tason kilpailluista rahoituslähteistä (EU-puiteohjelma, Business Finland, muu vastaavantyyppinen rahoitus) tuleva rahoitus kasvaisi tavoitteen mukaisesti 0,8 miljoonasta 5 miljoonaan vuodesta 2019 vuoteen 2024 eli reilu 4 miljoonaa. (kuvio 1.)

2.4. Verkostot ja kansainvälisen toiminnan tavoitteet

Oamkin sopimuksen mukaan ^[2] Oamkin edellytetään toimivan aktiivisesti kansallisissa verkostoissa ja sillä tulee olla vetovastuu vähintään yhdessä kansallisessa, usean korkeakoulun muodostamassa kehittämisverkostossa.

Kansainvälisen toiminnan lisääminen on keskeistä jokaisella toiminta-alueella. Oamkilla tulee olla:

- strateginen kansainvälinen kumppanikorkeakoulu, jonka kanssa tehdään yhteistyötä strategisessa suunnittelussa, johtoryhmätyöskentelyssä ja keskinäisissä auditoinneissa.
- toimivia kaksoistutkintoja nykyisten neljän sijasta kymmenessä eri koulutuksessa. Nykyisin niitä on Tietotekniikan, Tietojenkäsittelyn, Liiketalouden ja Konetekniikan aloilla. Sijaintikaupunkeja ovat Dublin, Neu-Ulm, Fontys ja Groningen. Toimintaa tulee siis lisätä yli kaksinkertaiseksi.
- tki-hankeyhteistyötä ja tutkijavaihtoa vähintään viiden kansainvälisen korkeakoulun kanssa.
- aiempaa laajempaa englanninkielistä koulutustarjontaa
- kumppanin rooli ammattikorkeakoulujen Kiina-verkoston toiminnassa sekä ammattikorkeakoulujen globaalitoimet-osion Afrikka-pilotissa. Näihin osallistuu Suomesta 10 ammattikorkeakoulua Oamk mukaan lukien.

Seurantaindikaattorin mukaan ekosysteemyöhön ja verkostojen vahvistamiseen tarkoitetun EU-puiteohjelmärahoituksen tai vastaavan kansainvälisen kilpaillun rahoituksen määrän tulee kasvaa vuoteen 2024 mennessä 2 miljoonaan vuoden 2019 0,6 miljoonasta. (kuvio 1).

Oamk osallistuu Oamkin sopimuksessa ^[2] mainittuun korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030-hankkeeseen. Myös digivisio -hankkeeseen (<https://digivisio2030.fi/>) kaikkien korkeakoulujen tulee sitoutua korkeakoulujen yhteisen tiekartan mukaisesti. "Sopimuskauden loppuun mennessä Oamk on keskeinen Oulun Innovaatioallianssin (OIA:n) toimija ja osallistua aktiivisesti kaupunkikehittämiseen". OY:n sopimuksessa ^[6] lukee sen sijaan "Strategisen yhteistyön toimintamalli käynnistetään Oulun kaupungin kanssa."

Oamk on yksi Oulun innovaatioallianssin (OIA) perustajajäsenistä vuonna 2009. Muita perustajajäseniä ovat Oulun kaupunki, OY, VTT ja Technopolis Oyj. Nykyisiin sopimuskuoppeneihin kuuluvat myös Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Oulun seudun koulutuskuntayhtymä ja Luonnonvarakeskus Luke. Allianssi jatkaa Oulun pitkää perinnettä koulutuksen, tutkimuksen ja liike-elämän sekä julkisen sektorin välisessä yhteistyössä. Sen päätavoitteena on pitää Oulu maailmankartalla tunnetuna innovaatiokeskuksena. Allianssin jäsenet ovat sitoutuneet keskittämään toimintaansa sovituille innovaatioaloille, investoimaan sovittuihin infrastruktuureihin ja kehittämään mekanismeja yhteiseen käyttöön.

3. Oulun yliopisto ja Oulun ammattikorkeakoulu -konsernin merkittävät muutostarpeet 2021–2024

OKM:n ja Oamkin välisen sopimuksen (2021–2022) tavoitteena on Oamkin tuottavuuden, laadun ja vaikuttavuuden parantuminen ^[2]. Useimmat tavoitteet kohdistuvat kansainvälisten toimintojen kehittämiseen ja laajentamiseen (kaksoistutkinnot, kv- kumppanikoulut, kv-verkostot) sekä kansainvälisen ja kansallisen tason kilpailuista rahoituslähteistä T&K-rahoituksen lisäämiseen. Tavoitteet ovat vaativia, mikä edellyttää huolellista tki-painopisteiden ja kansainvälisten verkostojen strategista ja toiminnallista suunnittelua.

Oulun yliopisto ja Oulun ammattikorkeakoulu -konsernissa Oulun yliopisto on Oamk Oy:n osake-enemmistön omistaja ja konsernin emo-organisaatio. Oamkin sopimuksen mukaan konsernin tulee syventää keskinäistä yhteistyötään. Oamkin ja OY:n tulee kehittää ja lisätä 1. yhteistä opintotarjontaa, 2. yhteisiä T&K-hankkeita sekä 3. palveluprosesseja koko konsernin tarpeiden pohjalta ^[2]. Näille tavoitteille on esitetty kaksi konkreettista seurantaindikaattoria: Oamkin ja OY:n yhteistyöopintojen ja Oamkin ja OY:n yhteisten T&K-hankkeiden ulkopuolisen rahoituksen määrän reilu määrällinen kasvu. ^[2] Näistä kummastakaan ei ole mainintaa OKM:n ja OY:n välisessä sopimuksessa (2021–2024). (22.12.2020) ^[6]. Kolmannesta kehittämiskohteesta, palveluprosesseista ei ole esitetty seurantaindikaattoreita.

OKM:n asettamat kehittämistavoitteet kohdistuvat molempien korkeakoulujen keskeisten tehtävien eli opetuksen, tki-toiminnan sekä palveluprosessien toteuttamiseen. Kysymyksessä on iso muutos, jonka tavoitteet on niukasti määritelty ja esitetty sopimuksessa. Merkittävä kysymys on se, millaisiksi muodostuvat OY:n ja Oamkin yhteiset palveluprosessit ja yhteinen toimintamalli, jotta OKM:n asettamat tavoitteet saavutetaan mahdollisimman kustannustehokkaasti. Edelleen olennaista on, miten muutosten toteuttaminen organisoidaan. Oamkin sisäiset palvelut (kirjasto, tietohallinto- ja viestintäpalvelut) ovat jo siirtyneet kokonaisuudessaan OY:n ja Oamkin yhteiseen palveluorganisaatioon. Yhteistyön laajentaminen ja syventäminen sekä hallinnossa että suoritusportaassa luo onnistuessaan mittavat synergiaedut korkeakoulukonsernille.

Lähteet

- [1] Ihamuotila R, Heikinheimo R, Huuskonen P, Kauppi I, Kilpeläinen J, Lajunen L, Lantto L, Leppävuori E, Nuolijärvi P, Ormala E, Palotie L. 2007. Oulu Triple Helix: Oulun korkeakoulutoiminnan kehittäminen osana innovaatioympäristöä. Oulun kaupunki. Hakupäivä 2.7.2022. <http://docplayer.fi/20109994-Oulu-triple-helix-oulu-korkeakoulutoiminnan-kehittaminen-osana-innovaatioymparistoa.html>
- [2] Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Oulun ammattikorkeakoulun välinen sopimus kaudelle 2021–2024. 21.12.2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 26.1.2022. Ammattikorkeakoulujen sopimukset - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö
- [3] Korkeakoulujen ja tiedelaitosten ohjaus, rahoitus ja sopimukset. 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 29.1.2022. <https://okm.fi/ohjaus-rahoitus-ja-sopimukset>
- [4] Korkeakouluille uusi rahoitusmalli. 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 29.1.2022. <https://okm.fi/-/korkeakouluille-uusi-rahoitusmalli>
- [5] Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Oulun ammattikorkeakoulun välinen sopimus kaudelle 2017–2020. 20.12.2016 Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 26.1.2022. Ammattikorkeakoulujen sopimukset - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö
- [6] Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Oulun yliopiston välinen sopimus kaudelle 2021–2024. 22.12.2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 26.1.2022. Yliopistojen sopimukset - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö
- [7] Oulun yliopisto ehdottaa Oamkin omistajille omistusjärjestelyä.14.2.2018. Hakupäivä 20.2.2022. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/oulu-yliopisto-ehdottaa-oamkin-omistajille-omistusjarjestelya?publisherId=57858920&releaseId=66306672>
- [8] Koivunen K. Oulun ammattikorkeakoulun monialaiset sosiaali- ja terveysalan ylemmät (Master) ammattikorkeakoulututkinnot vastaavat työelämän osaamistarpeisiin. Tässä julkaisussa

tutkimus- ja kehitystyö ePooki OPPIMISYMPÄRISTÖ
kansain- kirjasto YHTEISTYÖ digitalisaatio kumppanuus
välisyys kansainvälisyys YHTEISTYÖ

**MODERNIEN OPPIMISYMPÄRISTÖJEN KEHITTÄMINEN
– DIGITALISAATIO, KANSAINVÄLISTYMINEN**

ePooki OPPIMISYMPÄRISTÖ LUOVUUS
LUOVUUS kirjasto tutkimus- ja kehitystyö YHTEISTYÖ
digitalisaatio kumppanuus kansainvälisyys

Oulun ammattikorkeakoulun eKampus koulutuksen digitalisaation edistäjänä

Oamkin eKampus-projekin aikana opetuksen ja ohjauksen digitalisaatiota kehitettiin monipuolisesti. Kehittäminen tapahtui suurelta osin ulkopuolisella hankerahoituksella ja valtakunnallisissa verkostoissa. Hankkeiden toimintoja pilotoitiin eKampuksella ja tuloksia vyyrytettiin Oamkin opetukseen ja ohjaukseen koulutusten, digimentoritoiminnan, ohjeiden ja julkaisujen avulla. eKampus-tiimiläiset toimivat opettajien ja muun henkilökunnan tukena digitaalisten materiaalien, verkkototeutusten ja digitaalisen ohjauksen tuottamisessa matkalla kohti Oamkin yhteisiä digitaalisia käytäntöjä.

Suomalaisessa koulutuksessa on investoitu teknisiin laitteisiin ja verkkoyhteyksiin erityisesti 2000-luvulla paljon. Teknologian tukemia pedagogisia mahdollisuuksia ei kuitenkaan hyödynnetty suomalaisissa korkeakouluissa vielä 2010-luvun alussa siinä määrin kuin se olisi ollut mahdollista [1]. Oamkissa tieto- ja viestintätekniikan opetusikäytön lisäämiseksi oli tehty erilaisia toimenpiteitä, mutta teknologian pedagoginen käyttö opetuksessa vaihteli paljon koulutusalaista ja opettajasta riippuen.

Ammattikorkeakoulusektorilla, opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen välisessä tavoitesopimuksessa vuosille 2004–2006, tavoitteeksi oli asetettu, että opiskelijat voisivat suorittaa 30 opintopistettä opinnoistaan virtuaalisesti, koulutusalaista riippumatta [2]. Oamkin kehittämissuunnitelmassa 2011–2015, tavoitteeksi oli asetettu tietoverkon kautta tapahtuvan opetuksen määrän merkittävä lisääminen sekä opetushenkilöstön verkko-opetusvalmiuksien kehittäminen ja tukeminen [3]. Pilotiksi Oamkin verkko-opetuksen kehittämiseksi valittiin ylempi ammattikorkeakoulutus (YAMK) ja sen muuttaminen kokonaan verkkopohjaiseksi. Verkkopohjaisuudella tavoiteltiin opetustarjonnan parempaa saavutettavuutta, joustavuutta ja tulokellisuuden kehittymistä. YAMK-koulutuksen toteutuksen kokemuksia hyödynnettiin eKampusin kehittämisessä.

Kehittämistyötä hankerahoituksella ja valtakunnallisissa verkostoissa

Tavoitteiksi eKampuselle asetettiin laadukkaiden, verkkopedagogisesti mielekkäiden ja teknisesti toimivien verkkototeutusten sekä digitaalisen ohjauksen suunnittelu ja toteutus yhdessä Oamkin opettajien ja ohjaustoimijoiden sekä tietohallinnon ja ICT-palvelujen kanssa. Keskeisenä tavoitteena oli myös edellä mainittuihin toimintoihin liittyvän hanketoiminnan suunnittelu ja toteutus. Opetushenkilöstön digipedagogisen osaamisen kehittäminen tarkoitti opetus- ja oppimismenetelmien monimuotoisuuden lisäämistä, eri yksiköiden välisen yhteistyön parantamista, digipedagoisten toimintamallien luomista ja vertaistuen kehittämistä. Laadukkaan verkko-opetuksen tuloksena opiskelijoille kehitettiin joustavia opintojen suorittamismahdollisuuksia, motivoivia verkkototeutuksia ja monipuolista verkko-ohjausta.

eKampus osallistui verkko-opetukseen ja -ohjaukseen sekä koulutuksen tasa-arvoon liittyviin hankkeisiin. eKampusin koordinoimassa Verkko-ohjaaja -hankkeessa kehitettiin verkko-opintojen ohjauksen ja neuvonnan malli sekä verkko-ohjauksen hyvien käytäntöjen opas. Hankkeessa kehitettyjä monimuotoisia opintojen ohjauksen käytäntöjä ja menetelmiä sovelletaan opintojen eri vaiheissa [4]. Digiohjausta kaikille! -hankkeessa, joka oli myös eKampuselta koordinoitu hanke, laajennettiin Verkko-ohjaaja -hankkeen toimintamalleja. Digiohjausta kaikille! -hankkeessa tehtiin Verkko-ohjaaja -hankkeen tuloksista käytännön toteutuksia ja toimintoja. Digiohjausta kaikille! -hankkeessa kehitettiin uravalmennuksen MOOC-konsepti, tuotettiin Digiohjaajan vuorovaikutteinen cMOOC sekä kaksi erillistä uraohjauksen MOOC:a, joiden tuottamisessa huomioitiin eAMK-hank-

keessa tuotetut verkkototeutusten laatukriteerit. eKampus vastasi Digiohjaajan cMOOC:n kehittämisestä ja pilotoinnista. [5]

Oamkin eKampus osallistui Sitran järjestämään Ratkaisu 100 -kilpailuun koulutuksen tasa-arvoon suunnatulla Sinä Osaat! Tytöt ja teknologia -hankkeella. Hanke sijoittui 15 parhaan joukkoon tuossa kilpailussa. [6] Ideaa kehitettiin kilpailun jälkeen, ja siitä tehtiin kansainvälinen hanke. Hankkeessa esitellään tekniikan aloja tytöille järjestämällä heille työpajoja ja koulutuksia. Opetus- ja ohjaustyötä tekeville hankkeessa rakennettiin koulutusmateriaaleja ja tehtiin koulutusportaali [7].

eKampuksen omien hankkeiden lisäksi Oamk oli mukana monissa koulutuksen kehittämishankkeissa. Oamk kuului Suomen Virtuaaliammattikorkeakouluverkostoon. Verkostoyhteistyössä syntyi idea Uutta avointa energiaa -hankkeesta. Kyseisessä hankkeessa kehitettiin verkkokurssien ketterän tuottamisen malli, joka vastasi työelämän muuttuviin koulutustarpeisiin kustannustehokkaasti. Hankkeessa kehitetty AgileAMK-malli sisältää verkkokurssien laatukriteerit kehittämisen eri vaiheisiin. Laatukriteereistä laadittiin erilliset laatukortit. Oamkin eKampus vastasi AgileAMK-mallin kehittämisestä [8].

eAMK- Oppimisen uusi ekosysteemi -kärkihankkeeseen eKampukselta osallistuttiin vuosina 2017-2020 [9]. Seuraavaksi Oamkin digitalisaatiota kehitettiin Oppimisanalytiikka – avain parempaan oppimiseen AMKeissa (APOA) [10] ja Kiertotalousosaamista amkeihin -hankkeissa [11]. APOA-hankkeessa Oamk pilotoi oppimisympäristöön liitettyä analytiikkatyökalua useilla eri opintojaksoilla. Saatuja tuloksia hyödynnettiin laajasti Oamkissa. Kiertotalousosaamista amkeihin -hankkeessa tuotettiin yhteiskäyttöistä materiaalia eri kiertotalouden aiheisiin liittyen. eKampus vastasi digitaalisuuteen liittyvän osuuden materiaalityöstä.

eAMK-hankkeessa yhtenä tavoitteena oli ammattikorkeakoulujen yhteisen verkkotarjonnan kehittäminen. Verkkopintojaksot koottiin CampusOnline.fi -palveluun, joka avattiin vuonna 2018. Hankkeessa laadittiin sekä verkko-opetuksen laatukriteerit että digiohjauksen laatukriteerit. AgileAMK-mallissa kehitetyt laatukriteerit olivat pohjana eAMK-kärkihankkeen laatukriteerityössä. eKampukselta tuotettiin kolme 5 opintopisteen YAMK-tasoista verkkokurssia CampusOnline-palveluun. Jokaisesta verkkokurssista kehitettiin NonStop-versiot, jotka opiskelija saattoi suorittaa haluamanaan ajankohdalla. Verkkokursseilla kehitettyjä opiskelua edistäviä ja arviointia helpottavia toimintoja hyödynnettiin myös muilla Oamkin verkko-opintojaksoilla. Laatukriteerejä suositeltiin käytettäväksi verkko-opintojaksojen tuotannossa. Opiskelu ammattikorkeakoulussa edellyttää hyviä digitaalisia opiskelutaitoja sekä opiskelua hyödyttävien ja mahdollistavien digitaalisten palveluiden hallintaa. Näiden taitojen perushallintaan luotiin eAMK-kärkihankkeen aikana opiskelijoille digistarttipaketti. Digistarttipakettia on kehitetty vuosittain vastaamaan opiskelijoiden tarpeita.

YAMK-tutkintojen kehittäminen jatkui myös eAMK-hankkeessa YAMK-kehittämisryhmässä työn opinnollistamiseen keskittyneellä aiheella. Oamkissa YAMK-opinnot oli toteutettu osaamisperustaisesti. Osaamisperustaisuutta hyödynnettiin eAMK-hankkeen työn opinnollistamisen kokeilussa. Työn opinnollistamisen pilotointi onnistui Oamkin osalta erinomaisesti [12].

Digimentoritoiminta verkko-opetuksen kehittämisen tukena

Oamkin digimentoriverkoston toiminnan tavoitteena oli tuettujen järjestelmien pedagogisen osaamisen varmistaminen osastoilla, myöhemmin yksiköissä. Digimentorit toimivat digitalisaation edistäjinä, pedagogisen strategian jalkauttajina lähellä opetusta sekä digipedagogisena verkko-opetuksen ja -ohjauksen vertaistukena ja yhteisopettajuuden lisääjinä Oamkissa. Digimentoreiden tehtävänä oli opetuskulttuurin uudistaminen sekä opettajien osallistaminen oppimisympäristöjen pedagogisten mallien kehitystyöhön. Oamkissa koulutusyksiköissä oli vähintään yksi koordinoiva digimentori, joka oli myös Oamkin mentoriverkoston jäsen. Digimentoritoiminta oli yksikköraajat ylittävää verkko-opetuksen kehittämistoimintaa. Digimentoriverkoston toiminta oli erittäin tuloksellista koko eKampuksen toiminnan ajan.

Tehty työ otetaan käyttöön

eKampuksen toiminta-aikana Oamkin verkko-opetuksen ja -ohjauksen kehittäminen tehtiin pääosin hankerahoituksella. Saatuja tuloksia hyödynnettiin laajasti Oamkin verkko-opintojaksoilla. Verkko-ohjauksen toimintamallit ovat levinneet hyvin Oamkissa, mutta myös Oamkin ulkopuolelle. Digitalisaation kehittämisessä eKampus-tiimin lisäksi olivat mukana myös digimentorit, jotka toimivat osastoilla vertaistukena. Lähellä olevan oikea-aikaisen tuen avulla saadaan digitaalisia toimintamalleja jalkautettua opetukseen ja ohjaukseen. eKampus teki jatkuvasti yhteistyötä Oamkin tietohallinnon ja ICT-palvelujen kanssa. Digimentoritoiminnan kautta saatiin kehittämisehdotuksia osastoilta eKampukselle, jolloin toiminnan kehittäminen on lähellä opetusta ja ohjausta.

Oamkin eKampus-toiminta päättyi Oamkin ja Oulun yliopiston palvelujen yhdistymisen myötä vuonna 2020. Oamkin eKampuksella työskennelleet henkilöt sijoitettiin Oulun yliopiston palvelurakenteen mukaisiin tehtäviin.

Lähteet

- [1] Ministry of Education and Culture, 2010. Koulutuksen tietoyhteiskuntakehittäminen 2020. Parempaa laatua, tehokkaampaa yhteistyötä ja avoimempaa vuorovaikutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä [The development of education and media society 2020. Better quality, more effective cooperation and more open interaction. Memoranda and accounts of the work groups in the Ministry of Education and Culture.] Hakupäivä 22.2.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-950-9>
- [2] Opetusministeriö, 2007. Ammattikorkeakoulujen verkostohankkeet. Opetusministeriön julkaisuja 2007:1. Hakupäivä 21.2.2022. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79517/opm1.pdf>
- [3] Oamkin kehittämissuunnitelma 2011-2015. Paras vertaistensa joukossa. Amkhallitus 9.12.2011 § 60. Hakupäivä 4.5.2022. <https://docplayer.fi/8136843-Korkeakoulun-laadunvarmistusjar-j-estelma-n-tavoitteiden-toimintojen-toimij-oiden-seka.html>
- [4] Verkko-ohjaaja - verkko- ja etäohjauspalvelut opintojen tukena 2015-2017. Hakupäivä 10.1.2022. <https://www.oamk.fi/c5/fi/tutkimus-ja-kehitys/hankkeet/verkko-ohjaaja>.
- [5] Digiohjausta kaikille! 2018-2020. Hakupäivä 18.1.2022. Digiohjausta kaikille! (oamk.fi).
- [6] Sinä Osaat! Tytöt ja teknologia. Ratkaisu 100 -haastekilpailun ratkaisut. Hakupäivä 27.2.2022. <https://www.sitra.fi/julkaisut/ratkaisu-100-haastekilpailun-ratkaisut/>
- [7] Sinä Osaat! Tytöt ja teknologia. 2018-2021. Hakupäivä 27.2.2022. Sinä osaat! Tytöt ja teknologia (sinaosaat.fi).
- [8] Uutta avointa energiaa 2015-2018. Hakupäivä 18.1.2022. <https://agileamk.wordpress.com/>
- [9] eAMK - Oppimisen uusi ekosysteemi 2017-2020. Hakupäivä 18.1.2022. <https://www.jamk.fi/projekti/eamk-oppimisen-uusi-ekosysteemi>
- [10] APOA, "Oppimisanalytiikka – avain parempaan oppimiseen AMKeissa". Hakupäivä 10.2.2022. <https://projects.tuni.fi/apoa/>
- [11] Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluihin 2018-2020. Hakupäivä 10.2.2022. Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluihin | KiertotalousAMK (turkuamk.fi)
- [12] Forsell M. Paaso L, Pili-Sihvola M, Tuomi S. 2020. Työn opinnollistaminen jatkuvan oppimisen välineenä? Teoksessa Pili-Sihvola M, (toim.) Laatu oppimiseen digiympäristössä. Hakupäivä 20.1.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-240-5>.

Pirkko Pietiläinen, Minna Koistinen, Pirkko Kuisma-Kursula,
Petri Vestelin, Irene Isohanni

Pomppuja ja putouksia muutoksen kourissa – Oulun ammattikorkeakoulun kirjasto vuosina 1996–2020

Oulun ammattikorkeakoulun vuodet ovat olleet tähän saakka jatkuvaa muutosta. Kirjasto on opetuksen ja tutkimuksen kivijalka, joten heti kirjaston alkuvuosina oli tärkeää saada tarkoituksenmukaiset kirjastopalvelut kunkin opetusyksikön yhteyteen. Rakennettiin laadukkaat kirjaston toimipisteet. Samanaikaisesti ammatti- ja tiedekirjallisuus siirtyi verkkoon, mikä aiheutti merkittäviä muutoksia kirjaston palveluihin. Millaisia olivat muutokset? Tapahtuiko näin myös muissa ammattikorkeakouluissa?

Väliaikaisen ammattikorkeakoulun aikaa (1992–1995) luonnehtii hyvin eri tasoilta aloittavien kirjastojen tiivis kehittämistyö. Opetusministeriö (OPM), vuodesta 2010 lähtien opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) korosti, että kirjastopalvelujen tulee olla korkeakoulutasoisia ja henkilöstössä kirjastoalan koulutuksen saaneita työntekijöitä. Vuonna 1997 OPM ohjeisti ammattikorkeakouluja suuntaamaan 3–5 prosenttia käyttömenoistaan kirjasto- ja informaatiopalveluihin.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun (Oamk) kirjastohenkilökunta suunnitteli kirjaston organisoimista vuodesta 1997 lähtien. Suurin toimipiste oli sosiaali- ja terveysalan kirjasto. Kirjastotoimipisteitä oli yhteensä 11 kolmessa kaupungissa. Kirjasto muodostettiin Oamkissa omaksi tulosyksiköksi vuoden 2000 alusta.

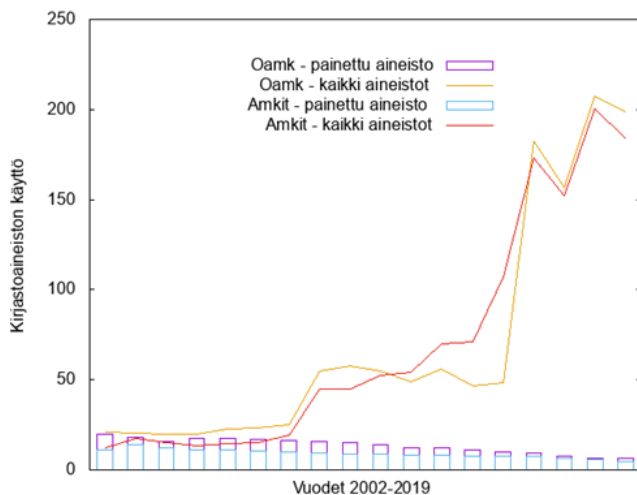
Oamkin oman toiminnan lisäksi kirjaston kehittämiseen vaikuttivat suuresti ammattikorkeakoulun ylläpitäjä Oulun seudun koulutus kuntayhtymä (Osekk), OPM ja meneillään oleva tekninen kehitys. Vähitellen internetin kautta tuli mahdolliseksi käyttää aineistoja, joita ennen oli ollut vain painettuina. Osekk ajoi tiivistä yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa. Se olisi halunnut kirjaston organisoituvan koko ylläpitämänsä koulutuksen kirjastoksi. OPM ja Oamk eivät nähneet sellaisen organisoitumistavan johtavan uuden korkeakoulun kannalta parhaaseen lopputulokseen.

Internet – ovi kirjastoihin

2000-luvun alussa samanaikaisesti kirjaston perustamisvaiheen kanssa alkoi ammatti- ja tiedekirjallisuus siirtyä verkkoon. Tätä kehitystä Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (Arene) ja OPM ohjasivat muun muassa myöntämällä rahoitusta hankkeelle, jossa tavoitteena oli kirjastojärjestelmäyhteistyö yliopistokirjastojen kanssa.

Ammattikorkeakoulukirjastot tekivät myös keskenään tiivistä ja tuloksellista yhteistyötä. Yhteisen tietojärjestelmän hankinta helpotti asiakkaan tiedonhankintaa ja mahdollisti myös työn rationalisointia. Esimerkiksi kirjojen luettelointitietoja ei naputeltu enää jokaisessa järjestelmän hankkineessa ammattikorkeakoulussa, vaan suuri osa datasta voitiin kopioida toisilta. Yhteinen palautejärjestelmä laatutyön tueksi otettiin käyttöön, e-aineistojen hankintaa tehtiin yhdessä ja julkaisuarkisto Theseus luotiin yhdessä. Myös henkilöstökoulutuksen toteutus oli yhteistyötä. ^[1]

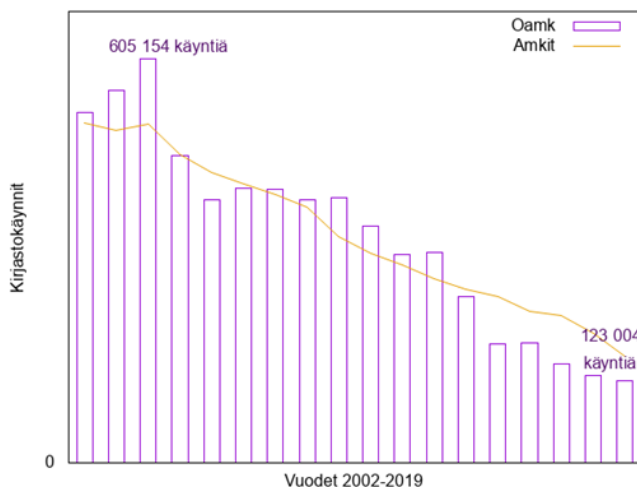
Kahdenkymmenen vuoden aikana verkossa käytettävien e-aineistojen hankinta asiakkaiden käyttöön johti kirjastoaineistojen käytön kymmenkertaistumiseen 20:stä 200:een käyttökertaan henkilöä kohden vuodessa. Painetun aineiston käyttö pienentyi kolmasosaansa. Kaikissa ammattikorkeakoulukirjastoissa näkyi vastaava muutos johtuen kirjastojen yhteistyöstä sekä Arenen ja OPM:n ohjaustoimenpiteistä (kuvi 1). ^[2]

KUVIO 1. Kirjastoaineiston käyttö (lainat ja elektronisten palvelujen aineiston lataukset) kohdeyhteisön jäsentä kohden vuosina 2002–2019 Oamkin ja kaikkien ammattikorkeakoulujen (Amkit) kirjastoissa

Alkuvaiheessa OPM edisti kalliiden e-aineistotietokantojen käyttöä rahoituksella, mikä mahdollisti niiden saatavuuden pienemmillekin ammattikorkeakouluille. E-aineistojen kestoosuusikkeitä ovat olleet Ebscon ja Elsevierin tietokannat. Molemmat sisältävät monialaisia tutkimus- ja muita artikkeleita. Kotimaisista tietokannoista käytetyimpiä ovat olleet Ellibs ja MOT. Ellibs sisältää enimmäkseen suomenkielisiä e-kirjoja ja MOT sanakirjoja.

Kirjastokäyntien maksimi saavutettiin vuonna 2004 (kuvio 2) [2]. Tällöin Oamkin kirjastossa kävijälaskurit mittasivat yli 605 000 käyntiä. Vuoteen 2019 mennessä kävijämäärä oli pudonnut 123 000:een. Koko ammattikorkeakoulusektorin kirjastokäynnit noudattivat samaa kaavaa.

KUVIO 2. Kirjastokäynnit vuosina 2002–2019 Oamkin ja kaikkien ammattikorkeakoulujen kirjastoissa

Kävijämäärän pudotus johtui verkkoaineistojen käytön vaivattomuudesta. Suuri vaikutus oli myös sillä, että erityisesti ammattikorkeakoulun opiskelijoille ja opetukseen sopivia verkkoaineistoja alkoi ilmestyä. Myös suomenkielisiä e-aineistoja alkoi lisääntyvästi olla saatavilla.

Pohjoisten korkeakoulukirjastojen yhteistyö

Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja Oulun yliopisto tarkastelivat yhteistyömahdollisuuksiaan vuodesta 2004 alkaen. Vuonna 2009 tehdyssä selvityksessä kirjasto- ja tietopalvelutyöryhmä totesi, että korkeakoulukirjastot olivat jo valtakunnallisen korkeakoulukirjastoyhteistyön kautta kehittä-mässä työnjakoaan niin e-aineistojen kuin kirjastojärjestelmienkin osalta.

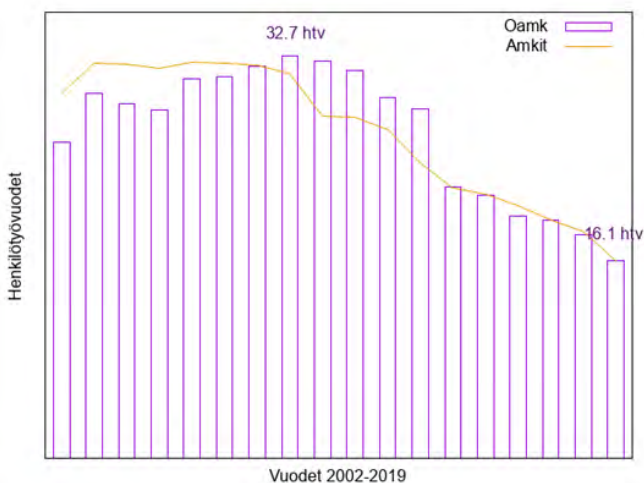
Oulun yliopiston kirjaston (OYK) ja Oamkin painettujen kokoelmien päällekkäisyys selvitettiin. Se todettiin marginaaliseksi [3]. Työnjakoa toteutettiin muun muassa kansainvälisessä kaukopalve-lussa, jonka hoiti kokonaan yliopiston kirjasto molemmille korkeakouluille. Kun yliopiston Rakenta-mistekniikan osasto vuonna 2001 suljettiin, ammattikorkeakoulu osti alan kirjallisuutta yliopistolta omiin kokoelmiinsa.

Oulun, Kajaanin ja Rovaniemen korkeakoulujen kokoelmien yhteiskäyttöä kehitettiin myös. Siinä olivat mukana myös yleiset kirjastot. Ensimmäisenä Suomessa toteutettiin kahden korkeakoulukir-jaston välinen yhteislainaus Oulun ja Kajaanin ammattikorkeakoulun välillä.

Elektronisia aineistoja hankittiin valtakunnallisen FinELib-konsortion kautta, jossa sekä OYK että Oamkin kirjasto olivat mukana. Työnjako liittyen uusiin järjestelmiin ja aineiston hankintatapoihin toteutui tehokkaasti muun muassa henkilökunnan yhteisissä koulutuksissa [4].

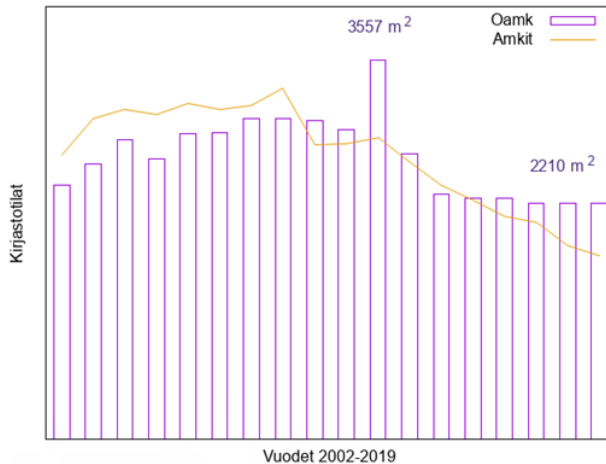
Supistustoimet

Vuonna 2010 OKM tuli siihen tulokseen, että valtakunnallisesti ammattikorkeakouluja vaivasi ha-jaannus ja sirpalemaisuus sekä koulutuksen liikatarjonta [5]. Tämän seuraukset näkyivät pian kir-jastossakin [6]. Siitä alkoi henkilötöyvuosien väheneminen niin Oamkin kirjastossa kuin muissakin ammattikorkeakoulukirjastoissa (kuvio 3) [7]. Oamkin kirjaston henkilötöyvuosia kirjattiin enimmil-lään 32,7 vuonna 2009. Yhteistoimintaneuvotteluja käytiin vuosina 2014 ja 2017. Kymmenessä vuodessa henkilötöyvuodet putosivat puoleen maksimimäärästään eli 16,1 henkilötöyvuoteen vuonna 2019.

KUVIO 3. Kirjastohenkilöstön työvuosien kehitys vuosina 2002–2019 Oamkin ja kaikkien ammattikorkeakoulujen kirjastoissa

Kirjaston tiloissa nähdään jokseenkin samanlainen kehitys kuin henkilötyövuosissa. Oamkin kirjaston ensimmäisen vuosikymmenen aikana uudet kirjastotilat valmistuivat Tekniikan kirjastolle Kaukovainiolle ja Raaheen, Luonnonvara-alan kirjastolle Sanginsuuhun, Kulttuurialan kirjastolle Kaukovainiolle sekä vuonna 2012 valmistuivat uudet tilat Sosiaali- ja terveysalan kirjastolle Kontinkankaalle. Kirjastotilojen huippuvuonna 2012 (kuvio 4) ^[8] tiloja oli yhteensä 3 557 m². Vuoteen 2019 mennessä tiloja oli enää 2 210 m².

KUVIO 4. Kirjastotilojen muutos Oamkin ja kaikkien ammattikorkeakoulujen (Amkit) kirjastoissa

Raahen korkeakoulukirjaston tilasta jouduttiin luopumaan vuoden 2012 lopussa, koska Raahesta siirrettiin tekniikan koulutus Ouluun. Kirjasto jatkoi kuitenkin toimintaansa Raahessa pienimuotoisemmin vuoteen 2014 saakka.

Luonnonvara-alan koulutus siirtyi Kaukovainiolle vuonna 2013 säästöjen ja toiminnan tehostamisen vuoksi ja luonnonvara-alan kirjasto integroitiin osaksi Tekniikan kirjastoa. Vuonna 2014 Oamkin yt-neuvotteluiden jälkeen tehtiin päätös palveluiden keskittämisestä. Tämän seurauksena Kaukovainiolla Kulttuurialan kirjasto integroitiin niin ikään osaksi Tekniikan kirjastoa ja kirjaston nimi muuttui Kotkantien kirjastoksi.

Oulaisten ammattioppilaitos (Jedu) irtisanoi Oulaisissa kirjastopalvelusopimuksen vuonna 2016. Seuraavana vuonna Oulaisten sosiaali- ja terveysalan kirjasto muuttui Oulaisten oppimiskeskukseksi. Se palveli ainoastaan Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijoita ja henkilökuntaa.

Ammatillinen opettajankoulutus (Amok) aloitti toimintansa Kontinkankaalla, siirtyen sen jälkeen Pohjois-Pohjanmaan ammattioppilaitoksen tiloihin Myllytulliin. Seuraava sijainti oli myös keskustassa Albertinkujalla, jonka jälkeen tilat järjestyivät taas Myllytullista. Amok siirrettiin vuonna 2017 Oulun ammattikorkeakoulun Kontinkankaan kampukselle Myllytullin sisäilmaongelmien vuoksi ja Amokin kirjasto integroitui Kontinkankaan kirjastoon.

Vuonna 2000 kirjastoyksikön toimipisteitä oli taulukossa 1 esitetyt yhdeksän. Vuosina 2004–2017 tapahtuneitten yhdistymisten jälkeen kirjastoja oli enää neljä. Taulukko 1 kuvaa kirjaston toimipisteiden yhdistymistä ja pääosin myös kokoelmien siirtoa toimipisteiden välillä.

TAULUKKO 1. Oulun ammattikorkeakoulun kirjaston toimipisteiden sijainnit vuosina 2000–2020

Aiemmat sijainnit	Tilanne vuonna 2020
Sosiaali- ja terveystalon kirjasto, Kontinkangas Ammatillisen opettajakorkeakoulun kirjasto, keskusta (–2017)	Kontinkankaan kirjasto (2014–)
Oulaisten sosiaali- ja terveystalon kirjasto, Oulainen (–2017)	Oulaisten oppimiskeskus
Tekniikan kirjasto, Kaukovainio Tekniikan kirjasto, keskusta Kulttuurialan kirjasto Konservatorio > Kaukovainio (–2014) Luonnonvara-alan kirjasto, Kempele > Sanginsuu (–2013) Raahen korkeakoulukirjasto (–2014), Raahen	Kotkantien kirjasto (2014–)
Liiketalouden kirjasto, Teuvo Pakkalan katu	Teuvo Pakkalan kadun kirjasto (2014–)

Oamkin kirjasto myi kirjastopalveluja toisen asteen oppilaitoksille Oulaisissa ja Oulun Kontinkankaalla toimiessaan niiden kanssa yhteisissä tiloissa sekä alkuvuosina myös Oulun Konservatoriolle. Kahden vuoden ajan kirjastopalveluita myytiin myös toisen asteen Kaukovainion yksikölle. Vuosituhannen vaihteessa kirjastoyhteistyötä oli Oamkin sopimuskumppaneiden Raahen Porvari- ja Kauppakoulun sekä Oulun diakoniaopiston kanssa. Enimmillään vuonna 2014 asiakaskuntaan kuului 22 % muita kuin ammattikorkeakoulun opiskelijoita. He olivat pääosin toisen asteen opiskelijoita, mutta myös yliopiston opiskelijoita ja opettajia.

Kirjasto ajassa ja toiminnassa mukana

Kirjasto on osallistunut alusta lähtien Oamkin julkaisusarja ePookin (2008–2021) julkaisu- ja toimintaan ja sen kehittämiseen. Vuodesta 2010 lähtien Oamkin opinnäytteitä on julkaistu ammattikorkeakoulujen yhteisessä julkaisuarkistossa Theseuksessa. Vuodesta 2006 lähtien kirjaston toimesta on hoidettu myös OKM:n julkaisutiedonkeruu. Vuodesta 2017 lähtien tiedonkeruu on hoidettu Justus-talennuspalvelun kautta, mistä tiedot siirtyvät suoraan OKM:n VIRTJA-julkaisutietopalveluun, ja sitä kautta myös opetushallinnon tilastopalvelu Vipuseen, OKM:n Tiedejatutkimus.fi-palveluun ja Suomen Akatemialle [9].

Kirjaston tehtävänä on myös asiakkaiden tiedonhankinnan ja tiedonhaun opetus, minkä ansiosta niin opiskelijoiden kuin opettajienkin omatoimisuus on kasvanut. Omatoimisuuden lisääntymiseen on vaikuttanut myös tekninen kehitys. Käyttötilastoissa kirjaston asiakkaiden puolesta tehtävien tiedonhakupien määrä putosi ammattikorkeakoulukirjastoissa vuoden 2002 tasosta viidesosaan vuoteen 2019 mennessä [10].

Parhaat käytännöt uuden oppimisessa levisivät hyvin ammattikorkeakoulukirjastojen yhteistyön tuloksena. Tavoite toteutui organisoidusti kaikilla kirjastoalan osa-alueilla aineiston hankinnasta asiakasoppaisiin asti. Asiakaspalautekyselyissä esimerkiksi vuonna 2006 Oamkin kirjaston sijoitus verattuna muihin kirjastoihin oli kärjessä [11].

Vuoden 2012 korkeakoulujen arviointiraportissa kirjasto sai asiakaslähtöisestä toiminnastaan varauksetonta kiitosta [12]. Hyvään palautteeseen lienee vaikuttanut työnteon oikeanlainen ja onnistunut kohdentaminen. Kirjasto pystyi pitämään laitekantansa hyvin toimintakuntoisena muun muassa oman it-tukihenkilön ansiosta. Jos joku ihmettelee, missä on sellaisia IT-projekteja, jotka ovat pysyneet niin aikataulussaan kuin budjetissaan, niin kirjastoista niitä löytyy [11].

Oulun seudun ammattikorkeakoulun kirjaston kehitysjohtajaksi palkattiin vuonna 1997 FK Pirkko Pietiläinen, josta tuli myöhemmin kirjastonjohtaja. Hänen sijaisuuksiaan hoiti yhteensä noin 2,5 vuotta FT Pirkko Kuisma-Kursula. Pirkko Pietiläisen jäädessä eläkkeelle kirjastonjohtajaksi nimitettiin vuonna 2010 FM Minna Koistinen.

Oamkista tuli osakeyhtiö vuonna 2014. Tällöin nimi muuttui muotoon Oulun Ammattikorkeakoulu Oy. Kaudelle 2017–2020 tehdyn OKM:n ja Oamkin välisen sopimuksen mukaan ”Ammattikorkeakoulu keskittää toimintaansa kahdelle kampukselle Linnanmaalle ja Kontinkankaalle vuoteen 2020 mennessä. Tässä yhteydessä modernisoidaan oppimis- ja tutkimusympäristöt yhdessä Oulun yliopiston kanssa.” [13]

Vuonna 2018 Oulun yliopisto osti osake-enemmistön Oulun Ammattikorkeakoulu Oy:stä ja tuli näin Oamkin enemmistöomistajaksi. Keväällä 2020 suurin osa sisäisistä palveluista siirtyi kokonaisuudessaan Oulun yliopiston ja Oamkin yhteiseen palveluorganisaatioon. Oamkin kirjasto siirtyi 1.2.2020 Oulun yliopiston kirjaston yhteyteen. Kaikki kirjaston työntekijät siirtyivät vanhoina työntekijöinä ja Oamkin kirjastonjohtaja FM Minna Koistisesta tuli yhteisorganisaation varajohtaja.

Tätä kirjoitettaessa on vielä liian aikaista arvioida kuinka hyvin jatkossa Oamkin tarpeet ja yliopiston kirjaston tarjoamat palvelut kohtaavat toisensa, ja kuinka niiden kehittämisessä onnistutaan yhdessä.

1. Raahan korkeakoulukirjasto vuonna 2003. 2. Sosiaali- ja terveysalan kirjasto vuonna 2010. Kuvassa Tarja Blomberg, Suvi Autio ja Tuija Lappalainen. 3. Pirkko Pietiläisen läksiäiset vuonna 2010. Kuvassa oikealla Minna Koistinen. 4. Tekniikan kirjasto Kotkantiellä vuonna 2002. 5. Kirjaston henkilökuntaa vuonna 2014. 6. Kulttuurialan kirjasto vuonna 2012. (kuvat: Oamkin valokuva-arkisto)

Lähteet

- [1] Blinnikka S. 2017, Intoa – tahtoa – yhteistyötä. Ammattikorkeakoulukirjaston kehitys 1991–2016. AMKIT-konsortio, Espoo. Hakupäivä 2.10.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-68883-2-3>
- [2] Lainat ja elektronisten palvelujen aineiston lataukset / kohdeväestö 2002–2019. Tieteellisten kirjastojen tilastotietokanta, osa G Tunnusluvut: Kirjaston käyttö. Hakupäivä 2.10.2021. <https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/>
- [3] Aliila H, Juutistenaho R. 2007. Samanlaisia vai erilaisia? – kokoelmat kartoitettiin Oulun yliopiston ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun kirjastoissa. Signum 35 (2). Hakupäivä 2.10.2021. <https://journal.fi/signum/article/view/3423>
- [4] Kinnunen I. (toim.) 2009. Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun yhteistyön ja työnjaon kehittäminen. Työryhmäraportointi 2006–2008. Hallintopalvelujen lausunnot, muistiot, selvitykset, tilastot, nro 60. Oulun yliopisto, Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Oulu.
- [5] Valtioneuvosto. 2013. Ammattikorkeakoulusektoria uudistetaan. Tiedote 14.2. Hakupäivä 2.10.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/ammattikorkeakoulusektoria-uudistetaan>
- [6] Leppälä M. 2014. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikutuksia ammattikorkeakoulukirjastojen toimintaan. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Hakupäivä 2.10.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014112817261>
- [7] Henkilötyövuodet (htv) 2002–2019. Tieteellisten kirjastojen tilastotietokanta, osa F Henkilökunta. Hakupäivä 2.10.2021. <https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/>
- [8] Aukiolo ja tilat 2002–2019. Tieteellisten kirjastojen tilastotietokanta, osa D Aukioloajat ja tilat. Hakupäivä 2.10.2021. <https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/>
- [9] Tolonen T, Marjamaa M, Nyqvist A. 2019. Odotettu Justus-Theseus-integraatio viimeinkin avattu. Kreodi 3. Hakupäivä 2.10.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019100831970>
- [10] Tiedonhaku, toimeksiannot 2002–2019. Tieteellisten kirjastojen tilastotietokanta, osa C Kirjaston käyttö ja käyttäjät. Hakupäivä 2.10.2021. <https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/>
- [11] Pietiläinen P, Tuomi V. 2007. Palautejärjestelmät korkeakoulukirjastoissa. Teoksessa A. Rouvari (toim.) Laatu ratkaisee. Laatutyön opas korkeakoulukirjastoille. Suomen tieteellisen kirjastoseuran julkaisuja, Helsinki, 37–57. Hakupäivä 17.11.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-96835-4-6>
- [12] Nykänen M, Aaltonen M, Männistö T, Puusaari P, Sneck M, Talvinen K, Saarilampi M. 2012. Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 5:2012. Hakupäivä 17.11.2021. https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KKA_0512.pdf
- [13] Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Oulun ammattikorkeakoulun välinen sopimus kaudelle 2017–2020. 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 2.7.2022. <https://okm.fi/ammattikorkeakoulut-sopimukset>

Aino-Liisa Jussila, Sirpa Ahvenlampi, Outi Virkkula

ePooki Oulun ammattikorkeakoulun julkaisutoiminnan suunnannäyttäjänä

Julkaisuilla on ammattikorkeakouluissa keskeinen merkitys, kun kehittämis- ja hanketyöstä halutaan viestiä ulospäin. Oulun ammattikorkeakoulussa (Oamk) perustettiin vuonna 2008 oma julkaisusarja juuri tätä tarkoitusta varten. Tässä artikkelissa teemme katsausta ePookin noin 12 vuoteen, jona aikana julkaisutoiminta Oamkissa kehittyi ja kirjoittamiskulttuuri vakiintui luontevaksi osaksi Oamkin tk-henkilöstön ja opettajien työarkea.

ELINVOIMAA JA HYVINVOINTIA POHJOISEEN oamk.fi

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

Kouluterveydenhuollon haasteena tuen tarpeessa olevien oppilaiden ja perheiden tavoittaminen ja tukeminen

Juvani Evellina, Koskelo Sara, Paananen Heidi, Rautio Anna, Takkinen Sonja, Männistö Merja

15.4.2021

Kouluterveydenhoitajat ovat merkittävässä roolissa oppilaiden ja perheiden tuen tarpeiden kartoittamisessa. Riittävän tuen tarjoaminen sen tarpeessa oleville koetaan kuitenkin haasteelliseksi. Kuinka tukea tarvitsevat oppilaat ja perheet tunnistetaan ja miten kouluterveydenhuollon palveluita voitaisiin kehittää?

[Lue lisää >](#)

ePooki aloitti toimintansa vuonna 2009 ja viimeinen julkaisu ilmestyi 15.4.2021. Kuvakaappaus ePookin etusivusta.

Vuonna 2008 Oulun ammattikorkeakoulu (Oamk) otti julkaisutoiminnassaan ratkaisevan askeleen. Oamkiin päätettiin perustaa oma julkaisusarja, joka tarjoaisi etenkin hankkeiden henkilöstölle kannattavaa tietoa hanketyön tuloksista. Julkaisusarjan perustamista oli selvitetty useampaan otteeseen vuodesta 2000 alkaen. Vuoteen 2008 saakka henkilöstöä oli kannustettu julkaisemaan muissa julkaisufoorumeissa. Julkaisemista erityisesti hankkeissa perusteltiin sillä, että hankkeissa tuotettu loppuraportti sisälsi valmiiksi sellaista tekstiä, jota olisi helppo työstää julkaistavaan muotoon. [1] Seuraavana vuonna julkaisupolitiikkaan lisättiin mahdollisuus julkaista myös opetuksen kehittämis- ja tutkimustyöstä [2].

Julkaisusarjan tehtävä oli lisätä Oamkin julkaisujen määrää. Olihan julkaisumäärästä tullut vuodesta 2006 alkaen yksi ammattikorkeakoulujen tuloksellisuuskriteeri ^[1]. Lisäksi omalla julkaisusarjalla haluttiin vahvistaa Oamkin kirjoittamiskulttuuria, joka toistaiseksi oli ollut satunnaista ja pienimuotoista. Alusta alkaen ePooki-julkaisuilla tavoiteltiin korkeaa laatua ja yhteiskunnallista hyödynnettävyyttä.

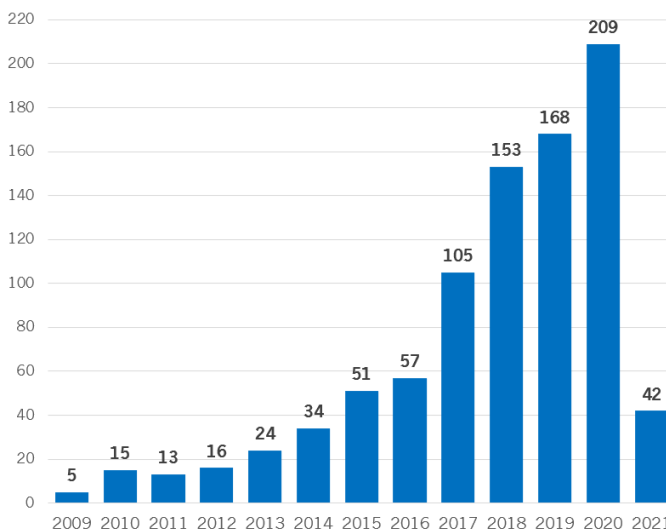
Oman julkaisusarjan kehittämistyössä ohjaavana periaatteena oli, että julkaisujen tuli olla julkisesti laajan yleisön tavoitettavissa. Päädyttiin siihen, että julkaisusarja on avoimesti verkossa kaikkien saatavilla. ^[1] Julkaisusarjan nimestä järjestettiin nimikilpailu joulukuussa 2008 ja ehdotusten perusteella nimeksi tuli ePooki. Valintaa perusteltiin sillä, että pooki tarkoittaa suunnannäyttäjää ja ePooki siten elektronista suunnannäyttäjää. Nimen katsottiin kuvastavan hyvin verkkojulkaisusarjaa, jossa alusta alkaen päätettiin rohkeasti lähteä hyödyntämään sosiaalisen median kanavia, kuten Facebook ja Twitter. ^[3]

Asiantuntija-artikkeleista videoihin ja blogeihin

Toiminnan alussa ePookissa tekstit olivat tyypiltään asiantuntija-artikkeleita. Ensimmäinen teksti julkaistiin maaliskuussa 2009. Aiheena oli alueellisen metsäohjelman rakentaminen osallistavan suunnittelun keinoin ^[4]. Vuonna 2010 julkaisutyypivalikoimaa monipuolistettiin ja tehtiin päätös videojulkaisujen ja raporttien julkaisemisen aloittamisesta ^[5].

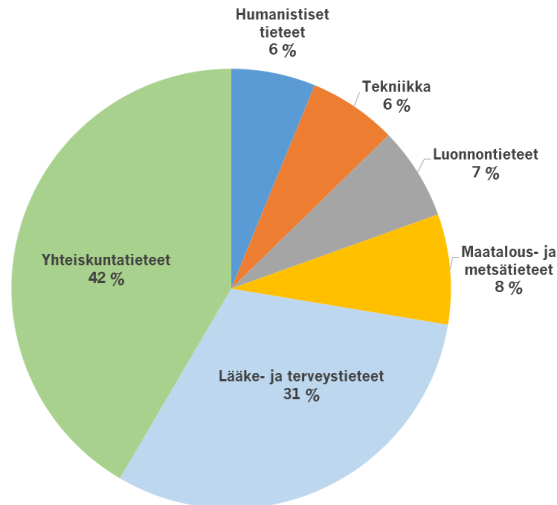
Sittemmin julkaisutyyppejä lisättiin entisestään. Asiantuntija-artikkelit korostuivat edelleen, mutta rinnalle tulivat myös erilaiset blogitekstit ja videojulkaisut. Eri julkaisutyypit noudattivat alusta saakka Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisutyypiluokittelua ^[6]. Kaikki ePooki-julkaisut rinnakkaistallennettiin ammattikorkeakoulujen julkaisuarkisto Theseukseen ^[7].

ePookin julkaisumäärät olivat toiminnan alkuvuosina vaatimattomat (kuvio 1). Ensimmäisenä toimintavuonna ePookissa julkaistiin viisi tekstiä. Sitä seurasi julkaisumäärissä usea heikko vuosi, eikä julkaisutoiminta lähtenyt Oamkissa kunnolla käyntiin. Ensimmäiset kahdeksan vuotta tuotettiin reilusti alle sata julkaisua vuodessa. Henkilöstömäärä vaihteli noina vuosina 583–683 välillä. Iso hyppäys tapahtui vuonna 2017, jolloin julkaisumäärä lähes kaksinkertaistui. Toimintavuodet 2017–2020 olivat kasvun vuosia. Ennätys ePookin julkaisumäärissä tehtiin vuonna 2020, jolloin julkaisuja oli yhteensä 209.

KUVIO 1. ePookin julkaisumäärä vuosina 2009—2021. Vuonna 2021 ePooki oli toiminnassa huhtikuun loppuun saakka.

Koko ePookin toimintakauden aikana suurin osa (42 %) julkaisuista on luokiteltu OKM:n tiedonkeruussa yhteiskuntatieteisiin. Toiseksi eniten (31 %) on lääke- ja terveystieteiden alan julkaisuja. Loput julkaisuista on luokiteltu maatalous- ja metsätieteisiin, luonnontieteisiin, tekniikan alalle ja humanistisiin tieteisiin. (Kuvio 2.) Luokittelu osoittaa sosiaali- ja terveysalan ja luonnonvara-alan ehkä vahvaa kirjoittaja- ja julkaisuperinnettä.

KUVIO 2. ePookin julkaisujen tieteenalat vuosina 2009–2021 [8]

Tk-julkaisuneuvosto vastasi Oamkin julkaisutoiminnasta ja sen kehittämisestä

Tk-julkaisuneuvoston keskeisenä tehtävänä oli kehittää Oamkin julkaisutoimintaa. Se rakensi ePookin toimintamallin, päätti linjauksista, neuvoi ja opasti julkaisuasioissa sekä arvioi ePookin julkaisut [9]. Tk-julkaisuneuvosto vastasi myös julkaisutoiminnan laadunhallinnasta. ePookin toimintasuunnitelma vuodesta 2016 alkaen tehtiin vuosittain yhdessä julkaistutoimikunnan, julkaisutoimikunnan puheenjohtajan ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnasta vastaavan vararehtorin kanssa. Sitä ennen julkaisutoiminnasta vastasi tk-johtaja.

Tk-julkaisuneuvoston keskeinen tehtävä oli myös motivoida ja rohkaista opettajia, tk-henkilöstöä ja palveluyksiköiden henkilöstöä innostumaan kirjoittamisesta. Vaikka asiantuntijaorganisaatiossa oli laaja-alaista asiantuntijuutta, ei ePookin alkuaikoina oman osaamisen esille tuominen verkkojulkaisun muodossa ollut yleistä. Verkkojulkaisemisesta järjestettiin henkilöstölle koulutusta. Vuosina 2011–2012 kouluttajana olivat muun muassa Anja Alasilta, Sirpa Janhonen, Erkki Hujanen ja Erkki Karvonen. Vuosina 2019 ja 2020 kouluttajat olivat Oamkin omaa henkilökuntaa. Vähitellen julkaisemisessa harjaannuttiin. Erään kirjoittaja sanoin:

"Laitan paperille ja julki omaa osaamistani, yhteistyössä julkaisuneuvoston palautteen kanssa siitä tulee painokelpoista, josta voin olla ylpeä!"

Lisäksi järjestettiin ePookin pr-kampanjoita muun muassa yksiköiden aulatiloiissa ja kahvihuoneissa. Nämä mahdollistivat keskustelun julkaisutoiminnan merkityksestä niin kirjoittajalle itselleen, kanssa-kirjoittajalle ja Oamkille. Myös lukukauden avajaisissa järjestettiin vastaavia keskustelumahdollisuuksia julkaisutoiminnan ständillä tietovisan ja arpajaisten lomassa. Julkaisutoiminnan markkinointi toi oman sävynsä Oamkin julkaisutoiminnan kehittämiseen ja tk-julkaisuneuvostossa toimimiseen.

Oman asiakokonaisuutensa dynaamisen ePookin lisäksi tk-julkaisuneuvoston työskentelyyn toivat uusien asioiden oppiminen lisenseistä ja tekijänoikeuksista, vaade avoimesta julkaisemisesta ja

saavutettavuuden huomioiminen. Kesäkuusta 2011 alkaen ePookin julkaisutilanne käsiteltiin säännöllisesti jokaisessa tk-julkaisuneuvoston kokouksessa. Julkaisuvirran tuottamisessa onnistuttiin: vapaaajaksojen ja vuosilomien lähestyessä saatettiin julkaista useampia julkaisuja samana päivänä. Koko ajan tiedostettiin, että julkaisuvirta on riippuvaista vastaanotettujen käsikirjoitusten laadusta ja määrästä.

Käsikirjoitusten arviointi ja se, kuinka osataan kirjoittaa palautteita, oli yksi tk-julkaisuneuvoston kestoteemoista ja keskustelun aiheista. Vuonna 2011 järjestettiin palautteiden antamisesta työpajoja. Ne olivat tärkeitä palautteen antamisen laadun turvaamisessa. Työpajat koettiin tärkeiksi keskustelun mahdollistajiksi yhteisen ymmärryksen rakentamisessa pohdittaessa palautteen merkitystä toisaalta kirjoittajan kannalta ja toisaalta ePookin laadun kannalta. Työpajat palvelivat myös uusien työryhmän jäsenten perehtymisessä. Oleellista oli oivaltaa, että palautteen antaja edustaa koko tk-julkaisuneuvostoa. ePookissa haluttiin panostaa erityisesti myönteiseen kirjoittajakokemukseen pyrkien yhdessä kehittävän palautteen avulla parhaaseen lopputulokseen.

Julkaisuvirran kehittämiseksi tk-julkaisuneuvoston tehtäväalueiksi määritettiin myös ennakointi, julkaisuprosessin sujuva toteutus ja kirjoittajapalautteiden kerääminen. Kirjoittajapalautteiden analysointi puolivuositain ja kokonaistuloksen tarkastelu olivat lähtökohtia vuosittaiselle toimintasuunnitelman laatimiselle. Kirjoittajapalautetta julkaisuprosessin onnistumisesta kerättiin säännöllisesti vuodesta 2015 lähtien. Palautteet käsiteltiin tk-julkaisuneuvoston kokouksissa puolivuositain. Palautteesta nostettiin esille kehittämissideita, joita yhdessä lähdettiin toteuttamaan. Palautteen kirjoittajat totesivat muun muassa:

"Käsittely tapahtui nopeasti."

"Palautteessa oli ilmoitettu selkeästi korjattavat kohdat ja palaute auttoi parantamaan julkaisun sisältöä."

"Julkaisuprosessi oli selkeä, eteni nopeasti ja prosessin aikana viestintä oli erinomaista."

"Pidän Oamkin julkaisutoimintaa hyvin tärkeänä osana kehittämistyötämme. Toimikunta tukee merkittäväällä tavalla organisaatiomme laatutyötä."

ePookin julkaisujen määrää pyrittiin lisäämään sillä, että julkaisuneuvoston jäseniä vieraili säännöllisesti koulutusyksiköissä ja -osastoilla. Vierailut edistivät myös kirjoittamisen omaksumista osaksi omaa työtä. Oamk asetti myös osasto- ja hankekohtaisia julkaisutavoitteita.^[10] Osalle henkilöstöä sovittiin henkilökohtaisia tavoitteita julkaisujen määrästä, mutta käytäntö ei ollut systemaattinen. Haasteena henkilöstön julkaisumäärän seuraamisessa oli, että julkaisuja ilmoitettiin hitaasti julkaisurekisteriin, pääosin vasta julkaisemista seuraavan vuoden alussa.^[10]

Julkaisemisesta palkitseminen oli keskustelussa mukana ePookin alusta alkaen. ePookissa kirjoittajia päätettiin palkita vuodesta 2009 alkaen valitsemalla vuoden julkaisu. Alussa vuoden julkaisun tekijät palkittiin rahallisella palkinnolla, myöhemmin palkinto oli kunniamaininta. Myös Korkeakoulujen arviointineuvoston laatuauditoinnissa vuonna 2008 yhdeksi kehittämiskohteeksi julkaisutoiminnan osalta nostettiin henkilöstön julkaisutoiminnan tukeminen ja seuranta^[10].

Vahvaa yhteistä tekemistä avoimesti ja toisia kunnioittaen

ePookin tk-julkaisuneuvosto oli Oamkin näköinen. Tämä tarkoittaa, että jäsenistössä olivat kaikki Oamkin koulutusalat edustettuina. Lisäksi vakiokokoonpanoon kuului palveluyksiköiden (kirjasto, hallinto ja viestintä) edustajia. Samoin Oamkin opiskelijakunta OSAKOn edustaja oli työryhmän jäsen syksystä 2011 alkaen kevääseen 2018 saakka. Työaika julkaisuneuvoston toimintaan oli opettajajäsenillä varattu 80 tuntia lukuvuodessa. Työresurssista keskusteltiin etenkin siinä vaiheessa, kun julkaisumäärät lisääntyivät ja sovittu resurssi alkoi käydä riittämättömäksi.

Kunkin jäsenen päätehtävä oli osallistua julkaisujen arviointiin. Aluksi arviointityö tehtiin tk-julkaisuneuvoston kokouksissa. Tämä ei vienyt liikaa aikaa, koska julkaisumäärät olivat pieniä. Julkaisumäärien lisääntyessä julkaisujen arviointiin kehitettiin sähköinen arviointityökalu. Vuodesta 2010 alkaen julkaisujen arviointityötä muutettiin niin, että jokaiselle julkaisulle määritettiin yksi vastuuarvioija ja muut saivat arvioida julkaisuehdotukset kevyesti. Vastuuarviointityötä jaettiin tasapuolisesti tk-julkaisuneuvoston jäsenten kesken.

ePookin tk-julkaisuneuvoston kokouksissa käytiin aktiivista ja joskus kiivastakin keskustelua julkaisutoiminnan luonteesta Oamkissa, sen tavoitteista ja kehittämistarpeista. Avoin ja toisia kunnioittava ilmapiiri antoi ePookin kehittämistyölle hyvän pohjan, kuten oheinen sitaatti ex-tk-julkaisuneuvoston jäseneltä osoittaa:

"Alkuaikoina oli vahva yhteisen tekemisen meininki. Uskottiin, että yhteistyöllä saada esille meidän parhaat jutut laajalle levitykselle. Yksiköt olivat hyvinkin itsenäisiä, vahvojakin, mutta meillä oli vain yksi päämäärä: tuoda osaamisemme esille, kehittää julkaisutoimintaa. Me toimimme tiiminä. Se oli upeaa."

Jäsenten kesken luotiin yhteistä ymmärrystä siitä, millaisia palautteita julkaisuehdotusten jättäneille tulisi kirjoittaa. Millainen palaute kannustaa tekemään tarvittavat korjausehdotukset? Jäsenistöissä vallitsi yksimielisyys siitä, että arvioinnin tehtävä on edistää tekstin luettavuutta ja ymmärrettävyyttä. Tavoittelihan ePooki teksteilleen laajaa lukijakuntaa. Palautteiden kirjoittamisesta ja arvioinnista järjestettiin työpajoja, joissa yhteisesti käsiteltiin samoja tekstejä ja jaettiin näkemystä niiden kehittämistarpeista. Arviointityön ja kokoustamisen lisäksi kukin tk-julkaisuneuvoston jäsen teki tärkeää ePookin pr-työtä omassa yksikössä, osastoilla, työyhteisön ja opiskelijoiden kanssa.

ePooki mahdollisti osaamisen näkyväksi tekemisen

Lähes samoihin aikoihin ePookin käynnistymisen kanssa nousi esille ammattikorkeakoulujen profiloituminen julkaisutoiminnassa. Muutkin ammattikorkeakoulut käynnistivät omia julkaisusarjojaan. Osaamisen esilletuominen koettiin tärkeäksi. Julkaiseminen ePookissa oli työntekijälle mahdollisuus tuoda esille omaa osaamistaan, asiantuntija- ja tki-työtään sen lisäksi, että julkaiseminen oli hänelle meriitti. Työntekijät, joilla oli aikaisempaa julkaisemishistoriaa, saattoivat jatkaa julkaisutoimintaansa siirryttyään Oamkiin esimerkiksi yliopistolta. Voidaan ajatella, että ePooki oli vetovoimatekijänä hyvä lisä uusille työntekijöille. Julkaiseminen mahdollisti osaltaan myös osallistumisen yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Yhteiskirjoittaminen ja julkaiseminen ePookissa opiskelijoiden ja sidosryhmien edustajien kanssa teki osaamista näkyväksi ja saattoi vaikuttaa positiivisesti opiskelijan työllistymiseen ja jatkokouluttautumiseen. Hanketoiminnasta julkaiseminen ja tulosten esille tuominen saattoi lisätä uutta hanketoimintaa ja uusia yhteydenottoja, kuten Seafood Age -hanke osoitti ^[11].

ePookin tavoite oli olla matalan kynnyksen julkaisukanavana ja tehdä näkyväksi myös kirjoittajalle itselleen, mitä hän oli tekemässä laajemmassa asiantuntijaorganisaatiossa. Oamkin näkökulmasta ePooki mahdollisti korkeakoulun omaleimaisuuden esille tuomisen alueellisesti ja valtakunnallisesti, koska julkaisutoiminta oli osa korkeakoulun tehtävää. Ammattikorkeakoulujen julkaisutoimintaa tuki myös ammattikorkeakoulujen mukainen OKM:n julkaisuluokittelu ^[12].

Pikkuhiljaa ajatus julkaisusarjan uudistamisesta kypsyi ja Oamkin julkaisusarjaa uudistettiin keväällä 2021. ePookin toiminta päättyi ja Oamkin julkaisukanavaksi tuli 29.4.2021 alkaen Oamk Journal ^[13] ^[14].

Lähteet

- [1] Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2008. Julkaisutoiminnan aloittaminen. Rehtori Lauri Lantto. Päätös 28.10.2008.
- [2] Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2009. Tk-julkaisuneuvoston kokousmuistio 10.6.2009.
- [3] Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2009. Tk-julkaisuneuvoston kokousmuistio 13.2.2009.
- [4] Laitala M, Tikkanen J, Saarinen N. 2009. Alueellinen metsäohjelma kokoaa metsän monet merkitykset. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 12. Hakupäivä 17.2.2022. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe200904081305>
- [5] Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2010. Tk-julkaisuneuvoston kokousmuistio 26.3.2010.
- [6] Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. Tiedonkeruun käsikirja 2021. Hakupäivä 23.2.2022. <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=206835640>
- [7] Theseus. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut. 2022. Hakupäivä 17.2.2022. <https://www.theseus.fi/>
- [8] Tiedejatutkimus.fi-portaali. 2022. Hakupäivä 15.2.2022. <https://tiedejatutkimus.fi/fi/>
- [9] Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2011. Tk-julkaisuneuvoston tehtävät ja kokoonpano 2011—2013. Rehtori Jouko Paaso. Päätös 13.9.2011.
- [10] Heino M, Anttonen J, Haapala T, Korhonen K, Pohjus A, Holm K, Mustonen K. 2018. Oulun ammattikorkeakoulun auditointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 11:2018. Hakupäivä 15.2.2022. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2018/03/KARVI_1118.pdf
- [11] Tuomaala T, Määttä H, Hinkula H. 2020. Atlantic Area -rahoituksen mukaan pääseminen ainoana suomalaisena organisaationa on monen tekijän summa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 98. Hakupäivä 25.2.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020111790731>
- [12] Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2022. Tiedonkeruun käsikirja 2021. Julkaisutyypit. Hakupäivä 28.2.2022. <https://wiki.eduuni.fi/display/cscsuorat/7.5+Julkaisutyypit+2021>
- [13] Koho S. 2021. Avoin, vastuullinen ja vaikuttava. Hakupäivä 17.2.2022. <https://oamk.fi/oamkjournal/2021/paakirjoitus-avoin-vastuullinen-ja-vaikuttava/>
- [14] Koho S, Ahvenlampi S. 2021. Oulun ammattikorkeakoulu uudisti julkaisukanavansa: "Painavankin asian voi esittää ymmärrettävästi ja koukuttavasti". Kreodi 4. Hakupäivä 28.2.2022. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021101050541>

Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisen toiminnan käynnistyminen ja välähdyksiä sosiaali- ja terveysalan kansainvälisestä yhteistyöstä kolmen vuosikymmenen ajalta

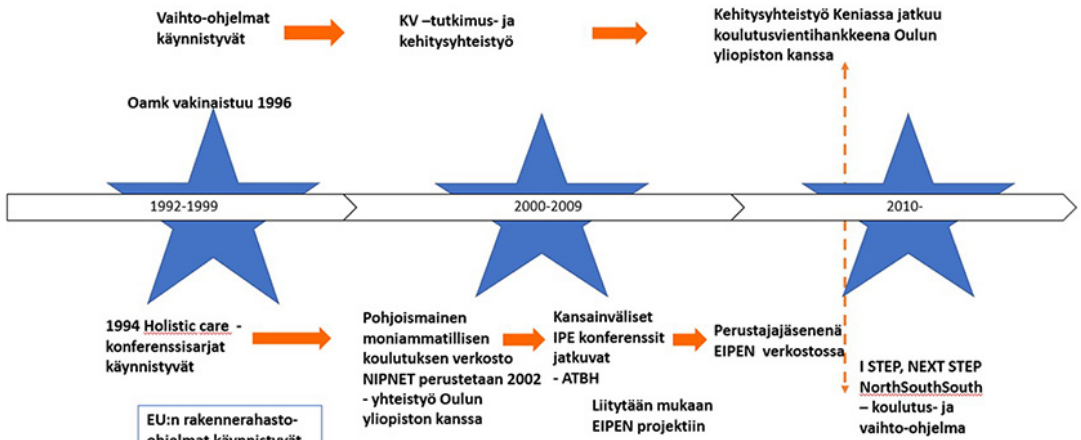
Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) perustamisvaiheessa ryhdyttiin välittömästi kehittämään kansainvälistä yhteistyötä ja monialaista ammattikorkeakoulua. Artikkelin alussa kuvataan kansainvälisen toiminnan käynnistämistä 1990-luvun alusta 2020-luvulle. Artikkelin toisessa osassa kuvataan Oamkin sosiaali- ja terveysalan kansainvälistä verkostoitumista moniammatillisen koulutuksen kehittäjänä ja esimerkkejä koulutusviennistä ja kansainvälisestä korkeakoulu yhteistyöstä.

Kansainvälinen toiminta ja monialaisen koulutuksen kehittäminen olivat jo väliaikaisen ammattikorkeakoulun hakemusvaiheessa keskeisiä strategisia valintoja menestyvän toiminnan kulmakiviksi. Kansainvälisen toiminnan käynnistämisen ensimmäisiä askeleita olivat ammattikorkeakoulun kokeiluluvan valmistelun projektiryhmän tutustuminen sekä Englannin että Saksan korkeakoulujärjestelmiin. ^[1] Kokeiluajana päästiin alkuvaiheen osittain intuitiivisesta ja reaktiivisesta suuntautumisesta loppuvaiheen määrätietoiseen ja suunnitelmalliseen kehitykseen, mikä johti laajaan verkostoitumiseen niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin ^[2]. Myöhemmin ammattikorkeakoulujen vakinaistamista varten säädetyssä laissa yhtenä kriteerinä oli kansainvälinen toiminta. ^[3]

Väliaikaiset ammattikorkeakoulut perustettiin vuonna 1991 ja ne käynnistivät toimintansa vuonna 1992. Hakuvaiheen päätteeksi ammattikorkeakoulukokonaisuudessa olivat mukana Oulun terveydenhuolto-oppilaitos, Oulun sosiaalialan oppilaitos, Oulun Diakoniaoppilaitos, Oulun kauppaoppilaitos ja Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitos. ^[4]

Tässä artikkelissa kuvataan muutamia välähdyksiä Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälistä toimintaa kolmen vuosikymmenen ajalta (kuvio 1). Artikkelin ensimmäisessä osassa kuvataan koko ammattikorkeakoulun kansainvälisen toiminnan ja yhteistyösuhteiden luomista toiminnan ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Lisäksi kuvataan esimerkein yhteistyötä 1990-luvulla sosiaali- ja terveysalan kansainvälisten partnereiden kanssa.

KANSAINVÄLISTEN SUHTEIDEN LUOMISTA JA YHTEISTYÖN KÄYNNISTYMISTÄ

KANSAINVÄLISTÄ VERKOSTOITUMISTA, MONIAMMATILLISEN KOULUTUKSEN KEHITTÄMISTÄ JA KOULUTUSVIENTIÄ

KUVIO 1. Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisen toiminnan kehittyminen kolmen vuosikymmenen aikana

Artikkelin toisessa osassa kuvataan 20 vuoden ajalta, miten ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikkö liittyi moniammatillisen koulutuksen kansainvälisiin verkostoihin (kuvio 1). Lisäksi kuvataan, miten moniammatillisen kansainvälisen hankeyhteistyön myötä koulutuksen tutkimus- ja kehitysyhteistyö tiivistyy Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kanssa ja hyvien toimintatapojen jalostuminen yhteiseksi kansainväliseksi koulutusvientihankkeeksi. Toisessa esimerkissä kuvataan, miten terveysalan kansainvälistä koulutusyhteistyötä tehdään hyviä käytäntöjä jakamalla ja kehittämällä mm. yhteisiä verkkopohjaisia opintopaketteja.

I. Kansainvälisten suhteiden luomista ja yhteistyön käynnistymistä

Kansainvälisen toiminnan kontaktien synty ja pysyvyys

Ammattikorkeakoulun oppilaitoksilla oli väliaikaisen ammattikorkeakoulun käynnistyessä keskenään hyvin erilaisia lähtökohtia ryhtyä kansainväliseen toimintaan. Kokemukset opiskelija- ja opettajavaihdon osalta vaihtelivat eri oppilaitoksilla. Esimerkiksi Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen koulutuksen osalta ensimmäinen laaja opiskelijavaihto toteutettiin jo vuonna 1990, jolloin oppilaitoksesta lähti ensimmäinen ryhmä toimintaterapian opiskelijoita vaihtoon Isoon Britanniaan. Opiskelijavaihdon lisäksi opettaja Margit Pääatalo kävi toimintaterapiaryhmän vastuuhenkilönäohjauksikäynnillä ammattiaineiden opettajan kanssa kaikissa harjoittelupaikoissa Lontoon lähialueilla. Näiden opiskelijavaihtojen jälkeen toteutettiin vuonna 1993 ensimmäinen ison terveydenhuolto- ja sosiaalialan opettajaryhmän tutustumiskäynti Ruotsin Bodeniin.

Väliaikaisen ammattikorkeakoulun kansainvälinen toiminta käynnistyi kunkin oppilaitoksen omista lähtökohdista. Tuohon ajanjaksoon liittyi paljon hahmotettavaa koskien ympäröivää yhteiskuntaa, sillä tuolloin elettiin aikaa ennen Suomen liittymistä Euroopan Unioniin. Vuonna 1994 oltiin esimerkiksi kaupan ja terveysalalla mukana Erasmus -järjestelmän mukaisissa ICP -renkaissa. Käytännössä oppilaitoksissa ei ollut olemassa juurikaan valmiita ja vakiintuneita yhteyksiä kansainvälisiin toimijoihin ja käytännön työhön lähdeittiinkin Oulun ammattikorkeakoulussakin ikään kuin kadet savessa.

Työryhmän perustaminen ja kansainvälisten yhteistyösuhteiden luominen

Kun ammattikorkeakoulussa ryhdyttiin kehittämään määrätietoisesti kansainvälistä toimintaa, nimettiin vuoden 1994 alkupuolella opettaja Päätalo toimimaan ammattikorkeakoulun eri oppilaitosten kansainvälisen toiminnan koordinoijana 50 % työajalla. Toiset 50 % työtehtävistä hän toimi Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen kansainvälisistä asioista vastaavana henkilönä. Jokaiselle oppilaitokselle nimettiin lisäksi omat vastuuhenkilöt. Näistä vastuuhenkilöistä perustettiin kansainvälisen toiminnan työryhmä, joka ryhtyi vuonna 1994 kokoontumaan säännöllisesti. Artikkelissa ”Finlandia-talon visiosta Oulun seudun ammattikorkeakouluksi” rehtori Annikki Lämsä ^[5] toteaa, että kansainvälisyystyöryhmän toiminta oli erittäin keskeistä koko ammattikorkeakoulua ajatellen. Työryhmä suunnitteli Päätalon johdolla erilaisten opiskelija- ja opettajavaihtojen käytäntöä. Työryhmän tehtävään kuului myös EU-hankkeiden valmistelu, toteaa Lämsä ^[5].

Koska ammattikorkeakoulun hallinto oli terveydenhuolto-oppilaitoksen tiloissa, oli myös kansainvälisen toiminnan vastuuhenkilö sijoitettu sinne. Työ lähdettiin toteuttamaan yhden kansion turvin, josta löytyi yhteystiedot Coventryn yliopistoon. Todellinen tabula rasa –tilanne. Väliaikaisen ammattikorkeakoulun rehtorin kanssa keskusteltiin, suunniteltiin ja toimittiin spontaanistikin. Tärkeintä oli löytää ja päästä etenemään kansainvälisten yhteistyötahojen kanssa rivakastikin. Kaikki väliaikaisiksi ammattikorkeakouluiksi Suomessa nimetyt oppilaitokset liikkuvat samoilla kansainvälisillä ”oppilaitosmarkkinoilla” tiiviisti. Aivan keskeistä ensimmäisissä kontakteissa oli rehtori Lämsän kyvyllä luoda välittömiä ja luottamusta herättäviä yhteyksiä muun muassa Britanniassa. Professori (emeritus) Hugh Barr University of Westminsteristä kertoo seuraavaa: Annikki Lämsä osallistui pian nimityksensä jälkeen eurooppalaiseen konferenssiin Leedsissä. Tuolloin syntyi jo idea monialaisesta koulutuksesta, jollaista professori Barr oli viemässä eteenpäin Britanniassa. Jo ensimmäisessä Lämsän ja Barrin tapaamisessa sovittiin artikkelista, joka pian julkaistiinkin Journal of Interprofessional Care –lehdessä. Ensimmäisten kontaktien jälkeen professori Barrista tuli sosiaalialan professorina monialaisen yhteistyön vaikuttaja kahdeksikymmeneksi vuodeksi kaikkiaan 28 pelkästään Ouluun tekemänsä vierailukäynnin myötä (Barr Hugh, sähköpostihaastattelu 2.12.2021).

Myös opettaja Laura Gale, joka toimi 1990-luvun alkupuolella Senior Nurse Tutor Silverlands Nurse Education Centre Surreystä, on ollut yksi ensimmäisistä Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen, myöhemmin sosiaali- ja terveystieteiden yksikön, kansainvälisistä opettajavaihtojen toteuttajista. Hän toimi vuodesta 1995 lähtien vuosia Oulun ammattikorkeakoulussa opettajana. Hän kuvailee ensimmäistä vaikutelmaansa Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta dynaamiseksi ja proaktiiviseksi. Terveydenhuoltoalan koulutuksessa Erasmus –yhteistyö mahdollisti opettajavierailuja. Hän arvioi sähköpostihaastattelussa (20.12.2021), että Lämsän henkilökohtainen innostus, organisointikyvykyys ja positiivinen sitoutuminen mahdollisti monialaisen sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksen ja käytännön harjoittelun muun muassa Päivärinteen opetussairaалassa. Myös laadunhallinnan tuominen osaksi koulutusta oli hyödyksi tässä kokonaisuudessa. Siihen liittyvä projekti toteutettiin. Siitä vastasi Laura Gale Päivärinteen sairaalassa, jossa prosessissa olivat osallisina opiskelijat, henkilökunta ja potilaat. Hän kertoo haastattelussaan esitelleensä projektin tulokset myös kansainvälisessä konferenssissa eduskuntatalossa Helsingissä. Myöhemmin Gale etsi ja löysi nimenomaan vanhustenhuoltoon liittyviä harjoittelupaikkoja Englannista Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijoille.

”Päivärinteen kuntoutussairaalan/opetussairaalan perustaminen kuului samaan ammatinhallintakokonaisuuteen. Rokua-säätiön, kuntien ja Othon rohkea hanke yhteisen opetussairaalan perustamiseksi toteutui. Hankkeeseen yritettiin voimakkaasti saada mukaan niin sosiaali- kuin kaupankin koulutusaloja. Nyt olisi ollut hakemusasiapereissa luvattu synergian aika mm. kustannuslaskelmien ja henkilöstöhallinnon aloilla. Holistisen hoidon ja moniammatillisen toiminnan oppiminen on mahdollista hyvin suunnitellussa yhteistyökykyisessä ympäristössä. Se ennätettiin saada selville tässä aikansa suureessa innovaatioissa. Vierailuryhmiä tutustui sairaalan toimintaan

ensimmäisen toimintavuoden aikana lähes 100 seuruetta. English National Boardin, silloisen englantilaisen terveysalan koulutuksen laadun arviointiviraston johtaja ja koulutusvastaava vierailivat Päivärinteellä arvioiden toimintaa. Toiminta sai ENB:n laatumitalin.” (ote Annikki Lämsän haastattelun liitteestä 11.1.2022)

Päämäärätietoinen matkustaminen ja sopimusten solmiminen

Väliaikaisen ammattikorkeakoulun aloittaessa kaikki oppilaitokset tekivät työryhmissä tiivistä yhteistyötä ja laativat heti työryhmän perustamisen jälkeen vuonna 1994 Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun kansainvälistymissuunnitelman vuodelle 1995. Suunnitelmatyön ja työryhmän puheenjohtajana toimi Margit Pääatalo ja muita osallistujia olivat opettajat Allan Perttunen Sosiaalialan oppilaitoksesta, Hannu Rahikainen Oulun Diakoniaopistosta, Antti Rovamo Oulun kauppaoppilaitoksesta ja Maarit Wimmer Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitoksesta. Myöhemmin Allan Perttunen aloitti vuonna 1996 Oulun ammattikorkeakoulun ensimmäisenä vakinaisena kansainvälisten asioiden johtajana. Kansainvälistymissuunnitelmassa vuodelle 1995 kuvataan sekä ammattikorkeakoulun yhteiset tavoitteet että jokaisen oppilaitoksen oma kansainvälistymissuunnitelma tarkasti, kuten opiskelija- ja opettajavaihtojen määrät sekä kansainväliset ja kotimaiset yhteistyöverkostot. Vuoden 1994 toiminnan arvioidaan laajentuneen huomattavasti aiempaan vuoteen verrattuna ja todetaan, että on luotu uusia yhteyksiä lukuisiin oppilaitoksiin. Oli myös käynnistetty ja osallistuttu useisiin projekteihin eri oppilaitoksissa ja opiskelija- sekä opettajavaihto oli laajentumassa ^[6].

Väliaikaisen ammattikorkeakoulun ensiaskeleet kansainväliseen yhteistyöhön kokeiluajana ja vakinaistamisen jälkeen tapahtui kaikissa oppilaitoksissa matkustamalla käytännössä ympäri Eurooppaa eri yliopistoihin, korkeakouluihin ja oppilaitoksiin. Useimmiten ja varsinkin alkuaikoina kohde valikoitui ”suusta suuhun” liikkuvan tiedon myötä. Seuraavassa kuvattuna muutama välähdys alkuaikojen toiminnasta ja pitkäaikaiseksi muodostuneista kontakteista painottuen pääosin terveysalan koulutuksen näkökulmasta.

Välähdyksiä Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun kansainvälistymistoiminnan alkuajoilta

Pohjoismaihin on ammattikorkeakoulutoiminnan alkuajoista lähtien toteutettu monipuolista yhteistyötä. Sekä Nordplus- että Erasmusjärjestelmissä eri maiden väliset yhteistyörenkaat ja -projektit mahdollistivat opiskelija- ja opettajavaihdon toteuttamisen. Nordplus-ohjelman ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman ja Tromssan terveysalan korkeakoulun koordinoimaan Pohjoiskalottiyhteistyöhön osallistuivat Oulusta terveysalan, sosiaalialan ja diakoniaoppilaitokset. Kaikkiaan korkeakouluja oli tässä verkostossa Ruotsista kaksi, Norjasta viisi, Suomesta kolme ja Venäjältä yksi oppilaitos. Oulun kauppaoppilaitos puolestaan koordinoi Nordplus-ohjelman mukaista rengasta, jonka yhteydessä toteutettiin opiskelijavaihtoa Finnmarkin yliopiston kanssa Norjassa. Nämä laajat kontaktit ja vuosia kestänyt yhteistyö toi pohjoismaisen verkoston kiinteäksi osaksi ammattikorkeakoulun kansainvälistä toimintaa.

Euroopan unionin Erasmus ICP (Interuniversity Cooperation Programmes) -ohjelman yhteistyöhankkeet

Euroopan Unionin ICP –ohjelman hankkeessa (1992-1995), jota Oulun terveydenhuolto-oppilaitos koordinoi vuodesta 1992 lähtien, oli mukana viime vaiheessa korkeakoulut Belgiasta (Gent), Englannista (Coventry), Kreikasta (Patras), Oulun yliopisto, Ruotsista (Boden), Saksasta (Aalen ja Darmstadt), Tanskasta (Ballerup). Näiden korkeakoulujen ja yliopistojen välillä toteutettiin laajaa opiskelija- ja opettajavaihtoa. Verkoston jäsenenä olleiden korkeakoulujen edustajat kokoontuivat säännöllisesti kokouksiin, jossa neuvoteltiin tulevista suunnitelmista ja toteutuksesta. Oulun kauppaoppilaitos osallistui vastaavaan vaihto-ohjelmaan Coventryn yliopiston School of Mathematical and Information Sciences koordinoimaan ICP –renkaaseen. ^[6]

Yhteistyökumppaneista muissa maissa

Maailmanlaajuisesti kehittyi jo 1990-luvun puolesta välistä lähtien lukuisia pitkäkestoisia, jopa vuosikymmeniä kestäneitä yhteistyökumppanuuksia käytännössä kaikkiin maanosiin.

Kaukoita oli vahvasti esillä erityisesti kaupan alan koulutuksen kansainvälistymisen alkuaikoina erillisen Kaukoitäprojektin myötä. Oulun ammattikorkeakoulun vuoden 1995 kansainvälistymissuunnitelman mukaan projekti suunniteltiin kestäväksi aktiivisena toimintana vuodesta 1995 lukuvuoden 1997-1998 loppuun. [6]

Aiemmin kuvattujen yhteistyömaiden lisäksi luotiin yhteistyökumppanuuksia varhaisessa vaiheessa ja erityisesti ammattikorkeakoulun vakinaistumisen ja verkostoitumisen laajenemisen myötä käytännössä eri maanosien korkeakouluihin ja yliopistoihin. Maaesimerkkeinä mainittakoon tässä yhteydessä Italia, Espanja, Kiina, Unkari, USA, Venäjä, Viro. [6]

Esimerkkejä kansainvälisen yhteistyön käynnistymisestä Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksessa

Englantiin Silverlands Nurse Education Centreen Surreyssä tekivät Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen apulaisrehtori Hanna Hyttinen (nyk. Vesala) ja kansainvälisten asioiden vastuhenkilö Päätalo ensimmäisen tutustumismatkan vuonna 1994 (kuva 1). Jo aiemmin oli luotu Englantiin ensimmäiset kontaktit Coventryn yliopistoon farmakologian tohtori Anna-Liisa Goughin vaikutuksesta. Coventryn yliopisto oli yksi Erasmus -kumppaneista, kun Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksesta tuli ICP -ohjelman hankkeen koordinaattori. Väliaikaisen ammattikorkeakoulun kansainvälisen toiminnan käynnistyttyä tehtiin rehtori Lämsän kanssa neuvottelumatkan opiskelija- ja opettajavaihdosta Coventryyn (kuva 2). Varsinainen EU:n opiskelija- ja opettajavaihdon ohjelmaan mukaan pääseminen oli erittäin merkityksellistä Oulun väliaikaiselle ammattikorkeakoululle.

Erityishuomiona on hyvä todeta, että jo tuolloin tunnistettiin kansainväliset kontaktit tärkeinä, kun tehdään tutkimustyötä. Yhteisenä tutkimuprojektina käynnistyi muun muassa kaatumistapaturma-tutkimus, jossa kumppaneina olivat Coventryn yliopisto, Coventryn kaupunki, Oulun ammattikorkeakoulu ja Oulun kaupunki. [7]

KUVA 1. Vierailu 1994 Surreyn yliopistoon (Silverlands Nurse Education Centre). Kuvassa vasemmalta kansainvälisten asioiden vastuhenkilö Margit Päätalo, yliopiston edustaja ja opettaja Elvira Apraiz. (kuva: Margit Päätalo ja Tiina Tervaskanto-Mäentausta)

KUVA 2. Coventryn yliopistossa vasemmalta kansainvälisten asioiden vastuhenkilö Margit Päätalo, Dr Anna Gough, aluepäällikkö (johtava lääkäri) Hertta Wiren Oulun kaupungista, Coventryn yliopiston johdon edustaja, johtaja Annikki Lämsä ja vanhustyön päällikkö Raija Raappana Oulun kaupungista. (kuva: Margit Päätalo ja Tiina Tervaskanto-Mäentausta)

Saksaan ja Belgiaan lähdettiin etsimään yhteistyökumppaneita. Apulaisrehtori Hanna Hyttisen (nyk. Vesala) kanssa matkustimme keväällä 1994 tutustumis- ja neuvottelukäynneille. Toinen matka suuntautui Diakonie-Anstalt –oppilaitokseen Bad Kreuznachiin ja Evangelische Fachhochschule Darmstadtin (kuva 3.) Saksan pohjoisosissa sekä Fachhochschule Aaleeniin Baden-Württembergissä Etelä-Saksassa. Toinen matka tehtiin Belgiaan Gentin terveystieteiden oppilaitokseen (kuva 4). Matkat olivat menestyksellisiä, sillä heti seuraavana vuonna toteutettiin muutamia opiskelijavaihtoja niin Aaleeniin kuin Bad Kreuznachiin. Oulun ammattikorkeakoulu onnistui luomaan tuolloin esimerkiksi Belgiaan pysyvät opiskelija- ja opettajavaihdon yhteistyösopimukset, jotka ovat edelleen lähes kolmenkymmenen vuoden jälkeen voimassa.

Etelä-Saksaan, Baden-Württembergin osavaltioon luotiin pysyvimmät yhteistyösuhteet 1990-luvun puolessa välissä Oulun lääninhallituksen Euro Region -ohjelman saksalaisen vastuuhenkilön Studiendirector Volker Lauerin vahvalla myötävaikutuksella. Volker Lauer ^[8] nostaa kuvauksessaan Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun Saksaan suuntautuneen yhteistyön kehittymisen ajoista merkitykselliseksi monialaisen toiminnan. Koulutusjärjestelmien keskinäisistä eroavuuksista huolimatta päästiin pitkäaikaiseen, säännölliseen yhteistyöhön. Baden-Württembergin alueelle yhteistyö jatkuu edelleen.

KUVA 3 Vasemmalta kansainvälisten asioiden vastuuhenkilö Margit Päätaalo, Darmstadtin oppilaitoksen edustaja ja apulaisrehtori Hanna Hyttinen (nyk. Vesala). (kuva: Margit Päätaalo ja Tiina Tervaskanto-Mäentausta)
 KUVA 4. Vasemmalta Gentin oppilaitoksen johtaja ja apulaisrehtori Hanna Hyttinen. (kuva: Margit Päätaalo ja Tiina Tervaskanto-Mäentausta)

Kenia ja yhteistyö Afrikkaan muodostui erittäin merkittäväksi kansainvälistymisen kokonaisuudeksi, kun Oulun väliaikainen ammattikorkeakoulu käynnistyi. Väliaikainen ammattikorkeakoulu solmi vuonna 1994 yhteyden Länsi-Keniassa toimivaan suomalaisten aloittamaan perusterveydenhuollon kehitysyhteistyö projektiin ja aloitti opiskelijavaihto-ohjelman silloisen Kakamegan terveydenhuolto-oppilaitoksen kanssa. Opiskelija- ja opettajavaihdosta kehittyi Oulun Diakoniaopiston koordinoima ja Suomen Ulkoasianministeriön tukema kansalaisjärjestöjen yhteistyöhanke Karibuni –projekti ^[9]. Kenya-Finland Primary Health Care Karibuni –projektiä johti rehtori Lämsä. Neuvottelu- ja konferenssimatkoilla luodut yhteistyösuhteet johtivat Oulun ammattikorkeakoulun, Kenian terveysministeriön ja Oulun yliopiston hoitotyön koulutuksen väliseen yhteistyöhön ^[6]. Projekti toimii pohjana edelleen jatkuvaan vuorovaikutukseen Kenian kanssa (Kakamegasta kumppanina on nykyisin Masinde Muliro University of Science and Technology MMUST). Keniassa Kakamegassa järjestettiin vuonna 2003 Holistic Care –konferenssisarjan neljäs konferenssi.

Kansainväliset konferenssit

Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun kansainvälistymisen vauhdittajana oli sarja kansainvälisiä konferensseja. Aiemmin mainittu ensimmäinen kontakti Britannian korkeakouluun luotiin konferenssimatkalla. Tuo tapahtuma oli merkittävä ja pysyviin kansainvälisen toiminnan kontakteihin johtanut

tapahtuma. Sen seurauksena vuonna 1994 toteutettiin Oulussa ensimmäinen Holistic Care –konferenssi, johon saatiin suunnitteluun ja toteutukseen mukaan professori Barr. Tuolloin konferenssitoinnilla haettiin ikään kuin formaattia monialaiselle korkeakoululle. Konferenssin toteutuksessa olivat mukana kaikki Oulun monialaisen ammattikorkeakoulun yksiköt.

Holistic Care –nimellä toteutettiin Oulussa kaikkiaan kolme kansainvälistä konferenssia vuosina 1994, 1996 ja 2000. Konferenssisarjan päätti Kenian Kakamegassa 2003 pidetty konferenssi. Lisäksi suomalais-saksalaisen yhteistyön konferenssi pidettiin Oulussa vuonna 1995 ja samana vuonna Etiikka –seminaari nimellä Sankareita onko heitä - Heroes, are there any? Näillä kaikilla konferensseilla oli keskeisenä tarkoituksena tuoda kansainvälinen, keskustelevala foorumi Ouluun ja vahvistaa yhteistyötä sekä verkostoitumista muihin maihin erityisesti monialaiseen yhteistyöhön painottuen.

II. Kansainvälistä verkostoitumista, moniammatillisen koulutuksen kehittämistä ja koulutusvientiä 2000-luvulla

Moniammatillinen osaaminen ja sen kehittäminen nähtiin jo kymmeniä vuosia sitten globaalina haasteena. Maailman terveysjärjestö WHO raportoi, Alma Atan julistukseen 1978 pohjautuen vuonna 1988 yhdessä oppimisen tehokkuudesta väestötason terveyden edistämiseksi - "Learning together for better health". OECD teki samaan aikaan ehdotuksensa moniammatillisten ydinopetus suunnitelmien kehittämiseksi ja yhtenäisistä terveysalan korkeakouluista. Eri puolilla maailmaa, esimerkiksi Linköpingissä Ruotsissa, käynnistyi kehittämisaloite, jossa useat Oulun ammattikorkeakoulun kansainväliset kumppanit, erityisesti professori Hugh Barr olivat johtohahmoja.

Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälistymisprosessiin 90-luvulla kuului "Holistic care" – konferenssisarjan (1994, 1996, 2000) käynnistyminen. Kokonaisvaltainen käsitys terveydestä ja ihmisen hoidosta kytkeytyi hoitamiseen, jossa ammattilaiset toimivat moniammatillisesti yhdessä potilaan ja omaisten kanssa yhteisten tavoitteiden suuntaisesti. Konferenssien osallistujat esittelivät kehittämistyötään, kokemuksia jaettiin, tutustuttiin ja jatkosuunnitelmia yhteistyöstä käynnistyi.

Liittyminen kansainvälisiin verkostoihin

Professori Barrin aloitteesta 2000-luvun alussa päätettiin perustaa Pohjoismainen verkosto moniammatillisen koulutuksen ja hyvien käytäntöjen jakamiseksi. Ensimmäinen kokoontuminen oli Norjassa Ålesundissa 2001. Tästä käynnistyi Nordic Interprofessional network, NIPNET verkosto. Ammattikorkeakoulun ohessa Oulun yliopiston lääketieteellinen tiedekunta liittyi mukaan verkostoon. NIPNET järjesti tapaamisia ja konferensseja aluksi vuosittain ja myöhemmin joka toinen vuosi. Järjestämisvastuu jaettiin vuorovuosin. Oulussa korkeakoulujen yhteistyönä järjestettiin NIPNET konferensseja vuosina 2003, 2007, 2013 ja viimeksi 2019. Oulun yliopisto ja Oulun ammattikorkeakoulu olivat pitkään ainoita Suomen edustajia verkostossa.

NIPNET verkoston ja professori Barrin kannustamana pohjoismaiset kehittäjät olivat aktiivisia esiintyjiä myös "All Together Better Health" - ATBH konferensseissa eri puolilla maailmaa vuodesta 2002 lähtien joka toinen vuosi. Vuonna 2016 Tiina Mäentausta-Tervaskanto Oamkista osallistui ATBH konferenssiin (toinen henkilö oikealla puolella toisella rivillä). (kuva 5)

Oululaisille korkeakouluille osallistuminen näihin tapahtumiin oli ainutkertainen mahdollisuus luoda kontakteja myös eri maanosien terveysalan koulutuksen tutkijoihin ja kehittäjiin. Vastaavasti uusia ideoita syntyi kotiin vietäväksi.

KUVA 5. ATBH konferenssin eri verkostojen edustajat yhteiskuvassa Oxfordissa 2016. (kuva: Margit Päätaalo ja Tiina Tervaskanto-Mäentausta)

Oulussa moniammatillinen yhteistyö ja sen kehittäminen olivat alkuun teemana useissa työelämän kohdentuvissa kehittämishankkeissa ja täydennyskoulutuksissa. Verkostojen kautta Oamk, sosiaali- ja terveysalan yksikkö oli luonut kansainvälistä tunnettua. Vuonna 2005 saatiin partneripyyntö liittyä mukaan brittiläisen korkeakoulun Kings Collegen koordinoimaan kansainväliseen EIPEN EU-hankkeeseen (European Interprofessional Education Network, EU:n Leonardo ja Erasmus ohjelmat 2005-2009). Oulun yliopiston lääketieteellinen tiedekunta liittyi myös hankkeen partneriksi. Yhteinen kehittämistyö kytkettiin samaan aikaan käynnistyneeseen Opetus- ja kulttuuriministeriön hankkeeseen korkeakoulujen synergian kehittämisestä, jossa Oulu oli yhtenä pilottialueena.

EIPEN käynnistyi hankkeena, mutta Ljubljanassa vuonna 2013 perustettiin EIPEN jäsenjärjestö (www.eipen.eu) jatkamaan eurooppalaista yhteistyötä. Oulun ammattikorkeakoulu oli yksi perustajajäsenistä. EIPEN on järjestänyt vuodesta 2007 lähtien konferensseja joka toinen vuosi. Oulussa EIPEN konferenssi pidettiin vuonna 2009. Järjestön kotipaikka on Belgia ja sen pitkäaikaisena puheenjohtajana on toiminut professori Andre Vyt. Oulun ammattikorkeakoulusta yliopettaja, FT Tiina Tervaskanto-Mäentausta toimi järjestön johtotiimin jäsenenä ja varapuheenjohtajana vuoteen 2020 asti.

Moniammatillinen koulutus – työelämästä perustutkintoihin

EIPEN hankkeessa, jokainen partnerikorkeakoulu teki omista lähtökohdistaan käsin suunnitelman moniammatillisen koulutuksen kehittämiseksi. Oulun yliopiston lääketieteen koulutusohjelma ja Oulun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysala päättivät lähteä rakentamaan yhteistä opetussuunnitelmaa perustutkintotasolla, jossa opetussuunnitelmat olivat perinteisesti ammattialakohtaista. Opetussuunnitelma-analysien pohjalta yhteisten moniammatillisten opintojen kehittämiskohteiksi valittiin kansanterveys, ensiapu ja suun terveydenhoito. Kehittämistyötä koordinoi niin sanottu MOSU työryhmä.

Ensimmäisen lukukauden moniammatilliseen kansanterveys -opintojaksoon osallistuivat lääketieteen, hammaslääketieteen, suun terveydenhuollon, bioanalytiikan, toimintaterapian sekä sairaanhoidon, terveydenhoitajan, ensihoitajan ja kättilöopiskelijat. Opettajina toimivat kummankin korkeakoulun opettajat. Opintojaksolla oppimista tutkittiin systemaattisesti ja pedagogiikkaa kehitettiin ^[10]. Opintojaksosta tehtiin myös englanninkielinen toteutus, josta tuli suosittu erityisesti kansainvälisille vaihto-opiskelijoille. Hammaslääketieteen ja suun terveydenhuollon opinnoissa lähdettiin kehittämään moniammatillisia teoriaopintoja ja harjoitteluyhteistyötä.

Kehittämistyö jatkui saumattomasti Oulun ammattikorkeakoulun koordinoimassa INNOPI ESR-hankkeessa (2008-2012), jossa partnereina olivat Oulun korkeakoulujen lisäksi keskeiset työelä-

mäkumppanit Oulun yliopistollinen sairaala ja Oulun kaupunki. Hankkeen tuloksena käynnistyivät moniammatilliset oppimisterveyskeskuspilotit lääketieteen ja hoitotyön opiskelijoille Kontinkankaan hyvinvointikeskuksessa. Oulun yliopistollisessa sairaalassa pilotoitiin ns. training ward potilaslähtöistä yhteisharjoittelumallia. Opettajia ja työelämän ammattilaisia koulutettiin moniammatillisten tiimien harjoittelun ohjaajiksi. Uusia simulaatio oppimisympäristöjä kehitettiin [11], [12].

Koulutusvientä eteläiseen Afrikkaan

Moniammatillisen terveysalan koulutuksen kehittäminen nousi entistä tärkeämmäksi WHO:n julkaisua toimintamallin "Framework for action on interprofessional education". Sen mukaan palvelujärjestelmät eivät vastaa potilaiden, perheiden ja yhteisöjen nopeasti muuttuviin tarpeisiin. Tätä julistusta täydensi the Lancet lehden asiantuntijaryhmän terveysalan koulutuksen tulevaisuusvisiointi. Asiantuntijoiden mukaan siiloutunut, perinteinen ja staattinen opetussuunnitelma ja pedagogiikka eivät valmista opiskelijoita uuden vuosituhannen haasteisiin [13] [14] [15]. Globaalit haasteet osaamisen ja työvoimakapasiteetin lisäämiseksi terveysalalla koskettivat kaikkia.

Oululaisten korkeakoulujen ja työelämän organisaatioiden kehittämistyön tuloksista oli saatu hyviä kokemuksia. Hyvien kokemusten pohjalta yhteistä "Afrikka-hanketta" lähdettiin suunnittelemaan. Taustalla oli ammattikorkeakoulun kokemus Afrikka-yhteistyöstä ja Oulun yliopiston tuoreeltaan käynnistynyt lääkärikoulutuksen Medunam-hanke Namibiassa. Yliopiston ja soten edustajat ideoivat moniammatillisen hankkeen, jossa kumppanit olivat Saharan eteläpuolelisen Afrikan korkeakouluja. Suomen ulkoministeriöltä North-South-South (NSS)-ohjelmasta saatiin rahoitus I STEP ja NEXT STEP hankkeille (2011-2015). Hankekumppanit Afrikasta olivat Namibiasta UNAM, Zambiasta Copperbelt University, Mozambikista University of Lurio, Keniasta yliopisto MOI ja MMUST. Suomesta Oulun yliopisto koordinoi hanketta ja Oulun ammattikorkeakoulu oli partnerina.

NSS ohjelman mukaan hankkeet sisälsivät opiskelija- ja asiantuntijavaihtoa sekä intensiivikursseiden järjestämistä. Keskeisenä tavoitteena oli eri ammattiryhmiä edustavien kouluttajien ja palvelujärjestelmän avainhenkilöiden moniammatillisten tiimityötaitojen vahvistaminen väestön terveyden edistämiseksi (Interprofessional Team Education Promoting Public Health). Intensiivikursseiden teemoina olivat moniammatillisen koulutuksen kehittäminen, potilasturvallisuuden edistäminen sekä tasa-arvo ja monikulttuuriset eettiset kysymykset.

Intensiivikurssit järjestettiin Windhoekissa Namibiassa, Eldoretissa Keniassa ja Njolassa Sambiassa (kuva 6). Yhteensä koulutuspäiviä oli 9. Kouluttajina toimivat Oulun ammattikorkeakoulusta osastonjohtaja Kajaleena Serlo ja lehtori Tiina Tervaskanto-Mäentausta (kuva 7) sekä Oulun yliopistosta professori Olli Vainio ja LL Essi Varkki. Kurssien yhteensä 104 osallistujaa olivat terveysalan ja lääketieteen opettajia, asiantuntijoita ja opiskelijoita. Koulutuksessa painopisteinä oli innovoida pedagogisia ratkaisuja keskeisistä teema-alueista sekä pohtia institutionaalista ja kansallista tukea muutokselle. Osallistujien asenteita moniammatilliseen koulutukseen arvioitiin jakson alussa ja lopussa IEPS mittarilla [16]. Palaute kerättiin jokaisen jakson päätteeksi ja viimeisessä jaksossa summattiin kokemukset ja tulokset.

Lyhyt intensiiviyöskentely johti vaikuttaviin tuloksiin

Intensiivikurssit vahvistivat motivaatiota hyödyntää osallistavia ja teknologiaa hyödyntäviä oppimismenetelmiä. Suhteellisen lyhyt koulutusinterventio oli myös kannustava esimerkki, että lyhyelläkin koulutusinterventiolla voidaan edistää moniammatillisen koulutuksen kehittämisprosessia ja muuttaa jäykkiä asenteita yhteistyöhön eri ammattiryhmien kesken. Yhteistyö ja verkostoituminen yliopistojen, eri tutkinto-ohjelmien ja työelämän kesken nähtiin tärkeänä koulutuksen kehittämisessä ja palvelujärjestelmän uudistamisessa vastaamaan ihmisten tarpeisiin. Opettajat ja koulutuksen kehittäjät kokivat kuitenkin tarvitsevansa tukea opetussuunnitelmien ja koulutuksen uudistamiseen.

Kurssien aikana tulevaisuuskenaarioita työstettiin pienryhmissä. Suunniteltiin simuloituja case harjoituksia ja videoitiin niitä opetusmateriaaliksi. Paneelikeskusteluissa pohdittiin mm. kulttuuri-

sia ja eettisiä kysymyksiä. Päätösjaksolla summattiin tuloksia sekä kokemuksia, onnistumisia ja haasteita moniammatillisen opetussuunnitelman kehittämisessä kansallisella, institutionaalisella ja yksilötasolla. Lopputuloksena koottiin yhteen koulutusinterventioiden tulokset ja tulevaisuusvisiot. IEPS -kyselyn tulokset osoittivat merkittävää asenteellista muutosta moniammatilliseen työskentelyyn. Yhtenä jatkoideana oli Afrikan moniammatillisen verkoston perustaminen ja siihen nimettiin yhteyshenkilöt kustakin maasta. Myöhemmin AfriPEN -verkosto perustettiin ja se toimii aktiivisesti edelleen.

KUVA 6. Sambia Njolassa 2015 Intensiivikurssilla asiantuntijana professori Hugh Barr.

(kuva: Margit Päätälä ja Tiina Tervaskanto-Mäentausta)

KUVA 7. Kenia Kakamegassa opettajavaihdossa 2015 osastonjohtaja Kaija-Leena Serlo ja lehtori Tiina

Tervaskanto-Mäentausta tutustumassa optikkokoulutukseen. (kuva: Margit Päätälä ja Tiina Tervaskanto-Mäentausta)

Koulutusyhteistyötä Baden Württembergissä

Kansainvälistymisprosessissa 90-luvulla Oulun ammattikorkeakoulu loi yhteistyösuhteita eurooppalaisiin korkeakouluihin. Nämä suhteet ovat kantaneet ja laajentuneet monien kumppanien kanssa vuosien saatossa. Sote yhteistyö Oulun ystävyysalueella Baden Württembergin alueen Duale Hochschule Baden Württemberg (DHBW) kanssa sai alkunsa vuonna 2013, kun Oamkin simulaatiokeskukseen oli tutustumassa ryhmä saksalaisia vieraita Stuttgartista. Tästä käynnistyi koulutus- ja kehittämissuhteistyö, jossa kohteena oli sairaanhoitajakoulutuksen bachelor-tason koulutus, oppimisympäristöt, moniammatillinen harjoittelu ja yhteisten verkkopohjaisten opintojen kehittäminen. Yhteistyö käynnistyi sekä DHBW Stuttgartin ja Heidenheimin kampusten kanssa. Molempien yksiköiden kanssa tehtiin myös ERASMUS yhteistyösopimukset.

Opettajavaihdolla tutustuttiin korkeakoulujen toimintaympäristöihin ja luotiin hyvät suhteet molempien korkeakoulujen yhteyshenkilöiden kanssa. Vierailujen aikana ja verkkopalaverissa ideoitiin koulutus- ja harjoitteluyhteistyötä. Opiskelijavaihdot käynnistyivät vähitellen. Saksalaisilla opiskelijoilla oli kuitenkin ongelmana sisällyttää tutkinto-ohjelmaansa Erasmus -ohjelmassa vaadittava 3 kuukauden minimipituinen vaihto tuen saamiseksi.

Yhteistyö on tuonut monenlaisia koulutuspilotteja sekä harjoittelussa että teoriaopetuksessa:

- Keväällä 2016 toteutettiin Reutlingenin opetussairaalassa moniammatillinen työpaja, joka sisälsi lääkäri- ja sairaanhoitajaopiskelijoiden yhden työvuoron mittaisen työpariharjoittelun teho- ja sydänosastoilla. Tuloksia esiteltiin ATBH -konferenssissa Oxfordissa syksyllä 2016. (Anne-Kathrin Cassier-Woidasky, Sabine Proksch, Piia Hyvämäki, Minna Vanhanen, Tiina Tervaskanto-Mäentausta. Interprofessional Education as a Means of Improving the Quality of Care in Germany – Learning from Finland).

- Keväällä 2017 Stuttgartissa pidettiin Public Health symposium, jossa opettajat molemmista maista esittelivät omien maiden kansanterveyskysymyksiä ja opiskelijat postereita omista kansanterveys - projekteistaan. Symposiumin esityksistä koottiin julkaisu [17].
- DHBW Heidenheimin kanssa järjestettiin toukokuussa 2018 viikon mittainen moniammatillinen Summer School – “Values and strategies for community health nursing – Inter-professional learning and collaborative practice”, johon osallistui saksalaisten kättilö- ja sairaanhoitajaopiskelijoiden lisäksi Oamkin vaihto-opiskelija.

Stuttgartin kampuksen ja Oamkin kanssa vaihto-ohjelman ja yhteisen opetuksen edelleen kehittämiseen saatiin kolmivuotinen projektirahoitus Baden-Württemberg Stiftungilta (2017-2022). Merkittävänä tuloksena käynnistettiin mm. yhteinen kerran vuodessa toteutettava kansanterveyden aihealueeseen liittyvä verkkopohjainen työpaja. Esimerkiksi tammikuussa 2021 aihe liittyi Covid pandemiaan [18]. Yhteisen opetuksen kehittämisestä ja tuloksista oli esitys myös EIPEN konferenssissa Antwerpenissa vuonna 2019.

Kansainvälistymisen näkökulmia tulevaisuuteen

Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälistyminen käynnistyi 90-luvulta lähtien määrätietoisesti ja rohkeasti. Suunnitelmissa huomioitiin kansalliset tavoitteet, mutta toiminta oli omaleimaista ja ennakkoluulotonta. Oulun kaupunki oli toiminnan alussa vahvana taustavaikuttajana ja kumppanina kansainvälisten kontaktien luomisessa.

Verkostoituminen käynnistyi keskeisten kontaktihenkilöiden avulla aluksi esimerkiksi Englannissa ja Saksassa. Opettaja- ja opiskelijavaihtojen lisäksi käynnistyi muun muassa yhteisiä tutkimusprojekteja. Holistic care -konferenssisarja laajensi kansainvälistä verkostoitumista sekä kokemusten ja osaamisen vastavuoroista jakamista. Oulun ammattikorkeakoulussa käynnistyi rohkeita pilotteja ja kokeiluja. Yksi merkittävimmistä oli Päivärinteen opetussairaalan perustaminen. Sairaala kävi arvioimassa English National Boardin kansainvälinen arviointiryhmä. Kaikki kokeilut, kuten Päivärinte eivät kuitenkaan onnistuneet odotetusti, mutta niistä opittiin.

Oulun ammattikorkeakoulun kehittämistyö herätti kiinnostusta kansallisesti ja kansainvälisesti. Se innosti lähtemään mukaan kansainvälisiin verkostoihin. Yksi keskeisin kehittämisaikana oli moniammatillisen koulutuksen kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla. Kansainvälinen verkostoituminen vauhditti 2000-luvulla kehittämään moniammatillista koulutusta. Yhteistyötä tehtiin myös monialaisesti yli sektori- ja koulutusalojen. Uudet oppimisympäristöt esim. simulaatioympäristöt mahdollistivat tiimiharjoittelun eri tutkinto-ohjelmien opiskelijoiden kanssa. Oulussa vahvistui myös yhteistyö yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kanssa tämän kehityksen seurauksena. Koulutusyhteistyömalli oli edelläkävijä valtakunnallisesti.

Kolmen vuosikymmenen kansainvälinen ja kansallisen yhteistyön tuloksena Oamk on Oulun kaupungin innovaatioallianssin (OIA) kumppani. Innovaatioallianssin yksi ekosysteemi on Oulu-Health, jonka kautta ammattikorkeakoulu on laajentanut myös verkostojaan (www ouluhealth.fi). Terveysalan koulutus on kiinteästi mukana esimerkiksi terveysteknologian ja uusien palvelumallien kehittämisprosesseissa [19]. Yhteistyö pohjoisten lähialueiden kanssa on lähentynyt. Kansainvälisessä yhteistyössä kehitetään yhteisiä muun muassa verkkopohjaisia koulutuksia ja monialaisia TKI-toiminnan integraatiota. Oulun monialainen ammattikorkeakoulu on edelleen edelläkävijänä mukana luomassa tulevaisuuden osaamista, koulutusta ja palveluita väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lähteet

- [1] Mäkelä R. 1998. Opissa ulkomailla. Teoksessa Pohjoinen strategia- ja taitopeli. Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992-1996. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Oulun kirjateollisuus Oy. 1998, 134.
- [2] Päätaalo M. 1998. Kansainvälistymisen prosessi ja verkostot. Aasiasta Afrikkaan, Euroopasta Amerikkaan. Teoksessa Pohjoinen strategia- ja taitopeli. Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992-1996. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Oulun kirjateollisuus Oy. 1998, 155.
- [3] Lampinen O, Savola M. 1995. Ammattikorkeakoulujen syntyvaiheet Suomessa. Teoksessa Lampinen Osmo (toim.) Ammattikorkeakoulut – vaihtoehto yliopistolle. Gaudeamus. Otatiето Oy. Tammer-Paino Oy. Tampere. 1995, 70.
- [4] Lämsä A. 1995. Ammattikorkeakouluunittelusta. Kirjassa Lämsä Annikki, Mäki Maire (toim.) Ammattikorkeakoulun arkea ja juhlaa. Oulun ammattikorkeakoulutoimintaan liittyviä puheita, esitelmiä ja artikkeleita v. 1988-1994 väliseltä ajalta. Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja. Puheenvuoroja 1. Oulu. 1995, 28.
- [5] Lämsä A. 1998. Finlandiatalon visioista Oulun seudun ammattikorkeakouluksi. Teoksessa Pohjoinen strategia- ja taitopeli. Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992-1996. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Oulun Kirjateollisuus Oy. 1998, 15.
- [6] Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun kansainvälistymissuunnitelma vuodelle 1995. Työryhmä Päätaalo Margit pj, Perttunen Allan, Rahikainen Hannu, Rovamo Antti, Wimmer Maarit. 1994.
- [7] Gough A-L. 1999. Kansainvälinen yhteistyö Coventry-Oulu. Teoksessa: Lämsä A, Päätaalo M, Hänninen L, Paasovaara M (Toim.). 1999. Vuosiin elämää ja turvallisuutta. Raportti vanhusten kaatumistapaturmien ennaltaehkäisyn tutkimus- ja kehittämishankkeesta. Osa 1: Hankeen kuvaus. Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. Oulun kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi. 1999,7-9.
- [8] Lauer V. 1998. Über den Entwicklung der Deutsch-Finnish Zusammenarbeit an den Fachhochstudien. Teoksessa Pohjoinen strategia- ja taitopeli. Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992-1996. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Oulun Kirjateollisuus Oy. 1998, 52
- [9] Huhtinen P. 2004. Suomalaisen ja kenialaisen terveystieteiden kulttuurin kohtaaminen Karibuni –projektissa. Kirjassa Terveystta ja hyvinvointia napapiiriltä päiväntasaajalle – Terveysthuoltoneuvos Annikki Lämsän juhlaKirja. Toim. Terttu Alatalonen, Leena Haaksiala, Sirkka-Liisa Halme, Kajjaleena Serlo ja Kari Virolainen. Kalevaprint Oy. Oulu. 2004, 135.
- [10] Tervaskanto-Mäentausta T. 2018. Interprofessional education during undergraduate medical and health care studies. University of Oulu Graduate School; University of Oulu, Faculty of Medicine; Center for Life Course Health Research. Acta Univ. Oul. D 1457, 2018.
- [11] Rajala R, Tervaskanto-Mäentausta T. (Eds.). (2012). Opitaan yhteistyötä yhdessä : INNOPI-hankkeen 2008 - 2012 loppuraportti. , In: ePooki - Oulun seudun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 12/2012, Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 2.7.2022. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-085-5>
- [12] Barr H. 2015. Interprofessional Education. The Genesis of a Global Movement. Hakupäivä 4.5.2022. <https://www.caipe.org/resources/publications/barr-h-2015-interprofessional-education-genesis-global-movement>
- [13] WHO. 2010. Framework for action on interprofessional education & collaborative practice. World Health organization. Hakupäivä 9.2.2022. <https://www.who.int/publications/i/item/framework-for-action-on-interprofessional-education-collaborative-practice>
- [14] Frenk J, Chen L, Bhutta ZA, Cohen J, Crisp N, Evans T, Fineberg H, Garcia P, Ke Y, Kelley P, Kistnasamy B. Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world. The lancet. 2010 Dec 4;376(9756):1923-58. Hakupäivä 4.5.2022. [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(10\)61854-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(10)61854-5/fulltext)

[15] WHO. 2013. Transforming and scaling up health professionals' education and training: World Health Organization guidelines. Hakupäivä 9.2.2022. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/93635/1/9789241506502_eng.pdf

[16] McFayden AK, Maclaren WK, Webster VS. The Interdisciplinary Education Perception Scale (IEPS): an alternative remodelled sub-scale structure and its reliability. *Journal of interprofessional care*. 2007 Jan 1;21(4):433-43.

[17] Tervaskanto-Mäentausta T. 2017. Evidence-based Health Promotion in Finland. Teoksessa Ebinger M. (toim.) Tagungsband. Public Health Symposium. Duale Hochschule Baden-Württemberg Stuttgart. Hakupäivä 5.6.2022. <https://docplayer.org/136831881-Tagungsband-public-health-symposium.html>

[18] Ebinger M, Jaki C, Tervaskanto-Mäentausta T. Virtuelle Lehre in Zeiten der SARS-CoV-2-Pandemie. Potential für innovative Ansätze in der interprofessionellen Lehre in Gesundheitsberufen. *Pädagogik der Gesundheitsberufe*. 2021;8(1):38-43.

[19] Tervaskanto-Mäentausta T. 2019. Vaikuttavaa moniammatillista terveystyön- ja hyvinvointialan koulutus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. Teoksessa M. Paldanius (toim.) Oulun alueen ja Pohjois-Suomen kehitystä tuetaan monipuolisella tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyöllä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 89. Hakupäivä 9.2.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019102534878>.

Haastattelut

Barr H. 2.12.2021. Sähköpostihaastattelu (Päätalo-Barr)

Gale L. 20.12.2021. Sähköpostihaastattelu (Päätalo-Gale)

Lämsä A. 11.1.2022. Puhelinhaastattelu ja sähköpostiliite. (Päätalo-Lämsä).

Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö röntgenhoitajakoulutuksessa

Oulun ammattikorkeakoulussa käynnistyi ensimmäisenä Suomessa röntgenhoitaja (amk) -koulutus Väliaikaisen ammattikorkeakoulun aloittaessa toimintansa 1992. Alkuaikoina opiskelijoita oli vuosittain alle kymmenen. Vakinaistamisen ja oman tutkinto-ohjelman myötä opiskelijamäärä on ollut 20-40 vuosittain alkavissa ryhmissä. Ensimmäiset röntgenhoitajat (amk) valmistuivat 1996. Viime vuosituhanen puolella kansainvälinen yhteistyö oli suhteellisen vähäistä, mutta tällä vuosikymmenellä opiskelija- ja opettajavaihto ja kansainvälisiin konferensseihin osallistuminen sekä kansainväliset projektit ovat arkipäivää.

Vaihto avartaa näkemyksiä

Opiskelijavaihdon mahdollistavat useat eri vaihto-ohjelmat. Oulun ammattikorkeakoulussa eli Oamkilla on vaihtosopimuksia eri puolille maailmaa ja myös röntgenhoitajaopiskelijat ovat voineet hyödyntää niitä. Kaukaisimmat vaihtokohteet ovat olleet Kiinassa Sanghaissa ja USA:ssa. Alkuaikoina Englanti oli opiskelijoiden suosiossa, mutta brexitillä on ollut vaikutuksensa vaihtoon lähdössä ja vaihtoon tulossa. Pohjoismaista Norjan Tromssan kanssa on ollut arvioni mukaan menestyksestä vaihtoa.

Nykyisin suosituimmat vaihtokohteet ovat Portugalissa Lissabonissa ja Italiassa Veronassa. Näistä tulee myös eniten röntgenhoitajaopiskelijoita Ouluun. Harvinaisempia vaihtokohteita on ollut mm. Itävallassa Wienissä, Latviassa Rigassa ja Venäjällä Pietarissa. Yleisimmin vaihto kestää kolme kuukautta ja siihen sisältyy sekä kliinistä harjoittelua että teoriaopintoja. Covid-19-pandemia on tuonut omat hankaluutensa opiskelijavaihtoon.

Vaihdossa olevilla kommunikointikieli on yleensä englanti. Ensimmäiset vaihto-opiskelijat tulivat Englannista 1990-luvulla. Alkuaikoina niin kliinisen harjoittelun ohjaajat, opettajat kuin opiskelijatkin arastelivat englannin puhumista, mutta nykyisin kaikki harjoittelun ohjaajat käyttävät englantia sujuvasti. Sama trendi on havaittavissa myös vaihtoon lähtevillä opiskelijoilla, jotka rohkeasti tekevät esittelynsä ja osallistuvat opetukseen ja kliiniseen työhön. Vaihdossa oleminen ei ole vain ammattiin opiskelua vaan siihen sisältyy myös vapaa-aikaan, kulttuuriin ja ihmisiin tutustumista. Vuosikymmenten aikana on rakkauskin "roihunnut" ja vaihtomatkalta löytynyt elämäkumppani.

Opettajista joku/jotkut ovat olleet kaksituhatta luvulla vuosittain viikon verran kerrallaan vaihdossa samoissa paikoissa kuin opiskelijatkin. Yhteistyötä on helpottanut paljon, kun opettajat tuntevat toisensa, tietävät harjoittelupaikan ja sen tarjoamat mahdollisuudet.

Röntgenhoitajia koulutetaan yleensä vain muutamassa oppilaitoksessa kussakin maassa, joten myös alamme opettajia on suhteellisen vähän. Yhteistyöhön saatiin hyvä alku HENRE -projektissa vuosituhanen alussa. Projektin päätyttyä kaivattiin jatkoa hyvin alkaneelle yhteistyölle. Hyvän yhteistyöalustan on tarjonnut 2008 perustettu European federation of Radiography Societies (EFRS, <https://www.ehrs.eu/news#new1024>), jonka Educational Wingissä on jäsenenä 63 oppilaitosta 25:stä Euroopan Unionin maasta. Oamk on ollut yksi perustajajäsenistä ja Educational Wingin management teamissä on ollut edustaja Oamkista kymmenen vuoden ajan. Opettajat tapaavat vuosittain Wienissä ECR:n (European congress of Radiology) yhteydessä ja osana tapaamista on myös opiskelijatapaaminen. Röntgenhoitajakoulutuksella on tätä kautta koko Euroopan kattava yhteistyöverkosto.

Kansainvälistä hankeyhteistyötä yhdessä opiskelijoiden kanssa

Tällä vuosituhannella ammattikorkeakouluissa hanketoiminta on saanut merkittävän aseman. Oamkin pienessä tutkinto-ohjelmassa pääosin neljän opettajan voimin hankerahoituksen hakeminen on haastavaa. Tästä huolimatta Radiografian ja sädehoidon tutkinto-ohjelmassa on 2003 vuodesta alkaen ollut koko ajan käynnissä jokin kansainvälinen hanke, joskus kaksikin samanaikaisesti (HENRE Higher Education Network for Radiographers in Europe 2003-2005 ^[1], HENRE Higher Education Network for Radiographers in Europe II 2005-2008 ^[2], Evidence-based quality in radiographic imaging 2008-2011 ^[3] Evidence based quality in dental imaging 2011-2014 ^[4] eBreast 2015-2018 ^[5], eBreast II 2019-2022 ^[6]).

Hankekumppaneita on ollut eri puolilta Eurooppaa: Tartu Health Care College, Helsinki Metropolia University of Applied Sciences, Finnish Centre for Radiation and Nuclear Safety, University of Applied Sciences and Arts Western Switzerland, Bergen University College, Oulu University of Applied Sciences, Lisbon Polytechnic Institute, Northern Ostrobothnia Hospital District, Helse Bergen University Hospital, Tartu University Hospital, Karolinska Institutet, Norwegian University of Science and Technology, Oslo Metropolitan University, University of Cumbria. Rahoittajina ovat olleet NordPlus, Erasmus+ ja European Commission.

HENRE ^[1] ja HENRE II ^[2] projekteissa kartoitettiin laajasti röntgenhoitajakoulutuksen tasoa ja laajuutta Euroopassa ja laadittiin Tuning Template, jonka tavoitteena oli harmonisoida röntgenhoitajakoulutusta Bolognan sopimuksen mukaisesti. Kuvantamisessa tekniikan kehitys on nopeaa, sillä ammattikorkeakoulun alkuaikoina kuvantamisessa oli pääosin käytössä analoginen röntgenfilmi. 1990-luvulla alkoi kuvantamisessa nopea digitalisoituminen ja sen vuoksi tarvittiin paljon lisä- ja täydennyskoulutusta niin opettajilta kuin kliinisessä työssä olevilta. Oppimateriaalia ei uusista kuvantamisen tai sädehoidon tekniikoista ollut saatavilla suomenkielisinä. Kaikki materiaali oli englanniksi. Se on osaltaan pakottanut ammattikunnan – ja röntgenhoitajaopiskelijat - lukemaan vieraskielistä materiaalia. Etenkin 2000-luvulla eri projekteissa on tuotettu opiskelumateriaalia ja uutta tietoa niin opiskelijoille kuin kliinisessä työssä oleville moniammatillisesti. Projekteissa toimijoina ovat olleet niin radiografia-alan opettajat, fyysikot ja radiologit kuin myös hammaslääkärit ja hoitotyön- ja kliinisen laboratoriotyön edustajat. Kaikissa projekteissa on ollut mukana myös opiskelijoita eri opintojaksojen tai opinnäytetöiden puitteissa saaden opintopisteitä. Kansainvälisesti tämä on koettu erittäin positiivisena ja opiskelijat ovat saaneet paljon kiitosta ja näkyvyyttä.

Kansainväliset konferenssit

Kansainväliset konferenssit ovat tärkeä foorumi ylläpitää ajantasalla omaa tietämystä alan tulevaisuudesta kehityksestä ja uutuuksista. Kongressien yhteydessä on yleensä laitenäyttely, jossa esitellään alan uutuuudet. Samalla voi luoda kontakteja niin kotimaisiin kuin kansainvälisiin laiteedustajiin ja saada materiaalia oman opetuksen päivittämiseen. Yksi hyvä esimerkki on reaaliaikainen säteilyannosmittari, joka saatiin Oamkille käyttöön erään konferenssin tapaamisen jälkeen. Yhteistyö on kestänyt toistakymmentä vuotta ja on tuonut paljon säästöä ja antanut paljon säteilysuojelun opetuksessa etenkin leikkaussalihenkilöstön täydennyskoulutuksessa.

Radiografian opettajat ovat osallistuneet esimerkiksi ISRRT:n (International Conference of radiographers and radiology technicians) konferensseihin silloin, kun ne ovat olleet Euroopassa. Vuonna 2014 ISRRT:n konferenssi oli Helsingissä. Oamkin opettajilla ja Oamkista valmistuneilla röntgenhoitajilla oli siellä parikymmentä suullista esitystä ja muutama posterit. ESTRO:n (The European Society for Radiotherapy and Oncology) ja ECR:n (European Congress of Radiology) kongressit ovat alamme suurimpia vuosittaisia tapahtumia. Muita kansainvälisiä foorumeita on ollut esimerkiksi NipNet, Nordic conference of Radiology ja Röntgenveckan. Yleensä osallistuminen on edellyttänyt joko suullista esitystä tai posteria.

ECR:ssä on vuodesta 1999 alkaen ollut ainakin 34 oamkilaisen eposteria ja saman verran suullisia esityksiä. Myös puheenjohtajana, esitysten arvioijana ja ohjelmatoimikunnassa on ollut opettaja

Oamkista. ECR:ssä on vuodesta 2008 alkaen ollut vuosittain 1-17 opiskelijaa osana vaihtoehtoisia opintoja. Opiskelijat ovat tehneet 3-4 hengen ryhmissä suunnitelman tutkimuksesta, keränneet ja analysoineet aineiston sekä tulosten pohjalta kirjoittaneet abstraktin ja laittaneet sen ECR:n ohjelmatoimikunnalle. Ainakin yksi abstrakti on hyväksytty joka vuosi joko eposteriksi tai suulliseksi esitykseksi. Matkakulut ja osallistumismaksut opiskelijat ovat kattaneet itse sponsoreiden avulla ja osaksi itse. Ylpeänä voidaan todeta, että Suomesta ei juurikaan ole muista kouluista opiskelijoita ollut ECR:ssä. Paljon mukavia muistoja liittyy näihin matkoihin. Mieluista on ollut huomata myös se, että opiskelijana osallistuneet ovat rohkeasti lähettäneet myös valmistuttuaankin abstrakteja, esittäneet tai ainakin osallistuneet kongressiin rohkeasti. Kongressin aikana opiskelijat ovat luo- neet omia verkostojaan muihin opiskelijoihin eri puolilta maailmaa, kuvantamisen ammattilaisiin ja laitevalmistajien edustajiin.

Julkaisut osana kansainvälistä yhteistyötä

Ammattikorkeakoulussa tutkimuksellinen ote on ollut alusta alkaen opiskelun lähtökohta. Tutkimuk- sellinen ote näkyy luotettavan ja tuoreen tiedon käyttämisellä oppimisessa ja opetuksessa. Tätä on helpottanut ammattikorkeakoulun historian aikana tapahtunut digitalisaatio: lehdet ja suuri osa kirjoistakin ovat sähköisessä muodossa ja kirjastoilla on hyvä ammattilehtien tarjonta. Suojatun yh- teyden kautta opiskelija pääsee milloin vain hyödyntämään niitä. Myös ns. open access -julkaisujen määrä lisääntyy koko ajan, joten uutta, ajantasaista tietoa on runsaasti saatavilla.

Ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön laajuus on 15 opintopistettä, joten se mahdollistaa aineiston laajemman keräämisen ja käsittelyn tai tuotteen valmistamisen. Myös muiden opinto- jaksojen yhteydessä voidaan tehdä tutkimusta, luoda uutta tai laajentaa tietopohjaa vaikkapa yh- teiskirjoittamisella. Kaikki opinnäytetyöt on Theseus -tietokannassa ja niissä on englanninkielinen abstrakti. Hankkeiden yhteydessä opiskelijat ja opettajat toimivat yhdessä, joten myös yhdessä kirjoittaminen on luonnollinen osa kehittämistä. Ammattikorkeakoulun alkuaikoina kirjoitettiin pää- sääntöisesti kotimaisiin julkaisuihin, mutta 2000-luvulla yhä enemmän kansainvälisiin julkaisuihin. Juuli-julkaisuportaali (2011 vuodesta alkaen) on Oamkin radiografian ja sädehoidon opettajilla yli 300 julkaisua, joista yli 30 on vertaisarvioituja ja noin 40 englannin kielistä. Ennen Juuli-portaa- liin siirtymistä julkaisuja lienee lähes saman verran 1990-luvun alkupuolelta alkaen. Perustellusti voidaan sanoa, että pieni, neljän opettajan tiimi on vaikuttanut kuvantamisen ja sädehoidon kehit- tämiseen ja kehittymiseen niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Lähdeluettelo

[1] HENRE (2003-2005) Hakupäivä 5.5.2022. http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/Summary_of_outcomes_TN/Tuning_template_for_Radiography_in_Europe.pdf

[2] Harris P, Vinorum A, Henner A, Punys V, Bezzina P. Final report of HENRE II 2005-2008. Hakupäivä 5.5.2022. <http://insight.cumbria.ac.uk/id/eprint/3950/1/HENRE-final-report-2005-2008.pdf>

[3] Evidence-based quality in radiographic imaging. (2008-2011) <https://www.metropolia.fi/en/rdi/rdi-projects/evidence-based-quality-in-radiographic-imaging>

[4] Evidence based quality in dental imaging. (2011-2014) Metsälä E, Henner A, Ekholm M. Quality assurance in digital dental imaging: a systematic review. Acta Odontologica Scandinavica. 2014 Jul 1;72(5):362-71. Hakupäivä 5.5.2022. https://www.researchgate.net/publication/280040731_Quality_assurance_in_dental_digital_imaging_e-learning_for_health_care_staff

[5] eBreast (2015-2018). Hakupäivä 5.5.2022. <https://ebreastproject.weebly.com/>

[6] eBraest II (2019-2022). Hakupäivä 5.5.2022. <https://www.ebreast2.com/>

Artikkelin tiedot perustuu paljolti yliopettaja (emerita) Anja Hennerin omiin muistiinpanoihin. Hakupäivä 5.5.2022. <https://www.anjahenner.fi/#contact>

Aitoja kokemuksia ja veikeitä sattumuksia Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisessä projektitoiminnassa

Ammattikorkeakoulujen syntymisen kautta kansainvälisyys (kv) tuli yhdeksi arvoksi ja tuloksellisuuden mittariksi. Tässä artikkelissa luodaan katsaus kansainvälisyyden ilmeneeseen Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-projektien avulla. Katsaus ei sisällä henkilövaihtoihin (opiskelijat, opettajat, tukihenkilöstö) liittyviä toimintoja. Näkökulma aiheeseen on ensisijaisesti projektitoimijan (projektipääällikkö, projektisuunnittelija, sisältöasiantuntija) inhimillinen näkökulma hankkeissa mukana olleiden kokemana ja kertomana. Artikkelit ei sisällä katsausta eikä tilastotietoa kv-projektitoimintaan kokonaisuutena.

Liittyminen Euroopan unioniin – tilaus ja rahoitusmahdollisuus kansainvälisten t&k-projektien hankintaan

Ammattikorkeakoulujen syntymisen ja Suomen liittymisen Euroopan unioniin vuonna 1995 myötä kansainvälisyys nousi tärkeäksi arvoksi ja myöhemmin laatukriteeriksi toimintarahoituksen myöntämisessä. Kaikilla maamme sen aikaisella 28 ammattikorkeakoululla oli kansainvälisyyspääalliköt, jotka loivat toimintaverkostojaan pääosin Euroopassa, mutta myös muilla mantereilla. Kansainvälistämisen alkuvaiheissa opiskelija-, opettaja- ja henkilökuntavaihdot olivat pääroolissa. Pian havaittiin myös tutkimus- ja kehitystoiminnan (t&k) mukanaan tuomat kansainvälistymisen mahdollisuudet. Siinä ratkaisevan suurta roolia kantoivat Euroopan unionin (EU) erilaiset rahoitusinstrumentit.

Suurin EU:n t&k-ohjelma oli 1990-luvulla 4. tutkimuksen ja kehittämisen puiteohjelma (lyhenne 4FP), jonka budjetti oli 13,2 miljardia euroa (1994–1998). Myöhemmin tulivat viides (5FP 1998–2002), kuudes (6FP 2002–2006) ja seitsemäs puiteohjelma (7FP 2006–2013), joiden jälkeen kahdeksas puiteohjelma ristittiin Horizon H2020 -ohjelmaksi ^[1]. Se oli resurssiltaan (71 miljardia euroa) maailman suurin t&k-ohjelma. Parhaillaan 2021–2027 menossa on Horizon Europe ^[2] (budjetti 2021–2027 95,5 miljardia euroa!), jolla Euroopan toivotaan pysyvän tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-toiminnassa maailman kärkipäässä USA:n ja Kaukoidän valtioiden puristuksessa.

Hakemuksen kirjoittaminen kyseisiin puiteohjelmiin tai EU:n alueellisiin kehitysohjelmiin oli ja on edelleen hyvin haastava, isotoinen ja aikaa vievä. Hakemuksista 3–35 % saa rahoituksen, joten ammattikorkeakoulut palkkasivat t&k-henkilöstöä valmistelemaan ja kirjoittamaan korkeatasoisia hakemuksia, joilla rahoitusta saataisiin. Oamk on koko historiansa aikana osallistunut yli 200 kansainväliseen projektiin, joista valtaosan päärahoittajana on ollut EU.

Alueellisia niin sanotuista rajan ylittävistä EU-ohjelmista käytetyimmät ovat olleet Interreg Pohjoinen ohjelma (Interreg Nord), Pohjoisen periferian ja arktisuuden ohjelma (Interreg Northern Peripheral and Arctic, NPA) ja Itämeren ohjelma (Interreg Baltic Sea Region, BSR). Kansallista EU-kehitysrahaa jakavat muun muassa Business Finland (ent. Tekes), Pohjois-Pohjanmaan liitto, ELY-keskus ja Maaseutukeskus, jotka myöskin ovat merkittäviä tukijoita Suomen alueellisessä kehittämistoiminnassa.

Miksi kansainväliset t&k-hankkeet kiinnostavat henkilöstöä?

Tyypillinen kansainvälinen EU-projekti toimii siten, että siinä on mukana 3–15 organisaatiota 3–8 eri maasta. Projektipäällikkö tulee usein t&k-organisaatiosta ja asiantuntijoina ovat kyseisen substanssi-alueen opettajia tai laboratoriohenkilöstöä. Työ on jaettu 3–8 työpakettiin, joissa kussakin on erilaisia kehitystarpeita. Myös opiskelijoilla on mahdollisuus tehdä esimerkiksi opinnäytetyö tai hankkia työkokemusta kesä- tai projektityönä kansainvälisessä toimintaympäristössä.

Eräs kokenut t&k-hanketoimija kuvaa syitä olla mukana kv-projekteissa näin:

Opettajan työ toistuu vuosittain liki samantyyppisenä, joten siinä uhkaa urautuminen samoihin kuvioihin. Siihen erittäin sopivaa vaihtelua tuo mukanaolo hankkeissa, ja mieluusti kansainvälisissä, joissa saa paremmin haastaa itseään ja osaamistaan. Projektikokouksissa voi keskustella muiden maiden kollegoiden kanssa, aistia trendejä ja polttavia aiheita omalla substanssialueella.

Rakennustekniikan lehtori kuvaa kokemuksiaan seuraavasti:

Alussa jännitti oman osaamisen vertailu ulkomaalaisiin professoreihin. Mutta muutamana reissun jälkeen projektikokouksia suorastaan odotti, kun sai vapaasti vaihtaa mielipiteitä saman alan asiantuntijoiden kanssa, kuuli mielipiteitä ajankohtaisista aiheista ja uusista tuulista. Se aluksi hieman peloittava mittatikka omasta ammatitaidostaan olikin kuin palkinto: meidän tietämyksemme ja osaamisemme kestää vertailun ja on jopa paremmin ajantasaista kuin useissa Euroopan maissa.

Oamkin kv-projekteissa siis käytettiin opetushenkilöstöä, päinvastoin kuin muutamissa muissa ammattikorkeakouluissa, joissa projektihenkilöstö ei osallistu opetukseen ja koulutukseen. Oamkin malli takaa paremman vaikuttavuuden, koska iso joukko opettajia ja opiskelijoita saa kansainvälistä projektikokemusta, ja näin tietämys leviää laajalle alueelle.

Kansainvälisten t&k-projektien hyödyt ja lisäarvo

Työskentely kv-hankkeissa auttaa luomaan hyvän suhdeverkoston sekä henkilökohtaisella että organisaatioiden tasolla. Jotkut henkilösuhteet ovat jatkuneet hankkeiden jälkeenkin ja poikineet hienoja elämänmittaisia ihmissuhteita ja tuttavuuksia. Oma aktivoituminen ja osaamisen haastaminen luo ja tukee elinikäistä oppimista ja ehkäisee työssä urautumista korvaten työelämäjaksoja, koska myös yrityksiä on mukana hankkeissa.

Hankkeissa tuotetaan muun muassa tieteellisiä dokumentteja, oppaita ja videoita, joita soveltuvin osin voidaan käyttää oppimateriaaleina. Opiskelijoille hankkeet antoivat loistavia opinnäytetyön aiheita. Esimerkkinä kolmivuotisessa Nord-hankkeessa IEEB (Increasing Energy Efficiency in Buildings) tehtiin 28 opinnäytetyötä, joista Oamkin opiskelijat tekivät 18. Projektirahoilla saatiin muun muassa uusia ohjelmistotyökaluja pilotoitua ja otettua käyttöön normaalia aiemmin.

Nykyisin t&k-hankkeissa pyritään parantamaan jonkun asian, käytännön, menetelmän tai järjestelmän tehokkuutta tai luomaan uusi tapa asian hoitamiseksi nopeammin, paremmin tai pienimmin kustannuksin. Välineenä edellä mainittuihin kehitystoimiin on useimmiten tietotekniikka tai esimerkiksi mobiilisti välitetty tieto, kuva tai video. Täten hanketyö edellyttää monialaista ammatillista osaamista, joka synnyttää poikkitieteellistä yhteistyötä osastojen ja eri alojen asiantuntijoiden välillä.

Maailmalla sattuu ja tapahtuu

Aina roiskuu, kun rapataan. Projekteissa erilaiset kulttuurit kohtaavat ja tilanteet voivat olla humoristisia tai vähintäänkin mieleen jääviä. Esimerkiksi koulutusosaamisen vientiprojektissa Arabimiraattikuntiin (aiheena muun muassa rakennusten 3D-tulostaminen) ^[3] työmaavierailut tehtiin asianmukaiset turvavarusteet, kuten kypärä ja huomioliivit päällä +45 asteen helteessä, joten seuraavana päivänä osa Oamkin joukosta eksyi puolivahingossa naapuriliopistolle. Ja kun vierailu meni vapun yli, niin suomipoikapa muovasi innovatiivisesti hienoja tekkari- ja ylioppilaslakkeja arabipähineistä.

Pikanttina yksityiskohtana Oamkin ensimmäisessä isohkossa (30 miljoonaa markkaa) t&k-projektissa RUBIS ^[4] 2000-luvun taitteessa suomalaisten kommunikointi keskenään meluisassa parinkymmenen hengen illallispöydässä päästä päähän tapahtui mobiilisti, jota erikoisuutta ranskalaiset ja saksalaiset partnerit kummeksuivat opetellessaan käyttämään ensimmäisiä kännyköitään.

Grönlannissa vierailulla energiakulutuksen ja hiilijalanjäljen pienentämiseen tähänneessä e-Lighthouse-projektissa, irlantilaiset projektiystävämme keksivät innovatiivisen yöpymispaikan – hississä ^[5] ^[6]. Toki raskaan työpäivän päätteeksi suoritettu onnistunut illallinen vaati ylimääräistä liikuntaa, kuten tankotanssia, ripaskaa ja kädenvääntöä suomalaisten näyttäessä mallia. Oulun projektikokouksessa veimme vieraamme Nallikarin ulkoilmapaljuun, jossa maaliskuun kipakassa pakkasillalla tähtitaivaan alla laulettiin spontaanisti porukalla ja suurella tunteella skotti-, irkku- ja muita kansallislauluja – elämä näytti niitä parhaita puoliaan.

Skotlannissa isännät käyttivät meitä Ylämaan viskitislaamalla ja sen jälkeen onnistuimme jopa näkemään vilauksen Loch Nessin hirviöstä :). Toisinaan aikataulut tuppasivat olemaan liian ahtaita. Oululaisten kansanedustajien isännöimässä seminaarissa Oulun Rakennusvalvonnan laatupäällikkö Markku Hienosen esitys oli hieno ja kiinnostava herättäen paljon kysymyksiä. Projektipäällikkönä jouduin häntä huomauttamaan että ”esityskalvosetistäsi on nyt käyty läpi 18, mutta jäljellä on vielä 215 kalvoa – ja aikaa jäljellä 2 minuuttia”.

EU Pohjoinen-ohjelman vuosien 2007–2013 jakson parhaan projektin palkinnon saaneessa IEEB-hankkeessa ^[7] Oamkin rakennusosaston mitta-asiantuntijat tiiveysmittasivat pohjoisruotsalaisen yliopiston apulaisrehtorin omakotitalon. Kun mittaustulosten perusteella edessä olisi ollut isohko remontti, niin rehtoripa pyysi asianosaisia olemaan kertomatta tuloksista kenellekään – ettei vaimo vaan ryhdy vaatimaan talon korjaamista.

Alkuvaiheessa pohjoismaisia hankkeita me projektijohtajina olimme huolissaan kulttuurien törmäyksestä eli suomalaisen ”Management by perkele” -johtamistyylin sopivuutta ruotsalaiseen alati jatkuvaan diskuteerausikäntöön. Hyvinhän se lopulta meni, kuten edellä mainittu palkinto asian todisti.

Kansainväliset projektikokemukset pähkinänkuoressa

Vaikkakin ammattikorkeakoulujen alkuvaiheessa 1990-luvulla tutkimus- ja kehitystyötä kaikki eivät arvostaneet opetustyön tasolle, osallistumiset kansainväliseen yhteistyöhön ja -projekteihin todistivat sen hyödyn ja lisäarvon myös opetustyön toteuttamisessa. Myöhemmin 2010-luvulla taloudellisesti tiukkoina aikoina ulkoisella projektirahoituksen avustuksella saatiin osaavaa opettajia ja ammattihenkilöstöä pidettyä talossa. Hankkeissa toimineille kansainvälisyys toi piristystä arkeen ja toimi useille henkireikänä vaativassa opetustyössä.

Lähteet

- [1] Wikipedia. EU:n puiteohjelmat tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen. Hakupäivä 17.1.2022. https://en.wikipedia.org/wiki/Framework_Programmes_for_Research_and_Technological_Development
- [2] Horizon Europe. www-sivut. Hakupäivä 17.1.2022. https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en
- [3] Zawya. 2018. Sharjah Research and Technology Innovation Park and Finland's Oulu University of Applied Sciences partner to explore potential of 3D printing across the Middle East's thriving construction segment. Press Release 3.3.2018. Hakupäivä 17.1.2022. https://www.zawya.com/uae/en/press-releases/story/Sharjah_Research_and_Technology_Innovation_Park_and_Finlands_Oulu_University_of_Applied_Sciences_partner_to_explore_potential_of_3D_printing_across_the_Middle_Easts_thriving_construction_segment-ZAWYA20180303093652/
- [5] e-Lighthouse. Northern Periphery and Arctic Programme. Hakupäivä 17.1.2022. <https://e-lighthouse.interreg-npa.eu/>
- [6] e-Lighthouse. Projektin www-sivut. Hakupäivä 17.1.2022. <http://www.elighthouse.eu/>
- [7] Increasing Energy Efficiency in Buildings (IEEB) – prestudy. EU-rahoitushankkeiden 2000–2020 tietokanta. Hakupäivä 17.1.2022. <https://keep.eu/projects/1934/Increasing-Energy-Efficiency-EN/>
- [8] Matalaenergiatalojen toimivuudesta uutta tietoa. 2013. ePress. Hakupäivä 17.1.2022. <https://www.epressi.com/tiedotteet/energia/matalaenergiatalojen-toimivuudesta-uutta-tietoa.html>

yrittäjyys

MONIALAISUUS

elinkeinoelämä

UUSIUTUMINEN

kumppanuus

yhteistyö

ALUEKEHITYS

UUSIUTUMINEN

työelämäyhteys

liiketalous

**YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN JA TYÖELÄMÄN YHTEYDET
OSANA KORKEAKOULUTASOISTA KOULUTUSTA**

yhteistyö

ALUEKEHITYS

UUSIUTUMINEN

elinkeinoelämä

työelämäyhteys

MONIALAISUUS

yhteistyö

liiketalous

yrittäjyys

kumppanuus

Yhdessä ote on vahvin

Tuntuu hurjalta, että yrityksellä on tuotteet kunnossa, asiakkaita jonossa ja tekijöitä ei löydy tekemään työtä. Jos kaikista alueemme yrittäjistä 27 prosenttia näkee oppilaitosten kanssa tehtävän yhteistyön tehokkaimpana keinona saada osaavaa työvoimaa, tarkoittaa tämä meidän alueellamme 4 500 yritystä. Koska vaikuttaminen ja sitoutuminen yhteistyöhön nähtiin yrittäjäjärjestössä erittäin tärkeänä, esitimme vielä yhtiöittämisvaiheessa, että Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät ovat halukkaita tulemaan ammattikorkeakouluun osakkaiksi.

Ilman osaamista ja sen kehittämistä yrityksemme eivät pärjää. On oikeastaan ihan sama, mitkä ovat yksittäisen yrityksen tai yrittäjän kasvutavoitteet, kaikki yritysten toiminta pohjaa kuitenkin osaamiseen. Osaamisen kehittäminen ja ylläpitäminen pitää olla jatkuvaa yrityksissä. Siksi Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjille on sekä oman oppilaitosyhteistyön että suoraan yritysten ja oppilaitosten välisen työelämäyhteistyön kehittäminen strateginen painopiste.

Oulun ammattikorkeakoulu on ollut meille luonteva ja tärkeä kumppani koko olemassaolonsa ajan. Alkuvuosien merkittäviä yhteistyön hedelmiä oli ennakoititutkimusten tekeminen. Yrittäjäjärjestön organisoiman kyselyn avulla voitiin ammattikorkeakoulussa suunnitella koulutuksen kehittämistä. Yhteistyö laajeni ja syventyi, kun pääsimme ammattikorkeakoulun hallitukseen mukaan. Tämä vastuu jatkui siihen asti, että ammattikorkeakoulu päätettiin yhtiöittää.

Koska vaikuttaminen ja sitoutuminen yhteistyöhön nähtiin yrittäjäjärjestössä erittäin tärkeänä, esitimme vielä yhtiöittämisvaiheessa, että Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät on halukas tulemaan ammattikorkeakouluun osakkaiksi. Tämä oli historiallinen päätös omassa järjestössämme. Osakkuus ei toteutunut, mutta osakkuuden harkitseminen ja siihen sitoutuminen olivat kuitenkin varmasti koko alueelle selkeä signaali, kuinka tärkeänä näemme oppilaitosyhteistyön.

Tänä päivänä tekeminen on aktiivista ja säännöllistä, ja mikä parasta, se on myös valtakunnallisestikin ainutlaatuisella tavalla sopimus pohjaista. Nykyään Oulun ammattikorkeakoulu ja Oulun yliopisto ovat meidän pääyhteistyökumppaneitamme. Kumppanuus sitoo meidät tiiviimmin edistämään yrittäjyyttä yhdessä.

Yhteistyötä laajennettava ja syvennettävä

Haasteita yrittäjäkentässä riittää. Tällä hetkellä puute osaavasta työvoimasta on liian monelle yritykselle selkeä kasvun este. Tuntuu hurjalta, että yrityksellä on tuotteet kunnossa, asiakkaita jonossa ja tekijöitä ei löydy tekemään työtä. Keinoja edesauttaa osaavan työvoiman saamista on paljon. Kaikkein me emme alueella voi vaikuttaa, mutta selkeitä tekemisen paikkoja on.

Viimeisimmässä pk-yritysbarometrissä tärkeimmäksi keinoksi turvata työvoiman saantia yrittäjät ilmoittivat halun panostaa henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Työntekijöiden ja yrittäjien osaamisen täydentämiseen tarvitaan nopeaa ja täsmällistä sekä kustannustehokasta koulutusta. Tarjonnan pitää vastata yrityksen tarpeita. Toisaalta mielenkiintoinen havainto saatiin omasta Kasvun suunta -kyselystämme tammikuussa 2022. Kyselyn mukaan tehokkain tapa palkata uusia työntekijöitä on hyödyntää omia verkostoja. mutta selkänä kakkosena tulivatkin oppilaitokset. Kyselyn mukaan toiseksi tehokkain tapa palkata uusi työntekijä on tehdä yhteistyötä oppilaitoksen kanssa.

Tässä onkin meidän seuraava kehittämisen paikka. Me teemme jo keskenämme hyvää yhteistyötä, mutta korkeakoulun kannattaa panostaa erityisesti yrityskohtaisen yhteistyön laajentamiseen ja syventämiseen. Havainnollistan hieman kyselymme tulosta: Jos kaikista alueemme yrittä-

jistä 27 prosenttia näkee oppilaitosten kanssa tehtävän yhteistyön tehokkaimpana keinona saada osaavaa työvoimaa, tarkoittaa tämä meidän alueellamme 4 500 yritystä. Vaikka yrityskontakteja on ammattikorkeakoululla paljon, potentiaalisia kumppaneita on mahdollisuus saada vielä enemmän. Meidän kannattaa ehdottomasti tehdä asioita, jotka yritykset kokevat tehokkaaksi tavaksi ratkaista ongelmia.

Unohtaa ei voi myös koulutuksen järjestäjien ja kehittäjien välistä alueellista yhteistyötä. Tarvitsemme alueellemme elinkeinoelämän tarpeisiin ja toimintaympäristön vahvuuksiin perustavan ekosysteemin, joka helpottaa yritysten toimintaa tarjoamalla joustavasti sekä koulutusta että helpoa kumppanuutta tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Alueen koko työvoimapotentiaali on saatava käyttöön. Samoin oppilaitosten kanavat tarjota kansainvälistä työvoimaa ovat tärkeitä.

Oulun ammattikorkeakoulu itsessään on alueellinen vetovoimatekijä, mutta hyvä ja hedelmällinen yhteistyö alueellamme parantavat yritysten mahdollisuuksia investoida, innovoida ja kasvaa. Yhteistyö on aina mahdollisuus. Vuonna 2012 Oulussa järjestettyjen Yrittäjäpäivien slogania lainatakseni ”Yhdessä ote on vahvin”.

Yrittäjyyden kehittäminen Oulun ammattikorkeakoulussa – systemaattista uusiutumista alueen parhaaksi

Oulun ammattikorkeakoulussa yrittäjyys ja uusi liiketoiminta ovat olleet keskeisiä kehittämiskokonaisuuksia 1990-luvulta alkaen. Toimintojen kehittämisessä on nojaututtu tutkittuun tietoon sekä jatkuvasti syventyvään ymmärrykseen yrittäjyydestä ja sen oppimisesta. Vahvan sisäisen panostuksen myötä Oulun ammattikorkeakoulu on saanut keskeisen roolin alueellisissa yritystoiminnan kehittämisverkostoissa.

Yrittäjyyden edistämisen ymmärretään kehittävän yhteiskuntaa, sen uudistumista ja erityisesti elinkeinoelämän elinvoimaisuutta sekä uusien innovaatioiden syntymistä ^[1]. Yrittäjyyden kehittämiseen on panostettu erityisesti talouden matalasuhdanteiden aikana. Yrittäjyydelle on asetettu viime vuosikymmeninä monia merkityksiä ja määritelmiä.

Puhakka ^[2] määrittelee yrittäjyyden prosessiksi luoda uutta liiketoimintaa, jossa liiketoimintamahdollisuus tunnustetaan ja muunnetaan sellaiseen muotoon, joka tuottaa taloudellista arvoa käyttämällä omia ja muiden resursseja sekä henkilökohtaisia suhteita. Yrittäjyys on aina vahvasti sidoksissa ympäristöön. Yrittäjyys onkin kontekstuaalinen ilmiö, joka ankuroituu toimintaympäristön muutokseen, innovaatioihin, inhimilliseen toimintaan ja tulevaisuussuuntautuneisuuteen ^[3]. Tässä artikkelissa yrittäjyys määritellään toimintaprosessina luoda uutta liiketoimintaa, joka tuottaa taloudellista lisäarvoa sekä yksilöille että yhteiskunnalle.

Yrittäjyysprosessin kuvauksissa käytetään usein liiketoimintamahdollisuuden käsitettä. Liiketoimintamahdollisuus koostuu ideasta tai keksinnöstä ja käsityksestä niistä myönteisistä tekijöistä, jotka johtavat tavoitteiden saavuttamiseen sekä toiminnasta, joka toteuttaa nuo tavoitteet ^[4]. Puhakka ^[2] näkee älyllisen pääoman (esim. toimialatuntemus, muodollinen tietämys, johtamiskokemus, motivaatio ja luovuus), sosiaalisen pääoman (esim. sosiaaliset suhteet ja verkostot) sekä ympäristön muutoksen, liiketoimintamahdollisuuden tunnistavan yrittäjämäisen käyttäytymisen keskeisinä liiketoimintamahdollisuuden tunnistamisen elementteinä.

Yrittäjyyskeskustelussa painopiste on siirtynyt viime vuosikymmeninä prosessiin luoda uutta liiketoimintaa ^[5] ^[6] ^[7] ^[8]. Yrittäjyysprosessi on tällöin toimintaprosessi, joka kehittyy jäsentymättömästä ideasta liiketoimintamahdollisuuden havaitsemisen ja hyödyntämisen kautta uudeksi liiketoiminnaksi ^[9] ^[3].

Yrittäjyysprosessissa alkuvaiheen jäsentymätöntä liikeideaa rakennetaan, rikastetaan ja arvioidaan hyödyntämällä hankittuja tietoja, hyödyntäen samalla omaa osaamista ja sosiaalisia verkostoja. Toiminnallisessa prosessissa liiketoimintaaideaa rikastetaan, rakennetaan ja arvioidaan hankkimalla tulevaisuuteen suuntautuvaa tietoa muuttuvasta toimintaympäristöstä, toimialasta ja idean mahdollisuuksista markkinoilla. Toiminnan välineinä voivat olla erilaiset käsitteet, mallit, liiketoimintasuunnitelmat, tavoitteet sekä sosiaaliset dialogit. Prosessissa jäsentymätön idea kehittyy liiketoimintamahdollisuudeksi, jonka yrittäjä(t) realisoi ja organisoii uudeksi liiketoiminnaksi yrittäjämäisen käyttäytymisen avulla ^[10].

Yrittäjyyskoulutuksessa ratkaisujen tulisi olla yhdensuuntaisia yrittäjyyden määritelmän kanssa. Yrittäjyyskoulutuksen tavoitteet ovat historiallisesti siirtyneet yrittäjyyteen liittyvien irrallisten tietojen, proseduurien oppimisesta toiminnallisiin tavoitteisiin. Yrittäjyys kiinnittyy toimintana uuden tuottamiseen ^[5]. Tästä seuraa, että yrittäjyyskoulutuksen kohteena tulisi olla toiminnallinen

oppimiskokonaisuus, jonka tuotoksena syntyy uusi toiminto tai toiminta. Liiketoimintamahdollisuuden ja yrittäjyysprosessiin liittyvä inhimillinen toiminta on noussut merkittäväksi lähtökohdaksi yrittäjyyskoulutuksessa. Perinteistä kouluoppimista on leimannut oppimisen eristyisyys koulun ulkopuolisesta toimintaympäristöstä ^[11] ^[12]. Millä tavoin sitten yrittäjyuden oppiminen voidaan kytkeä toimintaympäristön ja yhteiskunnan muutokseen? Miten yhdistää oppiminen yhteiskunnalliseen kehitykseen? Epäilemättä opiskelijoiden oppimistoiminnan tulee verkostoitua vahvasti opittavan kohdetoiminnan edustajiin ja asiantuntijoihin muodostamalla oppimisen verkkoja koulun ulkopuoliseen toimintaympäristöön ja asiantuntijoihin ^[12] ^[13]. Tämä edellyttää muutoksia pedagogisissa ratkaisuissa ja oppimismenetelmissä.

Mitä vaatimuksia yrittäjyyskoulutukselle on asetettava, jotta se tuottaa yrittäjyuden määrittelyn kanssa yhdensuuntaista oppimista? Uutta liiketoimintaa luoville oppimiskokonaisuuksille on tyypillistä holistinen luonne, ympäristön ja muutosten tutkiminen sekä tulkinta ja teoreettisten käsitteiden käyttö oppimisessa ^[14]. Yrittäjyyskoulutuksen tutkimuksessa on havaittu, että yrittäjyyskoulutuksen tulisi irrottautua luokahuoneeseen rajoittuvasta pedagogiikasta ^[15]. Opetuksen tulisi tällöin irrottautua perinteistä kouluoppimista ^[11] ylläpitävistä opettaja-, oppiaine-, oppitunti-, luokahuone- ja oppikirja-keskeisyydestä muodostamalla oppimisen verkkoja koulun ulkoiseen toimintaympäristöön.

Yrittäjyuden oppiminen edellyttää muutoksia käytettäviin oppimismenetelmiin. Yrittäjyyskoulutuksen menetelmissä tulisi korostaa opiskelijan aktiivista ja itseohjautuvaa roolia ^[16], opiskelijan mukaan ottamista oppimisen suunnitteluun ^[17], oppimisen sosiaalisen ulottuvuuden ja verkostoitumisen vahvistamista ^[18] ja irrottautumista perinteisistä pedagogisista ratkaisuista ^[15]. Opetuskokonaisuuksissa tulisi korostua monipuolinen arviointi ja teorioiden hyväksikäyttö ^[15] ^[17]. Toiminnallisissa oppimismenetelmissä käytetään usein projektiperustaista oppimista, jossa projektin aikataulut ja määrääjät tuovat oppimiseen yrittäjyydelle tyypillistä epävarmuudessa ja paineessa toimimista ^[19]. Yrittäjyuden oppimismenetelmissä onkin korostettu pitkäkestoisia oppimisprosesseja, joissa oppiminen pitää sisällään kompleksisuutta, moniulotteista ongelmanratkaisua ja epävarmuutta ^[20].

Paajasen ^[21] tutkimuksen mukaan yrittäjyuden oppimisen parhaita oppimisen menetelmiä ovat mm. opiskelijoiden itsenäisesti työelämälle toteutettavat projektit, opiskelijoiden omat liiketoimet, harjoittelu/työssäoppiminen, luova ongelmaperustainen oppiminen, yritysten edustajien vierailu- luennot, harjoitusyritys ja yritysvierailut.

Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) liiketalouden yksikössä syvennettiin 1990-luvulla yrittäjyysvalmiuksia kehittämällä uudenlaista opetuskokonaisuutta liiketoimintasuunnitelman rakentamiselle. Kehittämistyötä tehtiin toimintatutkimuksen avulla ^[22]. Uudessa opetuskokonaisuudessa toteutui eri oppiaineiden opettajien yhteistyö ja liiketoimintasuunnitelmaa rakentavan opiskelijaryhmän yhteys toimivaan yritykseen. Opiskelijaryhmät hankkivat itsenäisesti tietoja taustayrityksestä liiketoimintasuunnitelman rakentamiseksi. Rakennettavassa liiketoimintasuunnitelmassa tavoitteena oli ottaa jokin taustayrityksen toiminta tai toiminto kehitettäväksi. Kehitetty opintojakso on edelleen pääosin käytössä liiketalouden yksikön opetuksessa.

Alueellinen kehittämistyö on maailmanlaajuisista kehityskulkua seuraten edennyt myös Oulussa kohti ekosysteemimäistä toimintaa, mikä on tarkoittanut toimijoiden välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen tiivistymistä. Innovaatioekosysteemeissä korkeakouluilla on oman roolinsa, jossa korostuu osaamisen kehittämiseen liittyvien toimintojen lisäksi uuden luomista ja liiketoiminnan kehittämistä tukevien resurssien avaaminen mahdollisimman laajasti ekosysteemin eri toimijoiden hyödynnettäväksi. Oamk on erityisesti yrittäjyuden koulutuksessa toiminut ekosysteemiajattelun eturintamassa, ja alueellinen yhteistyö on ollutkin keskeisessä asemassa toiminnan kehittämisessä erityisesti 2010-luvulta eteenpäin ^[23].

Opiskelijayritykset ja hautomotoiminta

2000-luvun alussa Oamkin Liiketalouden yksikössä yrittäjyyskoulutuksen kehittäminen ja uudistaminen kohdistui opiskelijayritystoiminnan ja yrityshautomotoiminnan suunnitteluun ja käynnistämiseen. Tämä työ liittyi pyrkimykseen luoda käytännönläheistä oppimista, joka kytkeytyy vahvasti käytännön yritystoimintaan. Vuonna 2003 perustettiin opiskelijayritys Trapesti Oy, joka on edelleen toiminnassa. Osakepääomaa yritykseen hankittiin koulun ulkopuolisilta organisaatioilta ja liiketalouden yksikön henkilökunnalta. Trapestissa oppiminen tapahtuu lähinnä koulun ulkopuolisille tahoille tehtävissä maksullisissa asiakasprojekteissa. Myöhemmin kulttuuriyksikköön perustettiin osuuskunta Osuma, joka toteutti muun muassa musiikkitapahtumia. Osuuskunta Osuma toimii myös tällä hetkellä.

Vuonna 2002 Liiketalouden yksikön yrityshautomo-opinnot käynnistettiin kokeiluna liiketalouden opiskelijoille. Yrityshautomo-opintojen tarjontaa laajennettiin 2005 koskemaan koko ammattikorkeakoulua. Hautomo-opinnot ovat edelleen nykyään tärkeä osa Oamkin yrittäjyyskoulutusta. Opinnot koostuivat esihautomo- ja yrityshautomo-opinnoista. Esihautomo-opinnoissa opiskelija tai opiskelijatiimi esittää idean uudesta liiketoiminnasta. Opintojen aikana ideaa kehitetään ja rikastetaan eri lähteistä ja verkostoista hankitulla uudella tiedolla. Oppimista arvioidaan ja uudelleensuunnataan yhdessä valmentajan kanssa. Esihautomo-opinnoissa opiskelijat kehittävät oman liikeideaansa aina valmiiksi liiketoimintasuunnitelmaksi, joka mahdollistaa rahoitusneuvottelut sekä liiketoimintamahdollisuuden monipuolisen arvioinnin. Yrityshautomo-opinnoissa opiskelijat kehittävät perustamansa yrityksen toimintaa kehittämisprojektin avulla. Yrityshautomo-opintoihin ilmoittautuminen tapahtuu joustavasti non-stop-periaatteella, joten opinnot voidaan aloittaa lukuvuoden aikana milloin tahansa ja opetus käynnistyy opiskelijan esittämän liikeidean pohjalta. Opiskelijoita pyritään kannustamaan uusiin liikeideoihin Kickstart-liikeideakilpailun avulla, joka järjestetään nykyään yhdessä Oulun yliopiston ja OSAO:n kanssa. Monet kilpailuun osallistuneet aloittavatkin hautomo-opinnot.

Opintojen alussa opiskelijan ja/tai opiskelijatiimin ja valmentajan käytävässä yhteisessä aloituskeskustelussa arvioidaan opiskelijan/tiimin osaamista suhteessa hyödynnettävissä olevaan liiketoimintamalliin ja liiketoimintamahdollisuuteen. Keskustelussa tavoitteena on muodostaa käsitys tarvittavasta osaamisen hankkimisesta, resurssitarpeista ja lisätietojen hankkimisesta. Opiskelijat hankkivat itsenäisesti uutta tietoa ja uutta osaamista kehitettävään liiketoimintaideaan liittyen. Hautomotoiminnassa tehdään aktiivista yhteistyötä alueen muiden yrittäjyyttä tekevien kanssa (esim. Uusyrityskeskus, Business Oulu, rahoittajat). Osaamisen kehittämiseksi hautomo-opinnoissa järjestetään työpajoja liiketoiminnan rakentamisprosessin kannalta kriittisistä asioista (esim. rahoitus, oikeudelliset kysymykset, myynti ja markkinointi). Lisäksi opiskelijat osallistuvat oman liiketoimintaidean kehittämisen kannalta tärkeisiin seminaareihin tai tapahtumiin. Liiketoimintaidean kehittymistä arvioidaan ja uudelleen suunnataan opiskelijan henkilökohtaisissa valmentajatapaamisissa. Hautomo-opinnot ovat tuottaneet merkittävää yhteiskunnallista vaikuttavuutta sieltä syntyneiden lukuisten uusien yritysten kautta. Uusien liiketoimintojen, yritysten määrä on vaihdellut viime vuosina 15-30 välillä. Yrityshautomosta on saanut alkunsa monia menestyviä yrityksiä kuten Taitonetti Oy ja Cajo Technologies Oy.

Yrittäjyys Oamkin strategisena painoalana

Vuosina 2010–2020 yrittäjyyden kehittäminen oli Oamkin strateginen painoala. Taustalla vaikutti epäilemättä aikaisempina vuosina esiin tullut talouden matalasuhdanne, joka aiheutti monia talouden ongelmia myös Oulun alueella. Vuonna 2010 yrittäjyyden kehittämistä koordinoimaan nimettiin painoalakoordinaattori ja kehittämisen tueksi nimettiin ohjausryhmä, ”Dream Team”, jonka tehtävänä oli tukea ja sparrata kehittämistoimintaa. Ryhmään kuuluivat Oamkin yrittäjyystoimintojen vastuuhenkilöt ja muutamia Oamkin hallintoon kuuluvia esim. tki-johtajia. Ryhmään kuului koko sen olemassaolon ajan koulun ulkopuolisena tahona Pohjois-Pohjanmaan yrittäjien toimitusjohtaja Marjo Kolehmainen.

Kehittämistyön systemaattisuuden varmistamiseksi laadittiin vuosittainen yrittäjyyden kehittämisen toimenpidesuunnitelma. Toimintasuunnitelman oli määrä pohjautua vahvasti Oamkin kulloiseenkin strategiaan. Toimintasuunnitelmassa määriteltiin yrittäjyys seuraavasti: “entrepreneurship is defined as an activity process to create a new business activity and develop business renewal and growth, utilizing own expertise and social relations” [24] [25] [26]. Toimintasuunnitelma myös kytkettiin muihin strategioihin kuten, yrittäjyyskasvatust strategiaan vuodelle 2020 sekä Ammatikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry:n ja Suomen Yrittäjät ry:n yhteisiin suosituksiin korkeakoulujen yrittäjyyttä edistävään työhön [25] [26]. Oamkin vuoden 2016 yrittäjyyskasvatuksen strategiassa asetettiin yrittäjyyden kehittämisen päälinjaukset, määritettiin kehittämisen mittarit ja toiminnan kokonaistavoitteet.

Kullekin Oamkin yrittäjyystoiminnolle nimettiin vastuuhenkilö, joka vastasi toimintasuunnitelman laatimisesta ja toteuttamisesta Toimintasuunnitelma sisälsi kehittämis- ja tulostavoitteet, päätoimenpiteet ja toiminnon arvioinnin mittarit. Yksittäisen toiminnon vastuuhenkilö esitteli ja arvioi suunnitelman etenemistä säännöllisin väliajoin kehittämisryhmän (Dream Team) kokouksissa. Kehittämisryhmä sparrasi yhteisvoimin toimintoja. Esimerkkeinä yksittäisistä kehittämistoimintoista olivat vuonna 2019 ketterän kaupallistamisen ekosysteemi OIA toiminnassa, Business Kitchen ja Avanto (yrityshautomot) -toiminta, Terwa-akatemia (yrittäjyyden suuntautumiskoulutus), Ripa palvelut (työelämäyhteistyöpalvelut), Lab-toiminta, Demola- toiminta, keksintöasiat (Keksintölainsäädännön edellyttämät toimet), yrittäjyyden kehittämistä koskeva tki-toiminta (hankkeet) ja Business Kitchen Sote. Kehittämistoiminnan ja sen arvioinnin toiminta-alustana käytettiin Sharepointia, joka mahdollisti toiminnan etenemisen mukana päivittyvän dokumentoinnin. Kehittämistoiminnan tulokset arviointimittariston pohjalta koottiin yhteen toimintavuosittain.

Yrittäjyyden kehittämistyössä merkittävimpiä luotuja kokonaisuuksia oli alueellisen yrittäjyysyhteisön ja Business Kitchen toiminta-alustan rakentaminen yhdessä yliopiston kanssa, jota tarkastellaan tarkemmin myöhemmin tässä artikkelissa.

Vuonna 2014 käynnistettiin RIPA työelämäpalvelut, joiden avulla koordinoitiin työelämästä ja yrityksiltä tulevia palvelupyyntöjä osaksi Oamkissa toteutettavaa opetusta (esimerkiksi opinnäyte-työt, työelämälähtöiset projektit, työharjoittelut). Vuosina 2017-2019 toimeksiantoja oli 720-851 kappaletta. Kaupan alan yrittäjyyden oppimiseksi Oamk oli mukana muun muassa Keskon kanssa rakentamassa kauppiasyrittäjyysopintoja. Oamkissa onkin tänä päivänä mahdollisuus suorittaa 15 op kauppiasyrittäjyysopintoja.

Yrittäjyystoiminnon kehittämistyön alusta lähtien yhtenä merkittävänä tavoitteena oli suunnitella ja ottaa käyttöön Akatemia-tyyppiset yrittäjyysopinnot Oamkissa. Vuosina 2015–2017 Terwa-akatemia –hankkeessa rakennettiin Oulun alueen erityistarpeisiin soveltuva yrittäjyysopintojen toimintamalli Oulun ammattikorkeakouluun yhdessä Oulun yliopiston kanssa. Terwa-akatemian muodostettiin yrittäjyysopintojen suuntautumisvaihtoehto liiketalouden yksikköön. Opinnoista rakentui pitkäkestoinen tiimiyrittäjyyden opintokokonaisuus, jonka kesto oli 2,5 vuotta. Tärkeänä oppimisympäristönä toimii opiskelijatiimi ja opiskelijatiimien rakentamat osuuskunnat tai osakeyhtiöt. Opiskelijatiimit vastaavat juridisesti perustamiensa yritysten toiminnasta. Opiskelijat hoitavat työnjaollisesti yritysten toimintaan kuuluvia tehtäviä.

Terwa-akatemia opintokokonaisuus käynnistettiin em. hankkeen tuella 2015. Terwa-akatemian opinnoissa yhdistyy teoreettinen tieto käytännölliseen opiskelijälähtöiseen ja -keskeiseen oppimistoimintaan. Merkittävä osa oppimisesta tapahtuu asiakkaille toteutettavissa projekteissa. Terwa-akatemian tapahtuvassa projektioppimisessa toteutuu projektien aikatauluihin ja määräpäiviin liittyvä työskentely paineen ja epävarmuuden alla, mikä on myös tyypillistä yrittäjien arkea. Käytännön asiakasprojekteja arvioidaan suhteessa opittavaan teoreettiseen tietoon. Terwa-akatemia opintojen yhtenä tavoitteena on myös opiskelijatiimien myyntiosaamisen kehittäminen. Tiimit myyvät itse kehittämäänsä tuotteita ja palveluja. Opiskelijatiimien perustamien yritysten liikevaihto ylsi parhaimmillaan vuoden aikana yli 370 000 €. Monet opintojen aikana luoduista yrityksistä on jatkanut toimintaansa

opintojen jälkeen. Tunnetuin näistä lienee Kure Oy, joka on vuonna 2017 perustettu suomalaisen designin erikoisliike Oulun keskustassa, Hallituskadulla.

Oamkin hanketoiminnassa kehitetyissä Lab-opintokonaisuuksissa tavoitteena on ollut oppia muun muassa monialaista innovaatiotoimintaa. Lab-opintojen tärkeänä sisältönä oli yrittäjyyden, innovaatioiden ja tiimityön oppiminen. Lab-opinnot (esim. Dev Lab) saivat useita kansainvälisesti merkittäviä tunnustuksia ja palkintoja. [27] Lab-opinnot liitettiin osaksi yrittäjyyden kehittämissuunnitelmaa vuonna 2016. Lisäksi Oamkissa otettiin myös käyttöön osana hanketoimintaa Demola-opintokokonaisuus, jossa opiskelijat ratkoivat yritysten haasteita tai kehittivät uusia innovaatiota yrityksille monialaisissa tiimeissä.

Oamkin hanketoiminnan avulla on kehitetty pitkäjänteisesti myös alueen naisyrittäjyyttä. Hankkeiden tulokset ovat olleet erittäin rohkaisevia. Erityisesti verkostomaisesta kehittämisestä saadut hyödyt ovat olleet merkittäviä. Tarkemmin naisyrittäjyyden kehittämistä on esitelty [28] julkaisussa.

Vuonna 2019 asetettiin tavoitteeksi luoda kaikille Oamkin opiskelijoille pakollisina opintoina yrittäjyyden ja innovaatioiden monialainen opintokokonaisuus. Opintojakson suunnittelu tapahtui kaikkien Oamkin koulutusalojen yhteistyönä ja ESR-rahoitteen Pathway to Business hankkeen tukemana. Tavoitteena on varmistaa, että innovaatioiden luominen ja yrittäjyys ilmiönä sisältyvät jokaisen opiskelijan opintoihin. Opintojaksossa innovaatioiden ja yrittäjyyden oppiminen tapahtuu monialaisissa opiskelijatiimeissä, jotka kehittävät uusia ratkaisuja, toimintamalleja tai uusia tuotteita/palveluja mm. yrityksiltä saatuihin toimeksiantoihin. Johdatus Innovaatioihin ja yrittäjyyteen (5 op) -opintojakson ope- tus käynnistyi 2020.

Alueellinen kehittäminen: Business Kitchen ja Oulun innovaatioallianssi

Oulun alueen talouselämää ravisteli vuoden 2011 alussa uutiset matkapuhelintuotannon päättymisestä Oulussa. Oamkilla oli hyvät valmiudet reagoida tilanteeseen, koska uudenlaisen kehittämissuunnitelman valmistelu Oulun yliopiston kanssa oli jo pitkällä. Aluetalouden kriisitilanteessa hankevalmistelua vauhditettiin ja hankkeen tavoitteita terävöitettiin. Hanke (Oulu Growth Venturing, OGV) sai rahoituksen ja hankkeen myötä Oulun korkeakoulujen uusi yrittäjyysyhteisö, Business Kitchen avattiin Torikadulle syksyllä 2012.

Oamkin määrätietoinen työ yrittäjyyden edistämiseksi näkyi Business Kitchenin toiminnassa monin tavoin. Alkuvaiheessa Oamkin henkilöstö toi asiantuntemuksensa yli kolmenkymmenen yrityksen tai yritysideoita valmistelevan tueksi. Samalla Ouluun syntyi uudenlainen yrittäjyys- ja startup-kulttuuri, joka toi alueelle myös uudenlaista näkyvyyttä. Oamkin ja Oulun yliopiston tiivis yhteistyö sai tukea BusinessOulun toiminnasta ja asiantuntijoista – samalla verkostomainen yhteistyö muuntui luontevasti kohti aitoa ekosysteemituotantoa.

Business Kitchenin toiminnassa käynnistyi seuraava vaihe syksyllä 2015. Uuden hankkeen myötä (Korkeammalle Korkeakoulu-yhteistyöllä, KoKo) toiminnan keskiöön asetettiin korkeakoulu-yhteisöissä syntyvien innovaatioiden ja liikeideoiden edistäminen kohti kaupallistamista. Opiskelijoiden vahvempi rooli Business Kitchenin toiminnassa toi uutta vauhtia yrittäjyyden kenttään. Torikadun toimitilat täyttyivät Terwa-akatemia, Oamkin Lab-opintojen, Avanto-kiihdyttämön sekä Demolan opiskelijoista. Samalla opiskelijoiden yrittäjyysyhteisö, OuluES sai vauhdikkaan startin ja Oulu liittyi kansainvälisen konseptin mukaisten Startup Weekend -tapahtumien järjestäjien joukkoon.

Vuoden 2017 alussa Business Kitchenin toiminta siirrettiin kampuksille ja lopulta brändistä luovuttiin kokonaan. Oulun ammattikorkeakoululle Business Kitchen toimi oivallisena alustana yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen innovatiiviselle kehittämiselle. Syyskuussa 2021 Linnanmaan kampukselle avattiin Oamk Business Corner, jonka 500 neliömetrin laajuisiin tiloihin kootaan Oamkin yrittäjyys- ja innovaatiotoiminnat ja -tapahtumat – Business Kitchenin aloittama uudenlainen toimintakulttuuri on siis saanut jatkoa Business Cornerin muodossa.

Oamkin panostukset yrittäjyyden ja uuden liiketoiminnan kehittämisessä ovat luoneet Oamkille varsin merkittävän roolin aluekehittämisessä. Aluekehityksen keskeisin instrumentti on Oulun in-

novaatioallianssi (OIA), alueen keskeisten kehittämistoimijoiden keskinäiseen sopimukseen pohjautuva strateginen yhteistyöelin, jonka ensimmäinen toimintakausi käynnistyi jo vuonna 2009. Oulun ammattikorkeakoulu on ollut OIA:n sopimusosapuolena ja aktiivisena toimijana alusta alkaen. Sopimuskaudella 2016–2020 Oamkilla oli vetovastuu OIA:n ketterän kaupallistamisen ekosysteemistä ja 2021 alkaneella, vuoden 2027 loppuun kestäväällä sopimuskaudella Oulun ammattikorkeakoulu vastaa OIA:n startup-yrittäjyyden kärkihjelmasta.

Oulun innovaatioallianssissa Oamk toimii tasaveroisena aluekehittämisen kumppanina muiden tki-toimijoiden rinnalla ja ainakin Suomen suurten kaupunkien osalta on perusteltua todeta, että Oamk ammattikorkeakouluna on saavuttanut poikkeuksellisen keskeisen roolin maakunnan keskuskaupungin tulevaisuuden rakentamisessa. Tämän aseman saavuttaminen on edellyttänyt yli vuosikymmenen mittaista, systemaattista panostamista erityisesti yrittäjyyden, yritystoiminnan ja liiketoimintaosaamisen kehittämiseen. Onnistuneet tki-hankkeet ja rohkeat avaukset koulutuksen kehittämisessä ovat olleet tämän myönteisen kehityspolun ytimessä.

Ideat, innovaatiot ja uusi liiketoiminta

Uusien ideoiden syntyipaikkana korkeakouluilla on keskeinen asema. Suurista opiskelija- ja henkilöstöjoukoista viriää säännöllisesti ajatuksia uusiksi tuotteiksi ja palveluiksi. Jotta ajatuksista ja ideoista todella syntyy uutta liiketoimintaa ja sitä kautta taloudellista hyvinvointia, on korkeakoulujen tuettava ideoiden kehittelyä kohti kaupallistamista. Oulun ammattikorkeakoulu on jo pitkään omaksunut aktiivisen roolin ideoiden ja innovaatioiden kehittämisen tukemisessa. Esimerkiksi hautomo-toiminnassa on yli kymmenen vuoden aikana synnytetty lukuisia uusia innovaatioita markkinoille.

Kickstart-liikeideakilpailu kehitettiin Oamkin opiskelijoiden ideoinnin ja innovoinnin aktivoimiseksi vuonna 2007. Kilpailun myötä saadaan näkyville vuosittain kymmeniä uusia ideoita ja aihioita, mikä osoittaa Oamkin opiskelijoissa piilevän valtavan innovaatiopotentialin. Vuonna 2017, osana Oulun innovaatioallianssin ekosysteemyhteistyötä Kickstart-kilpailu laajeni Oulun yliopistoon ja OSAOon. Nykyisellään siis kolmen oppilaitoksen opiskelijat mittelevät vuosittain liikeideoiden paremmuudesta. Oamk on vastannut tämän Suomessa ainutlaatuisen yhteiskilpailun kehittämisestä ja koordinoinnista.

Vuonna 2020 saatiin Oulussa käyntiin pitkään valmisteltu OIA:n Proof of Concept (PoC) -rahoitus, jonka myötä myös Oamkin opiskelijoiden ja henkilöstön on mahdollista saada taloudellista tukea uusien ideoiden testaamiseen ja kehittämiseen – Oulun yliopistolla tällainen instrumentti oli ollut käytettävissä jo useiden vuosien ajan. PoC-rahoituksen laajeneminen Oamkiin ja OSAOon tuli mahdolliseksi Oulun kaupungin rahoitustuen myötä. Vaikka PoC-rahoitus käynnistyi Oamkissa koronapandemian aiheuttamana poikkeusaikana, jo kaksi ensimmäistä rahoituskautta ovat osoittaneet, että tällaiselle tuelle on kysyntää. Vuosien 2020 ja 2021 aikana Oamkissa on toteutettu yhteensä 24 PoC-projektia, joista 15 oli opiskelijoiden projekteja.

Opiskelija- ja henkilöstölähtöisten ideoiden kehittelyn lisäksi Oamkilla on keskeinen rooli alueellisessa innovaatiojärjestelmässä tukiresurssien muodossa. Erityisesti opiskelijoiden hyödyntäminen innovaatiotoiminnassa on ollut Oamkin kehittämistoiminnan kohteena. Alun perin Oulun yliopistossa kehitetty Venturing Research Challenge -konsepti toi opiskelijat rakentamaan kaupallistamispolkuja yliopiston tutkimustyön tuloksille ja vuonna 2019 konsepti jalostui sOULUtions-innovaatiosprintiksi. Samalla konseptin kehittämis-, koordinointi- ja toteutusvastuu siirtyivät Oulun ammattikorkeakoululle. Vuoden 2021 aikana Oamk järjesti yhteensä yhdeksän erilaista, sOULUtions-konseptin mukaista tapahtumaa, joissa oli liki 200 osallistujaa. Näissä innovaatiosprinteissä tuotettiin 35 uutta ratkaisua toimeksiantajille. Oamkin sOULUtions-sprinteistä on nopeasti tullut keskeinen osa alueen innovaatiotoimintaa ja luonteva tapa kehittää uusia ratkaisuja erilaisiin haasteisiin.

Korkeakoulujen aktiivinen rooli Oulun alueellisessa innovaatiojärjestelmässä näkyy Oulun innovaatioallianssin lisäksi myös tavassa organisoida innovaatiotoimintaa kampuksilla. Oamk ja Oulun yliopisto kokosivat innovaatioiden kehittämiseen ja kaupallistamiseen liittyvät palvelut yhteiseen keskittymään vuoden 2019 alussa ja näin syntynyt innovaatiokeskus (University Innovation Centre,

UIC) palvelee molempia korkeakoulu yhteisöjä IPR-, yrityskehitys- ja työelämäyhteistyöteemoissa. Vuoden 2022 alussa innovaatiokeskuksessa työskentelee jo yli 10 asiantuntijaa edistämässä tutkimuslähtöisen liiketoiminnan kehittämistä sekä tiivistämässä yhteistyötä korkeakoulujen ja yritysten sekä muiden organisaatioiden välillä. UICin toiminta tuo korkeakoulujen kehittämisvarannot ja -resurssit yhä paremmin näkyville ja saavutettaviksi – samalla Oamkin rooli alueen merkittävänä innovaatiotoimijana vahvistuu entisestään.

Lopuksi

Yrittäjyyden kehittäminen on Oamkissa pohjautunut tutkimusten vahvistamiin näkemyksiin, mikä on näyttäytynyt systemaattisena ja pitkäjänteisenä toimintana. Yrittäjyydelle ja liiketoiminnan kehittämiseksi on jo pitkään annettu keskeinen asema Oamkissa ja samalla kehittämistoiminnalle on asetettu myös tavoitteita, jotka ovat paikoin olleet varsin kunnianhimoisia. Yrittäjyyden kehittämistä on ohjannut pyrkimys irrottautua perinteisistä pedagogisista menetelmistä, jolloin opetushenkilöstöltä on vaadittu jatkuvaa oman osaamisen kehittämistä ja verkottumista oppilaitoksen toimintaympäristöön. Oamkin yrittäjyysopinnoissa suoritettujen opintopisteiden määrä on kasvanut merkittävästi samalla kun yrittäjyyden pariin on tullut yhä suurempi joukko opiskelijoita eri koulutusaloilta. Oamk-lähtöistä uutta yritystoimintaa on syntynyt yrittäjyysopinnoissa esimerkiksi vuosina 2017-2019 21-32 yrityksen vuosivauhtia.

Oamk jatkaa yrittäjyyden kehittämistä edelleen laaja-alaisesti. Esihautomo- ja hautomotoiminta ja Terwa-akatemia opinnot jatkuvat ja kehittyvät, Oamk Business Cornerin tapahtumat saadaan uuteen vauhtiin pandemiatilanteen hellittäessä ja innovaatiokeskuksen ensimmäiset vuodet ovat avanneet reittejä ammattikorkeakoululähtöisten innovaatioiden kaupallistamiselle. Yrittäjyys- ja innovaatiotoiminta näkyy ja kuuluu Oamkin arjessa.

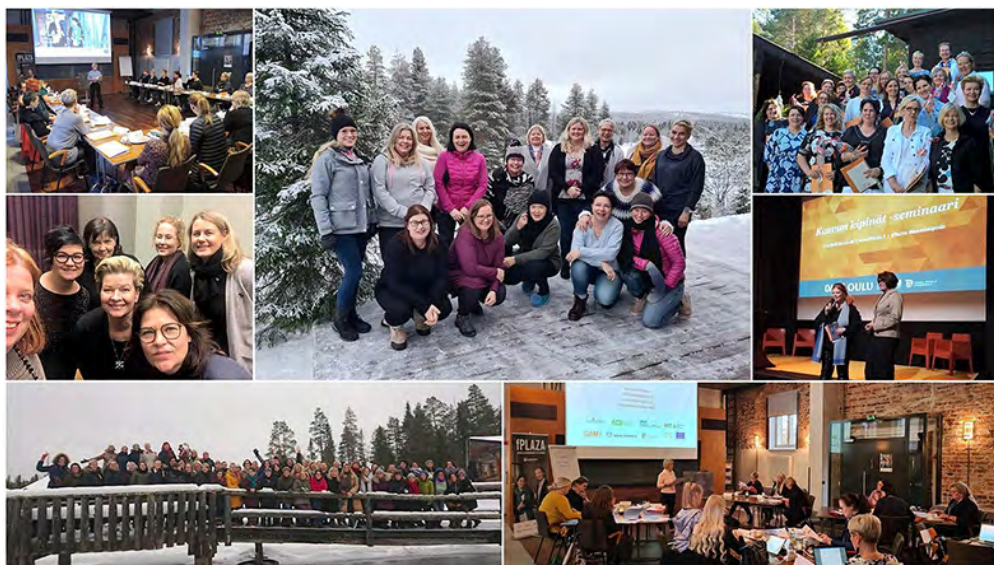
Yrittäjyyteen ja liiketoiminnan kehittämiseen panostaminen on tuonut Oamkille poikkeuksellisen merkittävän rooli alueellisessa yhteistyöverkostossa. On perusteltua väittää, että ilman vahvaa kehittämisorientaatiota Oamk ei olisi päässyt nykyisessä laajuudessaan osallistumaan erilaisiin strategisiin kehittämisprosesseihin ja -hankkeisiin, joilla määritetään tulevaisuuden suuntaviivoja Oululle ja samalla koko pohjoiselle Suomelle.

Lähteet

- [1] Kuratko DF. The emergence of entrepreneurship education: Development, trends, and challenges. *Entrepreneurship theory and practice*. 2005 Sep;29(5):577-97.
- [2] Puhakka V. 2002. Entrepreneurial business opportunity recognition. *Universitas Wasaensis* No 104.
- [3] Shane S, Locke EA, Collins CJ. Entrepreneurial motivation. *Human resource management review*. 2003 Jun 1;13(2):257-79. Hakupäivä 5.6.2022. https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/75542/Collins2_Entrepreneurial_Motivation_post_print.pdf?sequence=1
- [4] Sarasvathy S, Venkataraman S, Dew N, Velamuri R. Three views of entrepreneurial opportunity. Teoksessa Acs ZJ Audretsch DB (toim.) *Handbook of Entrepreneurship Research*. Dordrecht NL.
- [5] Alvarez S, Barney JB. Discovery and creation: Alternative theories of entrepreneurial action. Fisher College of Business Working Paper. 2006 May(2006-01):005.
- [6] Bygrave WD. Theory building in the entrepreneurship paradigm. *Journal of business venturing*. 1993 May 1;8(3):255-80.
- [7] Gaglio CM, Katz JA. The psychological basis of opportunity identification: Entrepreneurial alertness. *Small business economics*. 2001 Mar;16(2):95-111. Hakupäivä 5.6.2022. <http://www.dl.edi-info.ir/The%20Psychological%20Basis%20of%20Opportunity%20Identification%20Entrepreneurial%20Alertness.pdf>
- [8] Shane S, Venkataraman S. The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of management review*. 2000 Jan 1;25(1):217-26. Hakupäivä 5.6.2022. <https://www.sjsu.edu/people/john.estill/courses/158-s15/The%20Promise%20of%20Entrepreneurship%20as%20a%20Field%20of%20Study.pdf>
- [9] Davidsson P. The entrepreneurial process as a matching problem. In *Annual Meeting of the Academy of Management (65th)* 2005 (pp. 249-249). Hakupäivä 5.6.2022. <https://eprints.qut.edu.au/2064/>

- [10] Isokangas J. 2009. Partneriperustainen harjoitusyritys. Opiskelijat luomassa uutta toimintakokonaisuutta yrittäjyyskoulutuksessa. Väitöskirja. Acta Universitas Ouluensis G 40. Hakupäivä 5.6.2022. <http://urn.fi/urn:isbn:9789514260681>
- [11] Engeström, Y. 1987. Learning by expanding. An activity theoretical approach to developmental research. Helsinki, Orienta –Konsultit.
- [12] Miettinen R. 20 Transcending traditional school learning: Teachers' work and networks of learning. Perspectives on activity theory. 1999 Jan 13:325.
- [13] Miettinen R, Isokangas J, Peisa S. Yrityksen perustamisen ja toiminnan tutkiminen: partneriyrittäjyksen käyttö kaupallisessa koulutuksessa. InTyön muutos ja oppiminen: Aikuiskasvatuksen 38. vuosikirja 1997. Gummerus.
- [14] Elfring T, Hulsink W. Networks in entrepreneurship: The case of high-technology firms. Small business economics. 2003 Dec;21(4):409-22. Hakupäivä 5.6.2022. <http://www.kahkeshandana.com/Resources/Articles/Networks%20in%20Entrepreneurship-The%20Case%20of%20High-technology%20Firms.pdf>
- [15] Honig B. Entrepreneurship education: Toward a model of contingency-based business planning. Academy of Management Learning & Education. 2004 Sep 1;3(3):258-73. Hakupäivä 2.7.2022. https://web.archive.org/web/20170830005928id_/http://www.unc.edu/~jfstewar/Oct%2020%20papers/Honig%20paper%20AMLE%202004.pdf
- [16] Bird B. Learning entrepreneurship competencies: The self-directed learning approach. International Journal of Entrepreneurship Education. 2002;1(2):203-27.
- [17] Fiet JO. The pedagogical side of entrepreneurship theory. Journal of business venturing. 2001 Mar 1;16(2):101-17. Hakupäivä 5.6.2022. https://www.researchgate.net/profile/James-Fiet/publication/236843105_The_pedagogical_side_of_entrepreneurship_theory/links/553506370cf2df9ea6a42d6b/The-pedagogical-side-of-entrepreneurship-theory.pdf
- [18] Rae D, Carswell M. Using a life-story approach in researching entrepreneurial learning: the development of a conceptual model and its implications in the design of learning experiences. Education+ training. 2000 Jun 1. Hakupäivä 5.6.2022. https://www.researchgate.net/profile/David-Rae/publication/228314136_Using_a_Life-Story_Approach_in_Researching_Entrepreneurial_Learning_The_Development_of_a_Conceptual_Model_and_Its_Implications_in_the_Design_of_Learning_Experiences/links/574df11908ae061b33038773/Using-a-Life-Story-Approach-in-Researching-Entrepreneurial-Learning-The-Development-of-a-Conceptual-Model-and-Its-Implications-in-the-Design-of-Learning-Experiences.pdf
- [19] Pittaway L. 2004. Simulating Entrepreneurial Learning: Assessing the Utility of Experimental Learning Designs. Lancaster University Management School Working Paper 2004/049. Hakupäivä 5.6.2022. <https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/48739/1/Document.pdf>
- [20] Cope J. Entrepreneurial learning and critical reflection: Discontinuous events as triggers for 'higher-level' learning. Management learning. 2003 Dec;34(4):429-50. Hakupäivä 5.6.2022. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.831.3377&rep=rep1&type=pdf>
- [21] Paajanen P. Yrittäjyyskasvattaja: ammattikorkeakoulun hallinnon ja kaupan alan opettajien näkemykset itsestään ja työstään yrittäjyyskasvattajana. 2001. Hakupäivä 5.6.2022. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/80087/Paajanen_Pekka_screen.pdf?sequence=1
- [22] Vesala P. 2001. Oppivuus ammattikorkeakoulussa. Liiketoimintasuunnitelma-opintojakson kehittäminen toimintatutkimuksena. Acta Universitatis Lapponiensis 40. Rovaniemi.
- [23] Niemelä S. 2018. Alueiden taloudellinen kehittyminen ja innovaatioekosysteemit arktisessa toimintaympäristössä. Kansantaloudellinen aikakauskirja 114(3): 460 – 465. Hakupäivä 5.6.2022. https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2018/10/KAK_3_2018_WEB-134-139.pdf
- [24] Yrittäjyyden toimenpidesuunnitelma 2017. Yrittäjyyden kehittämisyöryhmä. Oamk. Julkaisematon asiakirja.
- [25] Yrittäjyyden toimenpidesuunnitelma 2018. Yrittäjyyden kehittämisyöryhmä. Oamk. Julkaisematon asiakirja
- [26] Yrittäjyyden toimenpidesuunnitelma 2019. Yrittäjyyden kehittämisyöryhmä. Oamk. Julkaisematon asiakirja
- [27] Heikkinen KP, Seppänen UM, Isokangas J. LAB studio model: Developing external networks for learning entrepreneurship in higher education. Education in the North. 2015 Nov 1. Hakupäivä 5.6.2022. https://aura.abdn.ac.uk/bitstream/handle/2164/17758/Heikkinen_etal_EITN_LAB_studio_model_VOR.pdf?sequence=1
- [28] Isokangas J, Kosonen K, Niemelä S, Savela T. 2019. Oulun ammattikorkeakoulu yrittäjyyskasvattajana. Teoksessa M. Paldanius (toim.) Oulun alueen ja Pohjois-Suomen kehitystä tuetaan monipuolisella tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyöllä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 89. Hakupäivä 5.6.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019102534867>

Kasvun kipinöitä – yrittäjyys- ja johtamisohjelmat sytyttävät kehittämisen liekin

Projektit – kasvua ja kehittämistä yhdessä. (Valokuvissa olevilta on lupa kuvien julkaisemiseen / Terttu Savela)

Yritystoiminnan eri vaiheissa parasta – ja joskus vaikeinta – on uuden luominen ja kehitysharppausten tekeminen. Sadat yrittäjinä, esihenkilö- tai asiantuntijatehtävissä toimivat naiset ovat saaneet sytykkeitä liiketoiminnan kehittämiseen ja uuden löytämiseen Oulun ammattikorkeakoulun toteuttamista yrittäjyys- ja johtajuusohjelmista.

Ohjelmien laadukas toteutus, korkeatasoinen sisältö ja osallistujien keskinäinen verkostoituminen ovat saaneet aikaan sekä kehittymistä yrittäjänä ja johtajana että liiketoiminnan kasvua. Ohjelmien menestyksen takana on ollut paitsi oppien hakeminen parhaista paikoista, myös palava halu viedä naisten osaamista ja uskallusta eteenpäin. Syttyneet kasvun kipinät roihuavat pitkälle tulevaisuuteen!

Pitkäjänteinen tekeminen pitää roihua yllä

Naisten yrittäjyyden ja johtajuuden edistäminen on ollut Euroopan Sosiaalirahaston ohjelmissa yksi tärkeä teema 2000-luvun alusta lähtien. Oulun ammattikorkeakoulussa (Oamk) on parinkymmenen vuoden aikana toteutettu useita laajoja naisille suunnattuja koulutus-, kehittämis- ja tutkimushankkeita Oulun alueella, Kuusamossa, Raahessa ja Pudasjärvellä. Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen lisäksi eri hankkeiden rahoitukseen ovat osallistuneet Oamk, Oulun ja Kuusamon kaupungit, Oulun yliopisto sekä osallistumismaksujen muodossa myös ohjelmiin osallistuneet yritykset. Vuoteen 2022 mennessä hankkeissa kehitettyihin koulutusohjelmiin on osallistunut yli 700 naista. Tässä esityksessä on keskitytty vuosien 2005–2022 aikana toteutettuihin hankkeisiin (kuvio 1).

fMBA 2005-2008	fForum 2008-2014	iForum 2012-2014	fFactor 2015-2018	fPlaza 2018-2022
fMBA 1	fMBA 3 fStart 4 fFirma 1 fPro 1	fGrowth 1	fVision 2 fPlus 1 fStart 2 fGrowth 3	fLeader 3 fTravel 1 fDesign 1 fGrowth 1
Ryhmät 1	Ryhmät 9	Ryhmät 1	Ryhmät 8	Ryhmät 6

KUVIO 1. ESR-rahoitetut hankkeet ja koulutusryhmien määrät vuosina 2005–2022

Hankkeiden päätavoitteena on ollut lisätä tasa-arvoa, erityisesti edistämällä naisten yrittäjyyttä ja mahdollisuuksia edetä uralla sekä lisätä heidän liikkeenjohdollista osaamistaan. Tavoitteena on myös ollut kannustaa yritystoiminnan kehittämiseen, kasvuun, kansainvälistymiseen ja yritystoiminnan laajentamiseen. Hankkeet tukevat myös Oamkin tavoitteita: aluevaikuttavuus, elinikäinen oppiminen, yritysyhteyksien luominen elinkeinoelämän kanssa ja verkostoituminen myös kansainvälisellä tasolla.

Hankkeiden ohjelmat on toteutettu pitkäaikaisessa yhteistyössä Jyväskylän ja Oulun yliopistojen kanssa ja niihin on sisällytetty tärkeänä osana tutkimustoimintaa. Hankkeiden ohjausryhmän puheenjohtajana on alusta lähtien toiminut professori Anna-Maija Lämsä. Hänen johdolla Jyväskylän yliopistossa on tehty muun muassa kahdeksan hankkeisiin liittyvää pro gradu-työtä. Lisäksi hankkeiden vaikuttavuudesta ja tuloksista on laadittu lähes kaksikymmentä kansainvälistä ja kansallista julkaisua, joista esimerkkinä voidaan mainita vuonna 2019 *International Journal of Human Resources Development and Management*-lehdessä julkaistu artikkeli [1]. Hankkeiden ohjelmakokonaisuutta, niin kutsuttua ohjelmapalettia, on vuosien varrella esitelty myös lukuisissa kansallisissa ja kansainvälisissä kongresseissa. Hankkeiden projektipäällikkönä on toiminut KTM Terttu Savela.

Koska samanlaisia naisten yrittäjyyden ja johtajuuden kehittämistavoitteita on kaikissa EU-maissa, on ollut luontevaa etsiä ratkaisuja yhteisiin ongelmiin myös yhteistyössä kansainvälisten kumppanien kanssa. Erityisesti espanjalaisen EOI Business Schoolin ja bulgarialaisen Fabrica 360 kanssa on voitu hyödyntää eri maissa kehitettyjä hyviä toimintamalleja ja kehittää niitä yhdessä edelleen.

Irlantilainen kumppani löytyi vuonna 2011 Budapestissä Euroopan komission järjestämässä innovatiivisten yrittäjyysohjelmien kilpailussa, jossa fForum -hanke oli edustamassa Suomea. Vuonna 2014 Paula Fitzsimmons Consultingin kanssa toteutettiin ensimmäinen kasvusparrausohjelma, jota on myöhemmin edelleen kehitetty usealla eri tavalla.

Ohjelmapaletin opit kasvuun ja kehittämiseen

Vuosien varrella eri hankkeissa kehitetyt ohjelmat muodostavat ohjelmakokonaisuuden, josta yritykset ovat voineet löytää yrityksen liiketoimintatilanteeseen, tarpeeseen ja elinkaarivaiheeseen sopivia ohjelmia. Hyvin monet osallistujat ovatkin olleet mukana useissa hankkeiden ohjelmissa yrityksen kasvaessa ja haasteiden muuttuessa. Ohjelmat eroavat toisistaan sisällöllisesti, kestoltaan ja niissä on käytetty eri menetelmiä yritys kohtaisten haasteiden ratkaisemiseen.

Ohjelmien ytimessä on liiketoiminnan eri osa-alueiden osaamisen kehittäminen sekä asiantuntijoiden että vertaisparrauksen avulla. Ohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa on myös ollut tärkeässä roolissa ohjelmien periaatteet; teorian ja käytännön yhdistäminen, ajankohtaisuus sekä hyvän ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen.

Tärkeää on myös ollut kokemusten ja osaamisen jakaminen osallistujien kesken. Erityisesti kasvuohjelmissa kansallisen tason huippusparraajat [2] ovat tehneet arvokasta työtä kannustaessaan osallistujia omalle kasvupolulleensa saavuttamaan unelmiaan. Osaamista on jaettu niin koulutusohjelmien aikana kuin usein niiden jälkeenkin vertaisryhmissä, naiselta toiselle. Sparraajat ovat myös toimineet hienoina roolimalleina menestyvän yrityksen rakentamisessa. Naiset uskaltavat, yrittävät ja johtavat!

KUVIO 2. Projektien koulutusohjelmapaletti [3]

Kuviossa 2. esitetään hankkeissa kehitetyt koulutusohjelmat niiden keston ja yrityksen elinkaari-vaiheen mukaan. Ohjelmia on yhteensä yhdeksän ja niiden teemoina ovat olleet yrityksen perustaminen (fStart), yrityksen kasvun tukeminen (fGrowth ja fFirma), maahanmuuttajayrittäjyyden edistäminen (fPro), johtajuuden ja urakehityksen edistäminen (fMBA-ohjelmat, fLeader), vastuullisen johtajuuden edistäminen (fVision), markkinoinnin johtaminen (fDesign), työhyvinvoinnin johtaminen (fPlus) sekä matkailualan johtaminen (fTravel). [3]

Ohjelmien toteutuksessa on käytetty monipuolisesti eri työskentelytapoja: konsultointia, mento-rointia, pienryhmäsparrausta, ryhmätyöskentelyä, yritysvierailuja, seminaareja ja yhteisiä opintomatkoja. Opintomatkojen ja intensiiviweekenditapahtumien oppimisen syventämisessä on hyödynnetty Pine & Gilmoren 4 E:n periaatteita: mahdollisuus oppia ja löytää jotakin merkittävää omaan toimintaan (Education), irtautuminen arjen ympyröistä (Escapism), elämyksellinen ja kaunis ympäristö (Esthetics) sekä toteutuksen hyvä tunnelma (Entertainment) [4].

Menestyksen resepti-raportissa [5] on koulutusohjelmien vahvuksina esitetty seuraavia asioita:

- Selkeä ja kokonaisvaltainen oppimis- ja kehittämisspolku, joka tarjoaa ratkaisut yrittäjän ja yrityksen eri elinkaarivaiheisiin ja eri kohderyhmille.
- Osaamisen kehittämisen räätälöinti kohderyhmien mukaan, mikä mahdollistaa osallistujien tarpeiden ja odotusten hyvän huomioinnin.
- Siirtyminen koulutusohjelmien välillä mahdollista, mikä edistää elinikäistä oppimista ja jatkuvaa kehittymistä.
- Korkeatasoiset ammatillaiset kouluttajina ja kehittäjinä takaavat erinomaisen laadun.
- Monimuoto-opiskelu tuo joustavuutta opintoihin.
- Koulutusta ja kehittämistä tuetaan tutkimuksella.
- Maahanmuuttajanaishille suunnattu kehittäminen ehkäisee syrjäytymistä ja tukee maahanmuuttajien integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.
- Monipuolinen verkostoituminen tukee osallistujien onnistumista ja yhteistyötä myös tulevaisuudessa.
- Yritystoiminta edistyy ja tasa-arvo työelämässä paranee.

Harppauksin eteenpäin yrittäjinä ja johtajina

Paras palaute toteutetuista koulutusohjelmista on vuosien varrella saatu suoraan osallistujilta itseltään, vaikka numerotkin kertovat paljon. Osallistujat ovat kertoneet, että he ovat solmineet uusia liike- ja ystävyys-suhteita, kasvaneet johtajuudessa, tehneet isompia ja pienempiä kehittämistoimia yrityksissään, päivittäneet tietojaan sekä luoneet uusia kasvu- ja liiketoimintasuunnitelmia.

Uusien asioiden käytäntöön vieminen vaatii energiaa. Ilahduttavan paljon palautteissa on myös koettu oman energisyyden lisääntymistä sekä varmuutta viedä asioita eteenpäin omaan näkemykseen luottaen. Uusia yrityksiä lähinnä fStart-ohjelmiin osallistuneet naiset ovat perustaneet vuosien varrella viitisenkymmentä erityisesti aikana, jolloin Nokian vaikeudet vaikuttivat alueella.

Osallistujat	720
Koulutusryhmät	36
Suoritettavat opintopisteet	10 300
MBA-diplomit	77
Yrittäjän ammattitutkinnot	37
Hankkeesta syntyneet julkaisut	17
Kongressi- ja seminaariesitykset	27
Gradut/opinnäytetyöt	8
Osallistujien keski-ikä vuotta	43
Palautteiden keski-arvo	4,3

Hankkeista tehtyjen tutkimusten ja opinnäytetöiden perusteella ohjelmilla on ollut merkittäviä vaikutuksia osallistujien urakehitykseen, osaamisen kehitykseen, yritysten kasvuun sekä oman yrittäjä- ja johtajaidentiteetin vahvistumiseen. Erityisesti kasvun ja kansainvälistymisen ryhmäsparrausprosessiin osallistuminen menestyneen yrittäjänaisen johdolla on ollut monelle tärkeä lähtölaukaus merkittäviin kasvutoimenpiteisiin, yrityksen laajentamiseen, verkostoitumiseen ja uusien markkinoiden saavuttamiseen. Vuonna 2010 hankkeen fMBA-ohjelman osallistujille tehdyssä tutkimuksessa [6] nousi lisäksi esille erityisesti jäməkkyden ja delegoinnin taitojen kehittyminen, johtajuusidentiteetin, itsetuntemuksen ja itsevarmuuden lisääntyminen.

KUVIO 3. Vuosien 2001–2022 ohjelmat numeroina

Erityisen hienoa on, että hankkeiden toiminta-alueille on syntynyt monia aidosti ja vireästi toimivia yrittäjien ja johtajien verkostoja, joissa sparrataan, haastetaan, jaetaan yritys-elämän kokemuksia ja viihdytään yhdessä. Hyvä esimerkki tästä on Talouselämä-lehden artikkeli [7], jonka mukaan fGrowth-kasvuohjelmassa Anne Bernerin sparrauksessa vuonna 2014 tavanneet oululaiset yrittäjänaiset, Heidi Jaara, Johanna Koskelainen, Johanna Riihijärvi ja Minna Åman-Toivio, kertovat tapaavansa yhä säännöllisesti. Heidän yrityksissään, Wheslyn Group Oy (Balmuir), Kymppi Group Oy, Kuntokeskus Liikku Oy ja Medkit Finland Oy oli tuolloin menossa vahva kasvu- ja muutosvaihe. Nelikon Ompeluseuraksi nimeämän ryhmän tapaamisissa keskustelun aiheet vaihtelivat viestinnästä verotukseen, pörssiin menoon sekä sijoittajien kanssa toimimiseen.

Talouselämä -lehden artikkelissa ompeluseuralaiset myös painottivat, että vertaistuen merkitys johtavassa asemassa oleville naisille on korvaamatonta. Yhteisestä kasvutahdosta kertoi Åman-Toivion kommentti: "Mieluummin nollaa perään sinne liikevaihtoon kuin himmailua". Ryhmä toi myös esille, miten tärkeää on saada ryhmästä tukea yrittäjä-toimitusjohtajan yksinäiseen arkeen ja perspektiiviä erityisesti hankaliin tilanteisiin. Tapaamisissa pallolettiin eri skenaarioita, joita ryhmä haastoi; rehellisesti ja kovaakin. Ompeluseurassa oli myös ystävällismielistä kilpailuhenkeä. "Me emme silitele toistemme päitä. Tämä ei ole mikään sellainen "Voi kun menee hienosti"-ryhmä. Kannustamme toisiamme, mutta kannustus tulee vasta tekojen jälkeen." Minna Åman-Toivio kertoi." [7]

Kehittäminen on parasta

Tasa-arvon edistäminen on Euroopan unionin rakennerahaston ohjelmissa tärkeä läpileikkaava periaate. Oulun ammattikorkeakoulussa on teemaan liittyen toteutettu useita laajoja koulutus-, kehittämis- ja tutkimushankkeita. Hankkeissa on kehitetty yrittäjänä tai esihenkilö- tai asiantuntijatehtäissä toimiville naisille suunnattuja yrittäjyyden ja johtajuuden koulutusohjelmia.

Kehityshankkeita voidaan pitää onnistuneina. Hankkeille asetetut määrälliset ja laadulliset tavoitteet on saavutettu ja usein myös ylitetty. Osallistujilta saadut palautteet ja tutkimukset ovat osoittaneet, että toiminnalle on ollut selkeää tarvetta ja kysyntää. Saavutetut tulokset ovat vakuuttaneet myös rahoittajat toiminnan merkityksestä. Tärkeää on, että pitkäjänteinen työ on synnyttänyt verkostoja, jotka jatkavat hankkeen tavoitteiden eteenpäin viemistä ja myönteistä aluevaikuttavuutta vielä pitkään hankkeiden jälkeenkin.

On ollut etuoikeus tutustua upeisiin, kehittämiseen vahvasti sitoutuneisiin yrittäjä- ja johtajanaisiin ja seurata tapahtuneita onnistumisia ja uuden suunnan löytymistä.

Lähteet

[1] Lämsä AM, Savela T. The effects of leadership development on women's career success. *International Journal of Human Resources Development and Management*. 2019;19(1):21-36. Hakupäivä 5.6.2022. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/60899/viimeinen%20versio%20lamsa%20ja%20savela.pdf?sequence=1>.

[2] fPlaza-valmennusohjelmat. Oulun ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 21.2.2022. <http://www.oamk.fi/fplaza>

[3] Mukailtu Savela T, Lämsä A-M, Kärki S. 2013. Menestyksen reseptit. fForum - Naisten yrittäjyyttä ja johtajuutta edistämässä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 19. Hakupäivä 21.2.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201310096525>.

[4] Pine BJ, Pine J, Gilmore JH. The experience economy: work is theatre & every business a stage. Harvard Business Press; 1999. Hakupäivä 5.6.2022. https://mediaweb.saintleo.edu/courses/MBA565/_v2/M3/M3Articles/WELCOME_TO_THE_EXPERIENCE_ECONOMY.PDF

[5] Savela T, Lämsä AM, Kärki S. 2013. Menestyksen reseptit. fForum - Naisten yrittäjyyttä ja johtajuutta edistämässä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 19. Hakupäivä 21.2.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201310096525>.

[6] Lämsä AM, Savela T. 2010. Avaimet käteen. fMBA-koulutus tukee naisjohtajuutta. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 8. Hakupäivä 21.2.2022. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-069-5>

[7] Toimitusjohtajan homma on "viimeinen kusitolppa", jonka hoitamisessa neljän yrittäjänaisen ompeluseura tukee järkähtämättömästi. 2.12.2017 *Talouselämä*. Hakupäivä 21.2.2022. <https://www.talouselama.fi/uutiset/toimitusjohtajan-homma-on-viimeinen-kusitolppa-jonka-hoitamisessa-neljan-yrittajanaisen-ompeluseura-tukee-jarjahtamattomasti/e5ee9890-5ff5-3fbe-ab64-62b1f4508ee9>

Henri Kaarre

Monialainen opiskelu kannattaa, sanoo Oulun ammattikorkeakoulun alumni

Henri Kaarteen mukaan harjoittelu voi olla uralle ratkaisevan tärkeä. Työssä voi hyödyntää myös harrastuksen tuomaa osaamista. Insinöörin on hyvä osata muutakin kuin tekniikkaa. (kuva: Tactotek Oy)

Jokainen luova projekti – niin myös tämä kirjoitus – alkaa näillä aineksilla: kuulokkeet päähän, päivän fiilikseen sopivaa musiikkia soimaan ja kupillinen kahvia käden ulottuville. Musiikki on kuulunut elämäni aina, niin vapaa-ajan harrastuksena kuin inspiraation lähteenä töissä ja koulumaailmassa. Siviilielämän bändiviritysten lisäksi työkavereiden kanssa meillä on firman oma house band, joka viihdyttää esimerkiksi kesäjuhlilla.

Miten päädyin tähän porukkaan, josta löytyy monen instrumentin taitajia? Opiskelujen osalta juureni johtavat Oulun ammattikorkeakoululle eli Oamkille, josta valmistuin vuonna 2013 kone- ja tuotantotekniikan insinööriksi tuotantotalouden suuntauksella. Matka nykyiseen työtehtävääni alkoi työharjoittelusta oululaisessa elektroniikka-alan yrityksessä, johon työllistyin Junior Mechanics Designeriksi. Tuohon aikaan Oulun elektroniikka-ala oli murroksessa, ja työt loppuivat sekä minulta että useammalta kollegaltani.

Työharjoittelun kautta saadut kontaktit osoittautuivat erittäin tärkeiksi, ja pian entinen työkaveri pyysi minua töihin TactoTekille, jossa hän oli hiljattain aloittanut. TactoTek oli tuohon aikaan pieni mutta kasvava start-up. Toimenkuvani oli laaja ja pääsin tekemään mekaniikkasuunnittelua monipuolisesti tuotantoprosessin alusta loppuun: tuotteiden mekaniikasta testaustyökaluihin. Samalla pääsin soveltamaan opiskeluni asioita monipuolisesti käytäntöön.

Harrastuskin voi olla hyödyksi

Olen vapaa-ajallani värkkäillyt musiikin ja visuaalisten taiteiden parissa pienestä asti. Aloin tehdä pienimuotoista graafista suunnittelua muun työni ohella, ja vapaa-ajan mieltymysten yhdistäminen töihin alkoi tuntua erittäin hyvältä ajatukselta. Pian löysin itseni nykyisestä työtehtävästäni TactoTekin filmisuunnittelijana.

Työskentely meillä on mielenkiintoista ja melko poikkeuksellistakin. TactoTekillä tuotteiden suunnitteluprosessi on monialainen, ja vaatii tiivistä yhteistyötä suunnittelun ja tuotannon eri osa-alueiden kesken. Siksi on erityisen tärkeää, että ymmärrän oman tonttini lisäksi myös työkavereiden tekemiset. Tähän monialaisuuteen minulle on antanut erinomaisen pohjan opintoni tuotantotalouden suuntauksessa, jonka sisältöihin kuului perinteisten insinööriopintojen lisäksi mm. myynnin ja markkinoinnin, tuotekehityksen sekä muotoilun ja tuotannonohjauksen kursseja.

Omista opiskelujajostani on jo kymmenisen vuotta, mutta omien kokemusteni pohjalta kannustaisin oppilaitoksia kehittämään mahdollisuuksia monialaisiin opintoihin ja yhteistyöhön eri opinto-ohjelmien opiskelijoiden välillä, sillä näitä taitoja tarvitaan työelämässä yhä enemmän.

Työelämätaidot haltuun

Etätöiden ja asiantuntijatyön lisääntyessä tärkeiksi työelämätaidoiksi nousevat myös ajankäytön hallinta ja itsensä johtaminen. Näitä työssä menestymisen ja työhyvinvoinnin kannalta oleellisia taitoja on hyvä kartuttaa jo opinnoissa. Niin ikään työharjoittelu on mielestäni erittäin tärkeä osa ammattikorkeakouluopintoja, ja siihen kannattaa panostaa myös jatkossa. Tulevaisuuden työntekijöitä haluaisin kannustaa opiskelemaan monialaisesti ja etsimään omia vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteitaan. Parhaassa tapauksessa työelämä tarjoaa mahdollisuuden yhdistää harrastus työhön, kuten minulle on käynyt.

hoitotiede YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO MUUTOS
kumppanuus *terveysala* YRITTÄJYYS *kansainvälisyys*
MONIALAISUUS **sosiaaliala** Oulainen

**SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPETUS OSANA
KORKEAKOULUTASOISTA OPETUSTA**

sosiaaliala YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
MONIALAISUUS MUUTOS yhteistyö YRITTÄJYYS *terveysala yhteistyö*
kansainvälisyys **hoitotiede** kumppanuus Oulainen

Oulun ammattikorkeakoulun monialaiset sosiaali- ja terveystieteiden ylempät (Master) ammattikorkeakoulututkinnot vastaavat työelämän osaamistarpeisiin

Master-tutkintojen kehittäminen on ollut Oulun ammattikorkeakoulun painopisteenä jo usean vuoden ajan. Tutkintojen pedagogiikkaa, sisältöjä, oppimisympäristöjä, osaamisperustaisuutta ja monialaisuutta on kehitetty monialaisessa yhteistyössä ja nykyään vahvemmin myös koulutusalaakohtaisesti. Mukana ovat olleet kehittäjäopiskelijat, työelämän ja sidosryhmien edustajat sekä opettajat. Sosiaali- ja terveystieteiden Master-tutkintojen määrä on kasvanut voimakkaasti viime vuosina, myös vetovoima on lisääntynyt. Tutkinnot tuottavat monipuolista ja monialaista osaamista työelämän tarpeisiin.

Oulun ammattikorkeakoulussa (Oamk) on panostettu voimakkaasti Master-tutkintojen yhteiskehittämiseen

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) on viime vuosina linjannut vahvasti korkeakoulututkintojen kehittämistä. Marinin hallitus on toimeenpannut hankkeena Korkeakoulujen Kestävän kasvun ohjelman vuosille 2021–2023. Tavoitteena on valmistella ehdotukset hallituksen kestävyystiekartan mukaisesti korkeakoulujen toimenpiteistä, joilla kasvatetaan osaavan työvoiman tarjontaa sekä edesautetaan Suomen kestävästä kasvusta. OKM ^[1] linjaa korkeakoulutuksen kehittämisen tavoitteista muun muassa seuraavaa:

”Tavoitteena on, että korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien osaamista sekä lisäämällä yhteistyötä. Korkeakoulut hyödyntävät digitalisaation tuomia mahdollisuuksia täysimääräisesti. Korkeakoulut kehittävät opiskelijavalintoja, hyväksilukumenettelyjä ja tutkintoja niin, että kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy. Lisäksi tavoite on, että korkeakoulut luopuvat pääsääntöisesti siltaopinnoista, jotta tutkintojen välinen liikkuvuus helpottuu.”

Oamkin ylempien ammattikorkeakoulututkintojen kehittäminen on ollut viime vuosina voimakasta jo pelkästään tutkintojen, aloituspaikkojen ja opiskelijamäärien perusteella. Oamkissa oli vuonna 2019 tutkintoja yhteensä 11, aloituspaikkoja 211 ja opiskelijoita noin 400. Syksyllä 2021 tutkintoja oli yhteensä 30, aloituspaikkoja 530 ja opiskelijoita 1026. Myös Master-tutkintojen vetovoima on vuosien varrella lisääntynyt. Vuonna 2019 keskimääräinen vetovoima oli 2.51, kun vuonna 2020 se oli 4.97. Jo tästä voidaan päätellä, että Master-tutkintojen tunnettuus työelämässä on lisääntynyt, ja niitä on alettu arvostamaan yliopiston maisteritutkintojen rinnalla erityisesti työelämä- ja käytäntölähtöisinä ylempinä korkeakoulututkintoina.

Alkuvuodesta 2021 toteutetun opiskelijakyselyn ^[2] mukaan opiskelijat olivat varsin tyytyväisiä Master-opintoihinsa: 88 % Oamkin Master-opiskelijoista oli tyytyväisiä opetukseensa. Opintojen työelämälähtöisyyteen tyytyväisten osuus Master-opiskelijoista oli 86 % ja opintoihinsa kokonaisuudessaan tyytyväisiä oli 93 % opiskelijoista. Kyselystä selvisi myös se, että 83 % koki ylempien

ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen parantaneen heidän asemaansa työmarkkinoilla. Tutkinnon arvostuksen lisääntymisestä kertoo myös tuore Palkansaajien tutkimuslaitoksen [3] tutkimustulos, jonka mukaan ylemmän AMK-tutkinnon suorittaminen voi nostaa työntekijän vuosiansioita jopa tuhansilla euroilla.

Master-tutkintoja on kehitetty monialaisessa yhteistyössä myös sisällöllisesti ja pedagogisesti viime vuosien aikana. Vuosina 2011–2019 keskityttiin kehittämään tutkintojen monialaisuutta, verkopedagogiikkaa ja osaamisperustaisuutta. Muun muassa monialaisia opintojaksoja kehitettiin opettajälhtöisesti yhteiskehittämisen työpajoissa analysoimalla opetussuunnitelmia. Niistä valittiin sellaiset sisällöt ja teemat, jotka olivat samat eri koulutusalojen opetussuunnitelmissa. Ensimmäisenä syntyi monialainen strategisen henkilöstöjohtamisen opintojakso, jota on laajennettu ja toteutettu vuodesta 2012 lähtien monialaisena vaihtoehtoisena opintojaksona. Sen jälkeen niitä on syntynyt lisää niin, että monialaisia vaihtoehtoisia opintojaksoja on nykyisin tarjolla jo yhteensä 13. Tästä yhteiskehittämisestä kerrotaan useissa Oamkin silloisessa ePookin julkaisuissa [4] [5] [6] [7] [8] [9]. Monialaisesta yhteiskehittämisestä syntyi myös kaksi uutta monialaista tutkinto-ohjelmaa vuoden 2020 tarjontaan; palveluliiketoiminnan kehittämisen ylempi tutkinto-ohjelma sekä hyvinvoinnin digitaaliset ratkaisut ylempi tutkinto-ohjelma.

Vuosina 2020–2021 keskityttiin kehittämään uutta brändiä: Oamk Master School. Monialaisessa yhteiskehittämässä yhdessä tutkintovastaavien, kehittäjäopiskelijoiden ja johdon kanssa muodostettiin Master Schoolin visio ja arvolupaus. Tavoitteena on, että Oamkin Master-koulutus muodostaa opiskelijälhtöisen, integroidun kokonaisuuden, joka vastaa työelämän kehittämistarpeisiin, huomioi yhdyspinnat ja alojen erityispiirteet, on tuloksellista sekä kustannustehokasta toimintaa. Visio ja arvolupaus/missio ovat seuraavat:

Visio: Laadukas, vetovoimainen, monialainen, tuloksellinen verkkopohjainen YAMK-koulutus

Arvolupaus: ”Meillä voit opiskella työelämälhtöisen YAMK-tutkinnon ja kehittää osaamistasi haastavampiin työtehtäviin sekä uralla etenemiseesi. Tarjoamme laadukkaan, joustavan ja monipuolisen koulutuksen pääosin verkko-opintoina. Voit räätälöidä opintojasi omiin osaamistarpeisiisi ja opiskella työn ohessa.”

Monialaista yhteiskehittämistä on jatkettu brändin kehittämisen näkökulmasta edelleen, mutta volyymin kasvaessa on myös todettu, että tarvitaan myös vahvaa panostusta koulutusalaakohtaiseen tutkintojen kehittämiseen. Näin ollen koulutusalaakohtaisia Master-tiimejä on vahvistettu ja yhteiskehittämistä on viety enemmän näihin foorumeihin.

Sosiaali- ja terveysalan Master-tutkinnot ovat vahvoja monipuolisen ja monialaisen osaamisen kehittäjiä

Sosiaali- ja terveysalan (Sote) yksikön Master-tutkintojen kehitys on ollut määrällisen vahvistamisen kehityskulussa voimakkainta Tekniikan yksikön rinnalla. Vuonna 2019 Soten Master-tutkintoja oli tarjolla kevään haussa 4 ja aloituspaikkoja 71. Vuonna 2021 vastaava määrä oli 7 tutkinto-ohjelmaa ja 160 aloituspaikkaa. Tällä hetkellä Sote-yksikössä opiskelee 356 opiskelijaa ylemmissä Master-tutkinnoissa. Se on lähes yhtäpaljon kuin vuonna 2019 opiskeli Oamkin ylemmissä yhteensä. Myös vetovoima on lisääntynyt viime vuosien aikana. Esimerkiksi vuonna 2019 Oamkin sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen tutkinto-ohjelmaan haki 89 hakijaa, kun taas vuonna 2020 tutkinto-ohjelmaan haki 220 hakijaa ja vuonna 2021 203 hakijaa.

Tarjolla on nykyisin kuusi monipuolista ja monialaista suomenkielistä tutkinto-ohjelmaa ja yksi kansainvälinen tutkinto-ohjelma. Suomenkielisiä monialaisia Master-tutkinto-ohjelmia ovat seuraavat: akuutti- ja ensihoidon kehittäminen ja johtaminen, hyvinvoinnin digitaaliset ratkaisut, kliininen asiantuntija, kuntoutuksen asiantuntija, palveluliiketoiminnan kehittäminen ja sosiaali- ja terveysalan

johtaminen ja kehittäminen. Näissä tutkinto-ohjelmissa opiskelijoilla on mahdollisuus hyvinkin henkilökohtaiseen opintojen "räätälöintiin" oman urakehityksensä ja osaamisensa kehittämiseksi. Opiskelijoilla on mahdollisuus valita suuresta määrästä johtamisosaamiseen, tutkimus- ja kehittämisosaamiseen, liiketoimintaosaamiseen tai alansa asiantuntijaosaamiseen liittyviä opintojaksoja. Tuutorit ohjaavat opiskelijoita heidän valinnoissaan. Opiskelijat opiskelevat monialaisissa tiimeissä monialaisia tai koulutusalaakohtaisia opintoja monialaisten opettajien ohjaamina.

Kansainvälinen on ohjelma on vahvaan optometrian kliinisen osaamisen kehittämiseen keskittyvä Master of Health Care, Clinical Optometry (MOpton). Tämä tutkinto-ohjelma on ainutlaatuinen Suomessa ja jopa kansainvälisesti. Optometrian kliinisen osaamisen kehittämiseen keskittyvää ylempää korkeakoulututkintoa ei ole tarjolla Suomessa. Lähin lähes vastaavan sisältöinen tutkinto-ohjelma on Norjassa. Tutkinto tarjoaa korkeatasoista silmä- ja biolääketieteen opetusta, joka antaa opiskelijalle valmiudet toimia monipuolisesti optometriaan ja silmäterveyteen liittyvissä erityisosaamista edellyttävissä tehtävissä.

Soten Master-koulutuksen opettajat ovat alansa huippuasiantuntijoita. Suurin osa (95%) heistä on tohtoreita tai väitöskirjaa työstäviä jatko-opiskelijoita. Monet opettajat ovat myös post doc -tutkijoina yliopiston tutkimusryhmissä. Muutamalla häämöttää lähiaikoina myös dosenttuuri urasaavutuksena. Opettajat ovat myös laajasti verkostoituneita ja toimivat monenlaisissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa.

Sosiaali- ja terveysalan Master-tutkintoja kehitetään edelleen yhteiskehittämisen periaattein

Soten Master-koulutuksen kasvu on ollut voimakasta ja se on vaatinut myös uudenlaista sisällöllistä ja pedagogista kehittämistä. Kehittämistä vaatii myös sosiaali- ja terveysalalla puhaltavat voimakkaat uudistuksen tuulet. Uutta sotea rakennetaan parhaillaan. Hyvinvointialueiden aluevaltuuston jäsenet ja ylin johto on valittu tehtäviinsä. Aluevaltuustot päättävät muun muassa hyvinvointialue- ja palvelustrategiasta, palveluverkoston periaatteista, pelastustoimen palvelutasosta, hyvinvointialueen talousarviosta ja -suunnitelmasta ja jäsenten valitsemisesta toimielimiin. Oamkin Sote-yksikön johto- ja opetus- sekä muu henkilöstö on osallistunut monenlaisiin, sote- uudistusta käsitteleviin yhteistyöneuvotteluihin ja seminaareihin viime vuosien aikana.

Soten Master-koulutuksen kehittämistä tehdään myös MasterSote-asiantuntijatiimeissä, jossa on jäseniä työelämän yhteistyökumppaneista ja sidosryhmistä. Näistä erilaisista tilaisuuksista yhteenvetona olemme voineet johdon ja Master- opettajien kesken todeta, että Sote-yksikön Master-koulutus vastaa jo nyt erinomaisen hyvin sote-uudistuksen edellyttämiin osaamisvaateisiin, kuten sote-integraatioon, monialaisuuteen, ihmislähtöiseen lähestymistapaan palvelujen kehittämisessä, palveluohjausosaamiseen, talousosaamiseen, menetelmien monipuoliseen arviointiosaamiseen. Kaikissa edellä mainituissa Soten Master-tutkinto-ohjelmissa voi suunnata osaamisen kehittämistään näihin osaamisteemoihin.

Tutkintojen kehittämistä jatketaan edelleen OKM:n linjausten mukaisesti ja Oamk Master School -brändin vahvistamiseksi sekä arvolutupauksen lunastamiseksi. Mukana on työelämän ja sidosryhmien edustajia, kehittäjäopiskelijoita ja opettajia. Kehittämiskohteiksi on valittu opinnäytetyöprosessin ja -ohjauksen systematisointi ja selkeyttäminen, osaamisperustaisuuden vahvistaminen ja edelleen kehittäminen, tki-opintojen kehittäminen vahvistamaan opiskelijoiden urakehitystä jatko-opintoihin, näyttöön perustuvan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutuksen osaamisen kehittäminen sekä opettajien osaamisen kehittäminen. Näistä kehittämiskohteista suurin osa on myös koko Sote-yksikön kehittämiskohteita. Myös kansainvälistä opetus- ja tk-yhteistyön vahvistamista on aloitettu. Lisäksi verkko-pedagogiikan kehittäminen on ollut usean vuoden ajan ajankohdainen kehittämiskohde.

Opinnäytetyö on opiskelijalle vaativa ponnistus, ja sen edistämiseksi on toteutettu työpajoja sekä tehty entistä selkeämpiä etappeja prosessin eri vaiheisiin. Tätä kehittämistä jatketaan edel-

leen. Lisäksi kehitetään opiskelijan ohjauksen ja etenemisen tueksi verkkoympäristöä, joka osaltaan ohjaa opiskelijaa eteenpäin oppinäytetyön prosessissa. Osaamisperustaisuutta on kehitetty Oamkin Master-tutkinnoissa yhdessä jo usean vuoden ajan. Soten Master-tutkinnoissa vahvistetaan osaamisperustaisuutta edelleen niin, että opiskelijalla on entistä joustavampia mahdollisuudet osoittaa aiemmin tai realliaikaisesti hankkimaansa osaamista. OKM:n linjausten [1] mukaisesti digipedagogiikan kehittämiseen Oamkin Master-koulutus on reagoinut vahvasti jo aiemmin, ennen koronan aiheuttamaa digiloikkaa. Opetus on järjestetty jo vuodesta 2013 lähtien hybridimallilla niin, että opiskelijat ovat saaneet valita, tulevatko paikan päälle vai ovatko etäyhteydellä mukana opetuksessa ja ohjauksessa. Parin vuoden aikana (2020-2022) opetus ja ohjaus on järjestetty ja järjestetään edelleen kokonaan etäyhteydellä ja digipedagogiikkaa sekä oppimisympäristöjä on edelleen kehitetty. Nyt ajankohtaisena asiana on muun muassa suunnitella, miten oppimisanalytiikka voi tukea opiskelijoiden oppimisprosessia.

Opettajien osaamisen kehittämiseksi on Sote-yksikössä aloitettu osaamisen johtamisen ja kehittämisen tiekartta -prosessi, jossa tavoitteena on tunnistaa ja tunnustaa opettajien osaamista, arvioida opettajien ja sitä kautta Sote-yksikön osaamisen nykytilaa, ennakoita tulevaisuuden osaamistarpeita, laatia osaamisen kehittämissuunnitelma strategiavuositain ja rakentaa malli osaamisen kehittämiseen yksikön sisällä ja yli organisaatorajojen kumppanuusverkoston kanssa yhteistyössä. Tätä prosessia tukee yksikön hallinnoima OSMU-hanke, jossa tavoitteena on kehittää osaamisen kehittämisen toimintamalli Pohjois-Pohjanmaan sote-tuotantoalueelle.

Kehittämysteistyötä Oulun yliopiston ja valtakunnallisten amk-verkoston kanssa

Kaikissa Soten Master-tutkinto-ohjelmissa tehdään vahvaa valtakunnallista amk-verkostoyhteistyötä ja tutkintojen yhteiskehittämistä. Opettajat ovat mukana jäseninä tai toimivat puheenjohtajina esim. kuntoutuksen koulutusverkostossa, kliinisen asiantuntijan yamk- opettajaverkostossa, ensihoidon koulutusverkostossa, sosiaali- ja terveysalan johtamisen yamk-koulutusverkostossa, kliinisen radiografian ja bioanalytiikan sekä mielenterveys- ja päihdetyön yamk- koulutusverkostoissa. Myös Pohjoisen korkeakouluilla on yhteinen ylempään korkeakoulututkinnon yhteiskehittämiseen keskittyvä asiantuntijaverkosto. Siinä mukana ovat Oamk, Oulun yliopisto, KAMK, Savonia, Centria ja Lapin amk.

Oulun yliopiston kanssa yhteistyö on myös vahvistunut viime vuosina. Useampi Soten Master-opettaja toimii väitöskirja- tai postdoc-tutkijana yliopiston tutkimusryhmissä. Hoitotieteen ja terveyshallintotieteen tutkimusyksikön kanssa on toteutettu yhteisiä opintojaksoja kliinisen asiantuntijan ja kuntoutuksen asiantuntijan tutkinto-ohjelmissa. Näyttöön perustuvan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutuksen osaamisen kehittämistä suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä yliopiston hoitotieteen ja terveyshallintotieteen tutkimusyksikön kanssa. Kummatkin ovat Suomen JBI yhteistyökeskuksen yhteistyökumppaneita. Myös tohtoriopintopolkuyhteistyötä on tehty tiiviisti erityisesti Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kanssa vuosina 2019–2020 filosofian tohtorin tutkinnon osalta. Master-tutkinnoista valmistuneille tohtorikoulutukseen hakeville on yhdessä laadittu osaamisperustaiset kriteerit. Näillä kriteereillä on tähän mennessä saanut kaksi Master-tutkinnosta valmistunutta opiskelupaikan tohtoritutkintoon johtavassa jatkokoulutuksessa Oulun yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa.

Yhteenvedona voin todeta, että OKM:n linjausten ^[1] mukaista kehittämistoimintaa on tehty aktiivisesti Oamkin Soten Master-tutkinnoissa. Ne ovat vetovoimaisia ja tuottavat työelämää hyvin palvelevaa monipuolista osaamista. Nähtäväksi jää, mihin suuntaan ylemmää korkeakoulutusta kansallisesti kehitetään ja säilyykö dualimalli tulevaisuudessa. Kehittämishaasteita on edelleen, mutta tulevaisuus näyttää tällä hetkellä erittäin hyvältä Oamkin Soten Master-koulutuksen suhteen.

Lähteet

- [1] OKM. 2022. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikka ja sen kehittäminen. Korkeakoulujen kestävän kasvun ohjelma. Hakupäivä 12.1.2022. <https://okm.fi/korkeakoulu-ja-tiedelinjaukset>
- [2] Oamk. 2021. Yhteiskuntavastuuraportti. Sosiaalinen ja kulttuurinen vastuu: koulutus. Hakupäivä 10.12.2021. <https://www.oamk.fi/fi/oamk/yhteiskuntavastuuraportti-2020/sosiaalinen-ja-kulttuurinen-vastuu-koulutus>
- [3] Böckerman P, Haapanen M, Jepsen C. 2019. Back to School: Labor-market Returns to Higher Vocational Schooling. *Labour Economics* 61, 101758. Hakupäivä 10.12.2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927537119300843>
- [4] Isohanni I, Huttunen J. 2014. Master-koulutuksen kohteena on työelämän tutkiminen ja kehittäminen. Ylemmän ammattikorkeakoulututkintokoulutuksen kehittämisprojekti vuosina 2012–2014. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 29. Hakupäivä 10.1.2022. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-118-0>.
- [5] Isohanni I. 2013. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto Oulun seudun ammattikorkeakoulussa. Teoksessa H. Honkanen & L. Kiviniemi (toim.) Yhdessä mukana muutoksessa. Lea Rissasen juhla-kirja. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 9. Hakupäivä 2.7.2022. https://docplayer.fi/3707628-Epooki-9-2013-hilkka-honkanen-liisa-kiviniemi-toim-yhdessa-mukana-muutoksessa.html#show_full_text
- [6] Koivunen K, Huttunen J. 2019. Master-koulutuksessa toteutuu osaamisperustainen oppiminen. Teoksessa H. Alaniska (toim.) Pohjoista laatua. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 85. Hakupäivä 4.5.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019112243739>.
- [7] Koivunen K, Huttunen J. 2019. Master-koulutus matkalla osaamisperustaisuuteen – kertomus kehittämisprosessista. Teoksessa K. Koivunen & J. Huttunen (toim.) 2019. Monialaisesti Master-koulutusta kehittämässä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 27. Hakupäivä 4.5.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019041011748>.
- [8] Koivunen K, Huttunen J. 2019. Master-koulutus kehittää johtamis-, tutkimus- ja kehittämisosaamista. Teoksessa K. Koivunen & J. Huttunen (toim.) 2019. Monialaisesti Master-koulutusta kehittämässä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 27. Hakupäivä 4.5.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019041011817>.
- [9] Kiviniemi L, Koivunen K, Kokemäki M, Lahdenperä I, Leskinen S, Määränen I, Sainio H. 2019. Kehittäjäopiskelijat opiskelijoiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia vahvistamassa – Lähtökohtia kehittäjäopiskelijoiden toimintaan. Teoksessa K. Koivunen & J. Huttunen (toim.) 2019. Monialaisesti Master-koulutusta kehittämässä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 27. Hakupäivä 4.5.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019041011860>

Hoitotieteen opiskelulla ja opetuksella laatua terveysalan ammattikorkeakouluopetukseen

Terveysalan pätevytyksen edellytykset terveysalan ammattikorkeakoulutukseen luotiin Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan hoitotieteen laitoksella.

Suunniteltaessa hoitotieteellisen koulutuksen aloittamista Oulun yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan tiedettiin jo silloin terveysalan koulutuksen tulevista koulutusuudistuksista ^[1]. Keskiasteen koulu-uudistus oli takana. Se arvioitiin riittämättömäksi vertailussa eurooppalaiseen korkeakoulujärjestelmään. Ammattikorkeakoulutuksen tulo ja myös aikaisemman sairaanhoidonopettajakoulutuksen päättyminen olivat tiedossa. Hoitotieteellisen koulutuksen aloittaminen merkitsi terveydenhuollossa työskentelevien uralla etenemisen esteiden poistamista sekä akateemisen koulutusväylän avaamista. Terveysalan ammattikorkeakoulun suunnitelmat herättivät kysymyksiä opettajien pätevydestä. Väistyvä sairaanhoidonopettajakoulutus Annikki Lämsän luotsaamana ja innoittamana piti tavoitteenaan kehittää tieteelliseen asennoitumiseen suuntautunutta hoitoajattelua. Olin tämän koulutuksen ensimmäisessä opiskelijaryhmässä (1974-75). Sain ensimmäisenä keväällä 1975 sairaanhoidonopettajan tutkintotodistuksen. Aakkosjärjestyksestä on joskus etua! Sairaanhoidonopettajan pätevyden sai silloin viisi opiskelijaa. Laadukas koulutus ei ollut akateeminen loppututkinto, mitä AMK:n terveysalan opettajilta edellytetään.

Lääketieteellisen tiedekunnan aloitteesta Oulun yliopiston hallintokollegio asetti 1975 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella sairaanhoitajien akateemisen tason jatkokoulutuksen järjestäminen Oulun yliopistossa. Työryhmän jäseninä olivat rehtori Ines Kuittinen Oulun sairaanhoito-oppilaitoksesta, puheenjohtajana professori Leo Hirvonen lääketieteellisen tiedekunnan edustajana, terveydenhuollon tarkastaja Vappu Säilynoja terveydenhuollon koulutustoimikunnan jäsenenä ja yliassistentti Jaakko Luukkonen käyttäytymistieteiden laitoksen edustajana sekä sihteerinä sairaanhoidonopettaja Annikki Lämsä Oulun sairaanhoito-oppilaitoksesta. Työryhmä laajensi tehtäväntonsa käsittämään sairaanhoitajan- ja erikoissairaanhoitajan tutkinnon suorittaneiden lisäksi laboratoriohoitajan, lääkintävoimistelijan ja röntgenhoitajan erikoistutkinnon suorittaneet. Työryhmä laati ehdotuksen terveydenhuollon kandidaatin koulutusohjelmaksi Oulun yliopistossa. Tutkinnon pääaineeksi määriteltiin terveyden- ja sairaanhoito tai vastaava ja sen sisällössä huomioitiin työelämän vaatimukset ja ammatin kehittäminen. Koulutusohjelman yleistavoitteena korostui ammatillisen pätevyuden saavuttaminen. Tutkinto suunniteltiin tuolloin 100 suorituspisteen laajuiseksi. Se suunniteltiin sijoitettavaksi yliopistossa lääketieteelliseen tiedekuntaan, lähinnä kansanterveystieteen laitokselle. Suunnitelman etenemisestä ja laatisesta rehtori Ines Kuittinen kantoi suuren vastuun. Tämän suunnitelman toteutumista viriteltiin useaan otteeseen, mutta vierähti kuitenkin melkein kymmenen vuotta uuden suunnitelman aloittamiseen.

Uuden hoitotieteellisen koulutuksen suunnitelma

Terveydenhuollon koulutuksen tietoperustaa ja siitä seuraavaa asiantuntijuutta ei ole mahdollista hallita ilman korkeatasoista koulutusta, mistä seuraa omaleimainen tiedonala. Päätös aloittaa aktiivinen suunnittelu syksyllä 1985 hoitotieteellisen koulutuksen käynnistämiseksi merkitsi konk-

reettista toimintaa opetussuunnitelmien laatimiseksi, yhteistyötä lääketieteellisen tiedekunnan ja yliopiston kanssa sekä henkilöstö- ja materiaalisuunnittelua. Asetus eräistä terveydenhuollon tutkinnoista (626/84) [2] mahdollisti suorittaa perustutkintona terveydenhuollonkandidaatin tutkinnon myös Oulussa. Suunnittelua varten lääketieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvosto nimesi kokouksessaan 30.4.1985 terveydenhuollonkandidaatin tutkinnon suunnittelutyöryhmän terveydenhuollonopettajan koulutusohjelman suunnittelua varten. Tiedekuntaneuvosto nimesi jäseniksi seuraavat henkilöt: professori Leo Hirvonen puheenjohtajana, professori Antti Palva, apulaisprofessori Jaakko Luukkonen KTK, rehtori Annikki Lämsä Oulun terveydenhuolto-oppilaitos, suunnittelija Leila Risteli, opintosihteeri Eija Ruottinen, opiskelija Tina Hellsten Lääketieteellisen killan nimeämänä ja suunnittelija Helena Aavarinne sihteerinä. Suunnitteluryhmä työskenteli intensiivisesti ja myös yhteistyössä tiedekunnan hallinnon kanssa. Tavoitteellisuutta kuvaa silloisen dekaanin professori Kauko Kouvalaisen kannanotto Helena Aavarinteelle elokuussa 1985: "Pitää saada aikaan paras opetussuunnitelma." Se oli samalla haaste ja velvoite suunnittelijallekin! Paras siitä tulikin, sen suunnitelman mukaan lähdettiin liikkeelle. Edellytyksiä ammattikorkeakoulun aloittamiselle oli luotu. Haasteita tuli monelta taholta, sillä jo alusta lähtien pidettiin yhteistyötä yli tiedekuntarajojen hyvin tärkeänä. Yhteistyön luominen ei ollut ongelmattonta, sillä ei ollut helppoa löytää henkilöitä, joiden kanssa neuvoteltaisiin esimerkiksi opetussuunnitelmiin liittyvistä sivu- ja vapaavalintaisista aineista, koska se merkitsi monille laitoksille lisätöitä. Yhtä vaikeaa oli löytää joku, joka oli kiinnostunut hoitotieteestä. Usein keskustelun aihe olikin, miten yliopistotyöskentely tulisi organisoida, jotta se edistäisi välttämättömien suhteiden olemassaoloa eri tiedekuntien laitosten kesken.

Suunnittelutyöryhmä laati terveydenhuollon opettajakoulutusohjelman opetussuunnitelman ja sitä täydentämään terveydenhuollonkandidaatin tutkinnon tutkintosäännön, jotka suunnitteluryhmä ehdotti lääketieteellisen tiedekunnan hyväksyttäväksi 14.3.1986. Terveydenhuollon jatkotutkintoina voitiin suorittaa terveydenhuollon lisensiaatin tutkinto ja terveydenhuollon tohtorin tutkinto, mikä mahdollisti pätevyyden saamisen alan ammattikorkeakoulutuksen opettajan tehtäviin. Tämä työvaihe oli edellytysten luomista tulevalle terveysalan ammattikorkeakoulutukselle.

Terveydenhuollon opettajakoulutusohjelman tavoitteena oli kouluttaa ensisijaisesti terveydenhuolto-oppilaitosten opettajia. Koulutusohjelman ammatillisena perustana olivat sairaanhoidonopettajan tehtävät. Koulutusohjelmassa saavutettiin valmius toimia itsenäisesti opettajana ja kasvattajana. Koulutus antoi lisäksi valmiuksia toimia terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämistehtävissä.

Koulutusohjelmaan hyväksyttäviltä opiskelijoilta vaadittiin, että he olivat suorittaneet terveydenhuollon opistoasteen tai terveydenhuollon peruslinjan opistoasteen tutkinnon. Terveydenhuollonopettajan koulutusohjelma suunniteltiin 160 opintoviikon laajuiseksi siten, että opiskelijoille, jotka olivat suorittaneet terveydenhuollon opistoasteen erikoistutkinnon tai terveydenhuollon peruslinjan opistoasteen tutkinnon, korvattiin aikaisempien opintojen perusteella 31 opintoviikon opinnot. Opetus järjestettiin siten, että terveydenhuollon kandidaatin tutkinto voitiin suorittaa täysiaikaisesti opiskellen kolmessa vuodessa. Koulutusohjelmassa hoitotieteen opinnoilla oli keskeinen asema ja siihen sisältyi myös kasvatustieteellisiä opintoja, didaktiikkaa ja opetusharjoittelua. Opetusharjoittelu suoritettiin Ammattikasvatushallituksen alaisessa Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksessa, jota kutsuttiin terveydenhuoltoalan harjoittelukouluksi.

Tämän opetussuunnitelman mukaisesti ensimmäinen 20 opiskelijan ryhmä aloitti opiskelunsa 1.9.1986 hoitotieteen laitoksella pääaineena hoitotiede.

Syksyllä 1986 aloittanut ensimmäinen opiskelijaryhmä, hoitotieteen laitoksen opettajat ja LTK:n opintosihteri lukukauden avajaisissa. (kuva: Liisa Kärki)

Hoitotieteen laitoksen ensimmäisen lukukauden tehtävänä oli opetuksen käynnistäminen ja opimisedellytysten luominen. Lääketieteellisen tiedekunnan dekaani, professori Kauko Kouvalainen tavatessaan hoitotieteen opiskelijat 9.9.1986 esitti, että "sairaanhoito ja lääketiede ovat samaa puuta, ja että eri terveydenhuollossa työskentelevillä ammattiyksiköillä on oikeus puhua omasta näkökulmastaan." Samassa tilaisuudessa hän korosti "potilaan asian omaksi ottamista ja hoitamista parhaalla mahdollisella tavalla." Haasteellista oli tutkimustarpeen esiintuominen. Hän esitti mm. tutkimusalueina "potilaan-perheen yksilöllistä käsittelyä ja informointia, sairaalahygieniaa, vuodelevon tarvetta eri sairauksissa (erityisesti lapsilla), kuumeen oireenmukaisen hoidon perusteita" jne, mutta hän korosti myös lääketieteellisen tietouden tarvetta sairaanhoidon eri aloilla.

Lukuvuodeksi 1985-1986 oli asetettu myös Opetusministeriön toimesta työryhmä suunnittelemaan terveydenhuollon opettajakoulutuksen opetusharjoittelu. Työryhmän puheenjohtajana toimi opetusministeriöstä tiedesihteri Leena Luhtanen ja muut työryhmän jäsenet oli koottu eri yliopistoista ja terveydenhuolto-oppilaitoksista. Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan edustajana oli Helena Aavarinne ja Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksesta rehtori Annikki Lämsä. Työryhmä sai raporttinsa valmiiksi 1986 [3]. Työryhmän muistion mukaisesti Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksesta tuli Oulun yliopiston terveydenhuoltoalan harjoittelukoulu.

Yhteistyö Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen kanssa oli alusta alkaen mutkatonta. Yhteisö oli monille opiskelijoille ennestään tuttu ja opettajat olivat tottuneet yhteistyöhön. Suunnitteluvuoden aikana 1985-1986 työhuoneeni oli Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksessa, Annikki Lämsä oli oppilaitoksen rehtori ja myös suunnitteluryhmän jäsen. Yliopistollinen koulutus ja terveydenhuolto-oppilaitoksessa oleva opettajakoulutus toteutettiin jonkin aikaa rinnakkain. Suuri osa opettajista opiskeli alkuajoista lähtien tavoitteena jatkaa tieteellisessä jatkokoulutuksessa. Opinnäytetöiden aiheet löytyivät läheltä ja osa tutkimusaineistosta kerättiinkin Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksesta. Hoitotieteen laitoksen ja Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen kanssa oli lukuisia työryhmiä. Ammattikorkeakoulun tuleminen korosti mm. opettajien pätevyyttä. Niinpä hoitotieteen laitoksella aloitettiin 1990-luvulla kaksi erillisryhmää, joihin otettiin yhteensä 46 terveydenhuollonopettajan tutkinnon suorittanutta. He suorittivat terveydenhuollon kandidaattitutkinnon ja saivat samalla pätevyyden opettaa terveysalan ammattikorkeakoulussa. Hoitotieteen laitoksen edustajana Oulun seudun ammattikorkeakouluneuvoston jäsenenä oli vuosina 1994-1996 Helena Aavarinne.

Asetus eräistä terveydenhuollon tutkinnoista (N:o 626/84) ja siihen liittyvä muutos mahdollisti terveydenhuollon koulutusohjelman (hallinnollinen koulutus) aloittamisen Oulun yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa [4]. Ensimmäinen ryhmä aloitti opintonsa terveydenhuollon koulutusoh-

selman mukaisesti syksyllä 1987. Terveydenhuollon kandidaattikoulutuksen vuosittainen sisäänotto oli tuolloin 30 opiskelijaa, terveydenhuollon opettajakoulutukseen 20 ja terveydenhuollon koulutusohjelmaan 10 opiskelijaa. Molemmat koulutusohjelmat jatkuvat edelleen.

Laboratorio- ja röntgenhoitajille suunniteltiin omat koulutusohjelmat. Myös perinteisen hoitotieteen alueella tunnustettiin eriytymisen tarve. Tähän vaikuttivat käytännön hoitotyöstä tulevat vaateet. Lisäksi muutokset potilaiden hoidon tarpeissa toivat esiin hoitotyön asiantuntijoiden puutteen kliinisessä hoitotyössä. Tähän haasteeseen vastattiin aloittamalla kliinisen hoitotieteen suuntautumisvaihtoehdoilla terveydenkoulutusohjelmalla.

Osalla hoitotieteen opiskelijoista etenkin alkuvuosina oli pitkä työkokemus terveydenhuollossa. Mikä sitten sai heidät asettamaan itselleen haasteita, joihin vastaaminen edellytti omien ja usein myös perheen resurssien uudelleen organisoimista sekä taloudellisten ja aikakäytösten arviointia. Mahdollisuus aloittaa hoitotieteen opiskelu Oulun yliopistossa oli suurimmalle osalle opiskelijoista erittäin merkittävä ja haasteellinen tilanne. Useat hoitotieteen opiskelijat perustelivat opintojensa aloittamista ennakkoiduilla terveydenhuollon koulutus uudistuksilla, mutta ennen kaikkea itsensä ja hoitotyön kehittämiseksi. Osalle opiskelijoista elämäntilanne oli uusien opiskelutavoitteiden asettamiselle sopiva. Opiskelun aloittaminen oli useimmille yksilötason ratkaisu, mutta se merkitsi usein keskustelua perheessä ja opiskelijan ja työnantajan välillä. Alkuaikoina suurin osa opiskelijoista opiskeli työn ohessa terveydenhuollon kandidaatiksi. Suurimmalla osalla opiskelijoista oli kokemusta kesäyliopisto- ja yliopisto-opiskelusta sekä täydennyskoulutuksen järjestämisestä kursseista. Näiden opiskeluvaihtoehtojen kokemukset olivat olleet kannustavia. Sitoutuminen opiskeluun merkitsi monille opiskelijoille heidän työhönsä liittyvien arvojen uudelleen arviointia ja halua hoitotieteellisen tiedon syventämiseen sekä uuden oppimisen soveltamiseen hoitotyössä [5].

Opettajien pätevytyminen lisäsi paineita opettajakoulutuksen lisäämisestä Oulun yliopiston hoitotieteen laitoksella. Niinpä 1990-luvulla aloitettiin kaksi erillisryhmää, joihin otettiin yhteensä 46 aikaisemman terveydenhuollonopettajan tutkinnon suorittanutta. Opettajilla oli mahdollisuus täydentää opintojaan noin 80 opintoviikon opinto-ohjelmalla, minkä jälkeen heillä oli terveydenhuollon kandidaattitutkinto ja pätevyys opettaa terveysalan ammattikorkeakoulussa. 1990-luvun alkupuolella arvioitiin terveydenhuollon työvoimatarpeen lisääntyvän ja sen seurauksena opettajakoulutuksen tarve aikaisempaa suuremmaksi.

Suunnittelu- ja hoitotieteellisen koulutuksen aloittaminen oli työtä tulevaisuuden koulutuksen hyväksi. Se oli edellytysten luomista tulevalle terveysalan ammattikorkeakoululle. Se mitä tänään ajatellaan, ei välttämättä ole validia huomenna. Taas silloin ”uudistuksen äänen” toivoisi kuuluvan.

Lähteet

[1] Ammattikasvatustieteellinen tutkimuskeskus. 1974. Ehdotus terveydenhuollon kasvatustieteellisen ja hallinnollisen jatkokoulutuksen uudistetuiksi tutkintovaatimuksiksi. Helsinki.

[2] Asetus eräistä terveydenhuollon tutkinnoista N:o 626/84.

[3] Luhtanen L, Aavarinne H. ym. 1986. Terveydenhuollon opettajakoulutuksen työryhmän muistioita 1986. Opetusministeriö. Helsinki.

[4] Opinto-opas. 1986-1987. Lääketieteellinen tiedekunta. Oulun yliopisto.

[5] Aavarinne H. 1996. Terveydenhuollon kandidaattikoulutuksen alkuvaiheita Teoksessa Aavarinne H, Kortelainen R-L ja Kyngäs H. (toim.) 1998. Vuosikymmen hoitotieteellistä koulutusta ja tutkimusta Oulun yliopistossa. Oulun yliopistossa. Oulun yliopiston hoitotieteen laitoksen julkaisu 1.

Terveysala kohti ammattikorkeakoulua

Kun Oulun ammattikorkeakoulussa (Oamk) aloitettiin kokeilu vuonna 1992, tehtävä tuntui haastavalta, vaikkei tyhjistä tarvinnutkaan aloittaa. Kyse oli lopulta siitä, miten terveystalon koulutus tulevaisuudessa asemoituu koulutusten hierarkiassa. Euroopan tasolla vertailu ja yhtenäistäminen oli jo täydessä käynnissä. Sen hetkisten opintojen sisältöjä piti tarkistaa, opiskelu- ja ohjausmenetelmiä uudistaa ja osaamistasojen arviointimenetelmiä kehittää. Piti myös synnyttää toimintamalli, joka liitti yksittäisten opiskelijoiden oppinäytetyöt ja projektit aikaisempaa laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Vähitellen hahmottui se, mitä on ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-toiminta (TKI), kun se toteutetaan yhteistyössä työelämän kanssa tavoitteena terveystalouden alueellinen kehittäminen.

Opetussuunnitelmat vastaamaan ammattikorkeakoulun vaatimuksia

Jo keskiasteen uudistuksessa terveystalon opintojen turhaa eriyttämistä oli karsittu, samoin epäolennaisen tiedon kuormaa. Nyt piti vielä käydä tarkkaan läpi, mitä yhteistä aineista eri suuntautumismuutosten oppinnoista oli löydettävissä. Hoitotyön peruskäsitteet, ihminen, ympäristö ja hoitotyö oli jo ehditty määrittellä ja hyväksyä oppilaitoksessa vuonna 1991. Seuraavaksi piti sopia, mikä hoitotyön viitekehys valitaan jäsentämään opetusta.

Opistoaste sai vielä uudet opetussuunnitelmien perusteet vuonna 1994. Se yhtenäisti opintojen laajuudet opistoasteen koulutuksessa. Sama mitoitus otettiin käyttöön ammattikorkeakouluissa. Esimerkiksi sairaanhoitajakoulutus pidettiin 140 opintoviikon laajuisena (3½ v.) sekä opistoasteella että ammattikorkeakoulussa. Päätöstä oli edeltänyt keskustelu koulutuksen lyhentämisestä kolmevuotiseksi, josta oli kuitenkin luovuttu.

Kokeiluvaiheen aikana toisen asteen koulutus (esim. lähihoitaja) ja korkeakouluopetus erotettiin toisistaan ja opistoasteen koulutus (esim. sairaanhoitaja) lakkautettiin. Oulussa opettajakunta jaettiin kahtia. Osa siirtyi ammattikorkeakouluun. Opettajan toimenkuva muuttui. Tavoitteena oli suunnata opettajien työpanosta entistä enemmän itsenäisen opiskelun ohjaukseen ja samalla vähentää tarvittavien opettajien määrää. Kirjastosta tuli tietopalveluyksikkö, jonka yhteyteen kasvoi uuden pedagogiikan edellyttämä multimediayksikkö. Opiskelu- ja opetusmenetelmät harppasivat digiaikaan. Tiedon etsiminen helpottui ratkaisevasti. Opettajan tehtävä oli ohjata opiskelijoita olennaisen, luotettavan tiedon jäljille. Tavoitteena oli tutkiva oppiminen, joka omaksuttiin kaikkeen opiskeluun.

Kun opetussuunnitelmia muokattiin vastaamaan ammattikorkeakoulun vaatimuksia, piti samalla varoa, etteivät terveystalon henkilöstön kansalliset ja kansainväliset laillistamis- ja rekisteröintikriteerit vaarannu. Kyseiset kriteerit asettavat reunaehdoja muun muassa opintojen kestolle ja sisällölle sekä harjoittelun määrälle ja laadulle.

Kokeilu alkoi opintoviikopohjaisella opetussuunnitelmalla. Melko pian kansainvälistyminen ja opiskelijavaihto sekä työvoiman vapaa liikkuvuus EU:ssa nostivat esille tarpeen suoritusten vertailtavuudesta ja yhteismitallisuudesta. Enää ei riittänyt tieto opintoviikoista, eli siitä, kuinka paljon aikaa kyseisiin opintoihin oli käytetty. Tarvittiin mahdollisimman tarkka kuvaus siitä, mitä opiskelija osaa kyseiset opinnot suorittuaan. Kotimaisissa ja ulkomaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa suoritettujen opintojen vastaavuuden arviointia varten oli luotu yhteinen opintosuoritusten ja arvosanojen siirto- ja kertymisjärjestelmä (ECTS).^[1]^[2] Se edellytti kaikkien opintojen ydinosaamisen tunnistamista ja saavutettujen osaamistasojen kuvausta ja pisteytystä. Ensimmäiseksi ydinosaamisen pilotiksi Oulussa valikoitui Lääkehoidon teoria ja lääkelaskut.^[3] Kyseistä pisteytystä täydentämään on sittemmin luotu eurooppalainen tutkintojen viitekehys elinikäi-

sen oppimisen edistämiseksi. (EQF) ^[4] Yhtenäistämismalli on edennyt Euroopan laajuisesti ja koskenut koko korkeakoulukenttää. Sen aikana myös ammatillisten erikoistumisopintojen rooli on selkeytynyt ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen asema vakiintunut.

Kun opintojen laajuutta, mitoitusta ja osaamistason arviointia koskevat käytännöt oli yhtenäistetty, vahvistettiin myös tutkintonimikkeet. Esimerkiksi sairaanhoitajasta tuli *sairaanhoitaja (AMK)* ja englanniksi *Bachelor of Health Care*. Uutena tulivat ylempät ammattikorkeakoulututkinnot esim. *sairaanhoitaja (ylempi AMK)*, *Master of Health Care*. ^[5] Ensimmäiset tutkintotodistukset näillä nimikkeillä annettiin 29.5.1995.

Työelämäyhteydet ja hanketoiminta TKI-toiminnan kasvualustana

Kokeilun alkuaikoina lähes kaikkien opettajien odotettiin osallistuvan opiskelijoineen työelämän kehittämissuhteisiin ja nivovan ne osaksi opetustaan. Projektit olivat aluksi pieniä ja toteutettiin yhdessä tuttuun harjoittelupaikkojen kanssa. Harjoittelussa oli keskeistä tavoitteellisuus ja monialaisuus sekä toiminnan perustuminen näyttöön. Mittavin alkuvuosien hanke Oamkissa oli Päivärinne-projekti, joka tarjosi monialaisen työskentelyn oppimistilanteita eri koulutusalojen opiskelijoille. Päivärinne-projekti syntyi halusta tarjota tasokasta ohjattua harjoittelua niukkenevista määrärahoista huolimatta. Se tarjosi harjoittelupaikan, jossa oli oikeita potilaita ja jonka toimintatavoista päätti oppilaitos. Päivärinteellä se oli kuntouttava työote. Kokeiluvaiheen päättymisen aikaan, sote-toimialan kaikki opiskelijat osallistuivat tämäläisiin projekteihin.

Vakinaisen ammattikorkeakoulun käynnistyessä hanketoiminta jatkui, monipuolistui ja kehittyi. Alettiin puhua tutkimus- ja kehittämistoiminnasta. Myöhemmin nimikkeeseen liitettiin vielä innovaatiotoiminta (TKI). ^[6] Etenkin tutkimustoiminta herätti aluksi tunteita ja kohtasi jopa valtakunnan tasolla jyrkkää vastustusta eniten yliopistojen taholta. Julkilausuttuna perusteluna oli huoli ammattikorkeakoulujen opettajien pätevyydestä ja tutkimusyhteisöjen puuttumisesta. Ääneen lausumaton perustelu oli todennäköisesti myös huoli niukkenevasta tutkimusrahoituksesta. Varsin nopeasti ammattikorkeakoulu ja yliopisto löysivät kuitenkin oman TKI-toimintansa profiiliin, eikä toiminnan päällekkäisyydestäkään valittanut enää kukaan.

Yhteistyölle kentän kanssa oli pitkät perinteet harjoittelun ohjauksen ja henkilöstön koulutuksen osalta, mutta nyt osapuolia kannustettiin syventämään sitä entisestään ja nivomaan koulutuksen ja työelämän yhteiset kehittämishankkeet palvelemaan alueellisia sote-palvelujen kehittämistavoitteita, joiden piti olla linjassa sosiaali- ja terveysalan kansallisten ja kansainvälisten kehittämistavoitteiden kanssa. Vain hyväksytyt painopisteiden mukaisesti hankkeisiin oli mahdollista saada ulkopuolista rahoitusta. Siitä päättivät muassa Raha-automaattiyhdistys ja EU:n rakennerahasto. Oamkissa omaksuttiin tämä periaate nopeasti etenkin erikoistumisopintojen ja jatkotutkintojen puolella. Hanketoiminta toi mukanaan osalle opettajista myös velvollisuuden osallistua rahoitushakemusten laatimiseen ja samalla suuren määrän raportointivelvollisuutta.

Esimerkkinä ensimmäisistä valtakunnallista Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskokeiluista voidaan mainita SoTeKeKo. ^[7] Se oli työelämän ja koulutuksen yhteinen projekti, johon myös Oamk osallistui Päivärinteen kuntoutussairaalanprojektillaan. Vastaavia valtakunnallisia projekteja ja hankkeita on sittemmin ollut monia, esimerkiksi Valtakunnallinen Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuhteet (Kaste) lukuisine paikallisine hankkeineen.

Ammattikorkeakouluja on kannustettu myös kehittämään maksullista palvelutoimintaa. Aluksi sillä tarkoitettiin opiskelijoiden harjoitteluna toteutettavaa toimintaa. Myöhemmin Oamkin palvelutoiminta on linkittynyt pääsääntöisesti opiskelijoiden opinnäytetöihin.

Ammattikorkeakoulun vakiinnuttua myös TKI-toiminnan profiili ja asema vakiintuivat. Jatkotutkintojen osalta oli alusta asti selvää, että opetussuunnitelma tuli laatia niin, että se sisälsi 20–40 opintoviikkoa ammattikorkeakoulun järjestämiä, jatkotutkinnon alaan kuuluvia syventäviä opintoja ja opinnäytetyönä 20 opintoviikon laajuisen työelämän kehittämistehtävän. Se toi tutkivan kehittämisen osaksi opiskelua.

TKI-toiminta vahvistui entisestään, kun ammattikorkeakouluun saatiin kullekin koulutuslalle tutkimusjohtaja ja lisäksi muuta TKI-henkilöstöä, hankevastaavia ja projektityöntekijöitä. Nämä uudet toimijat loivat elävän yhteyden koulutuksen, työelämän ja tutkimuksen välille. Alusta asti ammattikorkeakoulun eri koulutusalojen tutkimusjohtajat tekivät myös yhteistyötä selkeyttääkseen oman ammattikorkeakoulunsa TKI-toiminnan painopisteitä ja kehittämistarpeita. Synergiaetua haettiin ja sitä myös hyödynnettiin.

Ammattikorkeakouluopintojen aloitus onnistui

Terveysalan koulutus jatkuu nyt Oulussa ammattikorkeakouluopintoina. Opiskelijoiden palautekin on ollut positiivista. Valmistuneilla on aikaisempaa selvempi käsitys omasta osaamisestaan. Siitä on heille hyötyä muun muassa rekrytointitilanteissa niin kotimaassa kuin ulkomailla. Tieto omasta osaamistasosta auttaa heitä tarvittaessa valitsemaan tarkoituksenmukaisesti täydentävää koulutusta valmistumisensa jälkeen. Realistinen kuva tutkinnon tasosta vahvistaa todennäköisesti myös ammatti-identiteettiä.

Koulutusten vertailtavuuden paraneminen on selkeyttänyt yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä ja työnjakoa ja vähentänyt mahdollisia jännitteitä. Korkeakoulujen yhteistoiminta opetuksen ja tutkimuksen alalla koetaan nykyisin luovalliseksi, siihen jopa kannustetaan. Yliopisto-opintojen perusteeton ihannoiti on myös vähenemässä. Sama on tapahtunut koulutusalojen kesken ammattikorkeakoulun sisällä. Ikäaikaiset käsitykset koulutusalojen eriarvoisuudesta ovat häviämässä. Uudet ammattilaiset tulevat nyt työelämään aikaisempaa paremmin valmiuksin, mikä toivottavasti vauhdittaa työkäytäntöjen kehittymistä. Koulun ja kentän yhteistyö on jäsentynyt ja syventynyt. On opittu hyödyntämään synergiaa toimintakäytäntöjen kehittämisessä. Valmiita ei olla, mutta tästä on hyvää jatkaa kohti tulevaisuutta, "omalla tiellä" tähänastisia saavutuksia arvostaen.

Lähteet

- [1] Varmola T. 2007. Ammattikorkeakoulututkinto eurooppalaisilla korkeakoulututkintojen markkinoilla. Teoksessa Malm K (toim.) ARENE ry. 10 vuotta. Tammisaari: Ekenes Tryckeri.
- [2] Euroopan komissio. Eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä (ECTS). Hakupäivä 5.5.2022. <https://education.ec.europa.eu/fi/eurooppalainen-opintosuoritusten-ja-arvosanojen-siirtojarjestelma-ects>
- [3] Koivisto K, Juntunen A, Hautala T, Korhonen T. 2019. Sairaanhoidajan ydinosamisen (180 op) arvioinnin valtakunnallisen kokeen kehittäminen. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 76. Hakupäivä 5.5.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019102434662>.
- [4] Eurooppalainen tutkintojen viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi (EQF). Hakupäivä 5.5.2022. <https://opinto-oppaat.jamk.fi/globalassets/opinto-opas-amk/opiskelu/osaamisen-arviointi-uusi/eurooppalainen-tutkintojen-viitekehys.pdf> sekä <https://europa.eu/europass/fi/european-qualifications-framework-eqf>
- [5] Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014, liiteosa. Hakupäivä 5.5.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>
- [6] Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932 § 4. Hakupäivä 5.5.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- [7] Pelttari P. 1999. Yhteistyössä: Työelämän ja koulutuksen yhteistyön kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla. (SoTeKeKo). STM, OPH, Stakes & Suomen Kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.

Terveysalan koulutus muutoksen tiellä

Ammattikorkeakoulun kokeilun alusta alkaen oli selvää, että kyseessä olisi opetussuunnitelman rakenteen ja sisällön sekä koko opiskelijan oppimispolun kehittäminen. Tiesimme, että kaikki tuo edellyttäisi suunnittelijoilta uuden tiedon monipuolista sisäistämistä, positiivista asennoitumista muutokseen ja vahvaa sitoutumista pitkäjänteiseen työhön. Uudistushanke oli valtakunnallinen ja koski monia koulutusaloja, joten suunnittelutyötä ei tehtäisi vain omissa oppilaitoksessa vaan yhteistyössä useiden koulutusalojen kanssa.

Opetussuunnitelmatyö aloitettiin syksyllä 1991 moniammatillisella joukolla. Mukana olivat Oulun terveydenhuolto-oppilaitos, Oulun sosiaalialan oppilaitos, Oulun kauppaoppilaitos, Oulun diakoniaopisto ja Oulaisten sairaanhoito-oppilaitos. Vaikka kolmen terveystieteiden oppilaitoksen opetussuunnitelmien olisi oletettavasti ollut yhteisiä osia, niissä oli paljon eroja, kaupan alasta puhumattakaan. Jokainen koulutusala oli aloitettu eri aikoina yhteiskunnassa kulloinkin vallitsevan tarpeen mukaan. Nyt oli mahdollista yhdessä kehittää ammatillinen koulutus korkeakoulutasoiseksi ja tehdä siten koulutuksen historiaa.

Koska uuden koulutuksen kehittämiseen oli tarjolla vain laki- ja asetustekstiä, opettajien oli itse paikallisesti luotava se kokonaisuus, joka antaisi tuleville työntekijöille valmiudet laadukkaaseen ja itseenäiseen työhön sekä joustavaan moniammatilliseen yhteistoimintaan. Uuden tilanteen edessä oltiin hämmennyneitä, mutta samalla innostuneita. Merkittävä tuki oli Oulun yliopistossa muutamaa vuotta aiemmin alkanut hoitotieteellinen koulutus. Sekä opettajat että terveydenhuollon käytännön työssä toimivat ammattilaiset olivat uuden tieteenalan aktiivisia opiskelijoita pääsääntöisesti työnsä ohella.

Viiden oppilaitoksen opettajien kokoontumisissa pohdittiin ensin, mikä olisi eri alojen opetuksen yhteinen arvopohja. Päädyttiin siihen, että arvokeskustelun merkitys oli ensisijaisesti kirkastaa omia arvoja ja tuoda ne näkyviin sekä opetusohjelmassa että opetuksessa. Yhteinen ymmärrys käytettävistä käsitteistä ja niiden sisällöstä aiheutti aluksi päänvaivaa ja vaati tiukkoja neuvotteluja. Pohdittiin sitä, kumpi sanaparista toimintakyky ja hyvinvointi on yläkäsite ja mitä kaikkea elämänlaatu-käsite sisältää.

Keskustelut ja eri alojen kirjallisuuden tutkiminen selkeyttivät käsitteitä siinä määrin, että oli mahdollista aloittaa yhdessä varsinainen opetussuunnitelmatyö. Ensimmäinen laadittiin perusopinnojen osuus, joka oli suurelta osin yhteneväinen eri aloilla, mutta ammattiopinnot todettiin välttämättömiksi suunnitella alakohtaisesti.

Ensimmäisten opiskelijoiden reaktiot

Opiskelijat olivat hakeneet keskiasteen koulutukseen. Vasta lukukauden avajaisissa heille selvisi, että he tulevat opiskelemaan ammattikorkeakoulun kokeiluohjelmassa. He odottivat saavansa valmiit lukujärjestykset ja olevansa paikalla päivittäin kuuntelemaan luentoja. Mutta ei – paljon muutosta oli tulossa. Eniten hämmennystä kokivat opiskelijat, joilla oli jo kouluasteen ammattitutkinto ja kokemusta alan aikaisemmasta opiskelusta.

Uutta opittavaa oli paljon: itseohjautuvuus, henkilökohtainen opetussuunnitelma, aiempien opintojen hyväksi lukeminen ja vapaasti valittavat opinnot. Lisäksi opiskelijat huomasivat joutuneensa mukaan sekä opetuksen suunnitteluun että arviointiin, mikä myös oli uutta. Opiskelijoita oli mukana säännöllisissä suunnittelupalaverissa, joissa heillä oli mahdollisuus vaikuttaa oppisisältöihin ja opetusjärjestelyihin.

Opetussuunnitelman rakenteen ja sisältöjen tarkentuminen

Perusopintoihin (40 ov) sisällytettiin opintoja eri tieteiden aloilta. Pidettiin tärkeänä, että opiskelija harjaantuisi alusta alkaen tiedon hankintaan, käsittelyyn ja viestintään sekä oppisi hahmottamaan yhteiskunnallisten tapahtumien merkitystä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin kannalta.

Koska opetussuunnitelma ei ollut valmis ammattiopintojen osalta, ensimmäisen lukukauden ohjelma sisälsi vain perusopintoja, mikä turhautti opiskelijoita. He olisivat halunneet opiskella oman alan taitoja, mutta joutuivat pettymykseen opiskelemaan jotakin aivan muuta. Myöhemmin perusopinnot sijoitettiin opiskeltaviksi ammattiopintojen rinnalle.

Opettajat Pirkko Suua, Marja Runtti ja Aune Koivikko suunnittelupalaverissa. Työhuoneen seinällä on luonnos opintojen sijoittelusta lukukaudelle. Tarkempaa suunnitelmaa tarkastellaan yhdessä A3:n kokoiselta paperilta. (kuva: Inkeri Hietasen kotialbumi)

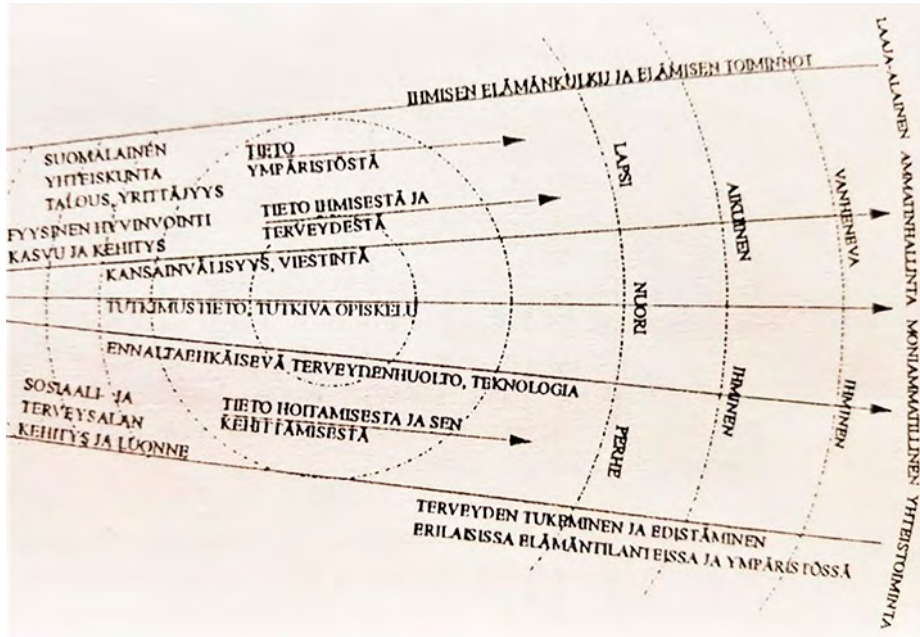
Vapaasti valittavat ammattiopinnot	10 ov	Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto			Kuntoutus. suunt. vaihtoehto		Kliin. lab. alan suunt. vaihtoehto	Optometr. suunt. vaihtoehto
		HHu	RH	KÄT *) SH, TH	FT	TT	LH	OPT
		Vaihtoehtoiset ammattiopinnot						
		10 ov		10 ov	10 ov		5 ov	
		45 ov	28 ov	50 ov	45 ov	45 ov		
			32 ov					
		Yhteiset ammattiopinnot eri suuntautumisvaihtoehdoissa						
		5 ov						
		30 ov			20 ov	70 ov	75 ov	
		Terveysalan yhteiset ammattiopinnot						
	15 ov							
	Perusopinnot 40 ov							

*) lisäksi 40 ov:n harjoittelu

Ammattiopintojen laajuus oli määritelty 100 opintoviikoksi, joista harjoittelua tuli olla vähintään puolet. Lisäksi EU-lainsäädäntö määräsi kättilökoulutukseen 40 opintoviikon lisäharjoittelun. Koska terveysalalta valmistetaan useisiin eri ammatteihin (kuva 1), tarvittiin myös vaihtoehtoisia ammattiopintoja, joiden laajuus riippui suuntautumisvaihtoehdosta.

KUVIO 1. Terveysalan koulutusohjelma ^[1]. (kuva: lähteestä ^[1] Oulun terveydenhuoltooppilaitos. 1994. Opinto-opas. Lukuvuosi 1994–1995. Oulun ammattikorkeakoulu.)

Ammattiopinnot suunniteltiin ihmisen eri elämänvaiheiden mukaiseksi (kuvio 2). Filosofinen lähtökohta korosti ennaltaehkäisevää toimintaa, terveyden edistämistä, ihmisen yksilöllisyyden ja kokonaisvaltaisuuden huomioon ottamista sekä moniammatillista yhteistoimintaa. Opetussuunnitelman viitekehys perustui Maslowin, Hendersonin ja Roperin tarve-teorioihin. Sama viitekehys oli myös useissa alueen terveydenhuollon harjoittelupaikoissa hoitamisen tausta-ajatteluna.

KUVIO 2. Hoitotyön suuntautumisvaihtoehdon viitekehys [2]. (kuva: [2] Oulun terveydenhuolto-oppilaitos. 1994. Opinto-opas: Terveysalan koulutusohjelma. Hoitotyön suuntautumisvaihtoehdo. Oulun ammattikorkeakoulu.)

Ammattiopintoihin sisältyvää harjoittelua oli jonkin verran luento-opetuksen yhteydessä, mutta varsinaisesti harjoittelu tapahtui hoitolaitoksissa asiakas- ja potilastilanteissa. Ensimmäisinä kokeiluvuosina järjestettiin oppilaitoksen tiloissa maksullista palvelutoimintaa osana harjoittelua. Tarjolla oli lääkäreiden läheteillä fysioterapiapalveluja, laboratorionäytteiden ottoa, röntgenkuvausta sekä lasten päiväkotitoimintaa. Innostuneesta startista huolimatta kokeilu loppui, koska sen arveltiin vääristävän kilpailua harjoittelijatyön alhaisten hintojen vuoksi.

Esimerkkinä koko opiskeluajan kumuloituvan tiedon, taidon ja vastuullisuuden kehittymisestä voidaan mainita lääkehoidon opinnot. Yksinkertaisesta lääkehoidosta edettiin tietojen ja kokemuksen lisääntyessä vaativiin toimenpiteisiin, kuten suonensisäiseen lääkitsemiseen. Koska ammattiopintojen jokaiseen opintojaksoon sisältyi lääkehoidon opiskelua, suunniteltiin lääkehoitopassi, jolla opiskelija saattoi opintojen edetessä osoittaa saavuttaneensa vaadittavan tason. Tukiopetus ei kuulunut ammattikorkeakoulun opetustarjontaan, mutta lääkehoidon opinnoissa tarvittiin ylimääräisiä harjoituksia ja tenttejä, jotta opiskelija saattoi edetä opinnoissaan.

Ammattiopinnoista varattiin 10 opintoviikkoa opinnäytetyölle. Aluksi sen ajateltiin olevan koko opiskeluajan kestävä prosessi, joten siihen valmistavia opintoja tarjottiin jo opiskelun alussa. Näin opiskelijoilla olisi ollut mahdollisuus kypsyttää aihettaan. Tästä ajatuksesta jouduttiin kuitenkin pian luopumaan, sillä vasta opintojen edetessä opiskelijat löysivät aiheita, joiden tutkiminen kiinnostoi. Opinnäytetyötä suositeltiin tehtäväksi vähintään pareittain ja mielellään osana meneillään olevia työelämän kehittämisprojekteja.

Ohjaus ja harjoittelu uuteen kuosiin

Opettajien työpanosta haluttiin suunnata entistä enemmän opiskelijoiden ohjaamiseen ja tukemiseen. Itsenäisen opiskelun lisääntyminen oli uutta myös opettajille, sillä heidän piti oppia antamaan tilaa opiskelijoiden mielipiteille ja vastaamaan kysymyksiin enemmän kuin jakamaan tietoa. Itsenäisen opiskelu ei tarkoittanut opiskelijan jättämistä toimimaan itseksensä. Heidän oli tärkeää oppia löytämään olennaista tietoa, jäsentämään sitä, soveltamaan omalle alalle sekä tekemään johtopäätöksiä. He tarvitsivat opettajilta aikaa, erityisesti mahdollisuutta keskusteluun mieltä askarruttavista kysymyksistä. Yksilö- ja pienryhmäohjaukset täyttivät suuren osan opettajien työpäivästä.

Harjoittelupaikkojen kanssa oli tehty jo pitkään yhteistyötä sekä opiskelijaohjauksessa että henkilöstön koulutuksessa. Tärkeä yhteistyövaihe oli hoitotyön kehittäminen kohti systemaattista toimintaa vuosina 1978–1983. Tällöin Suomi osallistui WHO:n keskipitkän aikavälin tutkimus- ja kehittämisohjelmaan, jonka tavoitteena oli jäsentää hoitotyötä ja kehittää sen kirjaamista. Kehittämisprojektiin osallistui terveyskeskuksia, erikoissairaanhoidon yksiköitä ja oppilaitoksia eri puolilta Suomea.

Merkittävä tulos oli se, että hoitotyön tekijät hahmottivat aikaisempaa paremmin oman työnsä sisältöä ja oppivat näkemään työnsä prosessina, jossa edettiin eri vaiheiden kautta. Oulun yliopistollisen sairaalan neurologian klinikka tuotti ohjelman aikana laadunvarmistukseen liittyvää aineistoa, jonka valmistumisen etenemistä saatoimme seurata ja hyödyntää oppilaitoksessa.

Ammattikorkeakoulutuksen alkuvaiheessa koulun ja työelämän osapuolilla oli tarve syventää yhteistyötä entisestään ja samalla selventää opiskelijan harjoittelun ohjaamiskäytänteitä. Oulun yliopistollisen sairaalan hallintoylihoitaja Arja Aura ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun terveysalan yksikön johtaja Annikki Lämsä käynnistivät syksyllä 1999 harjoittelua koskevan kehittämishankkeen.

Hankkeessa toteutettiin lääninhallituksen tuella 15 opintoviikon mittainen projektityökoulutus harjoittelupaikkojen ja oppilaitosten edustajille. Kuhunkin harjoittelupaikkaan laadittiin yhdessä käsikirja, joka selkiyttäisi ja yhtenäistäisi harjoittelun ohjaukseen liittyvää työnjakoa sairaanhoitopiirin eri yksiköissä. Käsikirjassa kuvattiin harjoittelua koskevat sopimukset, ohjausprosessi, vastualueet sekä arviointikäytäntö^[3] ja sen tarkoitus oli olla tukena ohjaajille, opettajille ja opiskelijoille.

Uutta oli se, että harjoittelupaikan esittelyn pohjalta opiskelija laati omat oppimistavoitteensa, jotka ohjasivat hänen oppimistaan. Henkilökohtaisen ohjaajan merkitys korostui ja ohjaajalla tuli olla aikaa ohjaukseen. Opiskelijalla oli siten mahdollisuus useammin kysyä ”miten” ja ”miksi” sekä pohtia tekemisiään yhdessä ohjaajan kanssa.

Myös kunnissa käynnistyi kehittämisprojekteja, joihin opiskelijat osallistuivat harjoittelun aikana. Erittäin merkittävä ja rohkea hanke oli Päivärinteellä tyhjäksi jääneen sairaalan tiloihin suunniteltu kuntoutus- ja opetussairaala. Muhoksen kunnan, Rokua-säätiön ja Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen hallinnoima sairaala toimi harjoittelupaikkana. Asiakkaat, aluksi noin kuusikymmentä, olivat pääasiassa pitkäaikaisia- tai postoperatiivisia kuntoutusasiakkaita. Päivärinte oli monipuolinen harjoittelupaikka eri ammattialojen opiskelijoille. Sairaalassa toteutettiin hoitotyön sekä fysio- ja toimintaterapian oppimisympäristön auditointi, jonka pohjalta toimintaa kehitettiin edelleen. Oma opetussairaala vauhditti huomattavasti myös kansainvälistä opiskelija- ja opettajavaihtoa. Päivärinte-hanke oli mukana myös valtakunnallisessa sosiaali- ja kehittämiskokeilun projektissa.^{[4] [5] [6] [7]}

Verkostoitumista ja julkaisuja

Yhteyksiä sekä koti- että ulkomaisten kollegojen kanssa pidettiin tärkeinä. Elettiin aikaa, jolloin ei oltu vielä totuttu käyttämään internet yhteyksiä päivittäisessä toiminnassa, sen sijaan osallistuttiin konferensseihin paikan päällä. Näissä tilaisuuksissa haluttiin testata omaa ammatillista osaamista ja saada kokemuksia alan toisten osaajien ratkaisuista. Samalla käynnistyivät verkostoituminen ja useissa tapauksissa myös vuosikymmenien mittainen yhteistyö.

Uutta opetussuunnitelmaa tukevan oppikirjan kirjoittaminen yhtä aikaa opetussuunnitelmatyön kanssa oli melkoinen ponnistus. Terveystieteiden oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun opettajat kirjoittivat yhdessä hoitotyön oppikirjan^[8], joka valmistui lähes kahdenkymmenen opettajan yh-

teistyön tuloksena. Kirjaprojekti kuvastaa sitä intoa, joka vallitsi, kun voitiin itse tuottaa oppimateriaalia.

Lehtiartikkeleja kirjoittamalla halusimme välittää tietoa siitä, ”mitä me täällä Oulussa olemme tekemässä”. Sairaanhoidaja-lehteen opettajat kirjoittivat käytännön ohjaukseen liittyvistä innovaatioista ja kokemuksista. ^[9] ^[10] Lisäksi lähdettiin rohkeasti myös ulkomaille sekä etsimään uusia ajatuksia opetuksen kehittämiseen ^[11] että esittämään omia suunnitelmia ^[12].

Opiskelijoiden kokemuksia

Keväällä 1995 tehtiin valmistuville opiskelijoille kysely koskien heidän opiskelukokemuksiaan ja ammatillisia valmiuksiaan ^[13]. Opiskelijat arvioivat valmiutensa melko hyväksi ja positiivisina piirteinä korostuivat oma-aloitteisuus, aktiivisuus, kriittisyys ja joustavuus. Opetusjärjestelyt he arvioivat kohtalaisiksi, samoin mahdollisuutensa opettajan kanssa käytävään ammatillista edistymistä koskevaan keskusteluun.

Opetustarjontaan liittyvään tiedonsaantiin ja oppilaitosten rajat ylittäviin opiskelumahdollisuuksiin toivottiin parannusta. Terveysalan opiskelijoiden vastaukset olivat kautta linjan kriittisempi muihin verrattuna.

Ohessa kahden ensimmäisessä terveystieteiden opiskelijaryhmässä aloittaneen ajatuksia opiskelusta pari vuotta valmistumisen jälkeen ^[14]. Ensimmäisellä kirjoittajalla oli myös terveystieteiden aiemmin suoritettu tutkinto.

”Yhdessä opettajien kanssa aloimme ”rakentaa” uutta uljasta ammattikorkeaa. Kaikki oli uutta ja mielenkiintoista, mutta samalla useat kuitenkin miettivät mielessään, että mitähän tästä tulee? Opiskeluun kuului runsaasti itsenäistä opiskelua, joka tuli aina saattaa kirjalliseen muotoon ja vielä esitellä muille opiskelijoille. Näitä töitä olen opinut arvostamaan nyt, kun työhöni kuuluu luentoja ja niiden valmisteleminen. Aluksi lopputyö edusti minulle jotakin, joka vain on tehtävä. Ammattitaitoisen ohjauksen ansiosta lopputyön tekemisestä muodostui erittäin nautittava prosessi, jossa opin paljon tieteellisen tutkimuksen tekemisestä sekä ilmiöstä, josta tein tutkimukseni.”

”Ensimmäinen vuosi tunnusteltiin, mitä opiskelemme ja miksi. Uudet kurssit, kuten kasvatustiede, tilastotiede ja kansantaloustiede konkretisoivat ajatusta korkeakoulupinnosta. ...luennoilla ei kontrolloitu läsnäoloa. olimme akateemisesti vapaita. – kokeilua ja suunnittelua samanaikaisesti. Opiskelijat yrittivät taiteilla itseohjaavuuden, asetettujen vaatimusten ja jatkuvien muutosten laineilla. Mutta ei niin huonoa, ettei jotain hyvääkin – erittäin hyvää. Tämän osuuden muodostivat koti- ja ulkomaiset projektit, joissa toteutettiin uudenlaisia tapoja suorittaa ammattiopintoja.”

Kirjoittajien ajatuksia menneestä ja toiveita tulevaan

Kirjoittajien ensimmäisten ammattikorkeakouluvuosien kokemus tiivistyy ajatukseen ”uudistustyö oli vaativa, mutta monella tavalla palkitseva”. Opetuksen rakenteellinen ja sisällöllinen uudistus sekä opettajien työssä muutamassa vuodessa tapahtunut muutos olivat mielestämme suuri harppaus tulevaisuuteen. Opettajien rohkeus ja valmius kehitystyöhön olivat kantava voima.

Yllättävän nopeasti, jo kokeilun ensimmäisinä vuosina, tutustuimme myös alan kansainvälisiin asiantuntijoihin ja heidän kauttaan eri maiden vastaaviin koulutusjärjestelmiin. Yhdessä tekeminen laajalti eri tahojen kanssa toi uutta näkökulmaa ammattialan kehittämiseen ja opetustyöhön.

Kokeilun alkuvaiheessa osa terveystieteiden työntekijöistä pelkäsi alan liiallista tieteellistämistä. Tämä pelko on toivottavasti osoittautunut turhaksi. Uskomme, että mitä vahvemmin työntekijöiden tiedot ja taidot perustuvat tutkimukseen ja näyttöön, sitä paremmin he hallitsevat turvalliset ja terveyttä edistävät hoitomenetelmät sekä vuorovaikutustaidot. Toivomme, että jatkossakin terveystieteiden ammatillinen

koulutus tuottaa kokonaisuuksia ymmärtäviä asiantuntijoita, jotka tietävät oman paikkansa laajassa terveydenhuollon kentässä ja arvostavat sitä. Moniammatillista yhteistyötä tarvitaan tulevaisuudessa entistä enemmän edistämään yksilön ja yhteisön hyvinvointia.

Artikkelin kirjoittajat ensimmäisten opiskelijoiden valmistujaisjuhlassa 30.5.1995. Vasemmalla Inkeri Hietanen ja oikealla Marjatta Pulkkinen (kuva: Maika Jokelainen, kirjoittajien kollega)

Lähteet

- [1] Oulun terveydenhuolto-oppilaitos. 1994. Opinto-opas. Lukuvuosi 1994–1995. Oulun ammattikorkeakoulu.
- [2] Oulun terveydenhuolto-oppilaitos. 1994. Opinto-opas: Terveysalan koulutusohjelma. Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto. Oulun ammattikorkeakoulu.
- [3] Huusko H, Kupila P, Pulkkinen M. 2000. Oppia tyrkyllä. Kirurgisen vastualueen vuodeosastojen ja poliklinikan harjoittelun käsikirja. Projektityö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Julkaisematon.
- [4] Kellokumpu L. 1998. Päivärinteen kuntoutussairaala opetussairaala. Teoksessa Ahlholm T, Määttä H. (toim.) Pohjoinen strategia- ja taitopeli. Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992–1996. Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Oulu.
- [5] Toivonen L. 1998. Ammattikorkeakoulukokeilu mahdollisuutena terveystieteiden koulutuksen ja ammattikäytäntöjen kehittämisessä. Teoksessa T. Ahlholm & H. Määttä (toim.) Pohjoinen strategia- ja taitopeli. Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992–1996. Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Oulu.
- [6] Hyttinen H. 1996. Harjoittelun uudistaminen ammattikorkeakoulukokeilun myötä. Teoksessa Tallberg M, Hyttinen H, Korteniemi A-M. (toim.) 100 vuotta terveyden hyväksi. Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen julkaisuja. A, tutkimuksia 1, 109–111. Oulu: Painotupa Ky.
- [7] Toivonen L. 1996. Ammatin hallinta uutena opetusmenetelmänä. Teoksessa Tallberg M, Hyttinen H, Korteniemi A-M (toim.) 100 vuotta terveyden hyväksi. Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen julkaisuja. A, tutkimuksia 1, 112–113. Oulu: Painotupa Ky.
- [8] Tähti R. 1996. Hoitotyön auttamismenetelmät. 1. p. Oulun ammattikorkeakoulu, Oulun terveydenhuolto-oppilaitos. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- [9] Manninen E, Pulkkinen M. 2003. Käsikirjat harjoittelun ohjauksen kehittämisessä. Sairaanhoidaja 76 (11), 13–15.
- [10] Manninen E, Pulkkinen M. 2003. Käsikirja harjoittelun ohjauksen sisällöstä. Sairaanhoidaja 76 (13), 17–19.
- [11] Hietanen I, Rissanen L. 1996. Hoitamaan oppiminen englantilaisessa sairaanhoidajakoulutuksessa. Hoitotiede 8 (5), 264–268.
- [12] Lämsä A, Hietanen I, Lämsä J. 1994. Education for holistic care: a pilot programme in Finland. Journal of interprofessional care 8 (1), 31-43.
- [13] Manninen E, Maunu K, Pyykkönen P. 1995. Ammattikorkeakoulu oppimisympäristönä: Oulun ammattikorkeakoulusta valmistuneiden opiskelijoiden arviointia opiskelustaan ja ammatillisista valmiuksistaan keväällä. Oulun ammattikorkeakoulu, Oulu.
- [14] Oppijat ammattikorkeakoulua luomassa. 1998. Teoksessa Ahlholm T, Määttä H, (toim.) Pohjoinen strategia- ja taitopeli. Näkemyksiä Oulun väliaikaisesta ammattikorkeakoulusta vuosilta 1992–1996. Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Oulu, 193–200.

Oulun sairaanhoito-oppilaitoksen sivutoimipisteestä Oulun ammattikorkeakoulun Oulaisten kampukseksi

Oulun ammattikorkeakoulun Oulaisten kampuksen nykyisen toiminnan juuret ovat 1980-luvulla perustetussa Oulun sairaanhoito-oppilaitoksen sivutoimipisteessä. Koulutusmuutoksiin valmistautumisessa ja toiminnan kehittämisessä ovat korostuneet johdon ja henkilöstön muutuskävykyys sekä verkostoituminen ja monipuolinen osaaminen. Alueellinen yhteistyö on kaikissa vaiheissa ollut merkittävä sekä koulutustarpeiden arvioinnin että uusien toimintojen kehittämisen näkökulmasta.

Oulun sairaanhoito-oppilaitoksen sivutoimipisteestä Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitokseksi

Suomessa käytiin 1980-luvulla koulutuspoliittista keskustelua, jossa ennakoitiin aikuisväestön ikääntymistä ja terveydenhuoltopalvelujen tarpeen kasvua sekä toisaalta työikäisen väestön niukuutta. Keskustelun myötä tehtiin päätöksiä aikuiskoulutuksen lisäämisestä sosiaali- ja terveysalalle. Yksi ratkaisu oli kouluttaa sairaanhoitajia kouluasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneista hoitajista, kuten perus- ja mielenterveyshoitajista.

Aikaisempaan terveydenhuoltoalan tutkintoon (AK) perustuva koulutus alkoi Oulaisissa vuonna 1983, jolloin sinne perustettiin Oulun sairaanhoito-oppilaitoksen sivutoimipiste. Suomen koulutuspolitiikassa ehdittiin perustaa ja toteuttaa 1980-luvulla kahdenlaista ammatillisen koulutuksen järjestelmää. Ensimmäinen niistä koostui lukuvuoden kestävästä yleisjaksosta ja 3,5 vuoden ammatillisista opinnoista. Pohjakoulutusvaatimuksena oli peruskoulu. Toisen, ylioppilas pohjaisen koulutuksen kesto oli 3,5 vuotta. Nämä koulutusmuodot edellä mainitun AK-pohjaisen koulutuksen kanssa toteutuivat itsenäisessä Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitoksessa ensimmäisten vuosien aikana.

Poliittisessa keskustelussa etsittiin ratkaisua alan koulutuksen volyymin kasvattamiseksi. Päätettiin perustaa valtiollisten oppilaitosten rinnalle kuntien ylläpitämiä terveydenhuolto-oppilaitoksia. Tärkein kriteeri kunnan tai kuntien oman intressin, poliittisen tahdon ja kantokäyvyn lisäksi oli oppilaitoksen sijaintikunnassa ja alueella olevien terveydenhuoltopalvelujen taso ja monipuolisuus opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksien takaamiseksi. Myös opettajien saaminen perustettavaan oppilaitokseen oli kriittinen kysymys.

Informaatio käynnisti koko maassa melkoisen kuhinan. On kerrottu, että oulaistalaisen paikallislehden silloinen päätoimittaja Yrjö Talvi oli saanut kansanedustajalta vihjeen, että Oulun läänin eteläosaan ollaan suunnittelemassa kunnallisen terveydenhuolto-oppilaitoksen perustamista. Oulaisissa terveydenhuoltopalvelujen ja siten opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksien tilanne oli kohtalaisen hyvä. Kaupungissa oli aluesairaala, naapurikunnassa Ylivieskassa psykiatrinen sairaala ja kuntien perusterveydenhuolto tarjosi hyviä harjoittelumahdollisuuksia. Oulun yliopistollisen sairaalan lastenklinikan kanssa pystyttiin toteuttamaan harjoittelujaksot pienin järjestelyin. Alueen kansanedustajat, opetusministeri ja lääkintöhallituksen pääjohtaja sekä Oulaisten kaupunginjohtaja olivat tiiviissä vuoropuhelussa asiasta.

Oulaisten kaupunki palkkasi projektisihteerin vuoden 1988 alusta valmistelemaan kunnallisen koulun perustamista. Ylläpitämislupa saatiin 28.4.1988 sillä ehdolla, että mukaan tulevien oppilai-

tosten valtionosuudet hyväksytään vuoden ensimmäisessä lisäbudjetissa. Oppilaitoksen toimintavalmiuteen tähtääviä ratkaisuja tehtiin ylläpitämisluvan jälkeen kiihtyvään tahtiin. Perustettiin johtokunta ja hyväksyttiin johtosääntö, hyväksyttiin talousarvio kuluvalle vuodelle, perustettiin ja julistettiin haettavaksi alkuvaiheessa tarvittavat virat ja käynnistettiin opiskelijahaku. Oulun terveydenhuolto-oppilaitoksen kanssa ja sen aloitteesta perustettiin yhteinen neuvottelukunta. Opetustiloja varustettiin neljään eri kiinteistöön aluesairaalan läheisyydessä. Opiskelijamäärä oli aloitettaessa 128. Mukana olivat aiempien koulutusmuotojen opintojaan jatkavat opiskelijat sekä aloittavat AK-pohjaisen koulutuksen ryhmät.

Uuden oppilaitosrakennuksen suunnittelutyö aloitettiin välittömästi ja rakentamisen aloitus tapahtuisi vuonna 1991. Kaupunginjohtaja Antti Niemelän aktiivisuus ja verkostojen hyödyntäminen olivat ratkaisevia. Hän myös pelasti oppilaitosrakennuksen viivästyneisyyden kuullessaan, että hankkeen rahoitusta on siirretty laman vuoksi kolmella vuodella ja kaupungin olisi hoidettava rakennusaikaiset kulut itse. Tiukat neuvottelut päättyivät toteamukseen, että siirtopäätöksessä on tapahtunut inhimillinen erehdys ja päätös kumottiin.

Oulaisten kunnallinen terveydenhuolto-oppilaitos aloitti toimintansa 1.8.1988. Lääkintöhallituksen pääjohtaja Matti Ruokola tervehti kirjeellä uutta oppilaitosta. Kirjeessä todettiin uhkaava hoitajapula isojen ammattiryhmien sairaanhoitajien ja perushoitajien eläköityessä 1990-luvulta lähtien. Lisäksi hän totesi, että koulutuksen on oltava laaja-alaisempaa kuin aiempi tiukat linjajaot omaava ja suppeat kelpoisuudet tuottava aiempi koulutus. Myös aiemman koulutuksen uudistamisen aikaan opetusministerinä ollut Christoffer Taxell moitti kapea-alaisuutta ja sektoroitumista: ”Kun terveydenhuoltoalalla koulutetaan ihminen johonkin tehtävään kelpoiseksi, hänet koulutetaan samalla ehdottoman epäkelvoksi kaikkiin muihin alan tehtäviin.”

Terveydenhuolto-oppilaitoksen tulolla oli voimakas myönteinen merkitys kaupungin talouteen, kehitykseen ja yleiseen mielialaan, totesi silloinen kaupunginjohtaja Antti Niemelä. Opiskelijoiksi lähialueilta hakeutuville oli iso merkitys mahdollisuudessa hakeutua lähelle opiskelemaan. Perheelisille kohtuullinen matka oli ratkaiseva. Hakijamäärät olivatkin alusta saakka yllättävän hyvät. Oppilaitoksessa suunniteltiin ja tarjottiin myös jatko-opintoja ja täydennyskoulutusta, joita niin ikään alueella työskentelevät ahkerasti hyödynsivät.

Opiskelijaluetteloissa vuosien varrelta näkyy kotikuntien tasainen jakautuminen oppilaitoksen toimialueella. Myös Oulusta kulki päivittäin niin opiskelijoita kuin opettajakin. Myös työelämän kehittämishankkeet olivat ohjelmassa, yhteistyötä tehtiin monin tavoin opiskelijoiden, opettajien ja harjoittelupaikkojen henkilöstön voimin.

Ammattikorkeakoulukokeilun aika

Jo itsenäisen koulutuksen käynnistymistä seuraavana vuonna 1989 julkaistiin visio keskiasteen opistotasoisien koulutuksen kehittämisestä ammattikorkeakouluksi. Tavoitteena oli korkeatasoinen ja kansainvälisesti tunnustettava ammatillinen koulutus. Vuonna 1991 ammattikorkeakoulukokeilu annettiin 22 oppilaitosryhmittymän tehtäväksi. Sitä ennen oli käyty vilkkaita keskusteluja ja vierailtu ahkerasti kunnissa ja oppilaitoksissa yhteistyöhalukkuutta mittailemassa. Kokeilijat valittiin laatimiensa suunnitelmien sekä ala- ja aluekohtaisten seikkojen perusteella. Kokeilijoille annettiin käyttöön peruskysymykset ja kriteerit ammattikorkeakoulun tehtävästä ja tasosta.

Kriteerit, jotka ehdokkaiden ja koulutusohjelmien tuli täyttää, olivat: koulutusohjelmien taso, opettajien koulutustaso, kirjastopalvelut, kansainvälinen yhteistyö sekä työelämän ja ammattikorkeakoulun yhteistoiminta. Ammattikorkeakoulusta valmistuneen tuli olla kykenevä tutkimaan ja kehittämään työtään sekä näkemään laaja-alaisesti työnsä ja työyhteisönsä kytkennät elinkeinoelämään ja yhteiskuntaan. Ammattikorkeakoulukokeilu osoitti, että yksittäisen kunnan tai alueen pienehköjen oppilaitosten on melko mahdotonta täyttää edellä kuvattuja kriteerejä. Siitä huolimatta keskusteluja käytiin alueen oppilaitosten kanssa. Mahdollinen tulos olisi ollut monialainen ammattikorkeakoulu.

Kokeiluajan toiminta, kuten kirjaston kehittäminen, kansainvälisten kontaktien luominen konferenssien sekä opiskelija- ja opettajavaihdon avulla, tutkimustyön vaatimustason nostaminen sekä erityisesti terveydenhuoltoalalla opettajien kelpoisuuden vaatima kouluttautuminen alan maisteriopinnoissa olivat työläs urakka. Kirjastojen osalta opetusministeriö painotti amk-kirjastoissa erityisesti ammatillisen henkilöstön tarpeellisuutta ja korkeakoulutasoisia kirjastopalveluita. Kirjastoon rekrytoitiin informaattikko ja toimistos sihteeri siirtyi osittain kirjastotöihin. Sittemmin hän kouluttautui tietopalvelusihteeriksi. Pienikin kirjasto pystyi kirjastoverkkoa ja tietotekniikkaa hyödyntäen tarjoamaan korkeakoulutasoisia palveluita ja toimimaan tehokkaasti. Kirjaston erityinen painopiste oli tiedonhankinnan opetus ja opiskelijoille pyrittiin tarjoamaan käyttäjäystävälliset välineet parhaaseen tietoon.

Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun kokeilusuunnitelmassa todettiin Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitoksen muodostavan alueellisen koulutuspaikan, jossa on mahdollista kokeilun aikana selvittää etäopiskeluun ja etäopettamiseen liittyviä mahdollisuuksia. Lisäksi mahdollisuutena mainitaan ennaltaehkäisyyn ja avopalveluihin liittyvien opintojen opiskelu perustasolla kodeissa, kouluissa ja työssä (Kokeilusuunnitelma 1991). Oulaisten toimipiste osallistui osana Oulun väliaikaista ammattikorkeakoulua OECD:n korkeakoulupolitiikan maatutkintaan. Kansainvälinen arviointiryhmä seurasi ja arvioi ammattikorkeakoulun toimintaa 9.3.1994. ^[1]

Oulaisten toimipisteen nimi oli aluksi Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun Oulaisten yksikkö, sitten nimi vaihtui Oulaisten osastoksi ja viime vuosina nimi on ollut Oulun ammattikorkeakoulun Oulaisten kampus.

Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitoksen toiminta jatkui lähihoitajakoulutuksen ja siihen liittyvän täydennyskoulutuksen tuottajana.

Esimerkkinä kehittämistyöstä ammattikorkeakoulukokeilun aikana olkoon muutama ote lukuvuoden 1994–1995 ajalta toimintakertomukseen raportoidusta kansainvälisestä toiminnasta. Sen tavoitteena oli integroitua Pohjoismaihin ja yhdyttyään Eurooppaan sekä saada valmiuksia vastata työelämän muuttuviin vaatimuksiin. Oppilaitoksen toiminnassa tämä näkyi alkuun kansainvälisten asiantuntijoiden vierailuina sekä opiskeluun kuuluvina teemapäivinä.

Lukuvuoden 1994–1995 päätteeksi järjestettiin opiskelijatyönä suunniteltu ja järjestetty kansainvälinen hoitotieteen konferenssi aiheena vanhusten hoito, Care of the Elderly. Kansainväliset asiantuntijaluennoisijat tulivat Kanadasta, Iso-Britanniasta, Ruotsista ja Saksasta. Opiskelijavaihtoa oli kolmeen maahan, Puolaan, Keniaan ja Ruotsiin. Lisäksi oppilaitos kuului useamman eurooppalaisen maan yhteistyöverkkoon muun muassa Ruotsin, Ison Britannian sekä Saksan kanssa.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun Oulaisten yksikkö koulutusta ja alueellista yhteistyötä kehittämässä

Ammattikorkeakoulukokeilun aikaiseen opiskeluun otettiin ensimmäiset sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijat tammikuussa 1992. He valmistuivat toukokuussa 1995 uuden koulurakennuksen juhlasalissa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja sen osana Oulaisten yksikkö sai vakinaistamisluvan Valtioneuvoston päätöksellä 1995. Ensimmäiset opiskelijat aloittivat opiskelunsa vakinaisessa ammattikorkeakoulussa syksyllä 1995 ja valmistuivat vuonna 1998. Ammattikorkeakoulu eriytyi hallinnollisesti Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitoksesta vuonna 1998 liittyen osaksi Oulun seudun ammattikorkeakoulua. Ammattikorkeakoulun opiskelijamäärä kasvoi vähitellen ja asettui 200–250 välille.

Oulaisten yksikön toimijat ovat tehneet alueellista ja paikallista yhteistyötä aktiivisesti. Vuonna 1996 solmittiin yhteistyösopimus Oulaskankaan sairaalan kanssa kuntoutustoiminnan järjestämisestä osastolla 5. Näin saatiin harjoittelupaikka 130 opiskelijalle vuodessa, ja arvokasta kuntouttamisapua pitkäaikaissairaille.

Samaan aikaan oli menossa myös Yhteisöhoito-projekti (Community Care), jossa tavoitteena oli avo- ja laitoshoidon rajojen madaltaminen. Community Care ajatusta kehitettiin myös Iso-Britannian, Puolan ja Unkarin yhteistyökumppaneiden kanssa. Oulaisissa aloitettiin vuonna 1997 sairaanhoitajakoulutus yhteisöhoidon koulutusohjelmalla. Vuosien 1997–2001 aikana Oulaisista valmistui yhteisöhoidon koulutusohjelmasta yhteensä 78 sairaanhoitajaa. Opetusministeriö poisti koulutusohjelman koulutustarjonnasta 2000. Suuntautuminen yhteisölliseen hoitotyöhön jäi kuitenkin elämään Oulaisissa ja monissa hankkeissa linjasta vietiin eteenpäin.

Nämä ammattikorkeakoulun alkuvaiheessa toteutuneet linjaukset ja hankkeet olivat hyvänä perustana uusien yhteistyömuotojen syntyymiseen ja tiivistyvään alueelliseen yhteistyöhön. Kumppanuus alueen sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa oli alkuna esimerkiksi Vieskan terveydenhuollon kuntayhtymän hallinnoimalle Hola I -hankkeille (2002–2004), joissa kehitettiin tehtävien siirtoa lääkäreiltä sairaanhoitajille. Hanke sai paljon valtakunnallista huomiota ja levisikin koko maahan erilaisina toimintamuotoina.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun Oulaisten yksikkö oli ensimmäisten ammattikorkeakoulujen joukossa, jossa tehtävien siirtoon liittyvä erikoistumiskoulutus sairaanhoitajille alkoi. Samaan aikaan Hola-hankkeen kanssa sosiaali- ja terveysministeriössä alettiin valmistella lainsäädännön muutoksia sairaanhoitajien laajennettuun tehtäväkuvaan. Kansainvälisen esimerkin myötä tehtävien siirto laajeni koskemaan lisäksi sairaanhoitajan rajattua lääkkeenmääräämisoikeutta.

Ammattikorkeakoulut valittiin yhdessä yliopistojen kanssa koulutuksen tarjoajiksi ja Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja sen Oulaisten yksikkö oli taas ensimmäisten joukossa, jossa koulutus alkoi vuonna 2011 yhdessä Savonian ja Tampereen ammattikorkeakoulujen kanssa. Oulaisten yksikössä oli jo aiemmin kehitetty kliiniseen hoitotyöhön liittyviä erikoistumiskoulutuksia muun muassa haavahoitoon ja kansansairauksia sairastavien hoitoon liittyen. Näistä koulutuksista muodostui hyvin suosittuja ja opiskelijoita tuli pitkienkin matkojen päästä Oulaisiin.

Valtakunnallista ammattikorkeakouluverkostoa tiivistettiin 2000-luvulla. Yksiköitä yhdistettiin ja osa lopetettiin. Oulaisten yksikkökin oli useaan kertaan lopettamisuhan alla. Alueellisen tuen sekä osaavan ja joustavan henkilöstön avulla toimintaa saatiin kuitenkin jatkettua. Ajan haasteisiin vastattiin kehittämällä toimintaa, lisäämällä alueellista yhteistyötä ja kiinnittymällä entistä vahvemmin Oulun sosiaali- ja terveysalan yksikön toimintaan. Opetussuunnitelmat Oulun ja Oulaisten välillä yhdenmukaistettiin 2014, samoin luotiin entistä tiiviimpiä kehittämissinjakuita. Oulaisten yksikkö-nimi muutettiin ensin osastoksi ja myöhemmin kampukseksi.

Oulaisten kampus kohti tulevaisuutta ja yhä monimuotoisempaa koulutusta

Digitaalisuuden kehittymisen myötä mahdollistui monimuoto-opiskelu, jota alettiin toteuttaa sekä sairaanhoitajakoulutuksessa että erikoistumisopinnoissa. Monimuoto-opiskelun kokonaisuus rakentuu digitaalisten oppimisympäristöjen, kontaktijaksojen ja etäyhteyksin toteutettujen etäjaksojen avulla. Oulaisten kampuksen opettajilla oli ja on edelleen osaamista ja intoa digipedagogiikan kehittämiseen. Digipedagogisella osaamisella tarkoitetaan tieto- ja viestintäteknologian työvälineiden soveltamista opettamisessa ja ohjaamisessa. Se edellyttää opettajalta substanssin osaamisen lisäksi ohjausosaamista, ongelmanratkaisutaitoa ja kriittistä ajattelua. [2] Digitaaliset ratkaisut yhdessä joustavien koulutusratkaisujen kanssa mahdollistavat OKM:n linjausten [3] mukaisen oppija-lähtöisen opiskelun.

Oulaisten kampuksen henkilökunnan vahvuus erilaisissa muutoksissa on ollut osaamisen lisäksi innostuneisuus ja työhön sitoutuminen. Johtamisessa ja henkilöstön toiminnassa on korostunut ja korostuu edelleen muutosten ennakointi, aloitteellisuus ja toimeenpanon taito. Ne ovat keskeisiä työelämätaitoja myös tulevaisuuden työelämässä [4] ja niistä on muodostunut vahva perusta Oulaisten kampuksen toiminnalle. Myös yhteiskehittäminen sekä työyhteisön sisällä että sen ulkopuolella on voimavara, jota tarvitaan jatkuvan kehittymisen turvaamiseksi ja erilaisten verkostojen muodostamiseksi [5].

Lähteet

- [1] Mäki M. 1994, liite 4. Tutkimus Oulun va. ammattikorkeakoulun opettajien ja opiskelijoiden käsityksistä yksikkönsä toiminnasta ja käsitysten käytöstä evaluaation kehittämisessä. Lisensiaatintutkimus. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta 1994.
- [2] Kullaslahti J, Karento H & Töytäri A. 2015. Opettajien digipedagoginen osaaminen FUAS-liittouman ammattikorkeakouluissa. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisu, HAMKin e-julkaisuja 35/2015. Hakupäivä 31.1.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-769-8>
- [3] Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019 Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle. Vision tiekartta. Hakupäivä 5.1.2022. https://okm.fi/documents/1410845/12021888/Korkeakoulutus+ja+tutkimus+2030-luvulle+VISION+TIEKARTTA_V2.pdf
- [4] Jousilahti J, Koponen J, Koskinen M, Leppänen J, Lähti R, Mokka R, Neuvonen A, Nuutinen J, Suikkanen H. 2017. Työ 2040 – Skenaarioita työn tulevaisuudesta. Helsinki: Demos Helsinki & Demos Effect.
- [5] Kaihovaara A, Härmälä V, Salminen V. 2016. Mitkä innovaatioekosysteemit ovat ja miten niitä voi kehittää? Valtioneuvoston kanslia. Hakupäivä 5.5.2022. <https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/Mit%C3%A4+innovaatioekosysteemit+ovat+ja+miten+niit%C3%A4+voi+kehitt%C3%A4%C3%A4/feecb2aa-d56e-441d-aa2e-15f5bd18d59b?version=1.0>

Sosiaalialan koulutuksen vaiheita Oulun ammattikorkeakoulussa

Sosiaalialan koulutus alkoi Oulussa keskiasteen koulu-uudistuksen viimeisessä vaiheessa 1986. Ammattikorkeakoulukokeilun käynnistyessä sosiaalialan oppilaitos oli mukana kokeilussa ja opistoasteen kolme koulutusammattia yhdistettiin ammattikorkeakoulutukseksi. Kokeiluvuosina väliaikaisessa ammattikorkeakoulussa luotiin pohjaa tulevalle vakinaiselle ammattikorkeakoulujärjestelmälle, joka oli viime vuosikymmenten suurin koulutus uudistus Suomessa. Sosiaalialan koulutuksesta valmistuneet sosionomit löysivät hyvin paikkansa sosiaalipalvelujen eri tehtävissä sekä varhaiskasvatuksessa.

1. Opistoasteesta ammattikorkeakouluksi

Oulun sosiaalialan oppilaitos aloitti toimintansa keskiasteen koulutus uudistuksen viimeisessä vaiheessa elokuussa 1986. Koulutus alkoi väliaikaisena Oulun diakoniaopiston tiloissa opistoasteen sosiaaliskasvattajakoulutuksena sekä kouluasteen päivähoitajakoulutuksena. Oulun kaupungin omistukseen oppilaitos siirtyi 1.8.1987. Keskiasteen koulunuudistuksen mukainen koulutus alkoi syksyllä 1988, jolloin saatiin valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet, joita tuli tarkasti noudattaa. Kolme kouluasteen tutkintoa (päivähoitaja, kodinhoitaja, kehitysvammaistenhoitaja) ja kolme opistoasteen tutkintoa (sosiaaliskasvattaja, sosiaaliohjaaja, kehitysvammaistenohjaaja) muodostivat oppilaitoksen koulutuskokonaisuuden. Ammattikasvatushallituksen (AKH) tiukalla ohjauksella ja valvonnalla pyrittiin keskiasteen uudistuksessa samankaltaisiin ratkaisuihin eri puolilla maata. [1]

Vain kolme vuotta Oulun sosiaalialan oppilaitoksen aloituksen jälkeen käynnistettiin ammattikorkeakoulun suunnittelu- ja valmistelutyö syksyllä 1989. Oulun sosiaalialan oppilaitoksen kehittäjä, rehtori Kerttu Maunu oli tiiviisti mukana Oulun väliaikaisen ammattikorkeakoulun aloittaessa toimintansa 1991. Opistoasteen koulutuksen aloituspaikat siirtyivät ammattikorkeakouluun, joten opistoasteelle ei otettu uusia opiskelijoita syksyn 1992 jälkeen. Viimeiset opistoasteen sosiaaliskasvattajat ja sosiaaliohjaajat saivat tutkintonsa joulukuussa 1996. Keskiasteen koulutus uudistus päättyi, kun ammattikorkeakoulukokeilun käynnistyessä alkoi myös sosiaali- ja terveysalan perustutkintokoulutus (lähihoitajakoulutus). Se yhdisti kolme aiempaa kouluasteen tutkintoa yhdeksi koulutukseksi. Oulun sosiaalialan oppilaitoksessa lähihoitajakoulutus alkoi elokuussa 1993. [1]

Sosiaalialan koulutusohjelmassa yhdistettiin kolme opistoasteen tutkintoa (sosiaaliskasvattaja, sosiaaliohjaaja, kehitysvammaistenohjaaja) yhdeksi tutkinnoksi. Sosiaalialan opiskelijamäärä kasvoi nopeasti. Koulutus oli suosittua, vaikka hämmennystä aiheutti koulutusohjelmasta valmistuvien sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden ammattinimikkeiden puuttuminen. Varsin tuntematon oli Oulun alueella myös opistoasteen sosiaaliskasvattajan tutkinto, jonka aika jäi hyvin lyhyeksi nopeiden koulutusmuutosten myötä. Etelä-Suomessa sosiaaliskasvattajakoulutuksella oli sen sijaan vankka perusta. Olihan koulutus käynnistynyt Pieksämäellä jo vuonna 1918. [2]

Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmasta valmistuneiden tutkintonimikkeestä keskusteltiin eduskunta- ja ministeritasollakin. Sosiaalialan koulutusohjelmasta valmistuneiden ammattinimike sosionomi vahvistettiin vasta 1999 monien valtakunnan politiikkaankin liittyvien vaiheiden jälkeen. Tutkintonimike sosionomi oli ollut käytössä Tampereen yliopiston opetusjaostoissa, mutta se vapautui käyttöön opetusjaostojen toiminnan päättyessä 1998. [3]

Ammattikorkeakoulun alkuvaihe työllisti paljon opettajia, mutta työtä tehtiin innolla ja talkoohen-
gessä. Ammattikorkeakokeilujen käynnistyminen heikensi merkittävästi ja nopeasti valtakunnallista
ohjausta. Oppilaitosten itsenäisen päätösvalan kasvu johti oppilaitoskohtaisten opetussuunnitelmien
kehittämiseen, jolloin myös alueelliset osaamistarpeet otettiin koulutuksessa paremmin huomioon.
Opiskelijan mahdollisuudet itse vaikuttaa opintoihinsa erilaisten valinnaisten ja vaihtoehtoisten opinto-
jen avulla muodosti keskeisen lähtökohdan jo tuolloin. Nykyisen toimivan, monialaisen, innovatiivisen
ja kansainvälisen korkeakoulun perusta rakennettiin alkuvuosien aikana. Kaiken aikaa toimintaa on
luonnehtinut jatkuva muutos ja kehittäminen.

2. Sosiaalialan opetussuunnitelman kehittäminen

Ammattikorkeakoulukokeilun nopea käynnistyminen johti laajaan yhteistyöhön kokeilussa mukana
olleiden oppilaitosten kanssa. Opetuksen suunnittelu ja opetussuunnitelmien laatiminen käynnistyi
eri oppilaitosten opettajien yhteisissä kokouksissa, joissa kuultiin linjauksia ammattikorkeakoulujen
keskeisistä perusideoista ja opetussuunnitelman rakentumisen periaatteista. Silloin jo korostuivat
kokemustiedon ja teoreettisen tiedon tiivis vuorovaikutus. Monet pohdinnat liittyivät ammattikor-
keakoulun rooliin korkeakouluna yliopiston rinnalla. Suoritettava tutkinto oli korkeakoulututkinto.
Opetuksen tieteellisyyden ja käytännöllisyyden suhde herätti kysymyksiä.

Myös keskustelua opetussuunnitelmien rakenteista ja sisällöistä sekä opiskelijoiden mahdol-
luisuudesta valita opintoja muista yksiköistä käytiin runsaasti, vaikka valinnaisuuden käytännön
toteutukseen ei helppoja ratkaisuja ollutkaan. Ammattikorkeakoulukokeilun aikana oppilaitosten
omat sisäiset toimintatavat, aikataulut ja käytännöt eivät mahdollistaneet sujuvaa opiskelijaliik-
kuvuutta. Oppilaitoskulttuurit näyttivät olevan kiveen kirjoitettuja eikä opiskelijoiden ainevalintoja
naapurioppilaitoksesta pidetty tarkoituksenmukaisena. Sen sijaan jokaisessa kokeiluajan oppilai-
toksessa luotiin omia valinnaisuuden polkuja ja opetustarjottimia turvaamaan opiskelijoiden valin-
tojen mahdollisuudet.

Sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelmatyön käynnistyessä kartoitettiin sosiaalialan
opettajien käsityksiä kaikkein keskeisimmistä opinnoista ja niiden laajuudesta, jotka tulisi sisällyt-
tää opetussuunnitelmaan. Kartoituksen tuloksena kertyneiden opintojen kokonaismäärä vastasi
noin seitsemän vuoden opintoja. Tulos syvensi osaltaan keskustelua opetuksen sisältöjen tarkoi-
tustenmukaisesta rajaamisesta ja ydinprosesseista, joihin opetusresurssit kohdennetaan. Osal-
taan tulos heijastui myös valinnaisuuden voimakkaaseen lisääntymiseen ydinprosessien rinnalla.

Ammattikorkeakoulun alkuvaiheessa rakennetut sosiaalialan koulutuksen ydinprosessit ovat
monilta osin relevantteja myös tänä päivänä. Niissä todetaan esimerkiksi, että koulutusohjelma
tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden omilla valinnoillaan rakentaa professiotaan yksilöllisistä lähtö-
kohdista käsin, mutta työelämän tarpeita palvellen. Alkuvuosien jälkeen oppimisen mahdollisuudet
ovat laajentuneet mm. kansainvälisen vaihdon kautta hankkia uusia näkökulmia omaan opiske-
luun ja tulevaan työhön. Ammattikorkeakoulun sisällä opintojen laajentaminen on mahdollistunut ja
valtakunnallisen opintoportaalien myötä vaihtoehtoiset ratkaisut ja suoritustavat ovat lisääntyneet
merkittävästi.

Tietotekniikan kehitys on muuttanut opetusta ja oppimista nopeasti. Sähköpostin ja tekstivies-
tin rinnalle on tullut erilaisia keinoja pitää yhteyttä opiskelijoihin esimerkiksi rakentaa erilaisia oppi-
misalustoja ja luoda virtuaalisia oppimisympäristöjä. Ehkä tämän kehityksen vaarana on unohtaa
merkitys, joka opiskelijaryhmällä on yhteisöllisyyden ja yhteisen oppimisen kannalta. Virtuaalisesti
läsnä voi olla satoja opiskelijoita, mutta aito kohtaaminen ja reflektiivisyys edellyttää myös vuoro-
vaikutusta kasvokkain. Muutos 1990-luvun alkuvuosien opetuskäytännöistä 2020-luvun opiskelun
arkeen on suuri. Pienet ryhmät, joiden opiskelijat opettaja tunsivat nimeltä, on vaihtunut suurten jouk-
kojen massaopetukseen. Tehokkuuden vaatimukset ja käytännöt ovat tulleet koulutuksen arkeen
niin ammattikorkeakoulussa kuin muuallakin. Eräs unkarilainen kollega kuvasi korkeakoulujen muu-
tosta, tutkintojen määrää, valmistumisajan nopeutta ja massaopetuksen tehokkuutta korostavina
tuotantolaitoksina termillä Student factory.

3. Tutkimus- ja kehittämistyö koulutuksen kehittämisessä

Ammattikorkeakoulun alkuvaiheessa käytiin monia keskusteluja tutkimuksen roolista ja paikasta opetuksen kokonaisuudessa. Selvää oli, että tutkimustyön menetelmät ovat osa opetussuunnitelmaa ja korkeakoulun opetuksen ydintä. Vertailuasetelma yliopistojen perustutkimuksen ja ammattikorkeakoulujen soveltavan tutkimuksen välillä oli vahva, mutta ajan myötä kuva suomalaisten korkeakoulujen toiminnasta on muuttunut eikä tätä keskustelua enää tarvitse käydä. Opetus, tutkimus, kehittäminen ja innovaatiotoiminta ovat yhteisiä korkeakouluille. Saattaa olla, että näillä alueilla korkeakouluyhteistyö onkin edennyt pisimmälle. Yksittäisistä kehittämishankkeista on siirrytty alueellisiin kehittämis- ja innovaatioverkostoihin, joissa yhdistyvät korkeakoulujen, yritysten ja muiden työelämän toimijoiden osaaminen aluetta palvelevaksi kehittämisalustaksi.

Sosiaalialan koulutuksessa kehittämistyön juuret ovat 1990-luvulla, jolloin monet työelämäprojektit ja yhteistyöhankkeet laajensivat opetustoimen oppilaitoksen ulkopuolelle – sinne missä sosiaalialan asiakkaat ovat. Monet asiakasprojektit olivat kiinteä osa opetusta, jota toteutettiin yhteistyössä työelämän kanssa. Näihin opetusprojekteihin ei varsinaista tutkimustyötä kuulunut aineistoineen ja tulosten käsittelyineen. Ne kuitenkin kehittivät opetusta asiakaslähtöisyyteen ja toivat opettajien työmenetelmiin projektiosaamisen ja opiskelijoille vahvan kontaktin tulevaan työhön harjoittelujaksojen lisäksi. Taide- ja kulttuuriprojektit eri asiakasryhmien kanssa ovat olleet oleellinen osa sosiaalialan koulutusta, ja ne ovat olleet näkyvä osa sosiaalialan opiskelijoiden toimintaa. Myös luontoon liittyvät hyvinvointia tukevat elementit sisällytettiin sosiaalialan opetussuunnitelmaan, ja taideprojekteja toteutettiin myös yhdessä luonto- ja seikkailukasvatukseen integroituneena.

Tälle vuosituhannele tultaessa hanketoiminta oli jo vakiintunut osaksi koulutusta. Ulkopuolisella rahoituksella toteutettavat hankkeet lisääntyivät ja saivat yhä systemaattisemman roolin osana työelämäyhteistyötä ja opetuksen kehittämistä. Sosiaalialan koulutuksessa 2000-luvun alkuvuosien merkittävin hankekokonaisuus oli TUPA-hanke monine alaprojekteineen. Hankekokonaisuus tarkasteli tulevaisuuden oppimis- ja kehittämissympäristöjä palvelujen kehittämisen näkökulmasta. Tavoitteena oli tuottaa kunnittain ja alueellisesti rakentunut hyvinvoinnin kehittämisverkosto, joka edistää Oulun seudun ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistyötä, alan palveluja sekä kansalaisten hyvinvointia Pohjois-Suomessa. Hankekokonaisuus osoitti alueellisten yhteistyöverkostojen tarpeen ja myös merkityksen kansalaisten palveluille. Aikaan sidottua oli kuitenkin vahva kuntakohtainen näkemys palvelujen kehittämisestä, josta nyt ollaan siirtymässä maakunnallisiin hyvinvointialueisiin. Keskustelu hyvinvointipalvelujen uudistamisesta ja laajemmista alueellista rakenteista onkin jatkunut TUPA-hankkeesta saakka. ^[4]

4. Yliopistoyhteistyö ja sosiaalialan osaamiskeskus

Sosiaalialan koulutuksen suhdetta yliopistojen koulutuksiin voidaan tarkastella kahdesta suunnasta. Sosiaalityön yliopistollinen koulutus on ylempi korkeakoulututkinto, joka antaa kelpoisuuden laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävään. Tältä osin tilanne on selkeä ammattikorkeakoulun tuottaman kelpoisuuden kanssa myös sosiaalialan ylemmän amk-tutkinnon osalta, joka ei tuota sosiaalityöntekijän pätevyyttä.

Yliopistollinen sosiaalityö on toisaalta monen sosiaalialan ammattikorkeakouluopettajan oma koulutustausta ja ammatillinen professio. Erityisesti ammattikorkeakoulutuksen alkuvuosina sosiaalityön ja sosiaalialan keskinäinen suhde synnytti keskustelua alan koulutusverkostoissa, mutta myös työnantajissa, jotka eivät aina tunnistanee sosionomien osaamista suhteessa sosiaalityöhön. Yksittäisten koulutusammattien tasolla vertailuasetelmia on jossain määrin edelleen, ja myös sosiaalialan ammattikorkeakoulutus on vertautunut ajoittain yliopistojen sosiaalityö oppiaineen tuottamaan sosiaalityöntekijän kelpoisuuteen. Hyvin toimiva sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien (usein tehtävänimikkeenä sosiaaliohjaaja) yhteistyö on tärkeä ja sitä on vuosien varrella kehitetty eri puolilla maata. Sosionomien asema työelämässä ja osaaminen eri tehtävälueilla tunnetaan yhä paremmin. Sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulutuksen käynnistymisen myötä keskustelu

koulutuksen tuottamasta kelpoisuudesta yleensä ja erityisesti sosiaalityöntekijän tehtäviin oli vilkasta. Keskustelun tavoitteena oli saada sosiaalityön kelpoisuusehtoihin muutos, että sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet olisivat kelpoisia sosiaalityöntekijän tehtäviin. Lainsäädäntöä keskustelu ei kuitenkaan muuttanut.

Varhaiskasvatuksen osalta koulutuksessa oli pitkään tilanne, että varhaiskasvatuksen opettajaksi (ent. lastentarhanopettaja) oli mahdollista valmistua joko yliopistosta tai ammattikorkeakoulusta. Ammattikorkeakoulusta valmistuneen sosionomin tutkinnossa tuli olla vähintään 60 opintoviikkoa varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntaavia opintoja. Nykylainsäädännön mukaan sosionomi ei voi enää valmistua varhaiskasvatuksen opettajaksi, vaan nimike työelämässä on varhaiskasvatuksen sosionomi. Tämä on osaltaan vaikuttanut sosiaalialan koulutusohjelmiin valittujen opiskelijoiden osalta siten, että varhaiskasvatukseen suuntautuvien hakijoiden määrä on laskenut selvästi. Sosionomin työtehtävän epäselvyys varhaiskasvatuksessa on heikentänyt hakeutumista sosiaalialan koulutusohjelman varhaiskasvatuksen opintoihin.

Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä on lisääntynyt paljon viime vuosina. Tämä näkyy myös sosiaalityön ja sosiaalialan yhteistyön tiivistymisenä hankeyhteistyössä yhdessä Lapin yliopiston kanssa. Erityisen merkittävä yhteistyö on jatkunut syksystä 2006, jolloin Posken eli Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Pohjois-Pohjanmaan toimintayksikkö muutti sosiaali- ja terveysalan yksikön tiloihin ja ammattikorkeakoulun yhteyteen. Posken Pohjois-Pohjanmaan toimintayksikkö oli toiminut Oulun kaupungin alaisuudessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan käynnistymisestä saakka vuonna 2002 ^[5]. Vuoden 2006 aikana käytiin neuvotteluja Posken toiminnan ylläpitäjästä ja eri vaihtoehtojen arvioinnin jälkeen sosiaalialan osaamiskeskus tuli ammattikorkeakoulun ja sen silloisen ylläpitäjän Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän alaisuuteen ^[6]. Posken toiminta on vuosien ajan tuonut tiiviin yhteyden sosiaalialan tutkimus- ja kehittämistyöhön sekä opetukseen. ^[7] Posken kautta sosiaalialan koulutuksella on ollut hyvät yhteydet Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen muihin toimintayksiköihin ja toimintaan koko Pohjois-Suomen alueella. Pohjois-Pohjanmaan toimintayksikkö Oulussa, Lapin toimintayksikkö Rovaniemellä ja Saamelaiskäräjät saamelaisalueella muodostavat kokonaisuuden, jossa on viime vuosina pyritty entistä enemmän yhtenäistämään yksiköiden toimintakäytäntöjä ja kohdentamaan sosiaalialan tutkimus- ja kehittämistoimintaa yhdessä koko Pohjois-Suomen alueelle.

5. Kansainvälisten yhteyksien merkitys sosiaalialan ammatillisuuden kehittämisessä

Ammattikorkeakoulukokeilujen käynnistyminen herätti alusta lähtien tarpeen luoda koulutukseen kansainvälisiä yhteistyösuhteita. Ensimmäiset yhteistyövierailut sosiaalialan koulutuksen eurooppalaisten kumppanikorkeakoulujen kanssa tehtiin jo vuosina 1994 ja 1995 Unkariin ja Saksaan. Nopeasti verkostot laajenivat ja ammattikorkeakoulun vakiintuessa kansainvälinen yhteistyö ja opiskelijavaihto olivat jo oppilaitosten arkea. Opiskelijavaihto-ohjelmien rinnalla käynnistyi vuonna 1995 sosiaalipalvelujen paikallistason organisoitumiseen ja palvelurakenteisiin liittyvä tutkimusyhteistyöverkosto Saksan, Unkarin, Italian, Englannin ja USA:n kanssa. LOSS-verkoston (Local Organizations of Social Services) kokoonpano vaihteli vuosien varrella jonkin verran, mutta ydinjoukko toimi yhdessä 2010-luvulle saakka järjestäen lähes vuosittain tutkimus- ja yhteistyöverkoston seminaarin, jonne osallistui myös jäsenkorkeakoulujen opiskelijoita. Myös Poske osallistui ja oli keskeisessä roolissa LOSS-verkoston yhteistyössä Unkarissa ja Suomessa toteutettujen sosiaalialan asiakaskokemusten laajassa vertailevassa tutkimuksessa.

Ammattikorkeakouluvuosien aikana kansainvälinen toiminta on laajentunut paljon ja kumppaneita on kaikilla koulutusaloilla kaikkialla maapallolla. Sosiaalialan yhteydet ovat myös moninaiset ja esimerkiksi eri puolilla maailmaa toimivat Suomi-kodit ovat olleet monen opiskelijan vaihtokohteenä opintojen aikana. Pääpaino on toki Euroopassa ja tiiviit ja pitkäkestoiset yhteistyösuhteet ovat vakiinnuttaneet kansainvälisen toiminnan osaksi arkea.

Sosiaaliala koulutusalan ja ammattina on säädelty ja organisoitu eri maissa hyvinkin eri tavoin Suomeen verrattuna. Sen huomaaminen ja ymmärtäminen on osa kansainvälisen toiminnan ydintä. Vaikka koulutus poikkeaa jossain määrin sisällön painotuksiltaan ja sosiaalialan lainsäädäntö ja palvelujen organisointi on kehittynyt erilaisen historian kautta, niin ihmiset palvelujen käyttäjinä ovat kuitenkin aivan samanlaisia kulttuurisista eroista huolimatta.

6. Pedagogiikan murrokset ja sosiaalialan osaaminen tulevaisuudessa

Muutos opistoasteesta ammattikorkeakouluksi merkitsi kokonaan uutta ajattelua opetussuunnitelmien rakenteesta ja sisällöstä. Opistoasteella noudatettiin valtakunnallisia opetussuunnitelmien perusteita, joita tuli noudattaa hyvin tarkasti. Nyt oltiin uuden alussa ja opetussuunnitelmat laadittiin koulukohtaisesti. Tietenkin tämä heijastui myös toteutettuun pedagogiikkaan ja erilaiset opintojaksojen integraatiokokeilut lisääntyivät. Alusta lähtien ammattikorkeakouluopintoihin sisältyi suuri määrä itsenäistä opiskelua sekä pienryhmätyöskentelyä, mikä johti erillisten tehtävien suureen määrään. Aivan kokeilun alussa syksyllä 1992 sosiaalialan opettajien ja opiskelijoiden yhteisessä kokouksessa 26.10.1992 keskusteltiin opintojen integroinnista. Opiskelijoiden ehdotukset koskivat esim. muutamiin opintojaksojen yhdistämistä yhdeksi projektioppimisen kokonaisuudeksi. Alkuvaiheen pedagogiseen kompasteluun liittyen tähän samaan asiaan palattiin syksyn 1997 opiskelijapalautteessa. Opintojen keskinäinen integraatio ja pirstaleinen tehtävä rakenne herättivät opiskelijoiden toiveita ja kysymyksiä viisi vuotta kokeilun aloittamisesta. Nyt vuosikymmenten jälkeen lienee edelleen tarvetta palata näihin samoihin kysymyksiin.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen määrällinen ja laadullinen kehittäminen on perustunut ensisijaisesti työelämäkäytäntöjen kansallisiin ja alueellisiin kehittämistarpeisiin ja niiden pohjalta määriteltyyn työvoimatarpeen ennakkointiin. Pedagogiikan kehittämisessä tämä näkyi vahvana oppimisympäristöajatteluna 2000-luvun alkuvuosina. Oppimisympäristöjä pyrittiin kehittämään oppivan alueen lähtökohdista, jolloin pedagogiikkaan kuuluivat opettajien ja opiskelijoiden lisäksi myös työelämässä toimivat asiantuntijat. Tätä painotti myös opetusministeriö vuonna 2003 julkaisussa Koulutus- ja tiedepolitiikan aluestrategia vuoteen 2013. Korkeakoulujen yhteisten aluestrategioiden avulla pyrittiin tukemaan tutkimuksen kehittämistä, yhteistyötä ja verkostoitumista yhdessä alueen muiden toimijoiden kanssa. Erilaiset osaamis- ja innovaatioverkostot nähtiin yhä tärkeämpinä työkaluina alueiden monialaisessa kehittämisessä. [8]

Perinteisen luokkahuoneopetuksen juuret ovat kaukana historiassa. Opetuksen ja koulutuskäytäntöjen traditioiden muuttamiseen saatiin uusia välineitä 2000-luvun alkuvuosina, kun internetin käyttöön perustuva reaaliaikainen viestintä, tiedon hankinta ja yhteydenpito avasivat kokonaan uudenlaisen käsityksen tiedosta, tiedon muodostuksesta ja oppimisesta. Toinen uusia mahdollisuuksia tuonut uutuus oli puhelimen muuttuminen henkilökohtaiseksi ja jatkuvasti käytössä olevaksi viestinnän välineeksi. Alussa sen käyttöön opetuksen arjessa suhtauduttiin tosin ristiriitaisesti ja henkilökohtaisen puhelimen käyttöönottoa opetustyössä hidasti sekä opettajien vastustus että koulutusyksiköiden erilaiset käyttöä rajaavat ja jopa kielteiset linjaukset.

Koulutuksen tulevaisuuden haasteita on tarkasteltu yleisellä tasolla eri näkökulmista, mutta laajasti ollaan yksimielisiä, että digiosaaminen ja ammatillinen moniosaaminen ovat työelämässä tarvittavan osaamisen perusta. Ammatin substanssin lisäksi tarvitaan osaamista robotiikasta palveluosaamiseen ja koodaamisesta tekoälysovelluksiin. Myös työympäristöihin liittyvä osaaminen tulee yhä tärkeämmäksi, sillä hyvinvointipalvelut ovat siellä missä ihmiset asuvat. [9]

Tällä hetkellä näyttää siltä, että palvelutuotannon tekninen kehitys, ihmisten odotukset palveluilta ja palvelujärjestelmän rakenteelliset muutokset kohti laajoja hyvinvointialueita tulevat voimakkaasti muuttamaan myös ammatillisia kvalifikaatioita. Sosiaalialan koulutuksen osalta kiinnostavaa on nähdä miten sote-uudistuksen toteutus kykenee vahvistamaan sosiaalihuollon erityispalvelujen sisältöjä ja määrää perustason palvelujen rinnalla. Erityispalveluihin liittyvät epäkohdat liittyvät yleissosiaalineuvos Aulikki Kananojan mukaan palvelutuotannon ja osaamisen rakenteellisiin ongelmiin.

Sosiaalihuollon vahva lainsäädännöllinen perusta ja sen kenties liiankin hallitseva rooli on heikentänyt palvelujen innovatiivista kehittämistyötä, jossa myös palvelujen käyttäjät ovat mukana. Sosiaalialan koulutus tarvitsee jatkossa yhä vahvemman kytkennän tutkimuksen, palvelukäytäntöjen ja asiastyön arvioinnin ja innovaatiotoiminnan välille. [10]

Lähteet

[1] Maunu K., Sillanpää, P, Pyykkönen P. 1998. Kasvun ja kehityksen vuodet: Sosiaalialan koulutus Oulussa 1986-1997. Oulu: Oulun sosiaalialan oppilaitos.

[2] Mäntykivi K. 1999. "Nuuka, nöyrä, naimaton": Katsaus sosiaalikasvattajien historiaan: prosessinkuvaus. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö : Oulun seudun ammattikorkeakoulu, sosiaalialan osasto, sosiaalialan koulutusohjelma.

[3] Wikipedia. Tampereen yliopisto 1925–2018). Hakupäivä 6.2.2022
[https://fi.wikipedia.org/wiki/Tampereen_yliopisto_\(1925%E2%80%932018\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Tampereen_yliopisto_(1925%E2%80%932018))

[4] Pietiläinen H. 2004. Tulevaisuuden oppimis- ja kehittämissympäristöt sosiaalialan AMK-koulutuksessa. Teoksessa Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö ja Virolainen, K. 2004. Tulevaisuuden hyvinvointipalvelujen kehittäminen: Tapauksia Pohjois-Suomesta. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysalan yksikkö, pp. 70-89.

[5] Sopimus Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta 2.9.2002. Lapin yliopisto, Oulun kaupunki, Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä, Saamelaiskäräjät. Julkaisematon asiakirja.

[6] Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Pohjois-Pohjanmaan toimintayksikkö. Sopimus sopimuksensiirtämisestä OSAKK/Oulun seudun ammattikorkeakoululle 1.4.2006. Oulun kaupunki ja Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä. Julkaisematon asiakirja.

[7] Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001).

[8] Suomi. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. 2003. Koulutus- ja tiedepolitiikan aluestrategia vuoteen 2013. Helsinki: Opetusministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Opetusministeriön julkaisuja, ISSN 1458-8110; 2003:40

[9] Junttila T, Pietiläinen H. 2021. Sosiaali- ja terveysalan Amk-koulutuksen visioita. Teoksessa Halme S, Virolainen K, Kekäläinen, S. 2021. Sydämen kultainen kosketus: Aurinko nousee Oulusta : hyvinvoinnin, terveyden ja hoitotyön edistäjät. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, ISSN 1456-2332; 301

[10] Kananoja A. 2022. Sote-uudistus tarjoaa mahdollisuuksia myös sosiaalihuollon kehittämiseen. Suomen kuvalehti 2/2022, s. 60.

Optikkokoulutuksen tie ammattikorkeakouluun

ePookin artikkelissa 118/2020 kuvataan ansiokkaasti Oulun optikkokoulutuksen kehitystä. Teksti alkaa: "Oulun terveydenhuolto-oppilaitos pääsi tammikuussa 1987 aloittamaan ensimmäisen noin 20 opiskelijan ryhmän kanssa optikkokoulutuksen. Ammattikorkeakoulun (1992) myötä valmistuvan opiskelijan tutkintonimike muuttui optikosta optometristiksi (AMK)/kandidaatti B.Sc." [1] Matka ensimmäisistä ammattikorkeakouluopiskelijoista ensimmäiseen AMK-tutkintoon kattaa käytännössä kymmenen vuotta tarinan alusta. Niinä vuosina luotiin pohja Oulun optikkokoulutuksen menestystarinalle. Tässä kirjoituksessa muistellaan alkuvuosien haasteita.

Optikkokoulutus alkoi Oulussa opistoasteen koulutuksena. Aikaisemmin vastaavaa koulutusta oli toteutettu vain Helsingin IV:ssä sairaanhoito-oppilaitoksessa. Se ei kuitenkaan enää riittänyt vastaamaan koko maan tarpeisiin. Toiseksi toteutuspaikaksi harkittiin Oulua tai Kuopiota. Kummallakin oli kannattajansa, mutta myös vastustajansa. Lobbaus äityi välillä kiivaaksi. Oulu sai aloitusluvan. Koulukohtaisen opetussuunnitelman teossa käytettävissä oli Helsingin oppilaitoksen opetussuunnitelma, mutta eniten apua saatiin Instru optiikka Oy:n ammatillisten oppilaitosten viimeisen optikkokurssin opetussuunnitelmasta. Kokonaisuutta piti kuitenkin muokata alueellisten tarpeiden ja meneillään olevan keskiasteen koulunuudistuksen edellyttämien vaatimusten mukaan.

Liikkeelle lähdettiin tilapäisjärjestelyin

Koulutuksen alkaessa ei ollut valmiina tiloja, laitteita, opetussuunnitelmaa, eikä henkilöstöä, muisteleehi ryhmän ensimmäisen opettaja. Hakijoita kyllä riitti ja monella oli työkokemustakin optikkoalalta, yleensä oman perheen yrityksestä. Ensimmäiset opiskelijat tulivat paikalle ilmeisen epävarmoissa tunnelmissa, kuvailee opettaja. Luokkatilaksi heille oli osoitettu vaatimaton tila Kontinkankaalta D-talon toisesta kerroksesta. Optikkopraktiikkaan he saivat ensikosketuksen Instru-Optiikan optikkomyymälänhoitaja Matti Kanniston johdolla. Tilapäisjärjestelyt jatkuivat kevään 1987. Teoriaopinnot, matematiikka, fysiikka, kielet ym. olivat ohjelmassa koko ajan. Lukukauden puolivälissä saatiin Instru-Optiikan myötävaikutuksella osa-aikainen optikko-opettaja, jonka työaika oli kaksi päivää viikossa. Kevätlukukausi edettiin näillä järjestelyillä.

Omat tilat ja päätoiminen opettaja paransivat toimintaedellytyksiä

Kesän 1987 aikana optikkokoulutukselle saneerattiin omat tilat SOK:n taloon os. Kansankatu 47. "Tilat toi SOK, ruuat VARK, kirjat väh. maks. ostettiin, sata per kk" riimiteltiin hilpeästi optikkokoulutuksen ensimmäisen vuoden pikkujoulujuhlassa. Oli saatu teorialuokat, työpaja linssihiointaa varten ja tilat näöntarkastusharjoituksiin. Tilojen asianmukainen varustaminen edellytti alan opettajan asiantuntemusta. "Sain toimia arkkitehtina, joka kertoi, millaisia tiloja tarvitaan. Arkkitehdin töistä olikin lyhyt matka "lattiamanuksi", käytännön töihin, kokoamaan pajatilojen työpöytiä," muisteleehi vastaava opettaja.

Omien tilojen ja vakituisen opettajan myötä koulutukseen tuli uutta puhtia. Työt sujuivat hyvässä hengessä ja yhteistuumin. Toteutuksesta vastasi tiimi, johon kuuluivat optikko-opettajan lisäksi matemaattisten aineiden opettaja ja kielten opettaja. Välillä pidettiin hauskaakin. Mieleenpainuvimpia olivat aloitteleville ryhmille järjestetyt "alkukuulustelut". Ensimmäiset valmistujaiset Kansankadulla vietettiin joulun alla, vuonna 1990. Se tilaisuus yhdisti toteutukseen osallistuneita tahoja. Alan koulutuksen vaiherikasta historiaa paremmin tuntevilta ei jäänyt huomaamatta "kahden kilpailevan leirin, Instru-Optiikan ja "Liiton" (Suomen Silmäoptikkojen liitto) edustajien istuminen samaan juhlapöytään". Kyseiset tahot eivät tietävästi yleensä samoihin pöytiin päätyneet.

Muutto uusiin tiloihin Kontinkankaalle

Kansankadun aika päättyi kesällä 1991, kun nykyinen Kontinkampuksen päärakennus valmistui. Vastaavan opettajan asiantuntemusta tarvittiin jälleen. ”Sain ylennyksen arkkitehtitoimiston konsultiksi”, muistelee opettaja. Lisäksi piti organisoida välineistön ja laitteiston siirto Kansankadulta Kontinkankaalle. Varmistaakseen, että herkimmätkin erikoislaitteet saatiin ehjinä perille, opettajat kuljettivat ne itse oppilaitoksen autolla. Kiitosten sijaan he saivatkin taloustoimistosta moitteet auton käytöstä ilman asianmukaista paperisotaa. Pieni asia, mutta kaihertaa vieläkin. Työskentely uudelta tuoksuviissa tiloissa tuntui kuitenkin komealta. Vierailijoita kävi paljon, jopa ministeritasolta. Työmme oli huomattu jo valtakunnan tasollakin, luonnehtii opettaja.

Opistoasteen koulutuksesta ammattikorkeakouluopinnoiksi

Elokuussa 1992 aloitti Oulun väliaikainen ammattikorkeakoulukokeilu, johon myös optometrian opinnot siirrettiin yhtenä terveysalan suuntautumisvaihtoehtona, ensimmäisenä Suomessa. Tilanne edellytti opetus suunnitelman uudistamista vastaamaan ammattikorkeakoulun vaatimuksia. Opinnot alkoivat kaikille yhteisillä perusopinnoilla, joita seurasivat suuntautumisvaihtoehtojen eriytyvät opinnot. Yhteiset opinnot laadittiin suuntautumisvaihtoehtojen opettajien yhteistyönä. Eriytyvien opintojen suunnittelussa piti tarkasti huolehtia, että koulutus täyttää laillistamiskriteerit. Terveystieteiden Oikeusturvakeskus oli tuolloin erityisen tarkkana, kun jokainen ammattikorkeakoulu päätti itsenäisesti omista opetus suunnitelmistaan. Ammattikorkeakoulun opinnoissa korostettiin aktiivisuutta, omaehtoisuutta ja päämäärätietoisuutta. Myös kansainvälisyyttä perättiin.

Tärkeä merkitys oli tuolloin vasta käynnistyneellä Oulu-Aalen yhteistyöllä. Sen käynnistäjinä olivat rehtori Annikki Lämsä Oulusta, professori Dietmar Kümmel ja professori Heinz Diepes Aalenista. Oulussa Aalen yhteistyön kasvona toimi Ralf Michels. Kaksisuuntainen opiskelijavaihto oli alusta asti vilkasta. Se vauhditti osaltaan optikkokoulutuksen kehitystä. Yhteistyön kautta saatiin myös täydennystä opettajakuntaan.

Yhteistyö alan yritysten ja järjestöjen kanssa oli avainasemassa

Optikkokoulutuksen käynnistymiseen vaikuttaneisiin tahoihin on jo edellä viitattu. Jotkut ansaitsevat vielä oman erityismainintansa. Instru-Optiikan ja sen emoyhtiön panos oli huomattava. Henkilöstöjohtaja Matti Vuorela ja johtava optikko Heikki Kaseva vaikuttivat taustalla vahvoina tukijoina aina, kun asiantuntevaa apua tai materiaalista taustatukea kipeimmin tarvittiin, muistelee opettaja. Myös Oulun alueen optikkoliikkeiden panos käytännön harjoittelun mahdollistajana ansaitsee kiitoksen.

Oulun optikkokoulutus on 30-vuotisen taipaleensa aikana käynyt läpi keskiasteen uudistuksen ja muuntautunut ammattikorkeakouluopinnoiksi. Yhtenä osoituksena onnistumisesta on Oulun ammattikorkeakoululle myönnetty lupa aloittaa klinisen optometrian ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus. Tulevaisuus näyttää valoisaalta.

Lähteet

[1] Kemppainen L, Andersson R. 2020. Optometrian historia ja tulevaisuus. Hakupäivä 2.2.2022.

<http://www.oamk.fi/epooki/2020/optometrian-historia-ja-tulevaisuus/>

[2] Laitinen E. ja Vesala H. 2022. Sähköpostikeskustelu.

ALUEKEHITYS

PrintoCent

muutosvaiheet kumppanuus

kansainvälisyys **tekniikka**

kumppanuus *elinkeinoelämä* YHTEISTYÖ

TEKNIikka JA LIIKENNE OSANA AMMATTIKORKEAKOULUA

tekniikka *muutosvaiheet* *PrintoCent*

kansainvälisyys **ALUEKEHITYS** *elinkeinoelämä* YHTEISTYÖ

Oulun ammattikorkeakoulun tekniikan opetuksen taustaa – 25-vuotiskatsaus

Alueelliseen tarpeeseen vuonna 1894 tapahtuneesta alemman suomenkielisen teknillisen opetuslaitoksen perustamisesta Ouluun on kuljettu monipolvinen taival nykytilanteeseen, missä valmistuu vuosittain useita satoja ammattikorkeakoulun eri tasoisten tutkintojen suorittaneita tekniikan ammattilaisia niin Oulun, koko Suomen kuin koko maailmankin monenlaisten haasteiden ratkaisemiseen.

Oulun teknillisen oppilaitoksen liittyttyä vuonna 1996 Oulun ammattikorkeakouluun mahdollistui tekniikoiden ja insinöörien kouluttamisen lisäksi myös ylemmän korkeasteen insinöörien kouluttaminen. Yhteistyö Oulun yliopiston kanssa mahdollisti diplomi-insinöörien koulutukseen osallistumisen. Samalla laajentui monipuolinen ja korkeatasoinen tutkimustyö sekä konetekniikan että auto- ja työkonetekniikan allalla.

Teknillinen koulutus Suomessa kehittyi verraten monivaiheisesti yhteiskunnallisen ja teollisuuden kehityksen mukana. Suomeen perustettiin kuusi teollisuuskoulua Keisarillisen Majesteetin Armollisella Julistuksella 25. marraskuuta 1885. Niiden tehtävänä oli ”antaa niitä tietoja ja taitoja, jotka ovat tarpeellisia työnjohtajille teollisuuden eri haaroissa sekä koneenkäyttäjille”.

Teknillistä koulutusta oli yritetty saada alulle jo ennen vuotta 1835. Teknillisen koulutuksen merkittävin uranuurtaja oli Turun akatemian kemian professori Juhan Gandolin. Hän oli jo vuonna 1802 ehdottanut, että Suomeen perustettaisiin joukko oppilaitoksia, jotka ”valmistaisivat vuotuisasti maalle miehiä, jotka ovat perehtyneet kaikkiin hyödyllisiin toimiin. Siitä seuraisi, että ennen pitkää Suomen kaupungit muuttuisivat teollisuuskaupungeiksi ja utteruuden tyyssijoiksi”.

Gandolin oli vierailut pari vuosikymmentä aiemmin Englannissa, joka oli tuolloin ainoa teollistunut valtio, ja nähnyt mihin suuntaan kehitys oli kulkemassa. Gandolin vaati ammattikuntalaitoksen lakkauttamista (toteutui 1868), yleisen elinkeinovapauden toimeenpanoa (1879), ammattitaitoisen työväestön kasvattamista alemmissa ammattikouluissa sekä opettajiksi ja teollisuuslaitosten johtajiksi kelpaavan henkilökunnan kouluttamista ylemmissä keskusopistoissa.

Ehdotukset olivat siksi mullistavia ja Suomen silloisia yhteiskunnallisia oloja edellä, että Gandolinin kuolinvuonna (1852) yksikään hänen vaatimuksistaan ei ollut vielä toteutunut. Hänen kaukonäköisyyttään osoittaa kuitenkin se, että kaikki hänen esittämänsä vaatimukset aikanaan toteutuivat. ^[1]

Tekniikan opetuksen järjestäminen sunnuntai- ja reaalikouluissa

Ensimmäinen yritys tekniikan opetuksen järjestämiseksi tapahtui vuonna 1835, kun suuriruhtinas Nikolai I antoi asetuksen teollisuusjohtokunnan ja teknologisen instituutin perustamisesta Helsinkiin. Samanlaisia oppilaitoksia oli perustettu aiemmin Pietariin (1828) ja Moskovaan (1832). Teknologinen instituutti ei koskaan toteutunut. Sen tilalle perustettiin sunnuntaikoulu 1842 (Lars Gabriel von Haartman). Kyseisen asetuksen nimenä oli ”hantwerkkarien ja manufakturistain (teollisuuden harjoittajien) valmistaminen”.

Sunnuntaikoulu tyydyttivät käsityöläisiksi haluavien alkeiskoulutustarpeen, luku-, kirjoitus ja laskutaidon oppimisen. Helsingin ja Turun sunnuntaikoulu saivat järjestää tarvittaessa kursseja fyysikassa, mekaniikassa, alkeiskemiassa ja minerologiassa. Teollisuusammatteihin haluaville perustettiin viisi vuotta myöhemmin ruotsinkieliset teknilliset reaalikoulu Helsinkiin, Turkuun ja Vaasaan.

Näiden koulujen perustamisen myötä alkoi Suomessa valtion ylläpitämä teknillinen koulutus. Ensimmäiset teknilliset reaalikoulut eivät saavuttaneet suosiota. Opinnot aloittaneista vain 10-20 % suoritti kurssin loppuun. Koulujen toiminta sai arvostelua osakseen. Mm. Yrjö Koskinen Suometar-lehdessä (1856) kysyi: "Mutta mikä erinomainen hyöty meille on noista teos-kouluista (teos-koulu » teknillinen reaali koulu) tähän saakka lähtenyt?" Valmistuneet siirtyivät Venäjälle, kun omassa maassa ei ollut työtä tarjolla.

Polyteknillisen koulun ja Tampereen teknillisen opiston perustaminen

Vuonna 1856 Aleksanteri I vieraillessaan ensimmäistä kertaa Suomessa esitti ohjelman Suomen olojen parantamiseksi. Ohjelman toteuttamiseksi nimitetty teollisuuskomitea, monien muiden teollisuuden asemaa parantavien toimenpiteiden ohella, esitti polyteknillisen opiston sekä uusien teknillisten reaalikoulujen perustamista ja olemassa olevien uudelleen organisoimista.

Vuoden 1908 komitea (1897 asetettu koulukomitea) kannatti teknillisen keskikoulun perustamista mm. seuraavista syistä: vastaavat koulut menestyneet Saksassa, Itävallassa ja Sveitsissä, ja teollisuuskoulujen oppilaista oli suuri määrä lyseon neljänneltä ja sitä ylemmiltä luokilta päässeistä oppilaita ja vuosittain suuri joukko suomalaisia opiskeli ulkomaisissa teknillisissä keskikouluissa.

Teknillinen keskikoulu perustettiin vuonna 1911 Tampereelle ja sai nimekseen Tampereen teknillinen opisto. Vuonna 1872 perustettu Polyteknillinen koulu vastasi korkeimmasta teknillisestä opetuksesta, vuonna 1911 perustettu Tampereen teknillinen opisto insinöörikoulutuksesta ja vuonna 1885 perustetut teollisuuskoulut teknikkokoulutuksesta.

Oulun teknillisen oppilaitoksen perustaminen ja valtiollisen teknillisen koulutuksen aloittaminen Oulussa

Liikenneyhteydet paranivat merkittävästi, kun rautatie etelästä Ouluun valmistui vuonna 1886. Tämä vaikutti ratkaisevasti pohjoisen teollisuuden eri haarojen kehittymiseen ja kauppahuoneiden toimintaan mm. yksittäisistä sahoista alkoi kehittyä suuria sahayhtiöitä.

Oulun teknillinen oppilaitos perustettiin vuonna 1892. Perustamispäätös ajoittuu pohjoisen teollisuuden alkuvaiheisiin ja tästä alkaen Oulun teknillisen oppilaitoksen kehittyminen on ollut sidoksissa alueen teollisuuden kehittymiseen. Oulun teknillinen oppilaitos on valtion omistamana oppilaitoksena ollut läheisesti sidoksissa yleiseen teknillisen koulutuksen kehitykseen Suomessa.

Teollisuushallitus oli tullut saamansa palautteen perustella vakuuttuneeksi siitä, että itsenäinen teknillinen koulu Oulussa menestyisi. Oulun valtuusmiesten lausunnon teollisuushallitus muotoili lopullisen ehdotuksensa "*alemman teknillisen koulun järjestämiseksi Oulun kaupungissa*". Senaatti hyväksyi ehdotuksen ja virallinen päätös "Oulun kaupunkiin alemman suomenkielisen teknillisen opetuslaitoksen perustamisesta" julkaistiin Keisarillisella Kirjeellä 7. marraskuuta 1892. Koulutus perustettiin viiden vuoden määräajaksi, kunnes myöhemmin nähtäisiin koulutuksen hyöty.

Valtiollisen teknillisen koulutuksen aloittaminen Oulussa syksyllä 1894 oli kuvernööri Malmgrenin peräänantamattomuuden ja Oulun kaupunginvaltuusmiesten lupaaman taloudellisen tuen ansiota. Oppilaita voitiin ottaa vain 40 tilojen puutteen vuoksi. Hakijoita oli 54. Lukukausi alkoi syyskuun alussa ja päättyi huhtikuun lopussa. Koulu toimi yksivuotisenä ajalla 1894-97 ja muuttui kaksivuotiseksi vuonna 1897. Lukukauden pituus oli kuusi kuukautta lokakuun alusta maaliskuun loppuun vuosina 1898-1900 ja vuoteen 1901 kuuden kuukauden mittainen.

Kurssitoiminta alkoi vuonna 1895 järjestetyllä kolme kuukautta kestäneellä koneenkäyttäjäkursseilla. Siihen osallistui 10 oppilasta, jotka olivat koneenkäyttäjää ja höyrylaivojen lämmittäjiä. Seuraavana keväänä järjestettiin kurssi höyrylaivapäälliköille. Mainittakoon, että vuonna 1891 Oulun läänissä metalliteollisuutta harjoitti kolme yritystä Oulun konepaja (85 työntekijää), Valtionrautateiden konepaja (26 työntekijää) ja Veljekset Friisin konepaja (50 työntekijää). Konepajoissa valmistettiin höyryveneiä ja -koneita, sahalaiteksia, myllylaitoksia ja tervauuneja.

Oulun teollisuuskoulun ja teknillisen koulun perustaminen sodan aikana

Teknillisen koulutuksen opetusohjelman laajentuuessa ja opiskelijoiden vaatimuksesta koulun nimi alempi teknillinen koulu muutettiin Oulun teollisuuskouluksi 23. syyskuuta 1899 Keisarin Armollisella Kirjeellä. Oulun teollisuuskoulun siirtyminen uuteen 3-vuotiseen opetusohjelmaan tapahtui sujuvasti. Ensimmäiset teknikot valmistuivat keväällä 1914. Opetusta annettiin jokaisena arkipäivänä, myös lauantaina.

Opetuksessa keskeisiä aineita olivat matematiikka, logaritmioppi, geometria (kuvantooppi), terveysoppi, turvallisuus, asetukset ja määräykset ja konetekniikassa mm. höyrykoneet. Koneenrakennusosastolla opetettiin polttomoottorioppia, sähkötekniikkaa ja huonerakennusoppia: rakennusaineoppi, lämmitys- ja ilmanvaihto-oppi sekä kustannusarvioiden laadinta, rakennusoikeus ja työnjohto-oppi. Erityisen suosittuja kursseja olivat polttomoottori- ja sähkökurssit. Polttomoottorikurssi järjestettiin kolme kertaa vuosina 1913-1917 ja kurssille osallistui n. 70 oppilasta. Sähkökurseille osallistui vuosina 1903-1933 n. 440 oppilasta.

Oulun teollisuuskouluun otettiin viimeisen kerran oppilaita syksyllä 1938. Talvisota keskeytti koulun toiminnan ja opetusta jatkettiin 1940 uusissa tiloissa Albertinkadulla. Siellä toimi myös Viipurin teollisuuskoulun konerakennuksen toinen ja kolmas luokka, yhteensä 47 oppilasta. Viipuri oli jouduttu keväällä 1940 luovuttamaan Neuvostoliitolle. Toisen luokan oppilaat liitettiin Oulun teknillisen koulun kirjoihin vuoden 1941 alusta. Tämän lisäksi opintoja jatkoivat syksyllä 1938 aloittaneet kone- ja huonerakennusosastojen 3. luokan oppilaat, joilla oli opintoja jäljellä 6 kuukautta.

Jatkosodan alkaessa 3. luokan opiskelijoilla oli opinnoista suorittamatta 3 kuukautta. Heille tarjottiin mahdollisuus suorittaa opintonsa loppuun kesällä 1943 Kuopion teknillisen koulun tiloissa opintojen supistuessa yhden kuukauden mittaiseksi. Samaan aikaan oppilaitoksessa opiskeli peräkkäisten muutosten johdosta kolmen eri järjestelmän mukaan opiskelevia opiskelijoita.

Vuonna 1940 koulussa toiminut koneenrakennusosasto muuttui koneosastoksi. Koneenrakennuksen opintosuunta jaettiin kahteen linjaan konstruktitekniilliseen ja valmistustekniilliseen linjaan. Perusteluina oli muuttuneet vaatimukset tekniikan työtehtävissä, jolloin erikoistuminen katsottiin tarpeelliseksi. Valmistustekniillinen linja otettiin käyttöön vuonna 1958.

Uusia aineita koneosastolla olivat yleisistä ammattiaineista raaka-aineoppi, erikoisammattiaineista kaikki paitsi voimakoneet, jotka aiemmin kulkivat nimellä höyrykoneet ja polttomoottorit, sekä johtamistaidollisista aineista tuotantotalous, sekä talusoikeus ja yhteiskuntaoppi. Vuonna 1948 opiskelijat aloittivat asetuksen (1948) mukaisen 3-vuotisen teknillisen koulun, jonka mukaan teknillisen koulun opetusaika on kolme vuotta aiemman kahden vuoden sijasta.

Autoteknikkokoulutuksen aloittaminen

Oulun teknillisen oppilaitoksen teknikkokoulutusta laajennettiin perustamalla autotekniikan opintosuunta syksystä 1961 alkaen, vaikka koulussa ei ollut autotekniikan lehtorin virkaa. Autotekniikan laboratorion puuttuminen ei ollut esteenä, koska Oulun Autoliike Oy:n uuden aikainen korjaamo tarjosi mahdollisuuden suorittaa opetusohjelman mukaiset harjoitustyöt. Ensimmäisenä autotekniikan lehtorin virassa toimi insinööri Juho Juntunen ja hänen jälkeensä insinööri Veikko Heikkinen 1980-luvun alkupuolelle ja myöhemmin dipl.ins. Mauri Haataja vuoteen 2001 saakka.

Teknillisten opistojen perustaminen Suomessa

Suomessa Insinööriopisto painottui Tampereelle (1911). Tämä ei miellyttänyt kaikkia ja niin Helsinkiin perustettiin yksityisten tahojen aloitteesta ruotsinkielinen teknillinen opisto, Tekniska läroverket i Helsingfors, vuonna 1916. Tämän lisäksi perustettiin Helsingin teknillinen opisto vuonna 1943 annetulla asetuksella ja se aloitti toiminnan vasta 1945 silloisen päärakennuksen yläkerroksen vapauttua sotasairaalakäytöstä Agricolankadulla. Turkuun teknillinen opisto perustettiin vuonna 1945.

Oulun teknillinen opisto

Oulun teknillinen opisto perustettiin Oulun teknillisen koulun yhteyteen uuden koulutalon valmistuttua vuonna 1940 Albertinkadulle. Teknillisen opiston perustamisesityksiä tehtiin useita ja viivästymisen syynä katsottiin olevan laboratoriovälineiden hankintaan puuttuvat varat ja toisaalta sotakorvausteollisuuden toimitusten loppuminen (1945-1952).

Teknillisen opiston perustamisasia lähti etenemään vuonna 1958, kun Teknillisen ammattiopeutuksen yleisjärjestelykomitea ehdotti teknillisen opiston perustamista Ouluun. Komiteamietinnön ehdotuksiin vedoten Oulun teknillisen koulun opettajakunta esitti, että Ouluun perustettaisiin teknillinen opisto siten, että vuonna 1961 aloitettaisiin rakennusosaston tien- ja vesirakennuksen opintosuunta ja kaksi vuotta tämän jälkeen talonrakennuksen opintosuunta..

Perustaminen eteni ripeästi, koska Teknillisen opetuksen ja tutkimuksen laajentamiskomitean mietinnön mukaisesti teknillinen opisto perustettiin Ouluun syksyllä 1960. Perustaminen varmistui kesäkuussa ja näin ollen sisäänpääsytkintoa ei ehditty järjestää, koska ne pidettiin toukokuussa. Asia järjestettiin niin, että Tampereen teknillisen opiston sisäänpääsytkintoon osallistuneille ilmoitettiin, että heillä on halutessaan mahdollisuus osallistua lisäpääsytkintoon Oulussa.

Lisäpääsytkinto järjestettiin teknillisen opiston aloittaessa toimintansa syyskuun alussa. Suunnitelmissa oli myös koneenrakennuksen opistosuunnan perustaminen ja koulutuksen aloittaminen. Tilojen puute hidasti koulutuksen aloittamista. Koneinsinöörien koulutus aloitettiin koneenrakennuksen opintosuunnalla Kotkantie 1:ssä uusien toimitilojen valmistuessa vuonna 1968.

Koneenrakennuksen opintosuunnan ja insinöörikoulutuksen merkittäviä opettajia ja koulutuksen kehittäjiä olivat: rehtori, yliopettaja (TkL) Auvo Rusanen, koneosaston johtaja, yliopettaja, osaston johtaja (dipl.ins.) Arvo Paavola, yliopettaja, osaston johtaja, (dipl.ins.) Kauko Kallio, lehtori (dipl.ins.) Mikko Ylimaula ja lehtori (dipl.ins.) Osmo Alamäki. Pikamallitekniikka (Rapid Prototyping) oli erityisen kehittyntä Oulun teknillisessä oppilaitoksessa lehtori Alamäen ansiosta. Hän perehtyi pikamallinusteknologiaan mm. USA:ssa. Oulu oli itse asiassa pikamallitekniikan opetuksen johtava oppilaitos Suomessa.

Koneenrakennuksen opintosuunta (O-110) muutettiin Oulun ammattikorkeakoulussa kone- ja kuljetustekniikan koulutusohjelmaan sisältyväksi koneautomaation opintosuunnaksi. Koneautomaation koulutuksesta ja kehittämisestä vastaavana toimi ansiokkaasti yliopettaja, koulutusohjelmajohtaja (TkL) Pekka Lahtinen.

Oulun teknillisen oppilaitoksen insinöörikoulutuksen käynnistämisen perusteita olivat myös tulevat teollisuuden hankkeet. Ne olivat merkittäviä 1960- ja 1970-luvulla. Valtion merkittäviä tehdaslaitoksia oli perusteilla mm. Rautaruukki Oy:n terästehdas (1961-64) Raahe, Kemijärvi Oy:n Veitsiluoto Oy sulfittiselluloosatehdas (1962-65) Kemijärvi, Outokumpu Oy:n ferrokromitehdas (1967-70) ja jaloterästehdas (1973-76) Tornio. Huomattava oli myös elektroniikkateollisuuden käynnistyminen Kajaani Oy:n elektroniikkaosaston toiminnan käynnistyessä Oulussa (1969) ja muutamia vuosia myöhemmin Oy Nokia Ab:n elektroniikkatuotannosta osa siirtyi Ouluun (1970).

Teknillisen opiston insinöörikoulutuksen siirtyminen insinööri (AMK) -koulutukseen

Oulun teknillisessä oppilaitoksessa ammatillinen korkea-asteen nelivuotinen insinöörikoulutus katsottiin kaikin puolin profiloituneen selkeästi ammattikorkeakoulun opistoastetta korkeammalle tasolle. Opistotasosta koulutusta edusti teknikkokoulutus, joka kolmen vuoden koulutusajallaan vastasi monia ammattikorkeakouluun suunniteltuja opetusaloja.

Ammattikorkeakouluun siirryttäessä teknillisen opiston insinöörikoulutuksessa opettavat kurssit vastasivat pääosin ammattikorkeakoulututkinnon vaatimuksia. Insinöörikoulutuksen kurssit voitiin siirtää kohtuullisin päivityksin ammattikorkeakoulun vaatimukset täyttävien kurssien sisältöön. Ammattikorkeakoulutuksen aikana tutkintotavoitteiden päivittämisen rinnalla suoritettiin opettavien kurssien päivitykset ja työelämää palvelevien uusien kurssien päivitys vuosittain jat-

kuvana prosessina. Todettakoon, että tekniikan alan koulutus oli erityisen menestyksellistä, koska insinöörit ja teknikot työllistyivät erittäin hyvin 1990-luvun alussa.

Maakunnalliset ammattikorkeakoulut

Maakunnalliset ammattikorkeakoulut kehittyivät ammattikorkeakoululain (Ammattikorkeakoululaki 2014/932) mukaisesti: ”Ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua. Ammattikorkeakoulun tehtävänä on lisäksi harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulun tulee tarjota mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen.”

Teknillisten oppilaitosten insinöörikoulutuksen koulutusohjelmat ja koulutustarjonta valikoituvat alueellisten painotuksien kuten elinkeino- ja työelämän, innovaatio- ja tuotekehitystoiminnan ja maksullisen palvelutoiminnan keskiössä. Valtakunnallisesti yhtenäisiä koulutusohjelmia ei ollut tarpeen suunnitella ja toteuttaa.

Oulun väliaikainen ammattikorkeakoulu

Kokeilulainsäädäntö astui voimaan vuonna 1991 ja kokeilu alkoi vuonna 1992. Hankkeen tukijana toimi Oulun lääninhallitus, Oulun yliopisto ja Oulun terveydenhuolto-oppilaitos henkilöstöineen. Kokeiluvaihe 1992-1996 perustui Oulun diakoniaopiston, Oulun ja Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitosten, Oulun sosiaalialan oppilaitoksen ja Oulun kauppaoppilaitoksen yhteistyölle. (Toimintaker-tomus. Oulun seudun ammattikorkeakoulu 1997.)

Kokeiluvaiheen tavoitteena oli lisätä monialaisuutta, jotta saataisiin lupa vakinaiseen ammat-tikorkeakouluun.

Ammattikorkeakoulujen perusta kehittyi keskiasteen koulutuksen kehittämistavoitteiden poh-jalta, jolloin useat keskiasteen oppilaitokset muuntautuivat ammattikorkeakouluiksi. Ammattikor-keakoulujen tehtävänä oli tuottaa huippuammattitaidon osaajia Suomen ja kansainvälisen talous-elämän kehittämiseksi ja palvelujen turvaamiseksi. Ammattikorkeakoulujen ja tiedekorkeakoulujen tehtävät koettiin tarpeelliseksi selvittää ja alueellinen toiminta ja yhteistyö.

Hyvinvoinnin ammattikorkeakoulutuksen perusta laadittiin syksyllä 1991 Jääli-seminaarissa, jo-hon osallistuivat Oulun lastentarhaopettajaopisto, Oulun diakoniaopisto, Oulun sosiaalialan oppilai-tos, Oulun ja Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitokset. Seminaarissa päädyttiin siihen, että ihmisen kasvu, terveys ja hyvinvointi eri elämänvaiheissa, samoin kuin ympäristön ja kulttuurin näkökulmat ovat keskeisiä suunniteltaessa Pohjois-suomalaisen ammattikorkeakoulun toimintaa. [2]

Tohtori Michael Goldstein Coventryn yliopistosta lausui Oulun väliaikaisen ammatti-korkeakoulun avajaisissa 26.8.1992 seuraavaa.... maailmanlaajuisia kriittisiä kysy-myksiä ovat terveysongelmat, nälänhätä, yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, ympäristönsuojelu, kaikkien kansojen taloudellinen kehitys kansakuntien suvaitsevuus, kansainvälinen ymmärrys ja luonnonvarojen säästäminen. [2]

Oulun ammattikorkeakoulun luomisprosessissa monialainen ammattikorkeakoulu oli ensisijainen pyrkimys. Oulun ammattikorkeakoulukokeilu alkoi täsmentyä vuonna 1991. Opettajien pätevyys-vaatimuksista keskustelua käytiin ja yliopettajien pätevyysvaatimusten nostamisesta lisen-siaatin tutkinnon tasolle.

Suunnitelmista huolimatta ammattikorkeakoulukokeiluun ei ollut todennäköistä päästä yksittäi-senä oppilaitoksena. Tämä toisaalta oli odotettua, koska valtakunnan 32 teknillistä oppilaistosta oli mukana monialaisessa ammattikorkeakoulukokeiluissa. Poikkeuksena mainittakoon Espoo-Vantaa

teknillinen ammattikorkeakoulu, joka on toistaiseksi säilynyt itsenäisenä teknillisenä ammattikorkeakouluyksikkönä.

Tekniikan koulutuksen visiointityö aloitettiin loka-joulukuussa vuonna 1994. Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä aloitti toimintansa 1.8.1995

Oulun teknillinen oppilaitos osaksi Oulun vakinaista ammattikorkeakoulua

Oulun teknillisen oppilaitoksen rehtori Juhani Mankinen ja osastonjohtaja Risto Kimari esittivät liittymistä ammattikorkeakoulukokeiluun. Opetusministeriö ei tätä vahvistanut ja kehotti jatkamaan itsenäisenä Oulun teknillisenä oppilaitoksena. Tämän seurauksena kokeilujen ulkopuolelle jääneet teknilliset oppilaitokset laativat yhteistyössä uudet opetussuunnitelmat, jotka noudattivat kokeilussa noudatettujen kaltaisia opetussuunnitelmia. [3]

Oulun ammattikorkeakoulu vakinaistettiin 1.8.1996 neljän vuoden kokeiluvaiheen jälkeen yhtenä yhdeksästä ensimmäisenä vakinaistetuista ammattikorkeakouluista. Vakinaistamis päätöksessä perustana oleviksi oppilaitoksiksi tulivat kokeilussa mukana olleiden Oulun ja Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitosten, Oulun sosiaalialan oppilaitoksen ja Oulun kauppaoppilaitoksen lisäksi Oulun teknillinen oppilaitos, Oulun metsäoppilaitos, Kempeleen puutarhaoppilaitos ja Koivikon maatalousoppilaitos sekä 1.8.1997 alkaen Raahen tietokonealan oppilaitos. (Toimintakertomus. Oulun seudun ammattikorkeakoulu 1997.)

Oulun ammattikorkeakoulussa nuorten tutkintoon johtavassa koulutuksessa vuonna 1997 oli neljällä koulutusosalalla 15 koulutusohjelmaa, joissa oli varsinaisia aloituspaikkoja 835 ja työllisyysohjelmaan perustuvia lisäpaikkoja 145, jotka suunnattiin tietoteollisuuteen liittyviin koulutusohjelmiin. Aloituspaikat jakaantuivat seuraavasti: Luonnonvara-ala 50, Tekniikka ja liikenne 375 (+125), Hallinto ja kauppa 110 (+20), sosiaali- ja terveysala 300, yhteensä 835 (+145). [4]

Tekniikan ja liikenteen alalla ammattikorkeakoulututkinnon tutkinnon laajuus on 160 opintoviikkoa ja opintojen kesto 4 vuotta. Tutkintonimike on insinööri (AMK), rakennusmestari (AMK). Vastaavasti laboratorioalalla opintojen kesto on 3,5 vuotta tutkinnon laajuus 140 opintoviikkoa ja tutkintonimike laboratorioanalytiikko (AMK). [5]

Tekniikan ja liikenteen koulutus Oulun ammattikorkeakoulussa

Tekniikan ja liikenteen ammattikorkeakoulutus lukeutuu opiskelijamäärien perusteella suurimpiin koulutusaloihin Oulun ammattikorkeakoulussa. Tekniikan yksikön johtajana toimi aluksi diplomi-insinööri (dipl.ins.) Juhani Mankinen ja 1.8.1998 alkaen tekniikan lisensiaatti (TkL) Risto Kimari. Tekniikan ja liikenteen koulutus sisältää kahdeksan koulutusohjelmaa: Kone- ja kuljetustekniikan koulutusohjelma sisältäen neljä opintosuuntaa: Auto- ja kuljetustekniikka, Koneautomaatio, Energiatekniikka, Elektroniikan tuotantotekniikka, Laboratorioalan koulutusohjelma: Bioteknologia, Laboratorioanalytiikka. Rakennetun ympäristön hyvinvoinnin koulutusohjelma: Puurakentaminen, Rakennetekniikka, Talon- ja korjausrakentaminen, Talotekniikka ja sisäilmastotekniikka, Tuotantotekniikka, Ympäristötekniikka. Terveysteknologian koulutusohjelma: Avopalvelun teknologia, Sairaalekknologia. Tietotekniikan koulutusohjelma: Automaatiotekniikka, Elektroniikkasuunnittelu, Mittaus- ja testausjärjestelmät, Sulauteut järjestelmät, Tietoliikennetekniikka. Raahen yksikössä: Laboratorioalan, Tietotekniikan ja Tuotteistamistekniikan koulutusohjelmat. [5]

Tutkintotavoitteisen koulutuksen aloituspaikkojen lukumäärät vuosina 1997-2000 olivat seuraavat: 1997 (980); 1998 (1095); 1999 (1260) ja 2000 (1340). Valittujen opiskelijoitten pohjakoulutus oli pääsääntöisesti lukio (53 %), ammatillisen koulutuksen suorittaneita oli 26 % ja opisto- tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneita 20 %. [6]

Ensimmäiset nuorisostaan AMK-insinööri valmistuivat keväällä 2000 seuraavista koulutusohjelmista: Automaatiotekniikka, Kone- ja kuljetustekniikka, LVI-tekniikka, Rakennustekniikka, Tietotekniikka, Tietojenkäsittely ja Tietokonekniikka (Raahen). He aloittivat neljä vuotta kestävästä opintonsa syksyllä 1996. [6]

Oulun teknillisen oppilaitoksen toiminta päättyi vuonna 2004. Tätä merkkipaaluja juhlistettiin tekniikan opetuksen 110-vuotisjuhlaseriäillä, jossa oli mukana edustava joukko kansainvälisiä ja kansallisia esiintyjä. [7]

Hanketoiminta oli harjoitettu jo ennen ammattikorkeakouluun liittymistä. Sen rooli kasvoi ja korostui amk-kauteen siirryttäessä. Liikevaihdosta 12 % muodostui tutkimus- ja kehityshankkeiden rahoituksesta lukuvuonna 2004-2005. Oulu kasvusopimukseen linkittyi mittavia hankkeita tasaisesti eri aloille mm. Octobus-mobiiliverkkoon perustuvat eMOPO- ja eOTE-kehittämishankkeita. Vesi- ja ympäristölaboratorion varustelu eteni Vylke-hankkeella. Hyvinvointiteknologian testaus- ja tuotekehityshanke Hytke ja elektroniikan mekaniikan CIM- ja PMC-hankkeet olivat alallaan Oulun seudun kärkihankkeita. Tylli-hankkeessa panostettiin henkilöstön työkyvyn ylläpitoon ja ennakoivaan terveydenhuoltoon. [7]

Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun välinen yhteistyö

Oulun yliopiston, Teknillisen oppilaitoksen ja nykyisen Oulun ammattikorkeakoulun kanssa on vuosikymmeniä harjoitettu yhteistyötä opetuksen toteuttamisessa, yhteisten konetekniikan kurssien toteutuksessa, tutkimushankeissa ja laboratorioiden yhteiskäytössä.

Vuonna 1997 ammattikorkeakoulutuksessa aloitettiin konetekniikan osastolla autoinsinööri-koulutus, tutkintonimikkeellä auto- ja kuljetustekniikan insinööri (AMK). Sen perustaminen tapahtui useiden selvityksien ja neuvottelukierrosten ja Tekniikan yksikön johtaja tekniikan lisensiaatti (TkL) Risto Kimarin ansiokkaan toiminnan tuloksena. Yliopettajaksi nimitettiin (1999) tekniikan tohtori (Tkt) Mauri Haataja.

Autoinsinöörinkoulutuksen laboratoriot ovat olleet keskeisessä merkityksessä yliopiston kanssa toteutetussa yhteistyössä. autoinsinööri- ja diplomi-insinöörinkoulutuksessa. Laboratorioissa on tuotettu lukuisia tuotekehitykseen liittyviä projekteja yrityksille ja teollisuudelle mm. autojen ja työ-koneiden moottoreiden pakokaasukatalysaattoreiden tuotekehitystestauksia, ralli- ja kilpa-autojen moottoreiden ja voimansiirtojärjestelmien säätöjä niin kansallisille kuin kansainvälisille toimijoille.

Laboratorioteknikko, erityisasiantuntija Arto Lehtonen (Oamk) kehittyi kansainvälisesti ja useissa maanosissa tunnetuksi asiantuntijaksi autojen säätötekniikan alalla ja toimii nykyisin itsenäisenä yrittäjänä. Mainittakoon, että autolaboratoriossa kehitettiin, testattiin ja modernisoitiin Puolustusvoimien telamaastojoneuvoja (telakuorma-auto) usean vuoden kestävässä tuotekehityshankkeissa 2000-luvun alkupuolella (2003-2006). Hankkeen toteuttajina olivat autoinsinööri- ja diplomi-insinööriopiskelijat, jotka tekivät 5 insinööryötä ja 5 diplomityötä.

DI- sekä auto- ja työkonetekniikan opintosuunnan koulutusta Oamkin ja Oy:n yhteistyössä

Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) ja Oulun yliopiston (OY) konetekniikan osaston yhteistyöprojekti aloitettiin vuonna 2003 kokeiluluontoisena diplomi-insinöörinkoulutus auto- ja työkonetekniikkaan suuntautuneena. Sopimuksen allekirjoittajia olivat rehtori Lauri Lajunen (OY) ja rehtori Lauri Lantto (Oamk). Koulutustarpeen selvityksessä (Haataja 2001) ilmeni, että teollisuudessa, työkoneyrityksissä, koulutus- sekä viranomaistahoilla on tarpeita lisätä maamme auto- ja työkonetekniikan diplomi-insinöörinkoulutusta, joka oli tuolloin keskittynyt Teknilliseen korkeakouluun (TKK) Espoossa.

Kokeilujakson menestyksen seurauksena vuonna 2010 perustettiin auto- ja työkonetekniikan professuuri, jossa rahoittajia olivat auto- ja työkoneteollisuuden yrityksiä edustavat säätiöt sekä paikallisesti kauppaneuvos, kunniatohtori (OY) Matti Pörhö. Lisäksi yrittäjäneuvos Eero Koskelainen tuki opetus- ja tutkimustoimintaa. Auto- ja työkonetekniikan professoriksi nimitettiin dosentti, tekniikan tohtori Mauri Haataja.

Tällä hetkellä Oulun yliopiston auto- ja työkonetekniikan koulutussuunta on alan ainoa yliopistotason opetus- ja tutkimustaho Suomessa. Auto- ja työkonetekniikan opintosuunnalta on valmistunut yli 100 diplomi-insinööriä, jotka ovat työllistyneet erinomaisesti pk-yrityksiin ja teollisuuteen ja asiantuntijatehtäviin viranomais- tutkimustahoilla. Tohtorikoulutettavia on useita eri hankkeissa

tutkijan tehtävissä. Ajoneuvotekniikan tutkimustoiminta on keskittynyt raskaiden ajoneuvoyhdistelmien (HCT-High Capacity Transport) ajoneuvomääräysten ja liikenneturvallisuuden kehittämiseen sekä raskaiden kuorma-autojen ja perävaunujen rengastutkimukseen.

Oulun yliopiston auto- ja työkonetekniikan alalla tutkimus- ja tuotekehityshankkeet yritysten, viranomistahojen, ulkomaisten yliopistojen ja tutkimustahojen kanssa on tuottanut merkittävää hyötyä ja kehitystä auto- ja työkonetekniikan opetuksessa ja tutkimustoiminnassa.

Lähteet

- [1] Alatosava A. 1994 Tekniikan tekijät. Oulun tekninen oppilaitos 100 vuotta 1894-1994. ISBN 952-90-5731-8
- [2] Lämsä A. 1995. Ydinvision kasvupolku Oulun ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Remes P. 1995. Oulun ammattikorkeakoulu vuonna 2015. Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia ISSN 1237-5381; 2.
- [3] Kimari R. 1996 Jäämmekö sittenkin rannalle? Ammattikorkeakoulukokeilu insinöörinäkökulmasta tarkasteltuna. Teoksessa Remes P. 1995. Oulun ammattikorkeakoulu vuonna 2015. Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia ISSN 1237-5381; 2.
- [4] Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 1997. Toimintakertomus. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- [5] Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 1999. Toimintakertomus. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- [6] Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2000. Vuosikertomus. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- [7] Kimari R. Tekniikan yksikönjohtaja. Lukuvuosikertomus. Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2004-2005

Oulun ammattikorkeakoulu osana PrintoCent-yhteisöä

Oulun ammattikorkeakoulun (Oamkin) PrinLabillä on jo reilun vuosikymmenen mittainen historia osana painetun älykkyyden osaamiskeskusta, PrintoCentiä. Painettavan älykkyyden kehittäminen lähti liikkeelle vuonna 2009 yhdellä laitteella ja ohuella osaamis pohjalla, mutta vuosien saatossa Oamk on löytänyt roolinsa ja paikkansa yhteisössä ja yhteistyössä.

Oamkin painettavan älykkyyden (maailmalla paremmin painettavana elektroniikkana tunnetun teknologian) toiminnasta vastaa PrinLab-tiimi. Oamk PrinLab on nyky muodossaan erittäin monipuolinen ja hyvin varustettu painetun elektroniikan valmistus-, tuotekehitys-, ja opetusympäristö. PrinLabissä voidaan toteuttaa kehitysprojekteja, tuotekehitystä, painetun elektroniikan pienen mittakaavan (sopimus)valmistusta ja suorittaa painetun elektroniikan opetusta, koulutusta ja valmennuksia. [1]

PrinLab mahdollistaa tiiviimmän yhteistyön yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten välillä painetun elektroniikan saralla. PrinLab-laboratorio mahdollistaa yritysten vaivattoman osallistumisen painetun elektroniikan materiaalien, komponenttien ja sovellusten kehittämiseen ja testaamiseen. Prinlab on ollut osa PrintoCentin Pilot Factory -konseptia jo vuosien ajan.

Painettavan elektroniikan kehitys lähti liikkeelle yhdellä laitteella ja yhden miehen voimin 2009

”Suo, kuokka ja Jussi”-vertauskuvaa hyödyntäen PrinLabin alkuvaihetta voidaan kuvata ”labran nurkka, mustesuihkutulostin ja Tomi.” Oamkin painettavan teknologian kehittäminen käynnistyi vuoden 2009 tiimoilla, kun päätettiin investoida Oamkin ensimmäiseen painolaitteeseen, mustesuihkutulostimeen. Tutkimus- ja kehitystoimintaan tarvittu resurssi ja osaaminen löytyi, ja silloiselta titteliltään projektisuunnittelija Tomi Tuomaala aloitti toimessaan kesällä 2009.

Tomi vietti pitkiä päiviä ja osin iltoja ja viikonloppujakin perehtyen teknologiaan ja varsinkin uuden mustesuihkulaitteen oikkuihin. Koskapa osaaminen ei voinut olla yhden miehen harteilla, Oamkin silloisesta henkilökunnasta osallistui Tampereen yliopiston painettavan elektroniikan koulutukseen Tomin lisäksi Antti Berg, Veijo Korhonen ja Tapani Kokkomäki. Anttihan kunnostautui myöhemmin, ennen ansaitulle eläkkeelle jäämistään, myös painettavan hankkeiden projektipäällikkönä.

Kun vielä samoihin aikoihin Oulun alueelle perustettiin VTT:n, Oulun yliopiston, Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulu Innovation Oy:n toimesta. PrintoCent-yhteisö, oli suunta Oamkillakin selvä: tähän täytyy panostaa ja lisää osaamista saada.

Reilun vuoden päästä painettavan kehitystyöhön tuli mukaan erikoistutkija Harri Määttä, joka yhdessä Tomi Tuomaalan kanssa otti enemmän vastuuta painettavan toiminnan kehittämisestä, osaamisen lisäämisestä ja yhteistyöverkoston muodostamisesta. Samoihin aikoihin tiimiin tuli mukaan erikoistutkija Marja Nissinen erikoisosaamisalanaan biokemia ja sen myötä mm. painettavien biosensoreiden kehitys, sekä hieman myöhemmin projektisuunnittelijaksi laboratorioanalytiikkokoulutuksen saanut Niina Torniainen. Tällä ydinryhmällä ja muutamalla vahvistuksella erilaisten osaamistarpeiden mukaan, on tiimi toiminut jo vuosikymmenen.

Alkuvaiheen tärkeimpiin asioihin kuuluu osaamisen kerryttämisen lisäksi, tai sen tukemiseksi, verkoston luominen. Oamkin painettavan ryhmällä on ollut aina hyvät yhteydet mm. VTT:n ja Oulun yliopiston tutkijoihin. Onpa yksi PrinLabin tiimiläisistä piipahtanut hetken myös VTT:n leivissä, Niina Torniaisen osaamista kun hetkeksi heille lainasimme. Näiden kontaktien myötä Oamk pääsi alun

nousukiidossa kurkistamaan painettavan elektroniikan tai kuten Oulun alueella asiaa kutsutaan - painetun-älykkyyden tutkimuskenttään, toimijoihin ja alalla toimiviin yrityksiin. Tämän yhteistyön perusteella Oamk muodosti oman, Oamkille sopivan toimintamallin.

Niin, ja on osaamisen lisäksi laitteitakin tullut lisää sitten ensimmäisen. Seuraavaa laitetta saatiin odotella vuoden 2011 alkupuolelle, jolloin Oamkin omana investointina hankittiin silkkipainolaite. Sen jälkeen parin investointihankkeen ^[2] ^[3] avulla saadun kattavan infrastruktuurin ansiosta uskallamme sanoa jo olevamme "monipuolinen ja hyvin varustettu painetun elektroniikan valmistus-, tuotekehitys-, ja opetusympäristö". Kuriositeettina mainittakoon myös, että ensimmäinen taloon hankittu laite, mustesuihkutulostin, on edelleen toimintakuntoinen ja käytössä. ^[4] Joskus vain investoinnit sattuvat osumaan kohdalleen.

PrintoCent

Oulussa painetun älyn kehittäminen on aloitettu jo reilut parikymmentä vuotta sitten, 2000-luvun taitteessa. Oulun alueen osaaminen kehittyi vähitellen, lähinnä VTT-vetoisesti, kunnes teknologian kehittämiseen ja kaupallistamiseen päätettiin panostaa tarmokkaasti, jotta alueesta muodostuisi koko maailman mittakaavassa edistysellinen painetun älyn valmistusmenetelmien osaamiskeskus. ^[5] Tätä työtä varten perustettiin PrintoCent-innovaatiokeskus vuonna 2009 VTT:n, Oulun yliopiston, Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulu Innovation Oy:n toimesta.

PrintoCent-innovaatiokeskus pilottitehdasympäristöineen mahdollistaa yrityksille helpon pääsyn uuden liiketoiminnan kehittämiseen ja valmistuksen monipuoliset resurssit painetun älykkyyden komponenttien, järjestelmien ja tuotteiden prototypointiin ja pilottuotantoon.

PrintoCentillä on ollut alusta saakka tarkoituksena laaja globaali ulottuvuus, jota vahvistamaan pyrittiin muodostamaan kansainvälinen yritysklusteri. Alkuvaiheen muutaman yrityksen kanssa tehdyn yhteistyön jälkeen PrintoCent-yritysklusteri on kasvanut n. 40 yrityksen suuruiseksi kokonaisuudeksi ^[6], jonka yritykset ja yhteistyökumppanit muodostavat aina kolmivuotiskauden ajaksi. Vuosituhannen toisen vuosikymmenen lopulla Oulun alueella oli jo yli 400 painettavan älykkyyden asiantuntijaa tutkimuksessa ja teollisuudessa. ^[7]

Tehokkaan ekosysteemin kasvu painetun älyn ympärille sisältää luonnollisesti myös koulutuksen ja sen kehittämisen. Oulussa sijaitsevat yliopisto ja ammattikorkeakoulu tarjoavat valikoiman jatko-opintoja ja koulutusohjelmia painettuun älykkyyteen. PrintoCent-yhteisön alkuvaiheista saakka Oamkin yksi merkittävä rooli soveltavan tutkimuksen lisäksi on ollut painettavan älykkyyden opetus, koulutus ja valmennus.

Osallistuminen PrintoCent-toimintaan

Oamkilla on ollut PrintoCentin toiminnassa alusta saakka aktiivinen edustus. PrintoCent Boardin (ohjausryhmän) jäsenenä toimi pitkään Oamkin vararehtori Jyrki Laitinen, kunnes vuonna 2021 tehtävässä jatkoi Informaatioteknologian yksikön johtaja Eero Nousiainen.

PrintoCentin operatiivisesta toiminnasta vastaa "operational team". Harri Määttä on toiminut jo pitkään Oamkin jäsenenä tässä operatiivisessä tiimissä. Tiimi vastaa PrintoCentin päivittäisen toiminnan ohjaamisesta ja tehtävien vastuuttamisesta. Tiimi suunnittelee myös erilaisia tapahtumia, toimii aktiivisesti painetun elektroniikan tiedottamisessa ja verkoston luomisessa. Tiimi tuottaa myös hankeideoita, pääosin yrityslähteistä saadun tarpeen mukaan.

Yhtenä isoista säännöllisistä tapahtumista on esimerkkinä PRINSE-seminaari ^[8]. PrintoCent on järjestänyt jo vuodesta 2010 saakka painettavan elektroniikan teollisuusseminaarin, PRINSEn. Oamk on osallistunut seminaarien järjestelyihin ja sisällön tuottamiseen, sekä osallistunut seminaariin tarkoituksena verkostoitua ja oppia. PRINSE-seminaarit on pidetty vuoden 2010 jälkeen joka toinen vuosi, aina parillisina vuosina ja usein keskellä kylmintä talvea, tammikuussa tai yöttömän yön aikaan kesäkuussa. PrintoCent järjestää vuosittain PrintoCent Innofest -tapahtuman, jossa pelle pelottomat, tutkijat ja yritysten edustajat pääsevät innovoimaan painetun älykkyyden ideoita yhdessä asiantuntijoiden kanssa.

Yhteistyötä PrintoCentissä

Ammattikorkeakoulun, yliopiston ja tutkimuslaitosten kesken on hyödyllistä yhteistyötä, mutta välillä myös keskinäistä kilpailua samoista apurahoista. Oulun alueella reilu vuosikymmen sitten perustettu PrintoCent-innovaatiokeskus on alueen sisäisten toimijoiden keskinäisen kilpailun sijaan etsinyt ja löytänyt keinoja teknologian kehittämiseen ja yritystoiminnan kasvuun yhteistoiminnalla. Yhteisen tekemisen mahdollistaa osaava ja motivoitunut työvoima, kattava infrastruktuuri ja osapuolten järkevän ja toimivan roolituksen löytäminen. Oamk on löytänyt paikkansa ja roolinsa tässä yhteistyössä ja yhteisössä.

Lähteet

[1] Oamk PrinLab nettisivut. Hakupäivä 24.1.2022. www.oamk.fi/prinlab

[2] Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoittaman projektin kuvaus, PrinLab - Painettavien antureiden kehityslaboratorio. Hakupäivä 24.1.2022. <https://docplayer.fi/9443837-Prinlab-antti-berg-ouluun-seudun-ammattikorkeakoulu-tekniiikan-yksikko-29-2-2012.html>

[3] Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoittaman hankkeen kuvaus, Printocent Pilot Factory upgrade. Hakupäivä 24.1.2022. <https://www.eura2014.fi/rri/raportit/projekti.php?projektiid=A70163>

[4] Oamk PrinLab laitteet. Hakupäivä 24.1.2022. <https://www.oamk.fi/en/partnership/laboratories/prinlab/prinlab-equipment>

[5] Kaisto I. 2020. PrintoCent klusteri: painetun älyn kansainvälinen edelläkävijä – kokemuksia 10 vuodelta.... Hakupäivä 24.1.2022. https://elmoenf.eu/fi/wp-content/uploads/sites/3/PrintoCent_ELMO_15-09-2020_1.pdf

[6] PrintoCent industry cluster members. Hakupäivä 26.1.2022. <https://www.printocent.net/members/>

[7] Tuhkala T, Tuomaala T, Määttä H. (toim.) 2019. Practical guide to screen printing in printed electronics. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu 48. Hakupäivä 24.1.2022. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-174-6>.

[8] PRINSE'22 PrintoCent industry seminar nettisivut. Hakupäivä 27.1.2022. <https://www.printocent.net/tapahtumat/prinse22-printocent-industry-seminar/>

Kokemuksia kansainvälisissä kohtaamisissa – ja vähän muitakin huomioita ammattikorkeakoulun alkuajoilta insinöörikouluttajan naamarin takaa

Kun me tekniikan kouluttajat liityimme ammattikorkeakouluun, olimme hieman epäileväisiä sen tuomista eduista. Haasteita ainakin osasimme odottaa. Kumpaankin vaaka-kuppiin löytyi täyttöä ajan mittaan. Päällimmäisenä huolta aiheuttaneena ajatuksena oli resurssien kohdentaminen uudessa toimintaympäristössä ja uuden organisaation aiheuttamat hallintomuutokset ja niiden työllistävyys. Uusia positiivisia asioita oli vaikea hahmottaa.

Todellisuus oli odotusten mukainen. Moni asia muuttui. Tiedyt asiat sujuivat ihan hyvin, mutta osa tekniikan näkökulmasta katsottuna kurvasi haasteelliseen suuntaan. Eniten oppimista ja sopeutumista uuteen toimintakokonaisuuteen vaadittiin yhteiseen hallintomalliin ja syvälle iskostuneitten toimintatapojen yhteen sulauttamiseen. Kaikesta kuitenkin selvitettiin aivan kunnialla ja insinöörejä valmistui jotakuinkin entiseen tahtiin. Tietyissä toiminnoissa oli toki hiomista, kuten odottaa sopiikin.

Itse olen näin jälkikäteen muutosta analysoidessani kokenut, että suurimmat ja nopeimmat edut saavutettiin kansainvälisissä toiminnoissa ja maailmalta saadussa arvostuksessa. Yliopisto-status avasi ovia ja mahdollisti kitkattomia kontakteja helposti ja tasavertaisena ulkomaalaisiin yliopistoihin.

Koska olin mukana muutamissa eurooppalaisissa projekteissa, kävin kumppanikohteessa luennoimassa omasta osaamisalueestani. Sain ottaa vastaan viestejä, joissa yhteistyö koettiin halutuksi ja tapaamiset hoidettiin kuten tasavertaisilla kumppaneilla on tapana. Ilmeisesti kansainvälisen nimen muuttuminen termistä Institute of Technology termiksi University of Applied Sciences antoi oman lisäpotkun arvostukseen ainakin uusien kumppaneiden silmissä ja ajatuksissa.

Kaikissa maissa ja kaikilla aloilla oppilaitoksen nimen muuttuminen ei varmaan ole ollut yhtä suuressa merkityksessä. Ainakin saksalainen insinöörikoulutuksen jako yliopistoihin ja Fachhochschule-toimijoihin ei jälkimmäisen arvostusta ainakaan omien kokemusteni mukaan ollut heikentänyt millään tavalla. Saksalainen systeemi näytti pitävän asemansa ilman nimimuutoksia ainakin insinöörikoulutuksen saralla.

Eurooppalaisten kumppanien kanssa käydyissä opetukseen ja tutkintoihin liittyneissä keskusteluissa, varsinkin alkuvuosina, nousi esiin kysymyksiä siitä, millaisia loppututkintoja meidän koulutuksemme tuottaa. Mehän olimme tottuneet kouluttamaan vuosikymmeniä ”perusinsinöörejä”, siis aikaisemman tittelin mukaan opistoinsinöörejä. Kysyjien omista oppilaitoksissa suoritettiin useimmiten myös Master-tason tutkintoja, mitä meillä ei ollut ennen ammattikorkeakoulujärjestelmää mahdollista tehdä. Sen puuttumista vähän ihmeteltiin, mutta tuo asia korjaantui varsin nopeasti kaikilla koulutusohjelmilla. Aluksi kokeilun tapaisena pienille, tiettyyn erikoistumiseen räätälöidyille ryhmille, ja myöhemmin säännöllisesti laaja-alaisemmin.

Oululaisena kouluttajana sain kokea erityisen suurta arvostusta useammassa kohteessa, kun saatoin kertoa olevani mukana siihen aikaan maailmalla matkapuhelinteknologiassa ykkösenä purjehtineen Nokian kumppanina ja projekteissa työskentelevänä henkilönä.

Yhtenä anekdoottina en malta olla kertomatta vuonna 2008 tekemästani luennoitsijavierailusta romanialaiseen Timisoaran yliopistoon. Tutustumiskierroksella yliopiston erilaisiin laitoksiin ja laboratorioihin isäntänäni toiminut professori Belgiu kuulutti aina kollegoittensa työtiloihinsa saavuttuamme, että ”hänellä on vieraanaan professori Suomen Oulusta, sieltä Nokian maailmasta”. Tuo usean vuoden ajan yhteistyökumppanimme työskennellyt romanialainen yliopisto oli osaamisensa ja historiansa osalta todellinen yllätys vahvana tekniikan osaajana ja historiallisena eurooppalaisen teknologian johtavana osaamiskeskuksena 1900-luvun alkupuolelta.

aluekehitys KUMPPANUUS *oppimisympäristö* KANSAINVÄLISYYS elinkeinoelämä
yhteistyö **luonnonvara-ala**
muutos elinkeinoelämä KUMPPANUUS

**LUONNONVARA-ALAN KOULUTUS OSANA
AMMATTIKORKEAKOULUA**

luonnonvara-ala *oppimisympäristö* yhteistyö
KANSAINVÄLISYYS *muutos* aluekehitys

Luonnonvara-alan vaiherikas matka Oulun ammattikorkeakoulussa

Luonnonvara-alan taival Oulun ammattikorkeakoulussa on ollut monien muutosten värittämä. Ammattikorkeakouluun hakeutuminen oli itsessään vaiherikas. Useita hakeumuksia monin kokoonpanoin eri oppilaitosten kanssa käsittänyt viisivuotinen prosessi. Ammattikorkeakouluopetus luonnonvara-alalla Oulun seudun ammattikorkeakoulussa alkoi ammattikorkeakoulun vakinaistamisen yhteydessä vuonna 1996. Vuosien 1996–2021 aikana opetusta on annettu viidellä eri kampuksella, opetussuunnitelmia on uudistettu, opetusmenetelmiä kehitetty ja tutkimus- ja kehittämistoimintaa on laajennettu merkittäväksi osaksi luonnonvara-alan toimintaa. Leimallista luonnonvara-alalle koko tänä aikana on ollut yrittäjyyden ja ympäristön sekä kansainvälisyyden painottaminen sekä koulutuksessa että kehittämistoiminnassa.

Ammattikorkeakouluopetusta varten Oulun seudun ammattikorkeakouluun perustettiin Luonnonvara-alan yksikkö, jonka perustana olevat oppilaitokset olivat Kempeleen puutarhaoppilaitos, Koivikon maatalousoppilaitos Muhoksella ja Oulun metsäoppilaitos. Opistoaikana ennen ammattikorkeakoulua Kempeleestä valmistui hortonomeja, Koivikosta agrologeja ja Oulusta metsätalousteknikoita.

Vaikka aloituspaikkoja myönnettiin ensimmäiseen opiskelijavalintaan nuorisoasteelle vähän verrattuna opistoasteen paikkoihin, vain 32, aikuiskoulutukseen saatiin kuitenkin runsaasti paikkoja, jolloin kokonaismäärä ensimmäisellä vuosikurssilla oli yli 80 opiskelijaa. Tämä mahdollisti opetuksen tarjoamisen aluksi näissä kaikissa oppilaitoksissa.

Ensimmäisenä lukuvuotena Oulun seudun ammattikorkeakouluun nimettiin luonnonvara-alalle koulutusohjelman johtajaksi Tuomo Pesola. Opettajina toimi perustana olevien oppilaitosten opettaja, joilla oli ylempi korkeakoulututkinto. Ammattikorkeakoulun palvelukseen opettaja otettiin toisen lukuvuoden alussa.

Agrologin (AMK) ja hortonomin (AMK) tutkinnonanto-oikeus tuli Oulun seudun ammattikorkeakoululle vanhan opistoasteen perusteella. Lisäksi oli tarkoitus saada metsätalousinsinöörin (AMK) tutkinnonanto-oikeus, ja siihen haettiin lupaa opetusministeriöltä. Lupa saatiinkin, mutta ministeriö peruutti sen lähes saman tien.

Luonnonvara-alan koulutusohjelma vaihtuu Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelmaksi

Ammattikorkeakoulutus luonnonvara-alalla aloitettiin Oulun seudun ammattikorkeakoulussa valtakunnallisesti ainutlaatuisella tavalla yhdistämällä maatalous-, puutarha- ja metsäopetus yhteen Luonnonvara-alan koulutusohjelmaan. Tutkintonimikkeitä olivat agrologi (AMK) ja hortonomi (AMK). Koulutus tarjosi laajan valinnaisuuden ja suuntautumisvaihtoehtoina olivat tuotantotalous ja tuotekehitys, palveluyritystoiminta ja ympäristöhoito^[1]. Opetusministeriöstä saatiin suullinen lupa myöntää halukkaille ympäristöpainotteisen ammattiprofiilin koulutusohjelmassa hankkineille opiskelijoille ympäristösuunnittelija (AMK) -nimike, jonka monet myös halusivat.

Vuosituhanneen vaihteen tienoilla Oulun seudun ammattikorkeakoulu joutui opetusministeriön vaatimuksesta luopumaan laaja-alaisesta ja uudistuksen henkeen sinänsä hyvin sopivasta Luonnonvara-alan koulutusohjelmasta. Tilalle tulivat vuodesta 2001 alkaen Maaseutuelinkeinojen, Maisemasuunnittelun ja Puutarhatalouden koulutusohjelmat^[2]. Maaseutuelinkeinoista valmistui agrologeja (AMK) ja Maisemasuunnittelusta ja Puutarhataloudesta hortonomeja (AMK).

Vuonna 2011 Puutarhatalouden koulutusohjelmasta luovuttiin sen heikentyneen vetovoiman vuoksi. Samalla uudistettiin jälleen Maaseutuelinkeinojen ja Maisemasuunnittelun koulutusohjelmia [2]. Mutta tätäkin suurempi muutos jouduttiin tekemään vuonna 2013. Opetusministeriö oli vuonna 2011 esittänyt luonnonvara-alan koulutuksen lopettamista Oulun seudun ammattikorkeakoulussa. Tämä oli shokki luonnonvara-alan henkilöstölle ja opiskelijoille sekä myös koko alalle Pohjois-Pohjanmaalla. Tästä alkoi voimakas vaikuttamistyö kaikilla mahdollisilla tasoilla.

Luonnonvara-ala ja erityisesti maatalousala osoittivat, että alan koulutuksella on alueelle suuri merkitys ja niinpä opetusministeriön vaatimat aloituspaikkasupistukset saatiin sovittua niin, että luonnonvara-alan koulutusta voitiin jatkaa Oulun seudun ammattikorkeakoulussa. Aloituspaikkoja kuitenkin supistettiin ja hortonomikoulutuksesta jouduttiin luopumaan. Maisemasuunnittelun koulutusohjelman viimeinen aloitusryhmä aloitti opintonsa syksyllä 2012. Vuodesta 2013 alkaen alettiin valtakunnallisesti puhua tutkinto-ohjelmista [2]. Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelmavastaavana ja myöhemmin tutkintovastaavana toimi lehtori Matti Järvi 31.10.2020 asti. Hanna Laurell aloitti tällöin tutkintovastaavana.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja MTK Pohjois-Suomi ry:n kumppanuussopimuksen allekirjoitustilaisuus 7.6.2013. Yhteistyötä tiivistettiin koulutuksen lakkautusuhun jälkeen. Kuvassa on Oulun seudun ammattikorkeakoulun (Oamk) ja luonnonvara-alan yksikön (Luova) sekä MTK:n edustajia. Pöydän ympärillä takaa vasemmalta alkaen Tuomo Pesola (Oamk, Luova), Lassi Keränen (MTK), Harri Peltola (MTK), Jouko Paaso (Oamkin rehtori) Urpo Heikkinen (MTK) ja Jaakko Rikkola (MTK) sekä edessä Jukka Tikkanen (Oamk, Luova) ja Matti Perälä (MTK) (kuva: Ari Viiri)

Luonnonvara-ala on kehittännyt toimintaansa tulevaa ennakoiden

Yrittäjyys ja ympäristöasiat ovat aina olleet keskeistä opintojen sisältöä luonnonvara-alalla tuotannollisten opintojen ohella. Lisäksi koulutuksen kansainvälisyys oli yksi keskeinen vaatimus ammattikorkeakoulun perustamisvaiheessa. Luonnonvara-ala oli ennakkoon rakentanut kansainvälistä verkostoaan siten, että ensimmäinen kansainvälinen kaksiviikkoinen intensiivikurssi (Water Management in Rural Areas) toteutettiin yksikössä jo syksyllä 1997.

Yrittäjyyden opetus on tuonut myös menestystä luonnonvara-alan opiskelijoille. Oulun yliopiston, ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston yhteisessä opiskelijaryhmille suunnatussa Kicks-tart-liikeideakilpailussa luonnonvara-alan opiskelijaryhmät ovat olleet kärkisijoilla vuodesta toiseen.

Luonnonvara-alalla on toteutettu useita 30 opintopisteen laajuisia erikoistumisopintoja 2000-luvun alusta alkaen. Näitä ovat Laatu- ja ympäristövastaavan erikoistumisopinnot vuosina 2001–2006, Paikkatiedon hyödyntäminen -erikoistumisopinnot vuosina 2000–2005 sekä Eurooppalainen projekti-osaaja -erikoistumisopinnot vuonna 2005.

Ympäristömyönteiseen teemaan voidaan lukea myös vuodesta 2018 alkaen tarjottu Biotalousalan erikoistumiskoulutus, laajuudeltaan myös 30 opintopistettä, jota edelsi vuosina 2011–2015 toteutettu opetusministeriön erillirahoittama, saman laajuinen Biotalousalan bisnestä -oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus. Oppisopimustyyppisinä 30 opintopisteen opintoina toteutettiin lisäksi Paikkatiedon hyödyntäminen -koulutus vuosina 2013–2015.

Ympäristöasioiden merkitys luonnonvara-alan yksikössä näkyy edellisten lisäksi siinä, että yksikön rakennettiin ympäristöjärjestelmä. ISO 14001 -standardin mukainen sertifioitu ympäristöjärjestelmä saatiin vuonna 2008, ensimmäisenä Oulun ammattikorkeakoulun koulutusyksiköistä. Luonnonvara-ala toimi myös aktiivisesti ympäristöjärjestelmän saamiseksi koko ammattikorkeakouluun. Yksikön ympäristövastaavana 2000-luvun alusta vuoteen 2016 toimi lehtori Kaija Karhunen.

Ympäristösertifikaatin luovutustilaisuus 18.12.2008. DNV Certification Oy:n edustaja Pia Tilli luovuttaa ISO 14001 -ympäristösertifikaatin Luonnonvara-alan edustajille lehtori Kaija Karhuselle ja yksikön johtaja Reino Rossille (kuva: Ari Viiri)

Oulun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan kansainvälinen verkosto on ollut laaja ja toiminta vilkasta erityisesti alan kokoon suhteutettuna. Englanninkielisen opetustarjonnan ansiosta opiskelijavaihto on ollut aktiivista. Lisäksi opiskelijoita ja opettajia on osallistunut lukuisille ulkomaisten yhteistyökumppaneiden järjestämille intensiivikursseille vuosina 2000–2014 muun muassa Portugalissa, Belgiassa, Italiassa ja Alankomaissa. Yhteistyö, opiskelijavaihto ja harjoittelu ovat keskittyneet pääosin Eurooppaan, mutta harjoittelupaikkoja on löytynyt myös Pohjois-Amerikasta, Afrikasta ja Aasian maista.

Kansainvälinen viikko järjestettiin Luonnonvara-alan yksikössä ensimmäisen kerran vuonna 2012. Kokemukset monien kumppanien samanaikaisista tapaamisista ja monikulttuurisista kohtaamisista olivat rikastuttavia. Oulun ammattikorkeakoulu käynnisti ensimmäisen koko ammattikorkeakoulun ja kaikki alat käsittävän kansainvälisen viikon vuonna 2016. Lehtori Arja Maunumäki on toiminut kansainvälisyysvastaavana luonnonvara-alalla vuodesta 1996 lähtien.

Agrologien monimuotokoulutus alkoi Oulun seudun ammattikorkeakoulussa vuonna 2001. Aikuisena Agrologiksi -projektissa 2009–2012 tarjottiin agrologikoulutus aikuiskoulutuksena Haapajärvellä [3]. Tämän jälkeen verkko-opetus on ollut tärkeä osa Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelman monimuoto-opetusryhmien opetusta. Vuodesta 2018 alkaen monimuoto-opetus on toteutettu käytännössä lähes kokonaan verkko-opetuksena. Oulun ammattikorkeakoulu on ollut verkko-opetuksen edelläkävijöitä luonnonvara-alalla.

Verkko-opetusta on käytetty myös toisen asteen oppilaitosten kanssa toteutetussa opetusyhteistyössä. Oulun ammattikorkeakoulun luonnonvara-ala on antanut sopimukseen perustuvaa lukio-opetusta Tyrnävällä olevalle Oulun Lyseon lukion monimuoto-opetusryhmälle vuodesta 2019. Jo tätä ennen oli käynnistetty opetusyhteistyö verkon kautta Kannuksessa, Haapajärvellä, Ruukissa, Muhoksella ja Kajaanissa olevien toisen asteen luonnonvara-alan koulutusyksiköiden kanssa.

Sittemmin nämä väyläopinnot ovat laajentuneet niin sanotuiksi Oamk Luova Highway -opinnoiksi, joissa verkon kautta tarjotaan toisen asteen opiskelijoille 15 opintopisteen kokonaisuus [4]. Näiden suorittaminen mahdollistaa pääsyn ammattikorkeakouluopintoihin toisen asteen tutkinnon jälkeen, ja opinnot myös hyväksiluetaan ammattikorkeakoulututkintoon.

Ammattikorkeakoululle välttämätön työelämäyhteistyö on luonnonvara-alalla ollut tiivistä. Konkreettisesti sitä on tehty harjoitteluna, opinnäytteinä ja työelämälle tehtyinä projektiopintoina sekä hankkeissa. Vuosittainen Harjoittelutori-tapahtuma järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2011. Luovan opiskelijoille harjoittelupaikkoja tarjoavat yritykset ja organisaatiot kutsuttiin silloin yhteiseen tapaamiseen oppilaitokselle. Vuosina 2011–2013 tapahtuma järjestettiin nimellä Luova kohtauspaikka ja vuonna 2014 nimeksi päätettiin Harjoittelutori. Se on ollut tärkeä tapahtuma myös henkilöstön kannalta edistäen verkostoitumista työelämän kanssa [5]. Myöhemmin tapahtuman nimi on muuttunut Työelämätoriksi.

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottaa osaamista maaseudun kehittämiseen

Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-ala lähti ensimmäisten joukossa suunnittelemaan ja toteuttamaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta. Syksyllä 2007 käynnistettiin opetus Maaseudun kehittämisen koulutusohjelmassa [2]. Koulutus johtaa luonnonvara-alan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon nimikkeellä agrologi (YAMK). Alkuvaiheessa voitiin myöntää myös Hortonomi (YAMK) -nimike.

Koulutuksen painotus oli alusta alkaen kehittämismenetelmien, kehittämisohjelmien ja innovaatioprosessin hallinnassa. Nämä ovat edelleen koulutuksen ytimenä, vaikka tarkennuksia sisältöihin on vuosien varrella tullutkin.

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma hakeutui varsin pian myös kansainväliseen koulutusyhteistyöhön. Oulun seudun ammattikorkeakoulun Luonnonvara-alan yksikön johdolla suunniteltiin kansainvälinen intensiivikurssi Innovation in Rural Development. Yhteistyökumppaneina olivat Suomesta Savonia-ammattikorkeakoulu, ammattikorkeakoulu Hollannista ja Saksasta sekä tiedeyliopistot Romaniasta, Tsekistä ja Unkarista. Intensiivikurssi toteutettiin kolme kertaa Oulussa vuosina 2008–2010 ja vielä kerran sen jälkeen Tsekissä. Pienen tauon jälkeen intensiivikurssit ovat jälleen palaamassa eurooppalaisen korkeakoulu yhteistyön käyttöön.

Muutto toimipaikasta toiseen on tullut luonnonvara-alalle tutuksi

Luonnonvara-alan yksikön toiminta Oulun seudun ammattikorkeakoulussa alkoi hajallaan kolmessa toimipisteessä. Kolmen vuoden jälkeen tämä järjestely todettiin liian raskaaksi ja yksikkö keskitettiin Kempeleen puutarhaoppilaitoksen tiloihin syksyllä 1999. Tällöin yksikön johtajaksi valittiin Reino Rossi.

Vain vuoden Kempeleessä oltuaan Luonnonvara-alan yksikkö siirtyi entisen Oulun metsäoppilaitoksen tiloihin Vallinkorvaan syyslukukauden 2000 alussa. Toisen asteen metsäopetus siirrettiin Vallinkorvasta Muhokselle. Luonnonvara-alan yksikön johtajan tehtävät siirtyivät 2010-luvun alussa Jukka Tikkaselle.

Vallinkorvassa yksikkö toimi aina kesään 2013 saakka. Tänä aikana käytiin myös kova taistelu siitä, tulisiko koko luonnonvara-ala, toinen aste ja ammattikorkeakoulun Luonnonvara-alan yksikkö sijoittaa samaan paikkaan ja mikä se paikka olisi. Keskittämishankkeesta luovuttiin ja ammattikorkeakoulun Luonnonvara-alan yksikkö sai jatkaa Vallinkorvassa, kunnes siirtyi Kotkantielle Tekniikan yksikön ja Kulttuurialan yksikön kanssa samalle kampukselle.

Tuomo Pesola aloitti yksikön johtajana 2014. Kotkantiellä yksikkö jatkoi itsenäisenä yhden lukuvuoden. Syksyllä 2014 se liitettiin osastoksi Tekniikan ja luonnonvara-alan yksikköön. Tämä vaihe kesti kuitenkin jälleen vain lukuvuoden. Syksyllä 2015, kun yksikkötaso poistettiin Oulun ammattikorkeakoulusta, luonnonvara-ala palasi itsenäiseksi, tällä kertaa koulutusosastona.

Tätä kesti alkuvuoteen 2020, jolloin uudelleen muodostetut yksiköt aloittivat toimintansa. Luonnonvara-ala oli jälleen osasto Tekniikan ja luonnonvara-alan yksikössä. Erona aiempaan Tekniikan ja luonnonvara-alan yksikköön oli tietotekniikan siirtyminen osaksi uutta Informaatioteknologian yksikköä.

Syksyllä 2020 Luonnonvara-ala muutti jälleen, tällä kertaa kuitenkin muun ammattikorkeakoulun mukana Linnanmaalle Oulun yliopiston kanssa samalle kampukselle, johon oli saneerattu uudet tilat Oulun ammattikorkeakoulua varten. Samanaikainen korona-epidemia aiheutti kuitenkin sen, että etätöiden takia työtilat olivat pitkän aikaa usein lähes tyhjiään.

Kehittämishankkeilla on tuotettu hyvinvointia Pohjois-Pohjanmaan maaseudun ihmisille, elinkeinoille ja ympäristölle

Luonnonvara-alasta on toimintansa aikana kehittynyt vahva hanketoimija Oulun ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulun aloittaessa, jolloin hanketoiminta oli muutenkin alussa, Luonnonvara-alan yksiköllä oli kahden ensimmäisen vuoden aikana käynnissä kaksi hanketta. Nyt tätä kirjoitettaessa hankkeiden määrä on yli kymmenkertainen. Vuonna 2021 luonnonvara-alalla on ollut käynnissä 24 hanketta.

Hankkeet ovat monipuolistuneet kaikin tavoin. Kuitenkin jo ensimmäisissä hankkeissa lähdettiin maan rajojen ulkopuolelle. Ensimmäinen hanke, Luonnonvara-alan vientiverkosto, kohdisti vientiponnistelunsa Keski-Euroopan suuntaan ja pian tämän jälkeen käynnistyi myös Luonnonvaratuotteiden venäjänkaupan edistäminen -hanke. Sittenkin kansainvälisistä hankkeista ulkomaisten partnereiden kanssa tuli arkipäivää. Rahoittajina hankkeissa oli monia eri EU:n ohjelmia vaativimpana EU:n seitsemäs tutkimuksen puiteohjelma, joka rahoitti tutkimushanketta Towards European Societal Sustainability (TESS) (3). Luonnonvara-alan yksiköllä oli siinä vastuullaan yksi hankkeen työpaketeista.

Kaikissa hankkeissa, niin kotimaisissa kuin kansainvälisissäkin, pääpaino on ollut maaseudun ja maaseutuelinkeinojen kehittämisessä sekä ympäristönhoidossa. Alueellisuus on näkynyt luonnonvara-alan hankkeissa siinä, että hankkeiden toimenpiteen ja tapahtumat on aina pyritty mahdollisuuksien mukaan kohdistamaan tasaisesti ympäri Pohjois-Pohjanmaata alueen tarpeiden mukaan, usein alueellisten hankekumppaneiden kanssa yhdessä. Esimerkiksi Aikuisena Agrologiksi -projektissa tarjottu agrologikoulutus Haapajärvellä tehtiin yhteistyönä Jedu-koulutus kuntayhtymän kanssa.

Verkostojen merkitys tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa on näkynyt luonnonvara-alalla muun muassa siinä, että hanketoiminnan laajentuessa luonnonvara-ala on itse hallinnoimiensa hankkeiden ohella ollut yhä useammin myös partnerina jonkun muun hallinnoimassa hankkeessa. Hyvät verkostot ja maine tasokkaana hanketoimijana tuo pyyntöjä osallistua muiden ideoimien hankealoitteiden suunnitteluun ja hankkeiden toteutukseen.

Hanketoiminta on kehittynyt myös sisällöllisesti. Elinkeinot ja ympäristö ovat edelleen toiminnan ytimessä, mutta hanketoimintaa on suunnattu alueen tarpeiden sekä osaamisen ja elinkeinon kehityksen kannalta tarpeelliseen suuntaan. Maatilatalouteen ja metsätalouteen sekä maaseudun kehitykseen liittyvien hankkeiden rinnalle on tullut elintarvikealan sekä bio- ja kiertotalouden hankkeita. Ilmastotavoitteiden myötä bio- ja kiertotalouden hankkeiden ja maatalouden ilmastovaikutuksiin liittyvien hankkeiden merkitys on kasvussa. Biotalous sisältöjä on tuotu myös tutkintotavoitteeseen koulutukseen ja sen merkitys yhdessä kiertotalouden kanssa on lisääntymässä edelleen.

Luonnonvara-alan työelämää kehittävää opetusta on toteutettu myös projektien avulla ilman erillisiä rahoitusta. Nykyinen opetussuunnitelma sisältää useita projektimaisesti yhdessä elinkeinoelämän kanssa toteutettavia opintojaksoja. Yhteistyössä työelämän kanssa on toteutettu muun muassa järvien kunnostusprojekteja, innovaatioprojekteja, maatalojen kehittämisprojekteja ja Likis-lähihuokatapahtuma. Likis on vakiinnuttanut paikkansa Oulun alueen jokasyksyisenä, viikonlopun kestäväenä lähiruokatapahtumana vuodesta 2017 lähtien.

Tutkimus- ja kehittämistyötä ja työelämäyhteistyötä tehostaakseen Oulun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksikkö käynnisti Akraamo-palvelukeskuksen toiminnan hankerahoituksella 2011–2014. Akraamo palvelee biotalouden arvoketjun yrityksiä, erityisesti alkutuotannon yrityksiä, ja opiskelijoita muun muassa välittämällä työ-, harjoittelu- ja opinnäytetyöpaikkoja opiskelijoille sekä jakamalla yrityksille opiskelijoiden tai hankkeiden tuottamaa tietoa alasta ^[6]. Akraamosta yritykset voivat tilata erilaisia asiantuntijapalveluja tarpeisiinsa. Luonnonvara-alan toiminnasta tiedotetaan yrityksiä ja muita sidosryhmiä säännöllisesti ilmestyvillä Akraamon uutiskirjeillä.

Luonnonvara-ala on jatkossakin lähellä elämän ydinkysymyksiä

Maa, siitä kasvavat kasvit ja vedet ylläpitävät elämää. Maatalous ja koko luonnonvara-ala on näihin tukeutuvana riippuvainen luonnon hyvinvoinnista ja myös itse vaikuttaa siihen. Ympäristökysymysten merkitys ei ole pienentynyt ammattikorkeakoulun toiminta-aikana vaan päinvastoin. Maaperään ja vesiin liittyvien kuormitustekijöiden lisäksi ilmaston muutos ja siihen liittyen hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen vähentämisen tarve haastaa luonnonvara-alaa yhä enemmän.

Oulun ammattikorkeakoulun luonnonvara-ala on vastannut haasteisiin monin tavoin. Koulutusta on uudistettu ja hanketoimintaa suunnattu haasteita kohti. Tässä työssä on tärkeänä tekijänä ollut ammattitaitoinen ja työhönsä sitoutunut opetus-, tutkimus- ja kehittämisshenkilöstö. Ammattikorkeakoulun alkuajoina hyvät taloudelliset resurssit mahdollistivat henkilöstön runsaan lisä- ja täydennyskoulutuksen. Myöhemmin 2010-luvulta alkaen ammattikorkeakoulujen rahoitusperusteiden muututtua hanketoiminta on noussut entistä tärkeämmäksi toiminnaksi myöskin taloudellisista syistä.

Ruokaa tarvitaan maailmassa yhä enemmän ja biopohjaiset raaka-aineet korvaavat fossiilisia. Teknistyvässä ja kiihtyvästi digitalisoituvassa maailmassa luonnonvara-alan näkyvät ovat rohkaisevia osana Oamkin Tekniikan ja luonnonvara-alan yksikköä.

Lähteet

- [1] Koivikko I-II. 1999. Koivikon maatalousoppilaitoksen historiikki 1858–1998. Jyväskylä: Gummerus.
- [2] Oulun ammattikorkeakoulun. 2021. Opinto-opas. Hakupäivä 11.12.2021. <https://www.oamk.fi/opinto-opas/>
- [3] Oulun ammattikorkeakoulu. 2021. Hankkeet Oulun ammattikorkeakoulussa. Hakupäivä 11.12.2021. <https://www.oamk.fi/fi/tutkimus-ja-kehitys/tki-ja-hanketoiminta/hankkeet?kv=0&tila=4&hakutoiminto=HAE>
- [4] Oulun ammattikorkeakoulu. 2021. Oamk Highway Luonnonvara-ala. Hakupäivä 16.01.2022. <https://www.oamk.fi/fi/koulutus/oamk-highway/luonnonvara-ala>
- [5] Karhunen K, Maunumäki A. 2014. Harjoittelun kehittämistä yhteistyössä työpaikkojen kanssa – tavoitteena opiskelijoiden työllistyminen. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 18. Hakupäivä 28.1.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2014112146475>
- [6] Oulun ammattikorkeakoulu. 2021. Akraamo – Oamk luonnonvara-alan palvelukeskus. Hakupäivä 16.01.2022. <https://www.oamk.fi/fi/palvelut/muut-palvelut/akraamo>
- Mainittujen lisäksi on käytetty kirjoittajien omia arkistoja.

VIESTINTÄ *musiikki taiteellisuus* YHTEISTYÖ
tanssi **kulttuuri** *luovuus*
KUMPPANUUS *kansainvälisyys* VIESTINTÄ KUMPPANUUS
muutos *aluekehitys*

**KULTTUURIALAN (MUSIIKKI, TANSSI JA VIESTINTÄ)
KOULUTUS OSANA AMMATTIKORKEAKOULUA**

kulttuuri *taiteellisuus tanssi* *luovuus* *aluekehitys*
kansainvälisyys *musiikki* *muutos* YHTEISTYÖ

Kulttuurialan korkeakoulutusta Oulun ammattikorkeakoulussa vuodesta 1999 alkaen

Kulttuurialan koulutus käynnistyi Oulun ammattikorkeakoulussa (Oamk) elokuussa 1999, aluksi musiikin ja tanssinopettajan koulutusohjelmissa. Toiminta laajeni viestinnän alalle vuonna 2000, kun ensimmäiset opiskelijat otettiin medianomikoulutukseen. Oulun ammattikorkeakoulun kulttuurialan koulutus ja sieltä valmistuneet osaajat ovat näkyneet laajasti Pohjois-Suomen kulttuuri- ja työelämässä jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan.

Vuosina 1999-2021 Oamkin kulttuurialalla on suoritettu yhteensä 1331 ammattikorkeakoulututkintoa ja 97 ylempää ammattikorkeakoulututkintoa^[1]. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeille (tki) on myönnetty vuosittain ulkopuolista rahoitusta 150 000 €–1 400 000 €. Vuosittain tuotetaan noin 300 julkaisua, noin 80 yleisötapahtumaa. Valtaosa kulttuurialan julkaisuista kuuluu julkaisutyyppiin Julkinen taiteellinen ja taideteollinen toiminta.^[2]

Kulttuurialan korkeakoulutuksen synty

Vuosi 1999 oli musiikin ja tanssinopettajan koulutusten merkkipäivä Oulussa. Pitkällisten valtakunnallisten ja paikallisten ponnistelujen tuloksena musiikin ja tanssinopettajan koulutukset siirtyivät monialaisiin ammattikorkeakouluihin pääsääntöisesti valtakunnallisesti samanaikaisesti vuonna 1999, niin Oulussakin.

Ratkaisu oli erittäin merkittävä ja kauaskantoinen. Musiikin ja tanssinopettajan ammattikorkeakoulutuksen asema selkiytyi uusina korkeakoulutasoisina musiikkipedagogi (amk) ja tanssinopettaja (amk) -tutkintoina. Kun koulutukset siirtyivät monialaisiin ammattikorkeakouluihin, niille avautui monia uusia näkymiä, joita toimintaympäristö tuolloin pystyi tarjoamaan. Näitä olivat mm. kansainvälisen yhteistyöverkoston laajeneminen, uudet koulutusalojen väliset avaukset ja opetushenkilöstön oman koulutustason nostaminen ja jatkokouluttautuminen. Vuonna 2000 Kulttuurialan yksikön koulutus laajeni kattamaan myös kokonaan uuden medianomi (amk) -tutkintoon johtavan koulutuksen.

Kulttuurialan koulutuksen ensimmäiset vuodet olivat voimakasta kehittämisen aikaa: uusia opetussuunnitelmia työstettiin ja opiskelijamäärät kasvoivat vähitellen uusien vuosikurssien myötä. Valtakunnallista kulttuurialan koulutusten yhteistyöverkostoa rakennettiin aktiivisesti.

Ajatus Kulttuurialan yksikön uusista tiloista

Alkuvuosina kulttuurialan koulutus sijaitsi hajallaan kolmessa eri osoitteessa: musiikki Oulun musiikkikeskuksessa, tanssinopettajan koulutus Nuoris- ja kulttuurikeskus Nukulla ja viestinnän koulutus Taka-Lyötyn katu 4:n tiloissa. Opiskelijamäärien kasvaessa tuli vähitellen yhä useammin esiin kysymys, missä kulttuurialan koulutusta lopulta voitaisiin antaa niin, että tilaratkaisut tukisivat koulutuksen monimuotoisuutta ja tasokasta toteutusta. Toisaalta nähtiin yhä tärkeämpänä myös se, että koulutusalan opiskelijat ja opettajat olisivat lähempänä toisiaan ja vuorovaikutuksessa sekä keskenään että uuden korkeakoulu-yhteisön kanssa.

Kun ammattikorkeakoulun Kotkantien kampukselle alettiin suunnitella laajennusta tekniikan koulutuksen tarpeisiin, syntyi ajatus siitä, voisiko kulttuurialan koulutus sijoittua kokonaisuudessaan yhteen osoitteeseen samalle kampukselle Tekniikan yksikön kanssa. Tästä ajatuksesta kehit-

tyi usean vuoden suunnittelu- ja rakennusprosessi, joka johti lopulta siihen, että koko kulttuurialan koulutus siirtyi uudistiloihin Kotkantielle vuoden 2005 alussa.

Kulttuurialan koulutus huipputiloihin Kotkantielle

Kulttuurialan uudistilojen suunnittelu ja rakentaminen oli useita vuosia kestänyt, monivaiheinen prosessi. Kun oli kysymys vaativista erikoistiloista kuten tanssisaleista, äänieristetyistä musiikin opetustiloista, urkusalista, konserttisalista ja korkeatasoisella tekniikalla varustetuista studiotiloista, oli selvää, että hankkeen toteuttaminen oli erittäin vaativaa.

Kotkantien tilat muodostivatkin ainutlaatuisen kokonaisuuden valtakunnallisesti ja monin osin jopa kansainvälisesti. Tilojen toteuttaminen koulutustarkoituksia varten oli merkittävä kulttuuriteko silloiselta ammattikorkeakoulun johdolta ja päättäjiltä.

Rakennushankkeen eteneminen sinänsä muun koulutustyön ohella oli myös vaativa ponnistus hankkeessa mukana olleille yksikön toimijoille. Pitkällinen työ päättyi kuitenkin onnistuneeseen lopputulokseen.

Kotkantieltä Linnanmaalle

Yksikön toimittua runsaat kymmenen vuotta Kotkantien tiloissa alettiin käydä Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ohjaamana keskustelua maailmanluokan yhteiskampuksen rakentamisesta Linnanmaalle Oulun yliopiston yhteyteen. Tämä oli aluksi melkoinen shokki kulttuurialan toimijoille, joilla oli Kotkantiellä käytettävissään koulutuksen tarpeisiin suunnitellut toimivat erikoistilat.

Yksikön henkilöstöllä oli kuitenkin aikaa sopeutua ajatukseen Linnanmaan oppimisympäristöistä uudistilojen suunnitteluprosessin aikana. Kulttuurialalle ei olisi ollut eduksi jäädä erilleen muusta Oamkin toiminnasta, eikä sellaista vaihtoehtoa tarjottukaan.

Kesän 2020 aikana Oamk muutti Linnanmaalle täysin remontoituihin tiloihin, jotka osoittautuivat suurelta osin toimiviksi myös kulttuurialan koulutukselle. Esiintymis-, urku- ja tanssinopetuksen täydentäviä tiloja oli kuitenkin etsittävä kampuksen ulkopuolelta.

Konsertteja, tanssinäytöksiä, valtakunnallisia tapahtumia ja hanketoimintaa

KUVA 1. W.A. Mozart: Taikahuilu, Oulun ammattikorkeakoulu 2010, Monostatos: Mikko Nuopponen, Pamina: Terttu Iso-Oja, Papageno: Juhani Alakärppä. (kuva: Marko Kelhä)

Musiikin ja tanssin alojen ammattikorkeakoulutuksen aloitus Oulussa perustui vuoteen 1999 saakka Oulun konservatoriossa annetulle koulutukselle. Korkeakoulutasoista toimintaa oli hyvä lähtee rakentamaan tälle perustalle. Säännöllinen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden konsertti- ja tanssinäytöstoiminta käynnistettiin heti ensimmäisenä syksynä vuonna 1999.

Ammattikorkeakoulun Kulttuurialan yksikön järjestelyvastuulle siirtyivät valtakunnallinen Leevi Madetoja -pianokilpailu ja Arktiset askeleet -tanssitapahtuma. Kun viestinnän koulutus alkoi vuonna 2000, sille avautui varsin pian mahdollisuuksia kehittää toimintaansa myös monipuolisen hanke-toiminnan kautta.

Yksikön kokoon nähden konsertti-, näytös-, tapahtuma- ja hanketoiminta kehittyi toiminnan alkuvuosista lähtien erittäin näkyväksi ja vaikuttavaksi osaksi Kulttuurialan yksikön toimintaa. Taulukossa 1 ja kuvassa 1 esimerkkejä taiteellisesta tuotannosta.

TAULUKKO 1. Kulttuurialan merkittäviä taiteellisia tuotantoja.

Säveltäjä, esitysvuosi	Teos	Toteuttavat koulutukset
M. Ravel, 2002	Miroirs	musiikki ja tanssi
L. Bernstein, 2009	West side story -musikaali	Oulun teatteri, musiikki, tanssi
W.A. Mozart, 2010	Taikahuilu-ooppera	musiikki, tanssi, viestintä
Kokoomateos, 2011	Kuolema tekee taiteilijan	musiikki, tanssi
J. Tötterström, 2013	Particle Plays	musiikki, tanssi, viestintä
T. Pykkänen, 2014	Tuntematon sotilas -ooppera	Oulun teatteri, musiikki
Suomi 100, 2017	Sata tapaa kokea kulttuuri	musiikki, tanssi, viestintä
Elton John, 2022, käsikirjoitus Lee Hall	Billy Elliot -musikaali	Oulun teatteri, musiikki, tanssi
Muita tuotantoja		
Useita tekijöitä, 2018-2021	Lumo Light Festival-tuotannot	musiikki, tanssi, viestintä
Vinkkamedia	Medianomikoulutuksen projekteja ja produktioita	viestintä

Kansainvälinen toiminta avaa uusia ovia

Kulttuurialan koulutuksen käynnistyminen Oulun ammattikorkeakoulussa vuonna 1999 merkitsi myös erittäin vahvaa panostusta koulutuksen kansainvälistymiseen. Tätä edesauttoivat toisaalta korkeakoulu yhteisön kansainvälisen toiminnan rakenteet ja toisaalta Kulttuurialan yksikön henkilöstön innostus uusiin kontakteihin ja avauksiin kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Uusia opiskelija- ja henkilöstövaihdon sopimuksia solmittiin runsaasti alkuvuosista lähtien. Henkilöstö ja opiskelijat tekivät aktiivisesti vaihtomatkoja ja ulkomaiset vieraat ja vaihto-opiskelijat alkoivat olla tuttu näky koulutuksen arjessa. Kansainvälinen toiminta alkoi pian näkyä myös hanketoiminnassa.

Medianomikoulutuksen pitkäaikaisin partnerikorkeakoulu on vuosien varrella ollut Slovakian taideakatemia (Academy of Art in Banská Bystrica), ja muita aktiivisia kumppaneita ovat Stuttgart Media University, Saksa, ja Letterkenny Institute of Technology, Irlanti. Kansainvälisiä kumppaneita on myös Belgiassa ja Hollannissa.

Nordplus-verkosto, johon kuuluvat Pohjoismaiden ja Baltian maiden musiikkikorkeakoulut, on tärkein musiikin koulutuksen kansainvälinen toimintaympäristö. Yhteistyötä on tehty 2000-luvun alusta asti erityisesti Luulajan teknillisessä yliopistossa sijaitsevan Piteån musiikkikorkeakoulun kanssa mm. orkesteri-, urku- ja piano-opinnoissa. Tanssinopettajakoulutuksen kumppaneista voisi mainita kaksi: Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, ja Stockholm University of Arts, Ruotsi.

Kulttuurialan yksiköllä on juuri päättyvällä Erasmus+ -kaudella ollut noin 60 partneria Euroopassa. Seuraavalle kaudelle sopimusten määrää on rajattu kaikkein aktiivimpiin yhteistyökumppaneihin, jolloin partnereita jää noin 40. Euroopan ulkopuoliset sopimukset on solmittu Oamk-tasolla.

Viestinnän tutkinto-ohjelmalla on ollut yhteistyötä kaukomaillekin, kuten Japaniin, Etelä-Koreaan ja Kazakstaniin. North2north-verkoston kautta opiskelijaliikkuvuutta on suuntautunut Pohjois-Amerikkaan.

Hankkeet kehittämässä luovien alojen toimintaa

Vuosien varrella Kulttuurialan yksikössä on toteutettu ulkopuolisella rahoituksella monia tki-hankkeita, joilla on tuettu pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja kehitetty koulutusta. Hankkeiden tavoitteet ovat liittyneet mm. luovien alojen yrittäjyyteen, digitaaliseen mediaan ja palveluihin, markkinointiviestintään, pelialaan ja luovan osaamisen levittämiseen muille aloille. Yksikössä on koordinoitu useita koulutusvientihankkeita, ja se on ollut kumppanina eurooppalaisessa yleisökehityshankkeessa. [3]

Kulttuurialan hanketoiminnan kehittäminen lähti vireästi liikkeelle viestinnän koulutuksessa. Tärkeä, mittava ponnistus oli digitaalisen median hanke Neo Arena, jonka ydinajatuksena oli yhdistää sisällöntuotanto ja teknologia kaupallisesti potentiaalisella tavalla. Hankkeessa tutkittiin monikanavajakelua kaupallisen potentiaalin löytämiseksi. Kumppaneita oli monipuolisesti sekä julkiselta sektorilta että suuryrityksiä ja pieniä toimijoita. [4] Taulukossa 1 ja kuvassa 2 on lisää esimerkkejä viestinnän alalta.

Musiikin tutkinto-ohjelman hankesalkku sisältää useita musiikin etäopetukseen, etäesiintymiseen ja etätuottamiseen liittyviä kansainvälisiä ja kansallisia hankkeita. Tanssinopettajakoulutuksessa on mm. luotu rekisteröity FolkJam-tanssiliikuntabrändi. Uusimmassa kehittämishankkeessa on tavoitteena yhdistää kansanmusiikkia ja -tanssia vuorovaikutteiseksi, paikallisperinteeseen tukeutuvaksi toiminnaksi, kehittää yhteisöllisiä ja kehollisia opetusmenetelmiä digitaalisesti sekä lisätä hyvinvointia ja tukea työllisyyttä taidealoilla. [5]

Tki-toimintaan sisältyvä taiteellinen näkyvyys toteutuu ensisijaisesti opintojen yhteydessä. Monialaisesti toteutetut tuotannot ovat elämyksiä sekä opiskelijoille, ohjaaville opettajille että yleisölle. Kulttuurialan yksikön tärkeitä yhteistyökumppaneita taiteellisessa toiminnassa ovat mm. Oulun teatteri, Oulu Sinfonia, Oulun konservatorio, evankelis-luterilaiset seurakunnat, JoJo Oulun Tanssin Keskus, Citydance, Oulun musiikkijuhlat ja Oulun juhlaviikot.

Oamk LABs edelläkävijänä

Oulun alue kärsi lamasta ja vakavasta osaamiskadon uhasta vuosina 2012-2014, kun Nokia supisti toimintaansa, ja työttömyysuhan alle jäi noin 3500 ICT-alan asiantuntijaa. Yhtenä vastauksena vallitsevaan tilanteeseen Kulttuurialan yksikköön perustettiin Oamkin ensimmäinen yritysautomo Oulu Game LAB (OGL) vuonna 2012.

OGL:ssa opiskelijat ja ICT-ammattilaiset työskentelivät yhdessä keskittyen pelialaan, pelien kehittämiseen ja pelialan liiketoimintaan kansainvälisessä toimintaympäristössä. Kehitetty pedagoginen malli, Lab Studio Model, jossa tutkinto-opiskelijat, kansainväliset vaihto-opiskelijat, avoimen

ammattikorkeakoulun opiskelijat ja ammattilaiset työskentelivät monialaisissa tiimeissä, laajeni myöhemmin koulutusteknologiaan keskittyvään Oulu EduLABiin ja Oulu DevLABiin, jossa työskenneltiin terveys-, energia- ja ympäristöalojen kysymysten parissa. Kaikki LABit toimivat tiiviissä yhteydessä paikallisten ja ulkomaalaisten yritysten ja muiden kumppaneidensa kanssa. [6]

Oamk LABs ja sen yrityshautomotoimintaan kehitetty Lab Studio Model oli kiinnostava sekä valtakunnallisesti että kansainvälisesti. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene valitsi Oamk LABsin parhaaksi työ- ja elinkeinoelämän kehittämisen ja uudistamishankkeeksi vuonna 2014.

KUVA 2. Lehtori Petri Kuljun designia.
Kuva: Riitta Tötterström

Kansainvälistä tunnustusta toimintamalli on saanut sekä Euroopan tasolla että 5th International Conference on Innovation and Entrepreneurship -tapahtumassa vuonna 2017, kun se valittiin maailman parhaaksi innovatiivisen yrittäjyyden koulutukseksi Kuala Lumpurissa, Malesiassa. Helmikuussa 2018 Oamk LABs valittiin maailman 20. parhaaksi korkeakoulujen hallinnoimaksi yrityshautomoksi (UBI Global).

Oamk LABs on hyvä esimerkki myös koulutuksen ja hanke-toiminnan integraatiosta, ja LAB-toiminnan aikana Kulttuurialan yksikön ulkopuolisen tki-rahoituksen volyymi olikin korkeimmillaan.

OamkLABs hajautettiin taloudellisista syistä useaan yksikön toiminnaksi vuonna 2019, jolloin juotiin viimeiset kahvit Kulttuurialan yksikön Luovien alojen tiimissä. Oamk LABs -perintöä jatkaa yhä toiminnassa oleva Oulu Game Lab.

Kasvun jälkeinen aika

Vuodesta 2010 alkaen ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on supistunut noin neljänneksellä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena oli usean vuoden ajan supistaa kulttuurialan koulutusta valtakunnallisesti. Oamkissa tuo näkyi kirkkomusiikin, mediatuottamisen ja kirjasto- ja tietopalvelun koulutusten lakkauttamisena. Tanssinopettajakoulutuksenkin jatko oli vaakaladalla, mutta työelämäedustajien voimakas reagointi tuki koulutuksen jatkuvuutta tanssikaupunki Oulussa.

Työelämän tarpeet ovat vuosien varrella muuttuneet, ja asiantuntijoilta edellytetään alakohdittaisen osaamisen lisäksi monipuolisuutta sekä yrittäjyys- ja tiimityöskentelyvalmiuksia.

Kulttuurialan yksikössä on vastattu OKM:n, työelämän ja taloudellisten reunaehtojen vaatimukseen sekä fokuoimalla koulutustarjontaa että päivittämällä opetussuunnitelmia. Osasta koulutustarjontaa on luovuttu, ja opintoja toteutetaan soveltuvin osin tutkintorajat ylittävissä ryhmissä, digitaalisuutta hyödyntäen ja yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

Opetussuunnitelmia on kehitetty vuodesta 2006 alkaen osaamisperusteisiksi ja tämä työ jatkuu. Tavoitteena on, että kaikki opiskelijoiden hankkima osaaminen, joka vastaa opetussuunnitelman tavoitteita, voidaan lukea hyväksi tutkintoon. Näin toimimalla resursseja voidaan suunnata olennaiseen ja opiskelijoiden opinnot etenevät joustavasti.

Master-tutkinnot mukaan kulttuurialan koulutustarjontaan

Kun OKM myönsi ammattikorkeakouluille oikeuden päättää itse master-tutkinnoistaan, avautui pitkään tavoiteltu mahdollisuus ylemmän korkeakoulututkinnon opintoihin myös kulttuurialalle. Vuodesta 2016 alkaen on tarjottu vuosittain kahta master-tutkintoa kerrallaan: Education Entrepreneurship sekä Kulttuurituottaminen ja luova talous vuorotellen Taiteen tekijän ja kehittäjän kanssa.

Näiden lisäksi syksystä 2020 alkaen kulttuurialan opiskelijoille on varattu viisi aloituspaikkaa Oamkin monialaisesta Palveluliiketoiminnan kehittämisen -master-tutkinnosta. Koulutukset ovat olleet vetovoimaisia, ja viime vuosina läpäisyprosentti on ollut noin 80. [1] [2]

Kohti Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotta 2026

Oulun valinta Euroopan kulttuuripääkaupungiksi oli merkittävä teko myös Oamkin kulttuurialan koulutuksen kannalta. Monivuotisen projektin kautta luovien alojen työpaikat tulevat lisääntymään, erilaiset tapahtumat värittävät alueen elämää ja verkostot ja rahoitus luovien alojen kehittämishankkeille mahdollistuvat.

Hankkeen hakukirjassa Oamkin Kulttuurialan yksikkö on mainittu toteuttajana kahdessa projektissa, MC Oulu ja Katse itään, sekä yhteistyökumppanina projekteissa Creative Campus, AALTOSILO, ArTechCity, Oulu Dance Hack ja Kylien kansanlaulut. Kulttuuripääkaupunkihankkeeseen nivoutuvien Kulttuurialan yksikön toteuttamien taiteellisten ja pedagogisten tuotantojen suunnittelu on alkanut keväällä 2022. Tulevaisuus näyttää valoisalta!

Yhteenveto ja johtopäätökset

Oulun ammattikorkeakoulussa on tarjottu kulttuurialan ammattikorkeakoulutusta vuodesta 1999 alkaen, aluksi ammattikorkeakoulututkintoon ja vuodesta 2016 alkaen myös ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavana koulutuksena. Koulutusten vaikuttavuus ja näkyvyys ovat merkittäviä laajasti Pohjois-Suomessa.

Kulttuurialan koulutus on kasvanut ja kehittynyt ensimmäisen toimintavuoden pienestä alusta vaikuttavaksi ja verkostoituneeksi kulttuurialan toimijaksi. Alan koulutusten, musiikin, tanssin ja viestinnän erityisluonteesta johtuen tila- ja laiteratkaisut ovat olleet asiantuntevan henkilöstön ohella olennainen lähtökohta ja reunaehto kulttuurialan koulutuksen toteuttamiselle ja kehittämiseksi. Asianmukaiset tilat ovat tarjonneet puitteet myös uuden kulttuurialan korkeakoulu yhteisön rakentumiselle, jonka hyväksi on tehty työtä yksikön koko toiminnan ajan.

Korkeakoulutuksen valtakunnallinen rahoituksen väheneminen on ollut haaste myös kulttuurialan koulutukselle. Alkuvuosien ylösrakentamisesta on vuosien varrella jouduttu siirtymään myös toiminnan sopeuttamiseen niukkenevan talouden puitteissa. Kulttuurialan koulutukselle on toimintavuosien aikana rakennettu laaja yhteistyöverkosto sekä paikallisesti että kansainvälisesti. Monet yhteistyöhankkeet ja projektit ovat tarjonneet sekä opiskelijoille että henkilökunnalle erinomaisia puitteita koulutuksen ja osaamisen vahvistamiseen monialaisessa ympäristössä ja myös yhteistyössä työelämän kanssa.

Euroopan kulttuuripääkaupunkivuosi 2026 luo odotuksia vireälle luovien alojen kehittämistoiminnalle Oulussa, mikä vahvistaa entisestään koulutuksen mahdollisuuksia osallistua luovien alojen projekteihin ja verkostoitua monipuolisesti työelämään.

Lähteet

[1] Opiskelija- ja opintotietojärjestelmä Peppi, Oulun ammattikorkeakoulu

[2] Tunnuslukutietokanta, Oulun ammattikorkeakoulu

[3] Bethke A, Kangasoja J, Lehmikangas K, Paajanen K, Rikola J, Suvanto H, Tuikkala T. 2009. Neo Arena: Näkökulmia digitaalisen median evoluutioon. Oulun seudun ammattikorkeakoulu, kulttuurialan yksikkö. Hakupäivä 24.2.2022. Neo Arena : näkökulmia digitaalisen median evoluutioon - Theseus

[4] Hankkeet Oulun ammattikorkeakoulussa. Hakupäivä 24.1.2022. [Hankkeet Oulun ammattikorkeakoulussa \(oamk.fi\)](#)

[5] Blair Stevenson; Ulla-Maija Seppänen; Kari-Pekka Heikkinen (2017): Oamk LABs – case history. Hakupäivä 24.1.2022. (PDF) [Oamk LABs - case history \(researchgate.net\)](#)

[6] Oulun ammattikorkeakoulun mediatiedote 27.4.2017. Hakupäivä 24.1.2022. Oamk LABs valittu maailman parhaaksi innovatiivisen yrittäjyyden koulutukseksi - ePressi

Kirjoittajat

Nimi	Arvonimi/Tutkinto	Tehtävä(t)	Aiemmat/Nykyiset organisaatiot
Aalto Sirpa	Tradenomi	Suunnittelija	Oulun yliopisto/Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Aavarinne Helena	sh, esh, SHO, KL, TtT	Yliopistonlehtori (emerita)	Oulun yliopisto, Lääketieteellinen tiedekunta, Hoitotieteen laitos
Ahvenlampi Sirpa	KM	Julkaisukoordinaattori	Oulun yliopisto Kirjasto/ Julkaisupalvelut
Grekula Maarit	FM	Kaupunginsihteeri (emerita)	Oulainen
Haapalahti Antti	insinööri	Projektipäällikkö	Oamk Tekniikan yksikkö
Haataja Mauri	TkT	Lehtori, Yliopettaja (emeritus) Professori (emeritus)	Oamk Tekniikan yksikkö Oulun yliopisto Kone- ja materiaalitekniikka
Henner Anja	TtT, röntgenhoitaja	Yliopettaja (emerita)	Oamk Sosiaali- ja terveysala
Hietanen Inkeri	sh, esh, SHO, SHJ, TtL	Yliopettaja (emerita)	Oamk Sosiaali- ja terveysala
Hirvonen Airi	FT	Yksikönjohtaja Opintoasiainpäällikkö	Oamk Kulttuurialan yksikkö Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
Isohanni Irene	sh, esh, KM, Opo, FT	Tutkimus- ja kehitysjohtaja (emerita)	Oamk
Isokangas Jouko	FT	Tki -päällikkö, Yliopettaja	Oamk Liiketalouden yksikkö
Jakkula Olavi	FM	Suunnittelupäällikkö (emeritus)	Oulun yliopisto
Jussila Aino-Liisa	TtT	Yliopettaja	Oamk Sosiaali- ja terveysala
Kaarre Henri	insinööri (amk)	Print Design Specialist	TactoTek Oy
Kallio Kauko	DI	Lehtori, Yliopettaja, Osaston johtaja (emeritus)	Oamk Tekniikan yksikkö
Karhunen Jouko	Opetusneuvos, FM	Lehtori (emeritus)	Oamk Luonnonvara-ala
Karhunen Kaija	Agronomi, MMM	Lehtori (emerita)	Oamk Luonnonvara-ala
Karjalainen Asko	KT	Johtaja	Oamk Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Karjula Jussi	Tradenomi	Pääsihteeri Toimitusjohtaja	OSAKO ry Louhi60 Oy
Kauppinen Sakari	TkT	Tutkimus- ja kehitysjohtaja (emeritus)	Oamk Tekniikan yksikkö
Kinnunen Ismo	FT	Kehityspäällikkö	Oamk Kehittäminen ja koulutuksen tuki
Kiviniemi Kari	KT	Yliopettaja	Oamk Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Kiviniemi Liisa	Psyk. esh, TtT	Yliopettaja	Oamk Sosiaali- ja terveysala

Nimi	Arvonimi/Tutkinto	Tehtävä(t)	Aiemmat/Nykyiset organisaatiot
Koistinen Minna	FM	Kirjastonjohtaja Kirjaston varajohtaja	Oamk (-2020) Oulun yliopisto (2020-)
Koivunen Kirsi	TtT	Yliopettaja, Tiimipäällikkö	Oamk Sosiaali- ja terveysala
Kolehmainen Marjo	OTK, varatuomari, eMBA	Toimitusjohtaja	Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät
Korkala Hannu	DI	Lehtori	Oamk Ammatillinen opettaja-korkeakoulu
Kotimäki Erja	KM	Lehtori	Oamk Ammatillinen opettaja-korkeakoulu
Kuisma-Kursula Pirkko	FT	Johtava informaattikko (emerita)	Oamk Tekniikan kirjasto
Lantto Lauri	FT	Rehtori (emeritus)	Oamk
Lämsä Annikki	Terveydenhuolto-neuvos, sh, th, SHO, SHJ, KL	Johtava rehtori Rehtori Yksikönjohtaja (emerita)	Oulun väliaikainen ammattikorkeakoulu 1989-1996 Oulun terveydenhuolto-oppilaitos OTHO Oamk Sosiaali- ja terveysala
Mäki Maire	LTO, KM, KL, FT	Suunnittelija, tutkija-suunnittelija Kehitysjohtaja Johtaja	Oulun väliaikainen ammattikorkeakoulu 1992-1995 Oamk (-2001) Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto
Määttä Harri	DI, AmO	Lehtori	Oamk
Määttä Hilka	THM	Rehtori Osastonjohtaja (emerita)	Oulaisten terveydenhuolto-oppilaitos Oamk Oulaisten osasto
Niemelä Sami	VTT	Yliopettaja, Tiimipäällikkö	Oamk University Innovation Centre
Oikarinen Pia	KM	Koulutuspäällikkö	Oamk Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Ojala Aini	THM	Koulutuspäällikkö	Oamk Sosiaali- ja terveysala
Paaso Jouko	TkT	Rehtori (emeritus)	Oamk
Paaso Leena	FM	Tiimipäällikkö Erikoissuunnittelija	Oamk eKampus Oulun yliopisto Digipedagogiikka- ja videopalvelut
Pesola Tuomo	FT, MMM, agronomi	Koulutuspäällikkö	Oamk Tekniikan ja Luonnonvara-alan yksikkö/Luonnonvara-ala
Pietiläinen Hannu	KM, YTM	Koulutuspäällikkö (emeritus)	Oamk Sosiaali- ja terveysala
Pietiläinen Pirkko	FK, Informaattikko	Kirjastonjohtaja (emerita)	Oamk
Pulkkinen Marjatta	sh, SHO, THM	Lehtori (emerita)	Oamk Sosiaali- ja terveysala
Päättalo Margit	elv, SHO, HTM, FT	Lehtori Johtaja (emerita)	Oamk Pohjois-Suomen aluehallinto-virasto

Nimi	Arvonimi/Tutkinto	Tehtävä(t)	Aiemmat/Nykyiset organisaatiot
Rossi Matti	Opetusneuvos, FM	Apulaiskaupunginjohtaja (emeritus)	Oulun kaupunki
Savela Terttu	KTM	Projektipäällikkö	Oamk Liiketalouden yksikkö
Tervaskanto-Mäentausta Tiina	sh, th, THM, KM, FT	Yliopettaja (emerita)	Oamk Sosiaali- ja terveysala
Tuppurainen Tytti	FM	Ministeri, Kansanedustaja	Valtioneuvosto
Tötterström Riitta	MuM	Yksikönjohtaja	Oamk Kulttuurialan yksikkö
Vainio Satu	Tradenomi, MBA	Kaupallinen johtaja, valmennusliiketoiminta	Aava & Bang Oy / valmentaja / tietokirjailija
Vesala Hanna	sh, SHO, SHJ, TtT	Apulaisrehtori Yksikönjohtaja ja Tutkimusjohtaja (emerita)	Oulun terveydenhuolto-oppilaitos Satakunnan ammattikorkeakoulu
Vestelin Petri	YTM	Informaatikko (emeritus)	Oamk Oulaisten sosiaali- ja terveysalan kirjasto
Virkkula Outi	KL	Yliopettaja	Oamk Tekniikan ja luonnonvaralan yksikkö

